

XXX. ORSZÁGOS KATOLIKUS NAGYGYŰLÉS

1942 OKTÓBER 2–8.

KIADJA
AZ ACTIO CATHOLICA ORSZÁGOS ELNÖKSÉGE
BUDAPEST, 1942

**XXX. ORSZÁGOS
KATOLIKUS NAGYGYŰLÉS**

1942 OKTÓBER 2–8.

**KIADJA
AZ ACTIO CATHOLICA ORSZÁGOS ELNÖKSÉGE
BUDAPEST, 1942**

**Nihil obstat. Dr. Nicolaus Tótfűssy, censor dioecesanus. Nr. 10.304/1942. Imprimatur.
Strigoni, die 22. Dec. 1942. Justinianus m. p., Cardinalis, Archiepiscopus.**

**Szerkesztésért és kiadásért felelős : Mihalovics Zsigmond.
Stephaneum nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. Felelős : Ifj. Kohl Ferenc.**

A Katolikus Nagygyűlések harminc éve.

Írta: *Dr. Nyisztor Zoltán.*

Ritkán ragadta meg gondolat vagy terv annyi lelkesedéssel és olyan tartósan a magyar katolicizmust, mint a katolikus nagygyűlések gondolata. Sok más, nagyreményű és nagylelkesedésű akció dőlt dugába, vagy vesztette el célját és jelentőségét ez alatt az idő alatt, de a katolikus nagygyűlés mindig megmaradt. Várakozás előzte meg s meglegeedés vagy vita követte; tervek lángoltak fel körülötte, vagy megmaradt messzehangzó és irányt mutató megnyilatkozásnak; de a magyar katolicizmus úgy ragaszkodott hozzá, mint legbeváltabb és leghathatósabb fegyveréhez. Ha néha kimaradt, az is csak azért volt, mert politikai feszültségek, vagy háborús villongások tették lehetetlenné, vagy pedig — mint a két nagy nemzetközi kongresszus idején — magasabb érdekek miatt kellett háttérbe szorulnia.

Sokan tudják, hogy az idei katolikus nagygyűlés jubiláris gyűlés volt; sorrendben a harmincadik, de az évek arányát nézve, majdnem ötvenéves. Azt azonban már kevesebben tudják, hogy a katolikus nagygyűlések gondolatát mi robbantotta ki s hogy vált a magyar életben tartós valósággá?

* * *

Bár minden valószínűség amellet szól, hogy a katolikus nagygyűlések gondolata külföldi példákra termékenyült meg s bár talán a magyar életben semmi különösebb gyújtóanyag sem kellett volna hozzá, hogy mint a katolikus összetartás felkeltésének egyik leghatásosabb eszköze testet öltjön, az

ötven évvel ezelőtti magyar események mégis önmaguktól is kiváltották volna. A történelem ugyanis arról a gyászos öt esztendőről, amely az 1890—1895 esztendőig terjed, úgy szokott megemlékezni, mint a magyar kultúrharc történetéről. Az eleinte szelídebb formájú magyar liberalizmus a külföldi események hatása alatt elérkezettnek látta az időt, hogy világnézeti győzelme érdekében rohamra induljon egyetlen elvi ellenfele, a katolicizmus ellen. Ezekre az évekre esik a polgári házasság, a zsidó recepció és a keresztény-zsidó házasságok rendezésének törvénybe iktatása. E törvényjavaslatok ellen, melyeket az apostoli király is ellenzett, felvonult ugyan teljes súlyával és fegyverzetével a hivatalos Egyház, de a parlament gyökeresen megromlott légköre és a mesterségesen felizgatott tömeghangulat mellett a hierarchia sikraszállása hatástalannak bizonyult. A felsőház katolikus mágnásai is férfiasan kiálltak ugyan és elsőízben elvetették a javaslatokat, a parlamentre azonban — bár némi bomlás a pártokban itt is bekövetkezett — számítani nem lehetett.

A veszélynek e szörnyű perceiben gondolt arra a századvégi katolikus restauráció világi hőse, gróf Zichy Nándor legszűkebb eszmetársaival, hogy a katolicizmus ősi nagy tartalékához és forrásához, a magyar néphez fog fordulni és annak ki nem használt erejével fogja a javaslatok törvényerőre való emelkedését megakadályozni, vagy legrosszabb esetben egy későbbi időpontban megváltoztatni. Kapóra jött nekik ehhez az a pápai enciklika, amelyet XIII. Leó Constanti Hungarorum címen 1893. szeptember 2-án intézett a magyar püspöki karhoz. Ez az enciklika, mely szigorúan körvonalazta az Egyház álláspontját a házasság kérdésében s következésképpen a magyar törvényjavaslatokat elvetette, a magyar katolicizmus erőteljesebb megszervezését ajánlotta a főpásztoroknak. A pápai tanácsok között szerepelt többek között az is, hogy a katolikus szellem felébresztésére a püspökök vezetése és elnöklése alatt évenként katolikus nagygyűlést tartsanak.

Ezekután szinte magától megnyílt az út az első katolikus nagygyűlés megtartására, amely Budapesten 1894. január 16-án a pesti Vigadóban zajlott le. Szinte hajmeresztő az egykori krónikákban elolvasni azt a mesterségesen szított

ellenséges hangulatot, mely a magyar katolicizmus első országos és nyilvános kiállítását megelőzte. A katolikusellenes támadások a sajtóban napirenden voltak, s a nagygyűlés halatára akadtak lapok, amelyek fenyegetődni mertek, hogy a fekete zászló (értsd: katolicizmus) ellen a vörös zászlót (értsd: szociáldemokrácia) fogják felvonultatni. S amikor a katolicizmus egyetlen napilapja, a Magyar Állam visszafenyegedett azzal, hogy a nagygyűlés megzavarása esetén minden faluban tüntetéseket fognak rendezni az értelmi szerző, a zsidóság ellen, ezt a választ hol kinevették, hol kigúnyolták, hol pedig már előre rendbontó merényletnek minősítették.

Az első katolikus nagygyűlés ugyan nemcsak impozánsan, hanem rendbontás nélkül zajlott le, jelölve annak, hogy egy megtiport és látszólag elalélt katolicizmus is nagyobb hatalom, mint legádázabb ellenfelei, a támadások és zavarkeltések azonban a nagygyűlés után sem maradtak el. Hogy a sajtó egy része a nagygyűlés hangját nemzetbontásnak és országháborításnak, a katolikus követelményeket felekezeti izgatásnak, a nagygyűlés résztvevőit pedig gyászvitézeknek nevezte, az nagyon is érthető volt. Kevésbé érthető volt azonban, de az akkori közállapotokra jellemző, hogy ú. n. „szabadelvű katolikusok” ellenértekezleteket mertek összehívni s két valóban gyászmagyar és még gyászosabb katolikus: Radocza János és Rohonczy Gedeon országgyűlési képviselők vezetése mellett ingyen szabadjegyekkel vidékről felhozott tömeggel mertek tüntetést is rendezni Budapest főútvonalain át a katolicizmus ellen. Az ébredő katolikus öntudat azonban nem engedte magát megfélemlíteni s a budapesti nagygyűlést soron követték a soproni, szabadkai, pozsonyi, tapolcsányi és székesfehérvári gyűlések.

Ez az első katolikus nagygyűlés nem érte ugyan el azt a célt, hogy a házassági javaslatok törvényerőre való emelkedését megakadályozza, de a katolikus összefogásnak mindenestre példát mutatott és utat nyitott. A liberalizmus győzeftett egyelőre, a katolikus szervezkedés azonban minden vonalon megindult. S ha katolikus nagygyűlést a következő hat éven keresztül nem is tartottak, az minden valószínűség szerint csak azért volt, hogy a magyar katolicizmus a hitbuzgalmi és társadalmi szervezkedés alapvetésével erőre kap-

jon s adandó alkalommal annál nagyobb erővel és súllyal léphessen a porondra.

1900-tól kezdve megszereződtek azután a katolikus nagygyűlések s hacsak politikai zavarok és háborús villongások útját nem állták, minden évet megajándékoztak vele. Hamarosan kialakult a katolikus nagygyűlések rendezési módja, kerete és technikája, ami ha az idők folyamán némileg változott is, elgondolásában és tervszerűségében mindig ugyanaz maradt. Gerincük az ú. n. nyilvános nagygyűlések lettek, amelyeken az ország, vagy a közhatalom felé irányuló megnyilatkozások hangzottak el, szárnyai pedig a szakosztályi tanácskozások vagy mint később, az egyesületi országos gyűlések, amelyek a katolikus akció részletmunkáit, céljait és kapcsolatait ismertették. A nyilvános nagygyűlések szónokai mindig a legelőkelőbb egyházi és világi személyiségek sorából kerültek ki és a katolikus élet nagy ébresztője, Prohászka Ottokár mellett Apponyi Albertnek, Bangha Bélának, Wolff Károlynak, Vass Józsefnek, Ernst Sándornak, Buttykay Antalnak, Glattfelder Gyulának nevei tették országos viszonylatban is híressé és emlékezetessé. Szellemjárás és nagy szellemek találkozása volt ez valóban, ahol az Egyház örök igazságai, a kor nagy kérdéseivel összemerve és irányt mutatva jelentek meg. Az utolsó ötven év történelmében nem volt még magyar tanácskozás, gyűlés, ankét, vagy miegyéb, amely szellemi fölényben és méltóságban a katolikus nagygyűlésekkel vetekedhetett volna!

* * *

Ha most, harminc év után, ezekre a katolikus nagygyűlésekre visszapillantunk és eredményeiket lemérni akarjuk, a legtárgyilagossabb vizsgálódás után a következő megállapításokat tehetjük:

1. A katolikus nagygyűlések eszméket termeltek. Szinte elsorolni is nehéz volna, mennyi üdvös és nagyszerű gondolat — akár mint kritika a korszellemmel szemben, akár mint irányt jelző eszme — látott napvilágot ezeken a katolikus nagygyűléseken! Aligha volt a magyar életnek olyan ága, a szellemjárásnak olyan területe, amelynek a katolikus nagygyűlés indítólág és elhatározólag figyelmet ne szentelt volna.

A tudománytól az irodalomig, a világnézettől a szociális kérdésig minden sorra került és a legidőszerűbb vonatkozásaiban megvilágítást nyert. Hol a védekezés módjait állapították meg az ellenséges korszellemmel szemben, hol az építés és cselekvés, az ellenakció irányvonalait jelölték ki. Hol csak párhuzamosan futottak az aktuális eseményekkel és a magyar közélet zajlásával, hol pedig azokat messze megelőzve, előre célokat tűztek és a jövődönnek építettek. Volt úgy, hogy a katolikus nagygyűlés szinte egész menetében egyetlen egy nagy tiltakozás, óvás, vagy figyelmeztetés volt a veszedelmekbe rohanó nemzet számára, de volt úgy is, hogy pozitív parancs és munkavállalás a jobb magyar jövő előkészítésére.

Hogy az eszméknél maradjunk, legalább futólag a legfontosabbakat felsoroljuk. Ezekből a katolikus nagygyűlésekből indultak el a katolikus sajtónak, a külföldi magyarok gondozásának, a karitás megszervezésének, a szövetségeknek, szociális kurzusoknak, főiskolás internátusoknak, nőmozgalomnak, munkás- és tanonc-szervezkedésnek a gondolatai. Később, hogy az eszmeindítás még hatásosabb és országosabb legyen s a közben megalakult katolikus akción keresztül kivihető is legyen, 1933-tól kezdve a nagygyűlések mindig egy-egy központi gondolat jegyében állottak. Így vonult fel, most már nemcsak mint határozat, hanem munkaprogram, a család, a gyermek, a falu, a világi apostolok, Szent István országa, s a családmentés — nemzetmentés gondolata.

De aki — mint ma az emberek nagy része — keveselné, illetve lekicsinyelné az eszmék jelentőségét és korunk mentalitásának megfelelően inkább a cselekvést és a gyakorlati eredményt reklamálná, azt is megnyugtathatjuk, hogy a katolikus nagygyűlések nemcsak ragyogó eszméket termeltek, hanem döntő, nagy mozgalmakat is elindítottak. Hogy ez nem volt pusztán véletlen, az eszmetermelők és mozgalmi emberek szerencsés véletlen találkozása, hanem tervszerűség és akarat, azt már az is jelezte, hogy hosszú időn keresztül a katolikus nagygyűlések mindig úgynevezett „határozati javaslatokat” fogadtak el és azok végrehajtását átutalták vagy az erre a célra alakult Országos Katolikus Szövetséghez, vagy esetleg egy-egy külön életrehívott végrehajtó szervhez. S ha

később a határozati javaslatok formája ki is ment a divatból, annak sok más egyéb mellett az lehetett a főoka, hogy a magyar katolicizmus szervezetileg már annyira kiépült és differenciálódott, hogy minden kérdésnek akadt gazdája, vagy született határozati javaslat nélkül is a katolikus buzgóság ihletésére, önálló fellépésű és erejű mozgalma.

A magyar katolicizmus nem ölbetett kezekkel várta a katolikus nagygyűléseket és nem volt tétlen azok után. A gondolatok és eszmények nemcsak szárnyaltak a szónokok mélytűzű szavaiban, hanem meg is termékenyültek és intézményekben öltöttek testet. Itt is szinte elsorolni nehéz azt a sok intézményt és mozgalmat, mely elindulását vagy országos kiépülését a katolikus nagygyűléseknek köszönheti. Mi lett volna például a katolikus sajtó gondolatából, ha a katolikus nagygyűléseken programra nem tűzik s mikor valósulhatott volna meg, ha az az emlékezetes pécsi nagygyűlés döntő lökést nem ad neki? Hogy később változtak az idők s a katolikus sajtó gondolatának is a háborús összeomlás és nemzeti tragédia után új életformákat kellett keresnie, az úgy sem változtat azon a tényen, hogy a katolikus nagygyűlések indítására és sürgetésére megszületett az Alkotmány s később az Új Lap formájában az első magyar katolikus néplap és a sajtó mozgalmát kiirthatatlanná tette a magyar katolicizmus életében. Amit a katolikus nagygyűlések által létrehívott Katolikus Sajtóegyesület évtizedeken keresztül tett, az valóban olyan ernyedetlen és hatalmas mozgalom volt, amihez hasonlót a magyar élet minden más ága összefogva is alig tud ellenpéldának odaállítani.

De ugyancsak a katolikus nagygyűlések határozatának és termékeny indításának köszöni létét a külföldi magyarok felkarolása és lelki gondozása. Akkor, amikor százezres tömegekben engedte a liberális Magyarország legdrágább véreit az amerikai partok és balkáni lapályok felé elhullani, egyedül a magyar katolicizmus kísérte el ezeket az elsodort magyarokat, hogy hitük mellett nyelvükben és magyar érzésükben is megtartsa őket. És a szociális kérdés is, amely az utolsó időkig annyira elhanyagolt, sőt meg sem látott terület volt Magyarországon, hogy kizárólagos zsákmánya és prédája lehetett a nemzetközi szociáldemokráciának, szintén előkelő.

fontos és tartós szerepet kapott a katolikus nagygyűléseken. Megható olvasni a 900-as évek katolikus nagygyűléseit, mennyi lélekkel, együttérzéssel s valóban mélyrelátó körültekintéssel szentelte magát a magyar katolicizmus a szociális kérdés legapróbb, de legégetőbb részleteinek is. Az elnyomott és kiuzsorázott társadalmi osztályoknak olyan hathatós és megértő szószólója, jogaiknak és igazságos követeléseiknek olyan sikraszállója nem volt abban az időben, mint a katolikus nagygyűlések! Ma, az állítólag szociális szellemtől telített korban, századrészét sem tudják vagy akarják meghallgatni az emberek azoknak a szociális részletkérdéseknek, amiket akkor a katolikus nagygyűlések teljes terjedelmükben és a leggyakorlatibb részleteikben felvonultattak. Lehet, hogy ma több szaktudósa van ezeknek a kérdéseknek, de olyan általános visszhangja és érdeklődése, mint az akkori katolikus nagygyűléseken volt, nincs és talán nem is lesz többet!

A szövetkezetek is, mint a kapitalizmus és zsidó befolyás alól való felszabadulás egyetlen szabadságharca és fegyvere, hosszú éveken át állandó programja a katolikus nagygyűléseknek. A cselédügytől és szegénykérdéstől a földbérló-, fogyasztó- és termelő-szövetkezetekig, a zsellérektől és munkásoktól az iparig és kereskedelemig minden megvitatásra került. Az első magyar munkásmozgalmak, keresztényszocialista szervezkedések, iparostanoncok felkarolása, iparoslegények tömörítése innen indult el, a katolikus nagygyűlések tüzeben kovácsolódott ki és gyűrűzött tovább országos mozgalommá. A magyar nők szociális kilépése és megszervezése, a leánykereskedelem elleni küzdelem, a főiskolások megszervezése és internátusokkal való ellátása, a szociális kurzusok gondolata és ezzel egy új magyar közszellem elindítása mind innen datálódik. S ha újabb időben a magyar katolicizmus nagyobb érettsége és készsége folytán tudtak átütő erejű más hatalmas mozgalmak is maguktól elindulni, azok is a katolikus nagygyűlésekben találták meg bemutatkozásaik, nyilvános szerepléseik és seregszemléik legszebb és leghathatósabb formáit s ha mást nem, legalább támaszt és lelkesedést tudtak meríteni a további munkára a katolikus nagygyűlések dédelgető szeretetéből.

Azt is külön érdemül kell betudni a katolikus nagy-

gyűléseknek, hogy évről-évre össze tudták hozni és meg tudták alkotni a magyar katolicizmus vezérkarát. Megismertették egymással a névtelen harcosokat és a neves nagyokat; az aktivitástól duzzadó erőket és a vezérletre született egyéniségeket. Megismerhették egymást szemtől-szembe és közelről az egyházi és világi vezetők, de főként megismerhette arravaló vezéreit a nagy katolikus nép. Aki ezt a tényt az első pillanatra nem tudná eléggé értékelni, az gondoljon arra, hogy a népnek az eszményeket is emberek testesítik meg s hogy a világ mindenfajta népe gyermeki lelkilete miatt mindig inkább nagy egyéniségek, szónokok, magukkal ragadó emberbűvölők, mint eszmék után indul.

Végül a katolikus nagygyűlések lettek a katolikus öntudat felemelésének és a katolikus összetartás elmélyítésének leghatalmasabb eszközei. Az örökérvényű mondás, hogy a példa vonz, itt is beteljesedett. Elég volt a katolikus háttérbeszorítás leggyászosabb napjaiban néhány bátor hitvalló embernek a kürtöket megfújni, hogy már első porondra lépésükkor, az első pesti nagygyűlésen a fővárosból és a vidékről ezrek álljanak melléjük. S a tudat, hogy vannak bátor kiállók. már önmagától toborozta hozzá a seregeket. Csak az veszett el, aki lemond és mások könyörületére hagyatkozik! A magyar katolicizmus ezeken a nagygyűléseken mutatta be, hogy élni akar s nemcsak megtartani, ami van, hanem meghódítani, ami elveszett. A tiszta hang és a bátorságos fellépés hódító erőnek mutatkozott. Az emberek kezdtek felszabadulni a liberalizmus lidércnyomása alól. A katolikus nagygyűlések tömegei folyton nőttek és szaporodtak s az egykor ellenséges közszellem előbb csak megtorpanva húzódott vissza, majd maga is — hol szívből, hol színből — beállt a hitvallók közé. Katolikusnak lenni már nem volt többet szégyen vagy megbélyegzés, mint az első nagygyűlések idején, hanem dísz és megtiszteltetés, országos öröm és nemzeti mámor, mint a nagygyűlések koronáján, az Eucharisztikus Világkongresszuson.

* * *

Az út, az első katolikus nagygyűléstől a harmincadikig, hosszú út volt, de megérte a fáradságot. S ha ma újra felhők gyülekeznek is a katolicizmus feje fölött, a nagygyűlések har-

mincéves történetéből már tudhatja, hogy ez is csak epizód, amelyet legyűrhet és belső gazdagodására fordíthat. A katolicizmus világot megváltó erői csak részben függnék a korszellemtől, vagy a politikai, gazdasági és szociális viszonyoktól. S ha van valami, ami közvéleményt és korszellemet, szellemi és erkölcsi hatalmakat megváltoztatni és megőrizni tud, az csak a katolicizmus lehet!

Angelo Rotta apostoli nuncius levele a Katolikus Nagygyűléshez.

Anche quest'anno le circostanze non mi permettono di prendere parte al Congresso Cattolico che si svolgerà a Budapest dal 2 al 7 Ottobre p. v.

E' per me un vero dispiacere di non poter assistere a siffatta manifestazione, che per la presenza dell'Episcopato, con a capo l'E-mo Cardinale Primate, delle più spiccate personalità della vita politica, religiosa e sociale, per l'imponente concorso dei fedeli e per le solenni cerimonie che vi si svolgono, è una mirabile professione di fede, e riempie gli animi di soave letizia, mentre è un forte incitamento a sempre più lavorare per il trionfo del Regno di Cristo nel mondo.

E tanto maggiore è il mio rincrescimento in quanto che il tema su cui versa l'attività del Congresso è di una importanza addirittura capitale.

Ai nostri giorni si parla non poco della ricostruzione della società e del suo rinnovamento, che certo è del tutto necessario, specialmente dopo la bufera che imperversa ora sul mondo. Ma se non si pensa seriamente a rimettere nel debito onore la famiglia, ad assicurarne la stabilità su quell'unica base che Dio stesso le ha posto e che Gesù Cristo ha confermato e sublimato, elevando il matrimonio a dignità di Sacramento, sarà vano ogni umano lavoro. L'opera del Congresso quindi non mancherà di avere un grande riflesso nella vita pubblica, in quanto che contribuirà a preparare un avvenire migliore alla famiglia e alla società.

Mentre perciò invio il mio più deferente saluto all'E-mo

Cardinale Primate, agli Ece-mi Vescovi e a tante illustri personalità del clero e del laicato cattolico costì raccolti, innalzo la preghiera al Signore, perchè benedica l'attività del Congresso, a maggior gloria di Dio e per la prosperità di questa nobile terra, a cui mi sento legato da un vincolo di affetto sincero e profondi.

ANGELO ROTTA

Nuncio apostolico.

Az apostoli nuncius levele magyar fordításban.

A körülmények ebben az évben sem engedik meg, hogy részt vehessenek a Katolikus Nagygyűlésen, mely Budapesten október 2—7-ig fog lezajlani.

Valóságos fájdalom nekem, hogy nem vehetek részt ezen a megnyilatkozáson, mely a bíboros hercegprímás vezérletével, a püspöki kar, a politikai, vallási és társadalmi élet legelőkelőbb személyiségeinek részvétele által, nemkülönben a hívek imponáló megjelenése és a megtartandó ünnepélyes szertartások által csodálatos megnyilatkozása a hitnek, mely boldog örömmel tölti meg a lelkeket és erős ösztönzés arra, hogy minél többet dolgozzanak Krisztus királyságának győzelméért a világban.

Annál jobban sajnálom távolmaradásomat, amennyiben a téma, amely körül a kongresszus tevékenysége folyik, egyenesen döntő fontosságú.

Napjainkban sokat beszélnek a társadalom helyreállításáról és újjászervezéséről, ami egész bizonyosan szükséges is, különösen azután a vihar után, mely ma a világot átjárja. De ha nem gondolnak komolyan arra, hogy visszaállítsák a családot megillető tiszteletet és biztosítsák fennmaradását azon az egyetlen alapon, amelyet Isten rendelt s Jézus Krisztus megerősített és megtisztított, felemelve a házasságot a szentség méltóságára, minden emberi törekvés hiábavaló lesz. Ezért a kongresszus munkájának nem fog elmaradni a nagy visszahatása a közéletre sem, amennyiben

hozzá fog járulni a család és társadalom jobb jövőjének az előkészítéséhez.

Legmélyebb üdvözetemet küldve a Bíboros Herceg-prímásnak, a nagyméltóságú püspököknek s az ott összegyűlt klérus és katolikus világiak kiválóságainak, imával fordulok az Úrhoz, hogy áldja meg a kongresszus munkáját Isten nagyobb dicsőségére és üdvére ennek a nemes földnek, amelyhez engem az őszinte és mély szeretet köteléke fűz.

ANGELO ROTTA
apostoli nuncius.

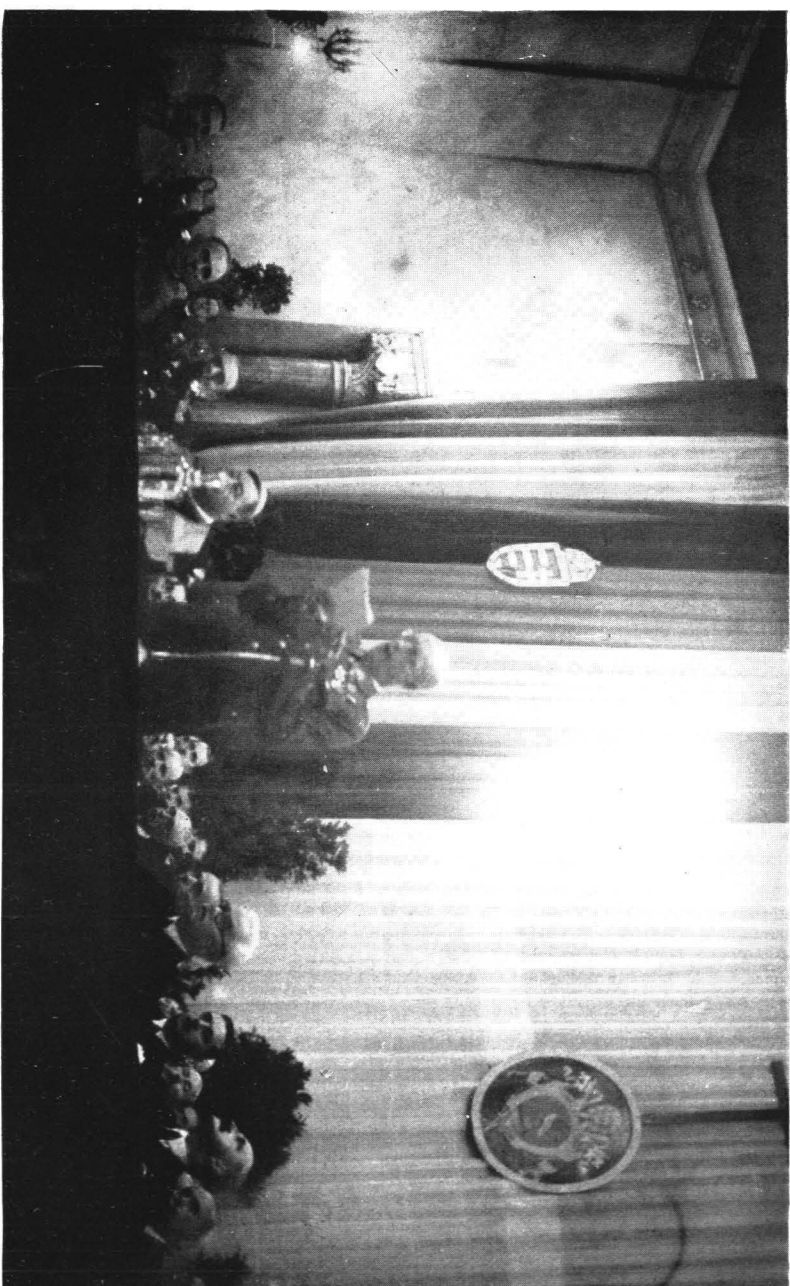
A Biboros Hercegprimás a Veni Sancte-ra vonul.

A Biboros Hercegrímás megnytija a Nagygyűlés.

Szinyei Merse Jenő kultuszminiszter beszél.

Vitéz_Bély_Alajos altábornagy beszél.

Serédi Jusztinián bíboros hercegprímás megnyitó beszéde.

Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus!

Kedves Katolikus Testvéreim!

Harmincadik országos katolikus nagygyűlésünk vezérgondolata a „családmentés” és a „nemzetmentés”, egy szóval az „életmentés” magyar és katolikus törekvéssel, magyar és katolikus munkával.

Méltán választottuk ezt a vezérgondolatot, mert az ember legértékesebb java itt a földön mind egyéni, mind pedig kollektív vonatkozásban maga az élet. Amíg ugyanis egyéni és kollektív földi életünk megvan, addig mindkét vonatkozásban a szükséges többi földi javakat, egyéni vonatkozásban pedig magát az örök boldogságot is megszerezhetjük, vagy — ha talán elvesztettük volna — Isten segítségével és a magunk közreműködésével visszaszerezhetjük; ha ellenben egyéni vagy kollektív földi életünk elveszett, akkor számunkra itt a földön vele együtt egyéni, illetve kollektív vonatkozásban az összes említett javak is elvesznek és azokéi lesznek, akik életben maradnak; sőt amennyiben nem a kegyelem állapotában lépjük át az örökkévalóság küszöbét, egyéni vonatkozásban elvesz örök boldogságunk is, mert már tovább nem munkálkodhatunk!

Ezidei országos katolikus nagygyűlésünk, Kedves Katolikus Testvéreim, egyéni életünket részletesen nem tárgyalja, hanem csupán kollektív: családi és nemzeti életünkkel kíván foglalkozni, és ide vonatkozóan már megnyitó díszüléséről

azt kiáltja magyar hazánk minden polgára, minden egyházi és világi vezetője felé, hogy, *mikor hős katonáink a keleti frontokon még saját egyéni életük árán is, védik a magyar családok és a magyar nemzet életét: akkor mi magyar katolikusok idehaza ne engedjük elsikkasztani az életet, melyet Isten a szentségi házasságon keresztül ad az egyednek, a családnak és a nemzetnek!*

Megnyitó beszédemben, Tisztelt Katolikus Nagygyűlés, nem akarok részletesen kitérni a magyar család- és nemzetmentés természetes eszközeire és módjaira, *nevezetesen a családi és iskolai nevelésre, amely utóbbiban a többi hazai tanítórendekkel együtt már 800 év óta valóságos nemzetmentést végeznek a magyar ciszterciták, 300 év óta pedig a magyar piaristák.* Nem akarok kitérni a vonatkozó egyesületi és társadalmi mozgalmakra, sem pedig az egyén és a családok gazdasági alátámasztásának szükségességére. Mindezt arra hivatott szónokok fogják előadni. Én csupán arra szeretnék rámutatni, hogy a családmentés és a nemzetmentés munkájában a természetes eszközök kiválasztása és felhasználása mellett nem szabad elhanyagolnunk azokat a természetfeletti eszközöket sem, amelyeket maga az életadó Isten jelölt ki a családok és a nemzetek életének biztosítására, illetve megmentésére!

A SZENTSÉGI HÁZASSÁG.

Ezek között a természetfeletti eszközök között első helyen áll az egyén és a család megszentelése a szentségi házasságon keresztül az Isten rendeltetése szerint és az Anyaszentegyház szokása szerint. Ezért a szentségi házasságért, melyből annak tartama alatt szüntelen kiáradnak azok a segítő kegyelmek, amelyekre a hitvestársaknak Istentől rendelt céljuk elérésére szükségük van, már az 1894. január 16-án ebben a teremben megtartott első országos katolikus nagygyűlésünk is bátran síkra szállott, mikor kimondotta, hogy sem szent vallásunkkal, sem magyar hazaszeretetünkkel nem tudjuk összeegyeztetni azt a törekvést, amely hazánk törvényeit ellentétbe akarja hozni egyházunk hitelveivel.

Amíg magyar katolikus elődeink nagyra becsülték a család- és nemzetmentés természetfeletti eszközét: a szentségi

házasságot, addig még a legsúlyosabb nemzeti katasztrófák ellenére is meg tudták menteni a magyar családokat és rajtuk keresztül a magyar nemzetet. *Valóban, noha a háromszáz éves török veszedelem és a borzalmas török hódoltság után jóformán két millióra apadt le a magyarok száma e hazában s ennek a kétmilliónak is csupán a fele volt katolikus: a szentségi házasságokon keresztül Isten segítségével lassan mégis annyira felszaporodott a katolikus vallású magyarok száma, hogy most, mikor az országnak kereken 14,700.000 lakosságából legalább 9,800.000 katolikus, 3,000.000 pedig más keresztény vallású, és mikor ebből a 12,800.000 keresztény vallású polgárból 11,000.000 magyar nemzetiségű: nyilvánvaló, hogy a katolikusokból legalább 8,000.000 biztosan magyar nemzetiségű!* És mennyivel nagyobb volna még ez a szám, ha a magyar katolikusokat is meg nem mészárolta volna az a nyugati ragályos betegség, amely a hitetlenséggel, a hitbeli közönyösséggel, a materializmussal és az isteni Gondviselésbe vetett bizalom megfogyatkozásával korlátozni kezdte az Isten áldását, s ezzel megtámadta a nemzet alapsejtjeit, a magyar családokat.

NE RETTENJUNK VISSZA AZ ÁLDOZATOKTÓL.

Tudom jól, Tisztelt Katolikus Nagygyűlés, hogy a magyar család- és nemzetmentés sokszor igen súlyos áldozatokat követel az egyéntől: a szülőktől és a testvérektől, hiszen abban a tizenegygyermekes magyar katolikus családban, amelybe 10-ik gyermeknek beleszülettem, ezt én magam is megfigyelhettem. *És mégis azt mondom: ne rettenjünk vissza az áldozatoktól, bármilyen súlyosak is azok! Ne rettenjünk vissza még akkor sem, ha a magyar család- és nemzetmentésért meg kellene is változtatni eddigi életfelfogásunkat, eddigi kényelemszeretetünket, stb., mert áldozatos közreműködésünk nélkül, hogy úgy mondjam, ingyen, semmiképpen nem remélhetjük Isten segítségét. Isten segítsége nélkül pedig sem családokat, sem nemzeteket menteni nem lehet.*

Meg vagyok róla győződve, hogy a magyar katolikusok túlnyomó része maga is belátja, hogy más módon nincs családmentés és nemzetmentés, mint a multban bevált vallásos alapon; de — sajnos — tudom — azt is, hogy ezek közül sokan nem

akarják ezt az egyedül helyes megoldást elfogadni. Ezeket az utóbbiakat a magyar családok és a magyar nemzet érdekében az Isten szerelmére kérem: becsüljék minden más földi jónál többre a magyar életet! Ha más nem, hát legalább a mostani vészterhes idők értessek meg minden katolikus magyar emberrel, hogy — ha élni akarunk — akkor nincs biztosabb menedékünk, mint Istennek ide vonatkozóan az egyházra bízott változatlan tanítása, megbocsátó szeretete, a magunk áldozatos közreműködése, és — ha kell — árpádházi Boldog Margitunk 700 év óta ragyogó példájára akár a magunk nagylelkű feláldozása is.

Kedves Katolikus Testvéreim! Miután tisztelettel jelentem, hogy mostani nagygyűlésünkről Szentséges Atyánknak, akinek 25 éves püspöki jubileumát a mult tavasszal az egész világ katolikus hiveivel együtt mi magyarok is hódoló tisztelettel és szeretettel ünnepeltük, táviratilag fejezem ki mélységes hódolatunkat és gyermeki ragaszkodásunkat, valamint az Apostoli Szentszékhez való tántoríthatatlan hűségünket, Főméltóságú Kormányzó Urunknak pedig mélységes hódolatunkat és hűséges ragaszkodásunkat: testvéri szeretettel köszöntöm a nagyméltóságú püspöki kar megjelent tagjait az Apostoli Szentszék Méltóságos Ugyvivőjével együtt. Miután továbbá őszinte hálával üdvözlöm ezt a megnyitó díszülésünket megtisztelő Királyi Fenségeket, a m. k. kormányt, Budapest Székesfőváros nemes vezetőségét, az összes polgári, katonai, valamint rendőri hatóságainkat, nemkülönben az Actio Catholica országos Elnökségét, végül nagygyűlésünk kiváló szónokait és minden tagját: harmincadik országos katolikus nagygyűlésünket azzal a kéréssel nyitom meg, hogy, míg hős fiaink a kelet kapuit döngetik: mi, akik itthon maradtunk, buzgó imádsággal, valamint Istennek tetsző egyéni, családi és nemzeti étellel ostromoljuk meg az eget.

Az Egyház joga iskoláihoz.

Irta: Szinyei-Merse Jenő,

m. kir. titkos tanácsos, m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter.

**Főmagasságú, főméltóságú és főtisztelendő bíboros
hercegprímás úr!**

Királyi fenségek!

Nagyméltóságú és főtisztelendő püspöki kar!

Igen tisztelt katolikus nagygyűlés!

„Az Egyház joga az iskolához” — ez az a tárgy, amely engem e tiszteletreméltó helyen arra készítet, hogy hitvallást tegyek úgyis mint Egyháznak mindenkor hűséges fia és úgyis, mint az ország vallási és iskolai ügyeinek ezidőszerint legfőbb irányítója. E kettős minőségben úgy érzem, hogy amilyen könnyű megnyilatkoznom mint lelkem mélyéig hívő katolikusnak, éppoly súlyos horderejű az a nyilatkozat, amit e kérdésben a magyar kultuszminiszter tehet.

Amikor feladatokat mint hívő katolikus elemezem, büszkén idézem a legfőbb Tanítómesternek ígéjét, amelyben az örök isteni Tekintély és a Tőle származó kifejezett küldetés Egyházunknak a tanítás és nevelés jogát mindörökre megadta: „Minden hatalom nekem adatott az égből és földön: menjetek tehát, tanítsatok minden népet... tanítván őket megtartani mind, amiket parancsoltam nektek.” „Tanítsatok” és „tanítván őket megtartani” kettős feladat, az iskolának kétirányú legszentebb kötelessége: ismereteket nyújtani és nevelni az örök igazságok szerint való életre, a törvény megtartására, tehát

az Egyházhoz és az államhoz való feltétlen hűségre. Az újszövetségben, a keresztény világrendben ennek a munkának végzésére maga az Isten jelölte ki az Egyházat, amely e küldetés és kijelölés alapján két évezred óta következetesen vallja jogát ahhoz, hogy minden népek és nemzetek tanítómestere legyen nemcsak a prédikáció, az igehirdetés szavával, hanem az iskola oktató és nevelő munkájával is. Mi, hívő katolikusok, akik öntudattal mélyedünk el a kinyilatkoztatás tartalmában és életünket minden vonatkozásban Isten elgondolása szerint akarjuk irányítani, az evangélium idézett szavai nyomán fenntartás nélkül hirdetjük és tesszük magunk számára is kötelezővé az elvet: az Egyháznak igenis joga van az iskolához, ahol „az embert felkarolja, hogy őt oktatta és nevelve magasabb rendeltetése felé vezérelje összes tehetségeinek fejlesztésével”. Ne mondja senki, hogy Krisztus urunk szava csak prédikálni küldte az egyházat. Ne higgye senki, hogy határt lehet vonni tantárgy és tantárgy, ismeret és ismeret, törvény és törvény közé, mondván, hogy ez a lelkiek közé tartozik és így foglalkozzék vele az Egyház; emez viszont a földi élet számára tartalmaz elveket, vagy tudáselemeket és így terjesztése a földi közületek feladata. Az ember testből és lélekből, az élet időlegesből és örökkétartóból áll, de lehet-e a kettőt egymástól elkülöníteni? Lehet-e külön nevelni és oktatni a testet és külön a lelket? Lehet-e az életnek földi szükségletei és ettől független örök feladatai közé elválasztó falat emelni? Nem hangzik-e minden nevelő fülében a figyelmeztető szó: „A lélek ugyan kész, de a test erőtlen”, vagy a másik, amely azt kívánja: „ut sit mens sana in corpore sano”. A lelket szolgáló Egyház nem nélkülözheti a lélek erőfeszítéséhez biztonságot és támaszt nyújtó testi készségek fejlesztését, viszont a testi erők diadalmas munkájához is nélkülözhetetlen a lélek öntudata, tartalma és kiegyensúlyozottsága. Mi, akik hiszünk az örök életben, tudjuk és valljuk, hogy a földi életnek nincsen perce, vagy vonatkozása, amely örök életünk sorsára befolyással ne lenne, viszont örök boldogságunk alapvető munkája sorsdöntően itt folyik már a véges földi élet keretein belül. Egyházunknak valóban isteni küldetése, hogy megtanítson minket szemünkkel az égre tekinteni, de lábunkkal a földön biztosan járni. A test és lélek, a földi és az örök élet ilyen összefüggése ad az isteni

küldetés alapján működő Egyháznak az igehirdetésen és a lelkipásztori nevelésen túlmenőleg jogot mindama működésnek vállalására és végzésére, amelyet röviden az iskola oktató és nevelő hivatásának ismerünk. Oly szépen mondja boldogult emlékü XI. Pius pápa apostoli körlevele az ifjúság neveléséről, idézve az egyházi törvénykönyv 1375. kánonát: „... ennél fogva teljes joggal műveli az Egyház az irodalmat, a tudományt és a művészetet, amennyiben azok szükségesek, vagy hasznosak a keresztény nevelésre; szintúgy a lelkek üdve érdekében kifejtett minden munkáján kívül alapít és fenntart iskolákat és intézményeket mindenféle tudományszak és a kultúra fokozata számára. Még a testnevelést sem szabad kívülállónak gondolni az ő hatáskörén, éppen mert ez is eszköz, amely segítheti, vagy hátráltathatja a keresztény nevelést.” (XI. Pius 1929. dec. 31-én kelt Enciklikája az ifjúság keresztény neveléséről „Divini ill. Magistri”. Fordítás, 11. old.)

Egyházunk, mint tökéletes társaság, e joga gyakorlásában kiválóan képzett tanerőkkel, elsőrangú pedagógiai és szaktudással megszerkesztett tankönyvekkel, nagy áldozattal felépített és fenntartott tanintézetekkel rendelkezik. Nem találunk a modern élet elméleti, vagy gyakorlati tanítói és nevelői irányai között egyet sem, ahol Egyházunk nem állítana nagy felkészültségű szakembereket munkába, hogy „életünk, és pedig bőségebb tartalmú életünk legyen”. Hivatkozom-e a bencés Borossaynak Algebrájára, a piarista Maywaldnak kitűnő görög nyelvtanára? Elvezessem-e hallgatóimat Pannonhalma olasz-, Gödöllő francianyelvű szerzetes iskoláiba? És az apácarendek nagyszerű intézeteibe? Említsem-e ezeket mint elsőket az újabb modern gyakorlati intézmények terén? Vagy szóljak a jezsuita atyák kitűnő irányítása alatt álló népfőiskolákról, ahol telepes, földműves és munkás ifjaink sajátítják el az új magyar gazdasági életépítés lelki és gyakorlati készségeit? S amikor a magyar ifjúságot hatalmas megmozdulásba hozó leventemozgalom a magyar jellemképzésnek egyik legéletrevalóbb megvalósulásaként jelentkezik, őszinte öröm tölthet el minket, hogy ezernél több katolikus pap és sokszáz apáca sietett szíve fölé tűzni a leventejelvényt, hogy komolyan elvégzett tanulmányok után áldozatos munkába álljon a magyar leány- és fiúifjúság továbbképzésének, nevelésének szolgálatába.

Ezek — mélyen tisztelt Katolikus Nagygyűlés —, tények, amelyek mind azt bizonyítják, hogy Egyházunk tudatában van tanítói küldetésének és ezt a hivatását nemcsak valami elvont, nem e világra szóló feladatnak tekinti, hanem minden vonatkozásaiban is, a mindennapi élet leggyakorlatibb megnyilatkozásában is, a velejáró áldozatok és felelősség teljes vállalása mellett, magának meg is követeli.

Mélyen tisztelt Katolikus Nagygyűlés! Amikor mint Egyháznak hű fia hitvallást teszek, hogy Egyházaknak joga van a legszélesebbkörű oktatáshoz, hadd szólaljon meg egyben személyemben a magyar kultuszminiszter is.

Hódoló elismeréssel kell tolmácsolnom nemzetünk háláját az Egyházzal szemben. Köszönet és hála illeti azt az Egyházat, amelynek fiai misszionárius lélekkel siettek őseink közé, hogy őket a keresztény Egyházba és ezáltal a keresztény Európába vezéreljék. Az európai magyar szellemi élet fundamentumát rakták le az Egyháznak szolgálói, amikor megépítették a monostori és plébániai iskolákat, amelyeknek kivirágzásai Pázmány Péter egyeteme, a katolikus akadémiák, főiskolák, középiskolák és népiskolák. Hála a Gondviselésnek, hogy ide tudott küldeni hivatásukat egész életükkel szolgáló szerzeteseket, akiknek munkája nyomán a magyar lélek színpompásabb, elmélyültebb lett anélkül, hogy veszített volna ősi magyar értékeiből. A sok kiváló érdemeket szerzett tanítórendek közül elismeréssel emlékezem meg a bencésekről, premontreiekről és jezsuitákról. De különös szeretettel kell szólanom a cisztercitákról, akik most ünnepelték letelepedésüknek 800 éves fordulóját és a piaristákról, akik a közeli napokban adnak majd hálát velünk együtt az Istennek, hogy 300 éve fejtik ki Magyarországon nagyértékű kultúrmunkájukat. Megköszönjük az évszázadok folyamán itt működött szerzetesrendeknek és a haló porukban áldott, életükben minden magyar által tisztelt rendtagoknak munkájuk legszebb eredményét: gazdagodott magyar lelkünk gazdag magyarságát!

Az ezeréves magyar élet hite, tudománya, sokoldalúsága, mélysége és tartalmi gazdagsága; irodalma, művészete, vagy gyakorlati értéke a katolikus Egyház és az ő papfiai munkájától termékenyült meg és a katolikus Egyház szeretetének nap-sugarában fejlődött naggyá. A szebb jövőt rejtő magyar aratás

legbiztosabb ígéretét szintén ez a magyar lelket oktató, nevelő Egyház hordja munkájában.

Nemzetünk és fajtánk ellen vétene az, aki az Egyház nevelő és tanító munkáját a magyar életből száműzni akarná, vagy csupán a templom falai között túrné meg. Mi nem tagadhatjuk meg és nem is tagadjuk meg multunkat, amelynek szellemi alapjait a Katolikus Egyház rakta le. És mert hittel hiszünk a magyar jövőben is, azért ragaszkodunk ahhoz, hogy épüljön még több egyházi iskola a magyar földön, ápolja még több szerzetes és világi paptanár a magyar lelket. Hazaárulásnak tartjuk és kérelhetetlen szigorral üldözzük azt a törekvést, amely az iskolát és vele a magyar ifjúság lelkét pártpolitika szolgálatába akarja bevonni, vagy pedig az iskolán keresztül gyermekeinket a magyar gondolattól, az örök magyar eszméktől el akarja tántorítani. Az iskola feladata a magyar határon belül csak az lehet, hogy lélekben hívó, szellemben gazdag és testben erős magyarokat neveljen a magyar életnek! Ha netán valaki akár egyházi, akár világi oldalon más elveket vallana és önző politikai, vagy rosszul értelmezett nemzetiségi felfogással az iskolán keresztül a gyermeket a nemzet testétől és szellemétől elválasztani törekednék, szemben találná magát nemcsak a kormányzat erejével, hanem a magyar lélek felháborodott öntudatával is. Az egyházi iskolák a magyar gondolatnak álltak szolgálatában mindeddig és ezt a gondolatot kell szolgálniuk ezután is. Parancs számunkra XI. Pius pápa előbb már idézett apostoli körlevele, mely szerint: „Jól értse meg és ismerje el mindenki, hogy katolikus iskolák nem csinálnak pártpolitikát és . . . gyermekeinket a leg-tökéletesebb és legcélravezetőbb módon akarják nevelni a nemzet üdvére, mivel a jó katolikus éppen a katolikus tan erejénél fogva a legjobb polgár, hazaszerető és becsületes alattvalója a polgári hatóságnak”. (XI. Pius 1929 dec. 31-én kelt Enciklikája az ifjúság keresztény neveléséről „Divini illius Magistri”. Magyar fordítás, 45. old.)

Amikor mint kultuszminiszter az így működő egyházi iskoláknak nemcsak jogosultságát, de szent magyar hivatását is vallom és hirdetem, az egyházi iskolák működésének még egy örvendetes hatására szeretnék rámutatni. Amíg tőlünk távoli államokban, pl. Franciaországban az iskolák laicizálása

a nemzet szellemi és erkölcsi legyöngülését, ennek következményeképpen pedig épp a most folyó világháborúban ezeknek az államoknak összeroppanását is eredményezte, nálunk az állami, vagy községi iskolák színvonala mindig növekvőben van. Ebben kétségtelenül nagy része van az egyházi iskolának és annak a szellemnek, amelyet az onnét kikerülő volt tanítványok az életbe magukkal visznek. Örömmel tehetek tanuságot, hogy állami és más közületi iskoláink is biztos várai nemcsak az erős magyar érzésnek és öntudatnak, hanem a hitnek és a hitből táplálkozó tiszta erkölcsi életnek is. Amikor ebben a magyar szellemi élet öröndetes és mérhetetlen jelentőségű értékelkedését megállapítjuk, további nemes munkára buzdítjuk egyházi és állami iskoláinkat és nevelőinket az Írás szavával: „Qui justus est, justificetur adhuc, qui sanctus est, sanctificetur adhuc” — „aki igazságban él, legyen még igazabb; aki megszentelődött, legyen még szentebb” és tegyünk hozzá még egy kívánságot: aki egész magyar, legyen még magyarabb!

Főmagasságú Bíboros Hercegprímás Úr! Igen tisztelt Katolikus Nagygyűlés! Avval kezdtem szerény szavaimat, hogy szólni óhajtok, mint egyszerű hívő és mint jelenlegi magyar kultuszminiszter.

Mint hívő boldog vagyok, hogy mindnyájuk előtt hitvallást tehettem lelkem felfogásáról, mint kultuszminiszter pedig azt szeretném minden intézkedésemben szolgálni, amire hivatalos címem kötelez. Legyen a magyar közoktatás alapján a vallás és a magyar lelkek vallásosságát erősítse a hiten és erkölcsön felépülő magyar közoktatás!

Vallás nélkül nincs nevelés.

Írta: *vitéz Béldy Alajos,*

m. kir altábornagy,

az Ifjúság Honvédelmi nevelésének és a Testnevelésnek Országos Vezetője.

Főmagasságú Bíboros Hercegprímás Úr!

Mélyen tisztelt Katolikus Nagygyűlés!

Honvédeink messze orosz földön, mint zúgó acélfolyam, menetelnek a halál árnyékában, s hősiez küzdelmük, vérük hullása és hősi sírhalmuk nyomán dicsőséggel újra születik az eltiprott Krisztus-kereszt.

Ezeknek az új keresztes vitézeknek acélos akarata előtt és roppant ereje alatt össze kell dőlnie a bolsevista világnak, hogy az istentelenség füstös romhalmaza: a rabszolgaság, nyomorúság, lélekrablás, véres és halált, pusztulást, családi életet megtagadó erkölcstelen világát felváltsa az Isten szabad és boldog világának húsvéti hajnalhasadása.

Ezért az új, szabad és szebb világért folyó harcra mindenkit elkötelez a cselekvés komoly és szent parancsa. Ez a parancs elsősorban az ifjúság nevelőinek és irányítóinak szól, mert az ő munkájuk és példájuk nyomán kell megszületnie annak az új nemzedéknek s benne annak a szebb világnak, melynek keresztény a lelke, krisztusi az erkölcs, izzó magyar az érzése, s mely a nemzetre az igazi keresztény cselekvő hit, az evangéliumi krisztusi élet és az igazság, a tiszta erkölcs, a munka, szépség és boldogság jobb világát, a keresztény nemzetét jövőt hozza.

Ha valamikor, úgy e nagy világégésben, amikor vérben, vasban és áldozatokban születik a nemzetünk új történelme,

a nagy ifjúsági nevelő Tóth Tihamér szavai kétszeres súllyal esnek latba, amikor azt mondja: „Országot alapítani nem lehet nagyobb érdem az emberiség előtt, templomokat építeni nem lehet kedvesebb Isten szemében, mint megmenteni és megóvni az ifjúságot, az országoknak ezt a reménységét, az Istennek ezt az élő templomát”.

Ifjúságunk irányításánál a vezérelv világos. Ezeréves történelmi tradíciókhoz híven nem lehet más, mint a keresztény világnézet szellemében való nevelés. Ezt hangsúlyozta a Biboros Hercegprimás is a leventék áldozócsütörtöki közös szentáldozásán, az ifjúsághoz intézett beszédében: „Nemzeti életünknek és boldogságunknak senki biztosabb alapot nem vethet, mint Krisztus”.

Valóban, vallás nélkül nincs nevelés, nincs család, de nemzet sem. Ezt mi, magyarok tudjuk a legjobban, s éreztük ezer esztendőn át, s valljuk is, hogy nem üres szólam, hanem élő történelmi valóság az a megállapítás: a kard szerezte meg ezt a hazát, de a kereszt tartotta azt fenn ezer évig.

Ez a gondolat vezetett, amikor országosan intézkedtem a leventék közös gyónásáról és áldozásáról, s ezt juttattam kifejezésre húsz nappal ezelőtt Bécsben, 14 nemzet ifjúsági vezetői kiküldötteinek plénuma előtt kijelentettem, hogy az ifjúság vezetőinek az ifjúság nevelésében és vezetésében a hazaszeretet és a családi érzés mellett, a legerősebben hangsúlyoznia kell a vallásos nevelést, vagyis a keresztény etikai tényező fontosságát. És hozzátettem még, hogy az új Európának legelső kötelessége Európa régi keresztény népeinek minden lelki kincsét megmenteni, amelyekre, mint biztos alapelvekre az eljövendő boldogabb és békésebb Európát fel lehet majd építeni. Magunkról pedig külön elmondottam, hogy a magyar nép ezeréves létét Európában a kereszt és a kard erejének köszönheti. Történelmünk legnehezebb óráiban mindig ez volt a nemzet döntő felfogása, ez ma is, a bolsevizmus elleni hősi harcban, s ehhez a gondolathoz hívek is maradunk mindig. Ezzel a bécsi kiállással semmi különöset nem tettem, csak egy nemzet ezeréves hitvallását juttattam kifejezésre.

Amikor itt, e helyen ismételten is hitvallást teszek, hogy ifjúságunk nevelésének hazánk szempontjából legbiztosabb alapja a valláserkölcsi élet, rá kell mutatnom arra is, hogy

ifjúságunknak ez a vallásossága nem merülhet ki az álmodozásban, ábrándozásban és érzelmösségben, hanem valóságos krisztusi élet és Krisztuskövetésben kell testet öltenie, vagyis olyan ifjúságot kell nevelnünk, amely életszemléletében, gondolkodásában és cselekvésében egyaránt az evangéliumi, krisztusi embertípust alakítja ki magában.

Az evangélium szellemében tehát rá kell nevelnünk ifjúságunkat, hogy karácsony ünnepében ne csak a gyertyafényes, fenyőillatos ünnepi hangulatot, a dúsabb asztalt és az ajándékozást tekintse, hanem lássa és érezze meg az ünnep eszméjét, amely áldozatos lelket revelál, amikor az emberiség megváltásáért a betlehemi Kisded vállalja a szenvedés és nélkülözés keresztjét. Más szóval tanulja meg, hogy nagy és nemes eszmék csak öntudatos erő, lemondás és hősi áldozatokból szülnének.

A családi életet ne csak nyugalmas otthonnak tekintse, amely számára biztonságot, ruhát és szülői gondoskodást nyújt, hanem a gyermek Jézustól tanulja meg a hűséget, hálát, munkát és fegyelmet a családi élettel szemben. Különösen pedig a családi élet szentélyének tisztaságát, szentségének megbecsülését és szeretetét.

Élő valósággal érezze át a felebaráti szeretet nagy parancsát. Tanulja meg, hogy méltó a munkás az ő bérére, hogy Krisztusban és a nemzeti sorsközösségben valamennyien egyek és testvérek vagyunk. Ne legyen tehát magyar ifjú és ifjú között osztálykülönbség, hanem egyesült lélekkel legyenek testvériesek az Isten és a haza szeretetében. Ezért érezze mindenki kötelességének segíteni a szűkölködőkön, irgalmas szívvel hajoljanak le a betegekhez, szenvedőkhöz és elesettekhez. A Jó Pásztor nyomán vezesse helyes útra a tévelygőket, de Krisztus példáján tanulja meg azt is a magyar ifjú, hogy tudjon korbácsot fogni és szétütni azok között a lélekkufárok között, akik a hit, a haza és a család szentélyét megrabolni, vagy beszennyezni akarják.

A kisdedeket magához felemelő Krisztus példája nyomán érezze át, hogy a házaselet nemcsak szórakozásokra és élvezetekre alkotott élettársulás, hanem célja a gyermek és a gyermekáldáson keresztül a nemzet jövője. És hogy éppen akkor szereti valaki igazán a hazáját, ha megbecsüli és szereti

a magyar gyermeket, kész minden erejével megvédeni a magyar családi tűzhelyek szépségét, életét és integritását. Mert a nemzet fennmaradásának, biztonságának és békéjének legbiztosabb őrhelye a család, amely jelenti a magyar honvéd bölcsőjét és az örök magyar honvédelmet.

Lássa meg ez a küzdelmekre elhivatott magyar ifjúság az Istenben a végtelen alkotó erőt, a küzdelmeknek s a fejlődésnek szellemét, aki nem csak a világosságnak és a napsugárnak, de a kemény harcoknak és az erőnek is Istene. Éppen ezért érezze át, hogy Isten nem akart passzív, erőtlén és sötét-lelkeket, hanem olyan lelkeséget, amely étellel, napsugaras vidámsággal, de acélos, kötelességtudó, önmagáért és cselekedeteiért is helytálló erővel van telítve.

A vallásosságnak ilyen fényével átítatott és erejével megacélozódott fiaink a haza védelmében hősök lesznek, akik keveset beszélnek, de annál többet tesznek, s akiknél csak egy gondolat járja: „küzdeni és győzni a hazáért mindhalálig!”

Ezért hirdette a nagy Prohászka: „E lehanyatló nemzedék helyébe, amelyet a szabadelvűség szárított közönyössé, olvasztott blazírttá és üressé, friss, bátor, nagylelkű ifjúságnak kell lépnie, amely egészen keresztény és nemzeti, amelynek lelkében meggyökeredzett a tiszta, erős eszmény, s amely atyáinak szenvedéseiből is hinni, rajongni és áldozni tanul”.

Az ilyen lelkek mélységeiből szakadnak fel a meleg, tüzes érzések, s az ilyen lelkekben születik meg az áldozat és a hősiesség szelleme.

Ez a hősiessé szellem tükröződik ki a hősi halált halt Werner-Mölders leveléből, melyet lelkipásztorához intézett. Ez a legvitézebb német pilóta, akit a német birodalom vezére száznál jóval több légi győzelméért 28 éves kora ellenére ezredessé léptetett elő s a legnagyobb katona-érdemrendet a német vaskezeszt lovagkeresztjét tölgyfalombbal, kardokkal és briliánsokkal ékesítve megkapta, többek között így ír lelkiatyjához: „1941 dec. 27. Tábori posta: 061/56. Kedves Prépost Uram! Sokan megtértek és magasabban keresik céljaikat, mint itt a földön. Azt hiszem, ez a háború mélyebb értelme és célja. Olyan idő ez, amikor az emberek megtanulnak hinni és imádkozni. Örülök, hogy megírhatom, hogy már sokan vannak olyanok, akik jobbak és becsületesebbek lettek, látván a mi katolikus pél-

dánkat. Ha egy napon el kellene esnem a nemzetért, higgye el prépost uram, hogy az Egyház szentségeivel megerősödvé, régi hitemhez híven esnék el. Ha utolsó utamon nem lehetne mellettem a lelkiatyám, azzal a tudattal hagyom el ezt a földet, hogy könyörületes bírómat találom meg az Istenben”.

Ez a hősi halált halt nagy katona és e véres háború minden magyar honvédje, aki e nagy világégésben ilyen erős hittel és öntudattal tudja beleállítani magát a küzdelembe s érzi, hogy magában olyan erős lelket hordoz, amely hegyóriások zúzójában s világok összeütközésében sem törhetik össze, aki hiszi, hogy a jónak és igaznak győzelmes hatalma a világégések hamujából is kiemeli a nemes eszme győzelmét, az valóban az erkölcsi világrend magasságába emelkedik fel, vagyis hitvalló és hős lesz egyszemélyben.

Ilyen hősök és hitvallók voltak országépítő, honmentő történelmi nagyjaink és őseink is. Ezek az Istenben való töretlen hit s az áldozatos hazaszeretet szellemében buzgón kulcsolták kezüket imára és keményen ragadták meg békés hétköznapokon a munka eszközét, de viszont ha a haza élete és biztonsága veszélyben forgott, ezek az imádságos és békés munkáskezek súlyos pörölyként tudtak lecsapni az ellenségre is. Ez a lelkiség jelentette az ezeréves történelmi magyarságot s a nemzet fennmaradásának biztonságát.

Bárcsak az elmúlt évtizedek kereszténysége és különösen keresztény ifjúsága is fel tudott volna emelkedni a krisztusi és vallás erkölcsi világnézetnek erre az öntudatos, kemény és lelket acélozó magaslatára, akkor nem zúdult volna ránk az Istent, hazát, családot megtagadó bolsevista örület. S akkor nem lettek volna Trianon, Alcazar, lerombolt, beszennyezett és kirabolt templomok, és nem meredeztek volna a keresztények holttesteinek hekatombái az ég felé.

A bolsevista szörny most is kinyújtotta véres karját, hogy romhalmazzá döntse Európát és a keresztény kultúrát. És teszi ezt nemcsak gyilkos fegyvereinek hatalmas tömegével, hanem világnézeti harcával is.

Olvasom az egyik vezérkari tisztünk harctéri jelentéséből, hogy az orosz elemista tankönyvekben még a számtant is világnézeti alapon tanítják és ilyen példákon tanul számolni a gyermek bolsevik: egy falunak a papja vasárnaponként

20 rubelt perselyezett össze a templomban. Mennyit lopott ki a nép zsebéből 25 esztendő alatt. Aztán tanulnak a spanyol háború nemzetközi brigádjában harcoló 14 éves kommunista fiúról, kémekről, akiket pásztorgyermekek fedez fel az erdőben, röpcédulákat osztogató antifasiszta olasz gyerekekről, május elsejéről, a világproletariátus nagy ünnepéről stb. stb. Nem csodálkozhatunk tehát azon, ha a bolsevista fiatalság ilyen elszántan és fanatikusan harcol, de éppen ezért csodálattal kell megállnunk a magyar honvéd előtt, aki ezzel a fanatikus ellenséggel szemben eredményesen fel tudja venni a küzdelmet. Erre a hősies küzdelemre atyáitól örökölt hite és acélos lelkülete teszi képessé.

De a magyar ifjúság is most keményen őrt áll. Tudja és átérzi egész lelkével, hogy a nagy magyar hősök és hitvallók unokája és a leventeifjúból lett hősiesen küzdő magyar honvédnek életre-halálra közös sorstársa. Jól tudja azt is, hogy ez a küzdelem nemcsak a fegyverek harca, hanem két világnézeté is, mely az európai kereszténységre életet, vagy rabzolgaságot jelent.

A magyar ifjúság azonban keményen meg fogja harcolni a világnézetnek ezt a harcát, a lelkekben itthon és a honvéd a fegyverekét az orosz mezőkön. E kettős küzdelem nyomán pedig hisszük, hogy diadalmasan fel fog ragyogni az örök Krisztus-kereszt.

Ezért örömmel jelenthetem itt a mélyen tisztelt katolikus Nagygyűlésnek, hogy ez a kettős kereszt, amely mint a Kormányzó Úr Ő Főméltósága által leventeifjúságunk részére szentesített felségjelvény, s amely leventezászlóinkat és leventejelvényeinket ékesíti nem pusztá jelkép és ifjúságunknak valláserkölcsi alapon való nevelése nem üres propaganda és jelszó, hanem hősies keresztény világnézet és magyar élet-szükséglet.

Kiáltó követelmény tehát, hogy fiainkat valláserkölcsi alapon neveljük, de ez a nevelés legyen élet, elevenség, erő és valóság. Mert a nemzet jövőjét csak az a keménykötésű vallásos ifjúság tudja biztosítani, akiben a lélek tüze lángol s akinek jelszava: „minden nehézségen és akadályon keresztül feltétlenül győzni a sötétség és a rombolás hatalma ellen!”

Most, hogy a Honvéd Vezérkar Főnöke meglátogatta

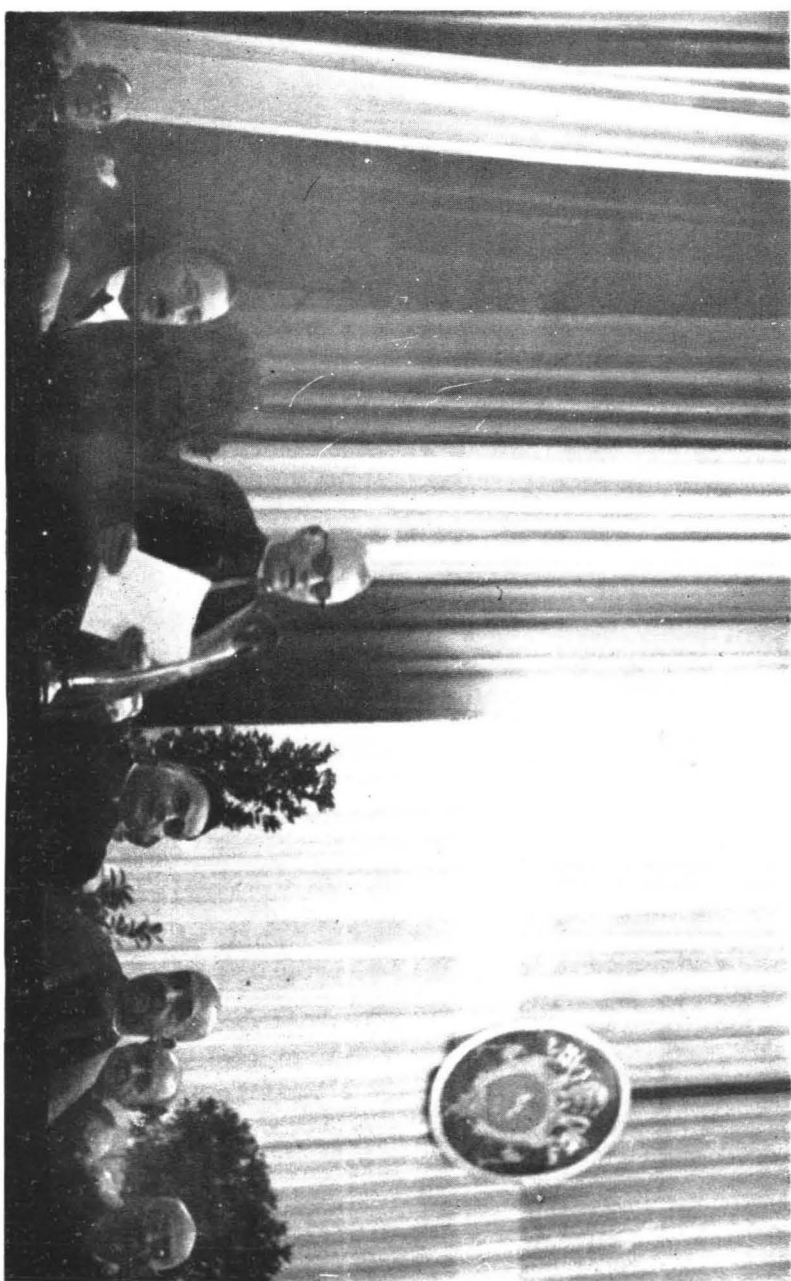
Groh József beszél.

Wünscher Frigyes beszél.

Nyisztor Zoltán beszél.

Mihailovics Zsigmond beszél.

oroszföldön harcoló honvédeinket, üzenetet küldött a magyar ifjúságnak s ugyanerre a lelki erőre és összetartásra hívta fel őket. Buzdította a magyar ifjúságot, hogy legyen erkölcsében tiszta, lelkében bátor és erős, akaratában kemény és legyőzhetetlen.

Valóban ezt a harcot a lélekben puhák, akaratban gyengék, helytállásukban gyávák és tétovázók sohasem fogják megnyerni.

Ez a harc számunkra s a keresztény Európára az életet jelenti. Az élet küzdelem, a küzdelemhez pedig erő kell. Ha valaki elbukik, azon az élet vasszigorral keresztülgázol. Hozzátok szólok azért magyar fiúk és magyar leányok, legyetek lélekben és erkölcsitekben erősek, hajlíthatatlanok és sziklaszilárdak! És különösen legyetek méltók magyar leányok, magyar ősök hősi honvéd unokáihoz és ragyogjátok rá a magyar otthonokra a családi béke és boldogság s az isteni szeretet minden szívárványát!

Orosz földön menetel a magyar honvéd, áldozatos küzdelme, vére és hősi sírja nyomában kisarjad a kereszt. Ezt a keresztet a magyar ifjúság magasra emeli és ígéretet teszünk, hogy ennek a keresztnek a fényénél, ennek erejével és szellemében menetelünk előre szent Hazánk és a keresztény Európa dicsőséges és teljes győzelméig abban a biztos meggyőződésben, hogy ennek a keresztény Európának a zászlóhordozója a mi fiaink, a magyar ifjúság lesz!

Védjük a család jogait.

Írta: *Gróh József,*
ügyvéd.

Minden hosszú háború végére kibontakozik a háborús emberi lélek. Kialakul a győző és legyőzött lelke egyaránt. Azoké is, akik babérrel a homlokukon diadalszekéren és azoké is, akik bénán vagy sebesülten sanitäts-hordágyon kerülnek vissza otthonukba. És kialakul azoknak lelke is, kik elvesztették fiúkat, testvérüket, az édesapát vagy hitvesét és azzal talán mindenüket. Ezek vannak a legtöbbben, ezeknek lelke sokszor egészen kiég és ott alakul ki hamvazószerda kiégett és megszentelt hamujának színvonalában.

De egyben ezek a háborús lelkek mind megegyeznek. Erős érzés tör ki ezeknek lelkéből: — vágy a családi élet melege és szeretete után. Mert a győző babérkoszorúja teljes fényében csak otthonában ragyog és a bénának sebe igazán csak odahaza gyógyul a szeretet érintésére. És akiknek lelke kiégett azoknak sem adhat más gyógyulást, mint a családi élet. Mert amint a nap fénye és május meleg eső hulláma kohók mentén emelkedő hamuhegyek alján csodálatosan vegetációt nevel, úgy hinti be a családi élet melege humusszal és a megbékélés magjával a legtöbbet is szenvedett háborús emberi lelket és azon a multat feledtető üde folyondárt felneveli.

Ezt a metamorfozist, amely átformálja az emberi lelket a háborúról a békére és visszaadja a társadalomnak tenge-
reket megszügyenítő hullámvás után az emberi lélek igazi békéjét — ezt a nagy műveletet csak a család tudja elvé-

gezni. Éppen ezért az A. C. vezetősége helyesen ismerte fel, hogy a háború utáni időben az egyetemes emberi lét, a hitélet, a nemzeti élet fejlődésének vagy hanyatlásának, lüktető erő kifejtésének vagy letörésének, megneumesülésének vagy degenerálódásának irányát a családi élet mikénti alakulása fogja megadni.

És bölcsen határozott, hogy a mai családi életet a legalaposabb kórbonctani és fejlődéstani vizsgálat alá veszi. És állami és társadalmi berendezkedésünk minden intézményét és megnyilatkozását mérlegre teszi abból a szempontból, mennyiben szolgálják ezek a magyar család javát és mi módon szolgálhatnak még jobban.

Nekem e célkitűzés keretében az a feladat jutott osztályrészemül, vizsgáljuk és védjük meg a család jogait.

* * *

Hát a jog és annak védelme a törvényen alapul és ha a család joga és a jogok védelme szempontjából mérlegre kell tenni az elmúlt 10 év törvényhozását, akkor teljes elismeréssel kell meghajolni a magyar törvények azon nagy sokasága előtt, amelyek sokszor közvetlenül, máskor közvetve mind kifejezetten a magyar családot védik és oltalmazzák.

Az országos nemzet és családvédelmi alap létesítése és a sok gyermekes családoknak családi házakkal való ellátása, a földbirtokpolitikai és telepítési törvény keretei között a családoknak házhelyekhez, és kis birtokokhoz juttatása, a mezőgazdasági cselédeknek megfelelő lakással való ellátását tárgyaló törvények eddig el nem képzelt mértékben szolgálják a földművelő családok sorsát.

És emellett az a komoly szociális politika, amely föl emelte a közalkalmazottak családi pótlékát, bevezette ezt az ipari munkásoknál, továbbá a családpénztárak intézménye igen sokat lendített a többgyermekes családok anyagi sorsán. És közvetve az utóbbi évtizedekben létesített társadalom biztosítási és közegészségügyi berendezkedéseink és az e vonatkozásban a törvények fáradhatatlan végrehajtása valóban korábban nem ismert mértékben mentették meg a családot, a dolgozó apát, a beteg gyermeket és a szülő anyát, aki ma már különös védelem alanya. És ettől eltekintve korunk összes tör-

vényeiben, rendeleteiben kicsillog a sok gyerekes család támogatása és a család nélküli vagy gyermektelen polgár fokozottabb megterhelése.

Érdemes itt felemlíteni például azon hivatalos kultúraciót is, amelyik kikeresi és támogatja a szegény és tehetséges gyerekeket és ezek javára a pótvizsgázó ifjúságot is megadóztatja. Ez is a család értékeinek egyik védelme. Azonban nem új Magyarországon, mert a kat. Egyház ezt már 1000 éve cselekszi és megszámlálhatatlan azon értékes közéleti egyének száma, akiket a róm. kat. Egyház ezzel a kiválasztással és évtizedes támogatással felnevelt a nemzetnek.

A magyar kat. társadalom tudatában van annak, hogy az ezekben a törvényekben lefektetett programnak van egy ellentétele, — hogy azoknak egészséges keretekben való végrehajtása és kiépítése igen nagy anyagi áldozatokat követel.

De ennek nem szabad tehernek lenni. A magyar kath. társadalom tisztában van azzal, hogy korszakalkotó idők küszöbén állunk, melynek csarnokában, ha belépünk, ott az eddigieknél sokkal többet kell dolgoznunk, termelnünk, takarékoskodnunk éppen azon célok elérésére, amelyek a kat. családok céljait is szolgálják és a már ismertetett törvényekben lefektetve vannak.

Sőt, amilyen súllyal állítom ezt az áldozatkésztséget az állam életére, ugyanúgy kell ezt hangsúlyoznom a kat. egyházközségek önadóztatására. A kat. öntudatos élet erő kifejtésének komoly fokmérője az egyházközségek költségvetése, és ez sokszor nem kielégítő, különösen vidéken. Vannak városok, amelyek történelmi jogon a magyar katolicizmus gyűpontjainak tekintik magukat, azonban eddig még az önadóztatás legkisebb mértékét be nem vezették. Ez súlyos mulasztás.

A családnak joga, igénye van kenyérre, biztos, nyugodt foglalkozásra, egészséges lakásra, annak derűs fényére. De a kat. családnak szüksége van a tudás és hit fényére is, és ezt igen sok esetben a templomban és iskolában magunknak katolikusoknak kell előteremteni.

Az állam programja keretében a családi lét anyagi feltételeit, saját katolikus önkormányzati életünk keretében pedig a kat. iskolát és templomot és mindazt, ami ezzel együtt jár a

kat. család részére, csak akkor fogjuk előteremteni, ha ki fogjuk tární áldozatkészségünket és bőkezűségünket.

Ha kat. áldozatkészségről van szó, mindig Fribourg schweizi kat. kanton és annak új katolikus egyeteme állott előttem, amelyet a kanton kat. lakossága éveken át tartó el sem képzelhető áldozatkészsége révén 12 millió frank költség-gel épített fel. Mi ennyire nem is gondolhatunk, de annak szemünk előtt kell lebegni szüntelen, hogy hitünk és hazánk nem adatik nekünk ingyen, az mindennap nyújtja nekünk javát és áldozatot kér tőlünk, közvetve, vagy közvetlenül a család javára és nekünk tudnunk kell, hogy nem ékes szavak-kal, de áldozatokkal kell szeretni a hazánkat és hitünket.

Azonban dolgaink elintézéséhez nemcsak anyagi eszkö-zök kellene, hanem lélek is, lelkiesség is kell, és pedig olyan értelemben, hogy egész életünket, minden munkánkat kat. meggyőződés irányítsa, hogy minden munkánk tükrözze le kat. mivoltunkat és, hogy mindig oly horizontális magaslato-n álljunk, hogy ezt az irányt el ne téveszthessük.

Hogy mit kell ez alatt értenünk, azt egész plasztikusan fogom kifejezni egy kiváló férfiúról való megemlékezéssel.

A magyar kir. Kúriának az elmúlt években volt egy nagytekintélyű tanácselnöke, aki hosszú éveken keresztül leg-felsőbb fokon a házassági válóperekben ítélt. Amidőn több évtizedes munkája után elbúcsúzott elnöki székétől, s ünnepélyesen kinyilatkoztatta, hogy 40 éves bírói működése alatt soha nem szűnt meg kérni munkájához Isten segítségét, -- önmaga és bírói tanácsának a házassági válóperekben követett ítélezései irányát azzal a kevés szóval jellemezte, hogy úgy ítéltünk, mondotta, hogy ítélezési gyakorla-tunkban a házasság intézményét szinte a szentség erejére emeltük.

Amikor tehát lelkiességről beszélünk, akkor minden katolikus embertől az ő munkájában a hívő léleknek azt a szüntelen ébrenlétét követeljük, hogy a katolikus meggyőződésnek érvényt szerezzünk, amit ez a nagy tiszteletet érdemlő kir. kúriai tanácselnök az ő bírói működésében ér-vényre juttatott, s ami abban van kifejezésre juttatva, hogy „úgy ítéltünk, hogy a házasság intézményét szinte szentség erejére emeltük”.

A magyar házassági törvény szerint a házasság nem szentség, mert felbontható, éppen ezért magyar bíró a házasságot ítéletében felbonthatatlan szentségnek nem tekintheti. És ez a magyar bíró mégis úgy hajtotta végre a törvényt, hogy minden a törvény és lelkiismerete által megengedhető esetben érvényt szerzett a házasság szentségi jellegének.

E kiváló férfiú egész életét jellemző ez a resumé már pár év előtt is, amidőn elhangzott a házasságok felbonthatósága kérdésében komoly elgondolásra késztetett nemcsak katolikus körökben, hanem országosan. De az azóta elmúlt egy pár év a helyzetet csak súlyosbította. Mert megállapítást nyert, hogy a házassági válóperek száma évről-évre szaporodik és a helyzeten nem javított a szinte automatikusan szigorúbb álláspontot elfoglaló bírói gyakorlat, sem a válóperek lefolyását megszigorító törvény.

Ez a helyzet világosan mutat rá arra, hogy a jog ezen területén fél rendszabályokkal nem lehet célt elérni és a válások mértéktelen elszaporodása ellen egyetlen orvosság van, törvényeinkben is elismerni a házasság szentségi jellegét és kimondani annak felbonthatatlanságát.

Petaín-nek, a nagy francia államfőnek, aki a francia államélet talán legnehezebb idejében szükségét érezte annak, hogy minden korábbi jogot és alkotmányt félretéve kinyilatkoztatta, hogy az állam hatalmát ő képviseli, — az egyik első hatalmi intézkedése az volt, hogy a házasságot egysoros rendelkezéssel felbonthatatlannak nyilvánította, mert ebben látta a francia nemzet elsorvadásának egyik legfőbb okát. És amikor ugyanilyen indokból az olasz törvényhozás is elismerte a házasság szentségi jellegét és azt a polgári törvények szerint is felbonthatatlannak deklarálta, akkor, ha más nem, úgy nemzeti, erkölcsi és szociális érdekeink parancsolják házassági törvényünknek e részben való hatályon kívül helyezését.

Fölötte értékesek és nagyvonalúak azok az utóbbi évek törvényhozási rendelkezései, amelyek a magyar családi életet anyagilag megalapozzák, válságos időkben — különösen betegség idején — segítségére mennek és minden lehető segítséget megadnak a családok sarjainak, az ifjú nemzedéknek. Ezek valóban fontos tényezők, de a családi élet ezek mellett igazi

és legbiztosabb alapját, mai betegségében igazi gyógyszerét csak akkor fogja elnyerni, ha a magyar törvényhozás is a szentség erejére emeli.

Ezzel a törvényhozás meg fogja koronázni családvédelmi politikáját, — ezzel azok a szétágazó és megoldást követelő kérdések, amelyek a családi élet szétszakadásából folynak, a perek, a gyámhatósági ügyek és az ez okból eredett gyermekvédelem mind el fognak tűnni, és úgy jogi, mint szociális és erkölcsi vonatkozásban a nemzet erejét jelentékenyen fokozó megújulás fog a magyar társadalomban előállani.

Ezt kiemelni, hangsúlyozni, e törekvésnek érvényt szerezni a katolikus nagygyűlésnek és az egész magyar katolicizmusnak, azt hiszem, elsőrendű feladata.

A család intézményén kívül most még pár szóval másik két fontos tényezővel, a katolikus iskolával és templommal szeretnék foglalkozni. Senkisé nem vonhatja kétségbe katolikus szempontból e három tényező szoros egymásra hatását és elválaszthatatlanságát. És foglalkoznom kell különösen azért, mert a két intézménynél valahogy megközelítőleg sem lehet megtalálni azt a lelkiséget, amelyről korábban szólni szerencsém volt. Mindkét intézménynél egyrészt az illetékes hatóságok aktivitásában, másrészt passzivitásában olyan jelenségek merülnek föl, amik a katolicizmus évszázados jogait a legérzékenyebben sértik és mindkét intézményre szinte válságos helyzetet teremtenek.

Egy-két példával a helyzetet tökéletesen megvilágítom.

Adva van egy katolikus község, ahol van 1—2 másvalású család és századok óta csak kat. népiskola, amit mindig a község tartott fenn. A község költségvetésébe a dolog természeténél fogva benn szerepelnek a legkülönbözőbb kiadások: személyiek, dologiak, a kisbíró fizetése, a vásártér körülkerítése, az utca világítása, a tenyészállatok beszerzése, és egészségének óvása, az utak javítása és minden más egyéb. És jön a felügyeleti hatóság, a miniszterközi bizottság és a költségvetésben mindent benne hagy, mint indokoltat és szükségeset, de a falu népoktatását ellátó katolikus iskola kiadásait kitörli azzal az indokolással, hogy erről gondoskodjanak a katolikusok. Tudok esetet, hogy 150 év óta az volt a helyzet, hogy a község tartotta fenn a katolikus iskolát, de a fel-

ügyeleti hatóság ezt az állapotot máról-holnapra megszüntette. Mi ennek az eredménye? Az iskola működése máról-holnapra megáll. Volt eset, hogy e miatt az iskolát nem lehetett megnyitni, nem volt mivel fűteni és az iskola legelemibb szükségleteire nem volt fedezet . . .

Kérdem, hol itt a katolikus szellem, hol itt az igazi nemzeti szellem? Itt erről nem lehet szó. Hát ha közérdek, hogy be legyen kerítve a vásártér, hogy az állatok szét ne szaladjanak és ott felváltsam a marhámát pénzre, értékre, vajjon akkor nem közérdek-e, hogy legyen egy hely, ahol Istennek s embernek tetsző értékre neveljem fel a gyermekemet? Hát ha közérdek az utca világítása, vajjon nem közérdek-e, hogy a gyermek lelke és szelleme se maradjon sötétségben?

És ha jó volt századokon át a helyzet, hogy a község a katolikus iskola fenntartásával tett eleget iskolafenntartó kötelezettségeinek, kérdem, hogy amikor jobboldali szellemi világban élünk, vajjon milyen ok tette szükségessé, hogy ezt a rendszert az utóbbi években be kellett vezetni. Ilyen esemény, mint egy támadás, rázza meg a plébánost, a tanítót, az iskolát, a híveket, sokszor magát a politikai községet is, megindítja a bürokratikus iratváltás végtelen sorozatát a főbíró-tól kezdve a minisztériumokig és közben az elemi iskola csak sorvad.

Van egy másik eset.

Szegény község sok-sok gyermekkel. A faluban van egy zsidó földesúr, meg földesúr a koronaadalom is és van egy részvénytársasági üzem. A katolikus iskolát — amely egyetlen a faluban — a katolikusok tartják fenn, mert ennek költségeit a község költségvetéséből felügyeleti hatóság törölte. Az iskola és a tanító lakása szinte rom. Építeni kellene, de a szegény lakosság nem bírja, mert

a zsidó földesúrra,

a szent koronaadalomra,

és a részvénytársaságra katolikus, vagy unitárius, vagy akár protestáns felekezeti iskola adóját kivetni nem lehet, pedig a népoktatást ez az iskola látja el. Nem lehet pedig azért, mert nem engedi a népoktatási törvény, amit 1868-ban hoztak meg.

Hát bátor vagyok kérdezni, hogy 1868 óta milyen légkör szelleme uralkodik a népoktatás fölött? Hát belpoklosok azok az iskolák, amelyek a keresztet viselik homlokukon, hogy azok fenntartásához a szent korona uradalmi javak, a kereskedelmi társaságok és a zsidó birtokosok hozzájárulni nem tartoznak?

Hát miféle kultúr- és vallásos szellem az, amely ezt a hibáját a törvénynek 74 év alatt észre nem vette és egy szakaszos törvénnyel nem helyesbítette?

Már rövidesen megszűnik a zsidó birtok, de amíg van, fennáll és fennmarad az 1868-as törvény elve, hogy a szent koronauradalom, a kereskedelmi társaság és zsidó birtok ahhoz a kis falusi iskolához, amely osztatlanul nyújtja mindenkinek az elemi tudást és keresztet visel a homlokán — adófilléreivel hozzájárulni nem tartozik.

Évtizedes ügyvédi praxisom alatt a községi jegyzőtől kezdve a megyei fórumokon át az illetékes miniszteri tanácsokig mindig mindenütt azt hallottam, hogy ez valóban lehetetlen helyzet. Ha pedig azt kutatom, mi az oka e passzivitásnak, erre csak azt felelhetem, hogy a katolikus lelkiség teljes hiánya.

Záradékol egy körkép a templomról.

Századok előtt a király a földesúrnak hatalmas földbirtokot adott azzal a minimális kötelezettséggel, hogy kegyura lesz községe templomának és azt köteles fenntartani. Számos királyi adománylevélből kisugárzik, hogy a király oly örökéletűvé akarta tenni a templomot, mint amilyen örökéletű a föld, oly ünnepélyessé, mint az átadott királyi erdőkben százados fák tisztásának csendje és gyönyörűvé, mint a földesúrnak átadott rétek és mezők legszebb virága. Számos adománylevélben meghagyták a királyok, hogy a kegyurak marhájuk és terményük legelejét adják az egyház fenntartására.

Sajnos, ez egészen feledésbe ment. A földbirtok megtépázódott, talán részben szét is darabolták, mondjuk a cseh-sziovák uralom alatt. Földbirtokpolitikai törvényes rendeleteink is úgy kezelik a kegyúri kötelek megváltását, mint amely jognak gazdája nincs. Ennek azután az az eredménye,

hogy sokszor 50 éve nem restaurálták a templomot és tiszta rom. És a földbirtok kegyúri terhét senki sem akarja teljesíteni, sem a földesúr, sem az a lakosság, aki kegyúri birtok jórésztét felparcellázva megkapta. Legkevésebbé az egyházközség, amely azt mondja, hogy nem veheti magára azt a terhet, amit mások kötelesek teljesíteni.

És amikor a végén a szegény plébános megúnja a vára-kozást és elmegy a főszolgabíróhoz és panaszt emel mind-azok ellen, akik nem teljesítik kötelezettségeiket és kéri, hogy kötelezze a főszolgabíró a kegyúri birtok minden részének tulajdonosait, hogy tegyenek eleget kötelezettségüknek, akkor elmúlik egy év, elmúlik két év és a főszolgabíró nem tesz semmit, minden kísérlet kudarcot vall, amely megkísérli, hogy a főszolgabíró urat passzivitásából kiemelje, — és a templom már-már rombadől.

Ez a kegyuraság ezer éves jogintézménye a magyar katolikus egyháznak és a magyar államnak, amely egykoron egymásban élt és hatályosult. Megértem azt is, hogy az intézmény a kegyurak részéről is valamely rendezést kívánna. De évtizedes praxisom alatt csak meg nem értő, passzív nem-törődőséget láttam alul és felül egyaránt ezzel a jogintézménnyel szemben, de soha nem észleltem még felcsillanását sem annak a gondolatnak, amely törekedett volna megváltozott viszonyok között e jogintézményt úgy kezelni, hogy az csak a legkisebb mértékben is megfelelőhessen rendeltetésének: a templom és az ő szolgája lakása méltó fenntartásának.

Nem lehet összemérni azt a lelkeséget, amely a boldogult kir. kúriai tanácselnök önmaga jellemzett ítélkezésében és a kegyúri jog gyakorlása körüli praxisban megnyilatkozik.

Tisztelt Katolikus Nagygyűlés!

A kémia tudományának megállapítása szerint az anyag legkisebbnek hitt molekulája számos atomból áll, amelyeket hihetetlen nagy és oly erős koncentrikus erők tartanak össze, úgyhogy az atomok szétrombolásához 100.000 wolt erősségű áram szükségeltetik. Hogy egy pohár víz összes atomjait olyan erő tartja össze, hogy annak szétrombolásához annyi erő szükséges, ami hajót elvisz Európából Amerikába.

Tisztelt Nagygyűlés!

Legyen annyi összetartó erő a családban, mint amennyi összetartó erő van az anyagban. Legyen egy-egy magyar család egy-egy ragyogó pohár víz, legyen olyan tiszta és üdítő, mint egy pohár víz, amely a nap fényében ragyogni tud, legyen benne annyi összetartó erő, mint egy-egy pohár víz atomjában, tudjon megmozgatni hajókat, tengereket, hegyeket, — még többet, elfásult emberi lelket, legyen az a család éltető, üdítő víz, merítve az Élő vizek örök Forrásából.

„Védjük a család jólétét!”

Írta: Wünscher Frigyes,

a Hangya vezérigazgatója, az Actio Catholica országos alelnöke.

A Quadragesimo Anno kezdetű pápai körlevél értelmében az Egyháznak ugyan nem az a feladat jutott osztályrészül, hogy az embereket ideiglenes és mulandó boldogságra vezesse, hanem az örök üdvösségre kalauzolja, azonban mindjárt hozzát teszi: „de lehetetlen az Egyháznak az Istentől rája ruházott hivatását megtagadni és tekintélyét nem érvényesíteni akkor, amikor nem tisztán technikai kérdésekről van szó, amelyek megítéléséhez sem alkalmas eszközei, sem küldetése nincs, hanem olyanokról, amelyek az erkölcsi törvényekkel összefüggésben állanak”.

Kétségtelen, hogy a kereszténység erkölcsi tanításai az ember földi életében követendő magatartásra is vonatkoznak. E tanítások tehát érintik az emberi közösségeket, elsősorban az államot és a családot és a szeretet parancsával, valamint az igazságosság köteletségével alapvető rendelkezéseket adnak a társadalom tagjainak. Miután pedig ezek a rendelkezések örökérvényűek és az idők folyamán mindenkor helyeseknek bizonyultak, bizonyos az, hogy a természetnek a józan emberi ész által is felismerhető rendje szintén e meg nem változtatható szabályokat igazolja. A természeti rendből is meg lehet tehát értelmünkkel ismerni az emberi együttélés szabályait, az ú. n. természetjog elveit.

Ha tehát a keresztény *vallásnak* nincs is kifejtett társadalomelmélete, fentiek szerint mégis szólhatunk keresztény világszemléletről és felismerhetünk keresztény társadalom-

elméletet bölcséleti úton állapítva meg a társadalmi életnek a természet rendje szerint feltételeit és a társadalmi rend természetjogi alapjait.

Bármilyen legyen valamely kor társadalmi szervezete, a keresztény erkölcs örökérvényű elveit minden korban érvényesíteni lehet és meggyőződésünk szerint minden megalkuvás nélkül érvényesíteni is kell.

Rá kell azonban mutatnunk e helyen arra, hogy az emberi együttélés említett természetszerű szabályainak, a természetjog elveinek felismerése nem egyszerű feladat. Elég, ha rámutatunk a mai művelt világ által is értékelt nagy görög bölcselek e téren elkövetett tévedéseire. Ezért a mai, jelszavakkal és ú. n. új eszmékkel teli világban különösen három körülményre kell felhívni a figyelmet:

1. Nem szabad eltévednünk a jelszavak útvesztőjében, hanem különös gonddal, sok fáradsággal kell figyelni az életet, hogy a természettörvénnyel szembe ne kerüljünk, a tömegeket hamis tételek hirdetésével félre ne vezessük.

2. Gyakran magunkra kell vennünk azt a népszerűtlen szerepet, hogy egy s más tetszetős reformterv keresztülvihetetlenségére, vagy igazságtalan, esetleg helytelen voltára rámutatunk. Amint a Quadragesimo Anno a szociáldemokráciát és a kommunizmust elítéli és a liberalizmust hamis elméletnek nevezi, úgy kell elvetnünk más olyan tanokat, amelyek csak mások tulajdonát elvenni, csak osztogatni akarnak s elfelejtik, hogy a természet rendje szerint csak a komoly munka teremthet értékeket. Az ilyen újitóknak a természetjoggal ellenkező rendelkezései maradandó hatásúak nem lehetnek.

3. A tévtanokkal való szembefordulás azonban nem jelentheti azt, hogy minden néven nevezendő reformjavaslatot eleve megvalósíthatatlannak kell minősítenünk. Ha elutasítjuk a szabadelvű rendszer tévedéseit s ha az igazsággal ellentéteseknek nyilvánítjuk a helytelen jogrendszer segítségével keletkezett monopolisztikus hatalmat gyakoroló tőkescsoportok eljárását és ha elismerjük, hogy az elkövetett hibák folytán a vagyon- és jövedelemeloszlás nem igazságos, akkor nyíltan és őszintén meg kell mondanunk a katolikus közvéleménynek azt is, hogy mit tartunk javíthatónak s milyen eszközökkel kívánjuk az óhajtott célt elérni.

Ha meg akarjuk ismerni azokat a teendőket, amelyeknek segítségével a család számára a mainál jobb anyagi megalapozottságot teremthetünk meg, akkor (a bevezető szavaimban elmondottak szerint) a szívünkbe vésett és az Isten örök törvényében gyökerező erkölcsi rendből kell kiindulni. A természet törvényből ismerjük fel a család lényegét és a család fennmaradásának szükségességét, épúgy, mint azokat az elismerésreméltó igényeket (megélhetési lehetőség, tulajdon stb.), melyek kielégítésén a család gazdasági jólétének fel kell épülnie.

A család maga a természet rendje szerint, tehát Isten akaratából a társadalmi szervezet alapja, az az alapsejt, amelyre a társadalom felépül. Ezért a családdal, mint adottsággal számolnunk kell. Ez a tény magyarázza meg azt, hogy a család belső életének megzavarásával, a családi élet felbomlásával, a család erkölcsi és anyagi színvonalának súlyeséssel egyidejűleg mindenkor az egész társadalom bomlása következett be. Ez nemzeti szempontból a nemzet legyengülését jelenti, aminek káros következményeit a nemzeti társadalom minden egyes tagjának előbb-utóbb éreznie kell. Faj- és nemzetfenntartó hivatása folytán a család a társadalom egyedi utánpótlási eszköze.

Mivel pedig a család intézménye természeti törvényeken alapszik, érthető az, hogy a társadalomnak ezt az alapsejtjét a társadalomszervezés munkájában is eredményesen lehet, de kell is felhasználni.

A család intézményének tisztán és érintetlenül való fenntartása erkölcsi, egészségügyi és gazdasági tényezőktől egyaránt függ.

A családnak mint nemzeti létünk egyik alappilléreinek megerősítése céljából teendő erkölcsi és egészségügyi intézkedések nem tartoznak ennek az előadásnak a keretébe. Az én feladatom a gazdasági szempontoknak a vizsgálata.

A család mindenkor a gazdasági egység szerepét is betöltötte. A fokozott munkamegosztás folytán a család gazdasági jelentősége a termelésben csökkent. A fogyasztás és a tulajdon szempontjából azonban a család ma is gazdasági egység marad. A családnak mint szükséges társadalmi alapsejtnak megtartása mellett a családanya és a kiskorú családtagok

eltartása csak a családon belül és egészséges viszonyok között lehetőleg a családfőn át történhetik meg. Az ú. n. liberális-kapitalista, helyesebben szabadelvűnek nevezett tőkeuralmi rendszer gazdasági szempontból kétségtelenül kedvezőtlenül hatott a családi életre s nem vitás, hogy nagyrészt ez a rendszer s az ennek a rendszernek alapjául szolgáló életfelfogás volt előidézője a családi élet mai válságának.

Nagy tömegeknek ipari központokba való zsúfolása proletarizálódáshoz vezetett. A beton-bérkaszárnnyákba szorított tömeg eltávolodott a természettől. A szabad munkapiac nem volt tekintettel a család megélhetési lehetőségeire, csupán a lehető olcsó termelést nézte a munkabérek megállapításánál. E visszásságok megnehezítik a családalapítást, vagy rontják a család jólétét. A nőknek, mint olcsó munkaerőknek munkábaállítása széttepi a családi kapcsolatokat, károsan befolyásolja a nevelést, stb. Kemény szavakkal bélyegzi meg ezt az állapotot a Quadragesimo Anno, amikor így szól:

„Szégyenletes és mindenáron kiirtandó visszaélés az, hogy családanyák a családapá elégtelen munkabére miatt a háziteendő és különösen a gyermeknevelés elhanyagolásával bér munkába menni kényszerülnek”.

Mezőgazdasági viszonylatban is számos visszásságot látunk. Gondoljunk csak azokra a válságokra, amelyek nemcsak a kicsiny, de a nagyobb birtokos családot is gazdasági alapjaiban rendítik meg.

Ilyen viszonyok között a család anyagi megalapozottságát és jólétét illetően kétségtelenül reformokra van szükség. E reformok tekintetében egy véleményre jutni s a helyeseknek felismert intézkedések végrehajtását szorgalmazni kötelességünk, ha nemcsak szóval, de tetteinkben is valóban keresztények akarunk lenni.

A reform irányítója nem lehet más, mint a Quadragesimo Anno által ajánlott szociális igazságosság és szociális szeretet.

Ha Szent Tamás szerint a földi javakhoz a jogot az Isten-hasonlóság ténye és az ember értelmes szellemi természete adja meg, akkor az embernek Isten legfőbb tulajdonjogának fenntartása mellett joga van a természet javait erkölcsileg igazolt céljaira használni. Ez a jog a természetjogban gyökerzik, mert e nélkül az ember életét nem tarthatja fenn. A tiszt-

tességes létfenntartás céljaira szükséges javakra mindenkinek joga van, e jogot a keresztény társadalomban senkitől elvenni nem szabad. Ha pedig a mai gazdasági helyzetben a szükséges javakhoz sokszor csak munka árán lehet hozzájutni, akkor mindenkinek joga van e munkához és e munka gyümölcseihhez. A család eltartásának fontosságára való tekintettel azonban a Quadragesimo Anno itt már határozottan kimondja, hogy „a munkást a saját és családja életfenntartásához elegendő munkabér illeti meg”.

A liberalizmusnak egyik legnagyobb tévedése, mikor a gazdálkodás alanyát, az embert és a gazdálkodás célját *minden* emberi szükségletnek kielégítését szem előtt téveszti s a verseny szabaddáeresztésével pl. csak olcsó termelésre törekszik, nem törődve azzal, hogy az olcsó előállítási ár nem adja meg a gyártmány előállításán dolgozó munkásnak és családjának a létminimumot. Pedig senkinek sem lehet joga olyan olcsó árura, melynek alacsony ára más megélhetését veszélyezteti. A liberalizmus szabadversenyét e tekintetben korlátok közé szorítani a helyes gazdaságpolitika feladata. S ha az állam pl. a kisgazda és családja megélhetését biztosító intézkedéseket tesz igazságos ár tartásával, akkor az ilyen intézkedést „egykéz”-nek csak azok gúnyolják vagy gúnyoltatják, akik a mindenkin keresztülgázoló tőkeuralmi gazdaságpolitikát visszakívánják.

A reformoknál követendő szempontok egyike a pénzértékkel van kapcsolatban. Német szakmunkában olvastam, mint nagyon jellemző szót, a „Geldschleier” kifejezést. Sokan a pénzt fátyolnak használják arra, hogy a valóságot eltakarják. Mikor az apostoli körlevél munkabéréről beszél, természetesen olyan pénzviszonyokra gondol, melyek mellett a munkás a kapott bérrel mindazt megszerezheti, amire szüksége van, hogy a maga és családja létét tisztességesen biztosíthassa. A munkás és családja szüksége csak közvetve fejezhető ki pénzben, közvetlenül e szükséglet kalóriaélelmet, köbméter-lakáslégtért, méterszövetet jelent stb. Ha a munkásnak és családtagjainak nem tényleges gyógykezelést és orvosságot biztosítunk, hanem csak az ezek megszerzéséhez nem elegendő pénzösszeget, ha a családtag elhalálozása esetén az ügyis a létminimumra szorított családfőnek az egyik hatóság

kevesebb temetkezési segílyt ad, mint amennyit a másik hatóság a temetésért kér, akkor az ilyen eljárás legjobb esetben önámításnak nevezhető.

A munkás és családja szükségleteit a kapott bérekkel összhangban álló árakon kielégíteni az elérendő cél s a kormányzat feladata, hogy ennek előfeltételeit biztosítsa, munkásházak építését elősegítse, a társadalombiztosítást mindenütt a család szempontjából megállapított szükségletekkel összhangba hozza, gyermekszületéssel kapcsolatos rendkívüli terheket elviselni segítsen, a családi munkabér rendszerét minden erővel támogassa, munkásjóléti berendezéseket létesítő munkaadóknak adókedvezményeket nyújtson stb.

Kissé hosszabban időztem a család létminimumának kérdésénél, azért, mert ennek biztosítása az *elsősorban* megvalósítandó feladat s mert véleményünk szerint nálunk e feladat még nincs megoldva. Tisztességes munkáért tisztességes és a család megélhetését biztosító ellenértéket adni a keresztény gazdaságpolitika első feladata. Minden egyéb ú. n. szociális juttatással csak ennek az elsőrendű feladatnak a megoldása után foglalkozhatunk. *Az elsőrendű feladat: a család tisztességes megélhetésének, az elsőrendű szükségleteknek gyermekek számára való tekintet nélkül minden évszakban biztosítva kell lennie s a család gazdasági egyensúlyát semmi olyan esemény (betegség, haláleset) nem zavarhatja meg, melynek bekövetkezése a család akaratától független.*

Az elsőrendű szükségletekről mondtak nem jelentik azt, mintha nem tartanánk szükségesnek olyan intézkedéseket is, amelyek a létminimumot meghaladó jövedelműeknél és a középosztállynál fokozzák a család jólétét. A francia családi-bér pénztárak mutatják, hogy a középosztályt alkotó szabadfoglalkozásúaknál is mily segítséget jelent a családi pótlék. A megtakarított összegek sok esetben segítik át a családokat a váratlan nehézségeken. Tisztességes kamatot biztosító intézkedések előmozdíthatják a takarékossgot és ezzel fokozhatják a család jólétét. Gazdasági önsegélyt jelenthetnek a tiszta szellemben vezetett hitel-, fogyasztási stb. szövetkezetek. Kitűnő tanulók tanulmányainak megkönnyítése enyhítheti a család gondjait, stb. Ebben a vonatkozásban azonban nemcsak az

állam segíthet, hanem az intelligens középosztálynak magától is meg kell mozdulnia ott, ahol erre mód van.

Azoknak pedig, akik érveinkkel szemben azt fogják hangoztatni, hogy ezek az intézkedések a gazdasági életbe való túlzott beavatkozást jelentenek, azt kell felelnünk, hogy a beavatkozás mértékét az szabja meg, mily intézkedéssel tudjuk a keresztény erkölcs érvényesülését a gazdasági életben biztosítani. Ha a keresztény erkölcs és a honvédelmi szempontok érvényesülését biztosítottuk, akkor a gazdasági életben ezen túlmenően való beavatkozást magunk is károsnak tartjuk, kívánjuk az erők szabad kifejtését s ezzel annak az általános jólétnek az előmozdítását, amely megkönnyíti az egyes család jólétének biztosítását.

Ez a rövid előadás nem szólhat minden részletről. Inkább csak a jövőt illető irányvonalakat igyekeztünk meghúzni. Nem minden valószínűsíthető meg ebből különösen ma, a világégés idején, azonnal. A nehéz idők azonban azonnali cselekvésre is intenek.

Az Actio Catholica ezért a nagy reformok megvalósítására irányuló törekvés mellett azonnali munkára is szólítja a magyar katolikus társadalmat. E téren előkészítettük a munkalehetőségeket. Ha a nyújtható segítség három formáját nézzük, a helyzet a következő:

1. Van karitatív segítség, amely a hic et nunc rászorulókat (betegeket, árvákat, özvegyeket stb.) megsegíti. E téren a katolicizmusnak továbbra is első helyen kell állania. Kétezer éves tradíció erősíti meg az evangéliumi parancsokat. Pillanatnyi helyzetünkben e téren különleges feladat a hadbavonultak családjairól való gondoskodás, amely tárgyban az Actio Catholica részletes utasítást adott.

2. Van egzisztenciális segítség, amikor az egyént vagy családot teljesen talpraállítjuk, megalapozott biztos életfeltételekkel indítjuk útnak. Az egzisztenciális segítség egyik legáltalánosabb és legkorszerűbb feladata az egyházközségeknek és szervezeteinek, főleg most s a közeli háború utáni időkben. Ezen a téren különösen az állammal való együttműködés mikéntjére mutat a „Családmentés” címen az Actio Catholica által kiadott füzet.

3. Van szociális segítség, amikor szervezeten, törvényes

intézkedésekkel, a társadalom teljes beállításával szervezzük meg minden rétegnek az őt megillető szociális jogokat és életlehetőségeket. Ezeket a törvényes rendelkezéseket kell előkészítenünk az 50 éven át kipróbált pápai vezető elvek szellemében, amelyeket jelen előadásunkban is legfőbb irányelv-ként tartottunk szem előtt.

Az eredmény attól függ, hogy keresztény társadalmunk a feladatok jelentőségét mennyiben érzi át s mennyiben hajlandó a munkában cselekedetekkel résztvenni.

Adja Isten, hogy nemzetünk válságos óráiban minél több munkatársra találjunk!

Az igazságszolgáltatás és a családmentés.

Írta: *Alföldy Dezső,*
a budapesti kir. Itélőtábla elnöke.

Mélyen tisztelt Nagygyűlés!

Méltóztassék megengedni, hogy mint a budapesti kir. ítélőtábla elnöke, s mint akinek éppen e minőségénél fogva módjában volt és módjában áll a családjogi bírói gyakorlatra bizonyos irányító befolyást gyakorolni,

foglalkozzam azzal a kérdéssel, hogy miként jelentkezik a családmentés nagy gondolata az igazságszolgáltatás tükrében, —

hogy a családmentés terén a bírói tapasztalat szerint mik a legfontosabb teendők és célkitűzések,

s miként szolgálja a bírói jogszolgáltatás a családmentésnek nemes célját.

Joggal szokták hangoztatni, hogy a nemzet élő szervezetének egyes sejtjei a családok.

Mennél jobban van megalapozva egy nemzetben a családok élete,

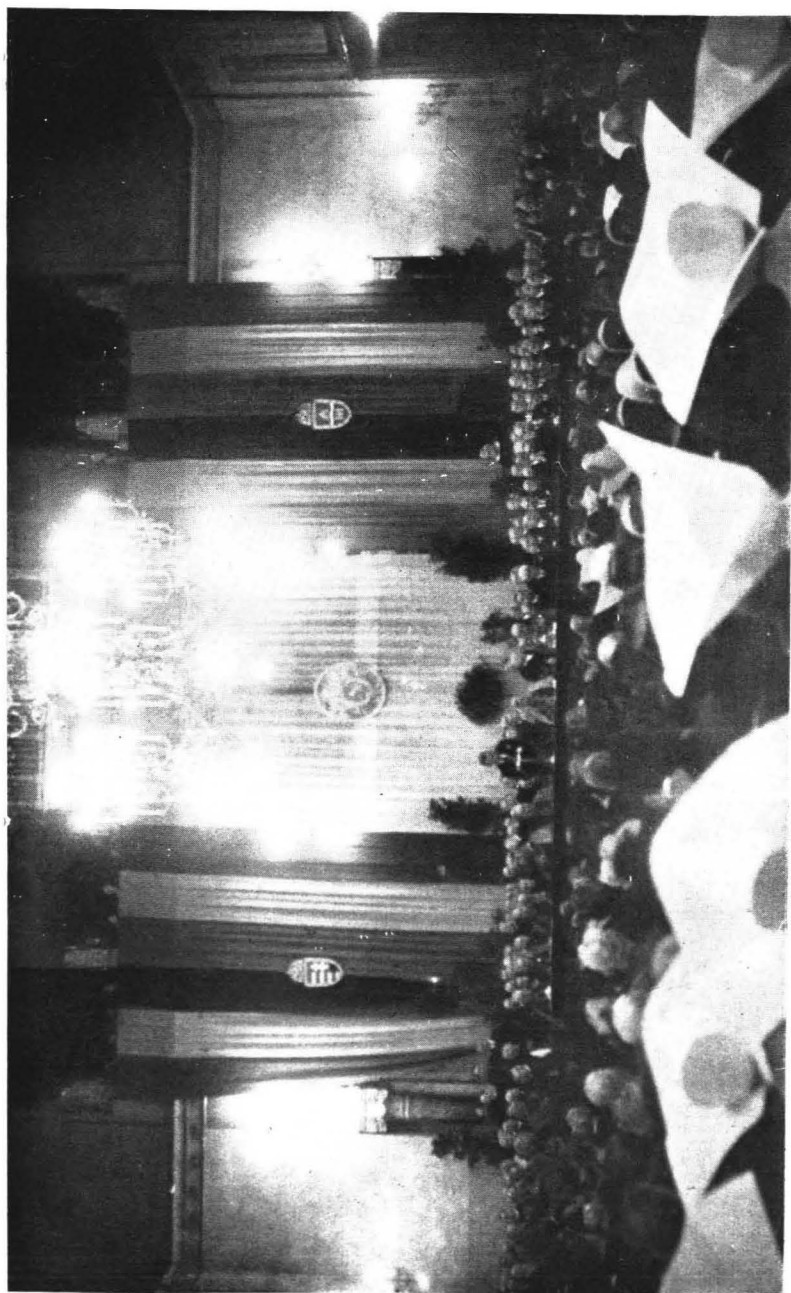
mennél egészségesebb — úgy testi, mint lelki értelemben és célját mennél jobban betöltő a család,

annál inkább van biztosítva a nemzetnek fennmaradása, boldogulása és jövője.

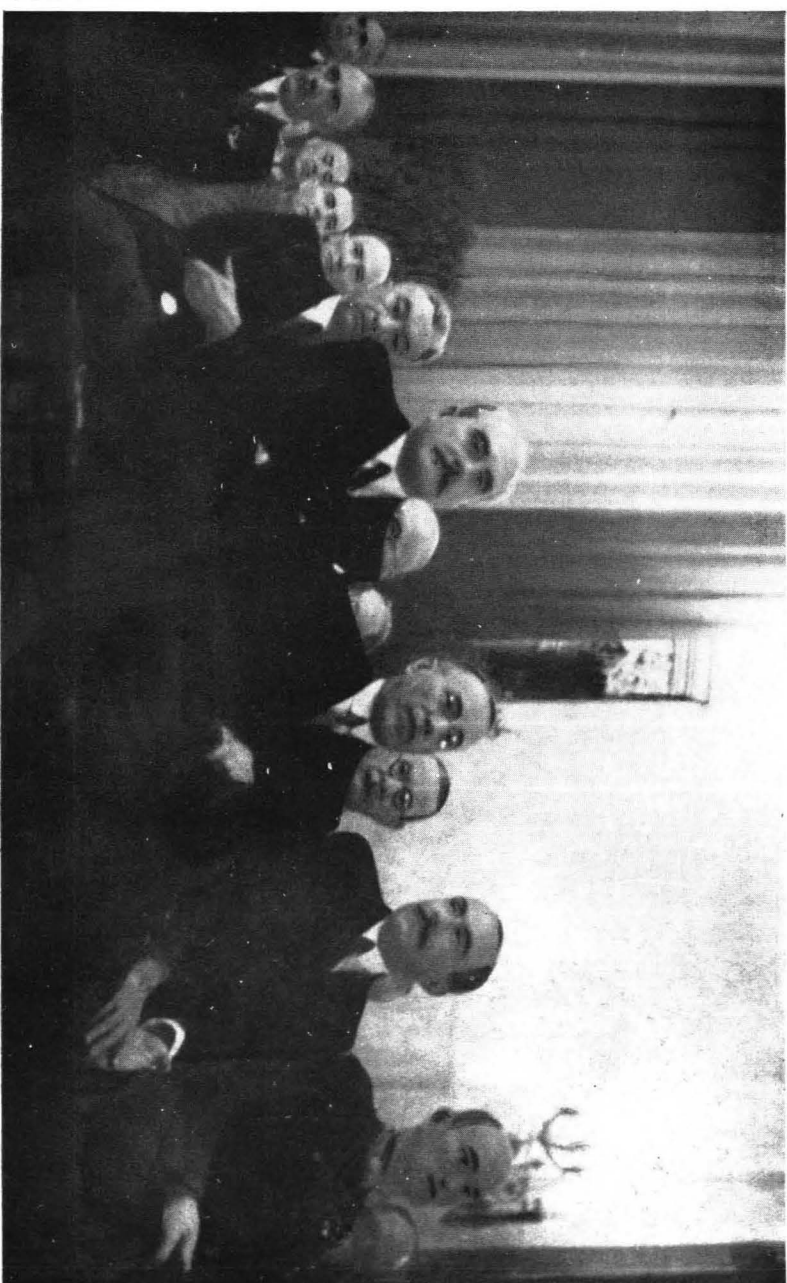
A családnak alapja pedig a házasság,

a házasság, amely a Mindenható végtelenül bölcs elrendelése szerint két, természet szerint különböző, de egymás kiegészítésére hivatott embernek — férfinak és nőnek egész életükre szóló frigye házassági életközösség folytatására, —

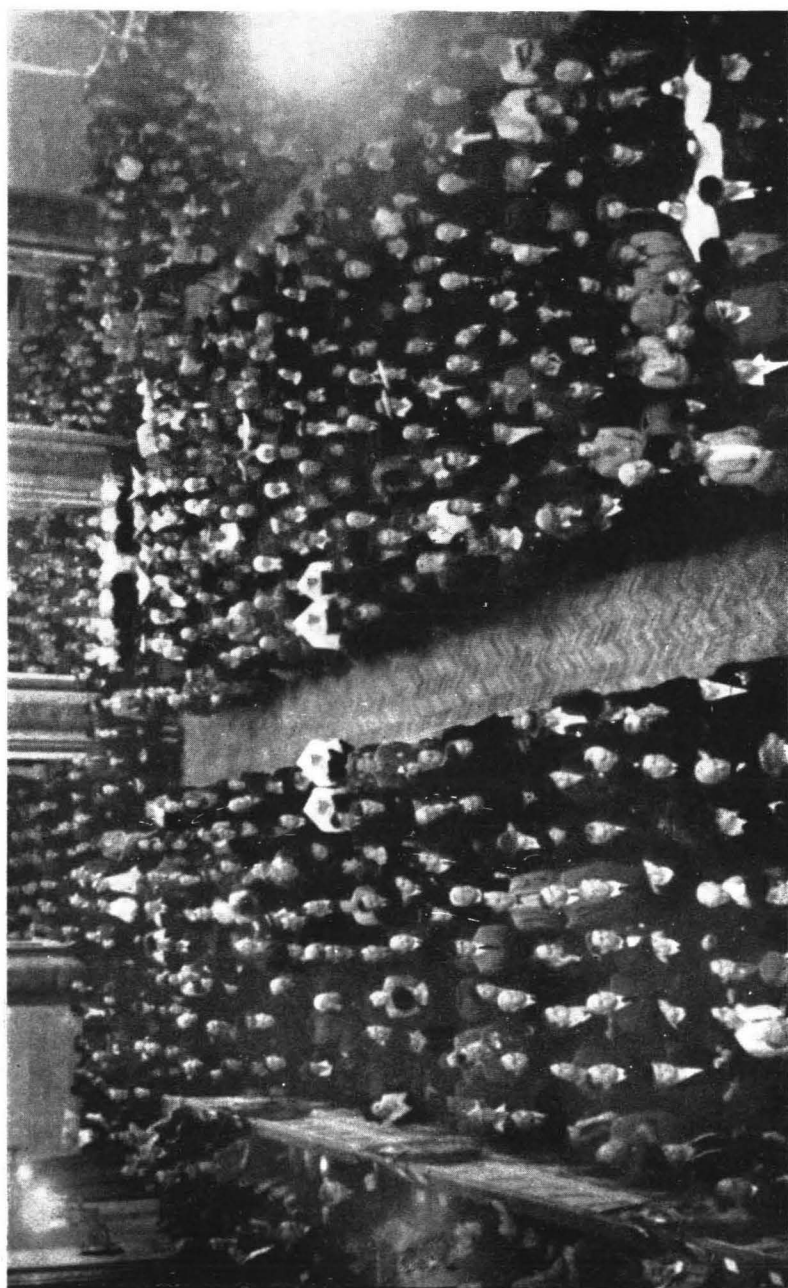

A Nagygyűlés védnökei és diszelnökei.

Kállay Miklós miniszterelnök a Naggygyűlésen.

A Naggyűlés közönsége.

A püspöki kar a nők diszgyűlésén.

egymás iránt való hűségre, kölcsönös támogatásra és a gyermekáldás révén család alapítására.

A házasság a férfire és a nőre egyaránt kötelezettséget ró, amelyek egymást harmonikusan, szerencsésen és jótékonyan kiegészítik.

A férfi osztályrésze rendszerint a családon kívül eső munka; munka a közéletben, a hivatali szervezetekben, tudományban, művészetben, földművelésben, gyári üzemekben stb.

A férf ekként az élethivatásával járó tevékenységének teljesítésével közvetlenül szolgálja a közt, amelynek fontos érdeke, hogy mindenki mennél jobban végezze a hivatásával járó feladatait.

Mindazonáltal a közt szolgálja a nő is közvetve azzal, hogy a családi otthonon belül az ő gondos hitvesi tevékenységével lehetővé teszi a férfi számára, hogy a hivatásával járó munkásságát mennél eredményesebben teljesíthesse.

A nő feladata a háztartás vezetése, az otthonba melegség varázsolása. De különösen magasztos hivatása a nőnek, hogy gyermekeket hozzon a világra, azokat táplálja, gondozza, imádkozni tanítsa, jóra nevelje.

Egyébként a gyermekek egészséges testi, szellemi és lelki fejlődése akkor van leginkább biztosítva, ha a gyermekek gondozását és nevelését a férj és feleség egymást megértően kiegészítő közös tevékenysége teljesíti.

A családnak nagy nemzetfenntartó fontossága éppen a gyermekek felnevelésében nyilvánul meg, ami úgy a férj, mint a feleség részéről szent kötelezettségek vállalását jelent.

Ahol a férjet és feleséget igazi kötelességérzet tudata hatja át — ott az ő példájuk nyomán a gyermekeket is az otthonból magukkal hozott kötelességtudat kíséri a síríg.

S a házastársaknak a családi otthonban úgy egymás iránt, mint a gyermekeik iránt megnyilvánuló szeretetteljes viselkedése a gyermek fogékony lelkületében felébreszti és éleszti a szeretet érzését, a Krisztus Urunk hirdette szeretetét, amely az embereket jobbá, nemesebbé és boldogabbá teszi, s amely szeretetnek legszebb kivirágzása a hazaszeretet fennkölt eszméje, amiért érdemes élni és meghalni.

Mennél szebb a házastársak családi élete,

mennél inkább él bennük a család iránti kötelességek tudata, —

mennél inkább kívánják gyermekáldás útján a nemzet gyarapodását szolgálni,

mennél nagyobb súlyt helyeznek a gyermekek vallás-erkölcsi nevelésére,

s mennél jobban hatja őket át az a nemes törekvés, hogy gyermekeikből jó honpolgárok, jó honleányok váljanak:

annál jobban szolgálja a család a közt, s annál inkább járul hozzá a nemzet boldogulásához, szebb és jobb jövőjének biztosításához.

A házasság tehát már lényegénél, rendeltetésénél és céljánál fogva holtigtartó elkötelezés a házasságból folyó kötelességek hű teljesítésére.

A házasság egész életre szóló frigy nemcsak a katolikus egyház örökérvényű tanítása szerint, hanem a magasabb erkölcsi felfogás s a természetjog elvei értelmében is.

Ami pedig a ma hatályban levő jogunkat illeti,

a házassági törvényünk (az 1894:XXXI. t. c.) megengedi ugyan valamely házastársnak a törvényben egyébként kimerítően körülírt vétkes cselekményei esetében a másik házastárs kérelmére a házasság felbontását — aminek folytán a házassági törvényünk sajnálatra méltó ellentétbe került a római katolikus egyház felfogásával —,

de a házassági törvényünk egész rendszere a házastársaknak már magából a házasságkötés tényéből eredő kötelességének tekinti, hogy egymás iránt élethossziglan hűséggel viseltessenek és a házassági kötelékből eredő jogi és erkölcsi kötelezettségüket éltük fogytáig teljesítsék.

Ezeknek az egész életre szóló kötelezettségeknek hű teljesítését a törvényünk azzal kívánja szankcionálni, hogy ha valamelyik fél ezeket a kötelezettségeket súlyosan megszegi, s ezzel a házasság felbontására okot szolgáltat, reá különböző hátrányos jogkövetkezményeket ró, nevezetesen őt vagyoni és nem vagyoni hátránnyal sújtja és őt atekintetben is, hogy a gyermekeket mennyiben tarthatja magánál, hátrányos helyzetbe juttatja.

Tény, hogy a házassági törvény életbelépését követő időben mind többen éltek a törvényadta lehetőségekkel a há-

zasság felbontása — vagyis köznyelven szólva a törvényes elválás kieszközlése végett, s a házasság felbontásának esetei mind gyakoribbakká váltak.

Ezért a magyar törvényhozás az új polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. t.-c. megalkotásakor, arra való tekintettel, hogy a házasságok állandóságához és tartósságához fontos erkölcsi és nemzeti érdekek fűződnek — szükségét látta annak, hogy a házasságok felbontása processualis módon, vagyis perrendi rendelkezésekkel megnehezíttessék.

E rendelkezések szerint a bíró a *házasság fenntartása* érdekében *hivatalból*, vagyis a felek kérelme nélkül is gondoskodik tényállás kiderítéséről és a bizonyítékok beszerzéséről — kimondja továbbá a törvény, hogy a bírót a házasság fenntartását eredményező meggyőződésének megalkotásában nem kötik a felek perbeli cselekményei, nevezetesen a beismerés, elismerés, joglemondás. Azonkívül a törvény a kir. ügyésznek is szerepet juttat a házasság felbontásának meggátlása céljából.

A hivatalos adatokból megállapítható azonban az a sajnálatos tény, hogy a válások száma az utóbbi években is emelkedő irányzatot mutatott.

A Magyar Statisztikai Zsebkönyv 1941. évi kiadmánya szerint minden tizedik házasság elválás által szűnik meg.

Ujévi teljesülési beszédemben is rámutattam a házasság felbontására irányuló keresetek számának az 1941. évben történt számottevő emelkedésére.

Ezért nagyon is időszerű ezzel a kérdéssel foglalkozni.

Mivel a házasság a lényegét, rendeltetését és célját tekintve, egész életre szóló sorsközösség vállalás és elkötelezés, ezért a házasság eszméjével mi sem áll inkább ellentétben, mint az elválás.

A válások elterjedése a nemzet életében kétségkívül káros tünet.

A válások elszaporodásával mindinkább megredülhet az emberekben a legnemesebb erénybe, a hűségbe — s az erre nézve adott szó szentségébe vetett hit.

A könnyelmű válások lehetősége veszélyezteti a házasság nemzetfenntartó intézményének komolyságát s romboló hatással van a fiatal lelkületekre.

De különösen aggasztó jelenség a válás a gyermekes házaspároknál.

Kétségtelen ugyanis, hogy ha a házastársak egymással szakítottak s különváltak élnék — a gyermekek gondozása és nevelése rendszerint távolról sem lesz oly eredményes, mintha azt a szülők egymást kiegészítő és közös egyetértéssel alapuló együttes tevékenysége teljesíti.

A házastársak különválása továbbá oly kiadástöbbletet von maga után a kétfelé lakás, kétfelé étkezés stb. folytán, amely sok esetben a gyermekek tartásához, neveléséhez, taníttatásához szükséges összegek jelentékeny rovására esik.

A szülők végleges szakítása, az elválás, a gyermekek fogékony lelkületében gyakran oly eltörölhetetlen fájó érzést kelt, amely alkalmas fiatal életük elkeserítésére.

Mennyire fáj az elvált szülők gyermekének, amikor társainál látja azok szüleinek meleget sugárzó szeretetteljes egyetértését.

Az elvált szülők gyermekének van apja, van anyja, de nem mondhatja a gyönyörű szavakat: édes szüleim.

Mintha az elvált szülőknek egymás iránt való fagyos viselkedése a gyermek szívét is valami jégkéreggel vonná be.

Sivárabb bizony néha az elvált szülők gyermekének élete még az apátlan vagy anyátlan árva gyermekénél is, akinek elhalt szülőjéről az életben levő szülő a legszeretetteljesebb kegyelettel beszél, s ekként az elhalt szülő szép emlékével aranyozza be gyermekének zsenge szívét.

S mennyivel melegebb, mennyivel ragyogóbb lehet az elváltak gyermekénél annak a gyermeknek szíve, akinek édesanyja az édesapának a hősi halál dicsfényétől övezett képét varázsolhatja annak szívébe — a legszentebb eszméért az Istenért és Hazáért való önfeláldozás és hősiesség örökség példájaként.

Jól gondolják meg tehát az elválni készülő szülők, s legyen bennük áldozatosabb a gyermekük iránti szeretet, s legyen bennük erősebb a szülői felelősségérzet, mint az egymás iránt való ellenszenv és harag.

Mindezekből láthatjuk, mennyire megokolt és jogosult az a mindinkább terjedő mozgalom, amely az elválások elterjedése elleni küzdelmet írja zászlajára.

Ne tévesszük azonban szem elől, hogy a házasfelek szakítása folytán válságba jutott családok megmentésének célját még nem érjük el a házasság felbontásának megnehezítésével, vagy akár a felbontás lehetőségének kizárásával.

Mert a család már akkor is a felbomlás és szétesés veszélyének van kitéve, amikor a házasfelek egymással szakítva, ha nem is törvényesen, de tényleg különváltan élnek, vagyis a szakítás elhatározásával a házassági életközösséget megszüntették.

A családmentés érdekében tehát mindenekelőtt azoknak az okoknak megelőzésére és kiküszöbölésére kell törekedni, amelyek a házasfelek tényleges különválásához, és a házasság felbontására irányuló elhatározáshoz vezethetnek.

Ezért legyen szabad röviden a válások megelőzésére vonatkozó feladatokkal foglalkoznom különösen azoknak a tapasztalatoknak alapján, amelyeket a válságba jutott házasságokra vonatkozó perekből volt alkalmunk szerezni.

A válások megelőzése szempontjából elsőrangú fontossággal bír az Egyháznak, nálunk a katolikus Egyháznak a váláserkölcsei érzület kimélyítésére irányuló tevékenysége, amely alkalmas arra, hogy az emberekben a család iránt való kötelességérzületet felébressze és ébren tartsa.

Igen jó eredményt lehet várni a keresztény szellemtől áthatatott népneveléstől a fiú és leányifjúsági szervezetekben, különösen a levante alakulatokban, amelyek az embereket már fiatal korukban önfegyelmzésre, keresztény világfelfogásra, önzetlen viselkedésre és a kötelességek áldozatos teljesítésére szoktatják.

Nálunk Magyarországon különben is elsőrangú jelentősége van annak, hogy a fiatalság vallásos, a katolikus fiatalság katolikus vallásos nevelésben részesüljön, mert — ne felejtjük el — mi Szent István országa vagyunk, a mi gondviselészerű rendeltetésünk a keresztény kultúra megvédelmezése, amely történelmi küldetéséhez híven harcol és vérzik a távoli orosz harcmezőkön ma is a magyar.

A válások elterjedése elleni küzdelem szempontjából igen fontosak a célravezető szociális intézkedések, mert ne tévesszük szem elől, hogy a statisztikai adatok szerint a bontóperben álló házasfelek túlnyomó részben az alsó néposztályból, a

földművesek, napszámosok, ipari segédek és munkások osztályából kerülnek elő.

A bírói gyakorlatban sokszor látjuk, hogy a házastársak között a viszályt, a szakítást a megélhetéshez szükséges anyagi eszközök hiánya okozza.

Ezért a házasságnak s az abból kialakuló családnak mennyél jobb anyagi megalapozására különös súlyt kell helyezni.

Ebből a szempontból igen hasznos tevékenységet fejt ki az Országos Nép- és Családvédelmi Alap, amely a magyar kormány jóvoltából ez évben már tekintélyes összeggel, mintegy évi 100 millió pengővel siet a házastársaknak kölcsön nyújtása, házépítés, házhely biztosítása, műhely berendezése stb. útján anyagi egzisztenciájukat biztosítani.

Családerkölcsei tekintetéből különösen fontos a tömeglakások megszüntetése, amiért is arra kell törekedni, hogy minden családnak legyen önálló külön lakása.

A család zavartalan rendes életének fenntartása szempontjából mennél nagyobb súlyt kellene helyezni arra is, hogy a gyógyítható betegségben szenvedő házastárs kellő kórházi kezelésben részesüljön. Sajnos, e téren nálunk a helyzet éppen nem kielégítő; kevés a jól felszerelt kórház és sokszor különféle nehézségek állják útját a kórházba való felvételnek.

Az egyes családok nyugalmának és békéjének biztosítása céljából nagy jelentőségük lenne, ha a korcsmai részegeskedésre szolgáló alkalmak csökkentésére — egyes külföldi államok mintájára — mennél hatékonyabb intézkedések történének.

A család iránti kötelességérzés kifejlesztésére különösen alkalmas lenne — ugyancsak külföldi példára — olyan értelmű törvény, amely szerint az, aki családjával szemben a tartásra vonatkozó kötelezettségének saját hibájából tartósan eleget nem tesz, vétséget követ el és fogházzal büntetendő.

Tapasztalható a bírói gyakorlatban, hogy egyes laza lelkiismeretű férfiak azért hagyják el feleségüket és családjukat, mert abban a tudatban vannak, hogy rajtuk — különösen, ha megállapítható fix keresetük nincs, vagy ha munkahelyüket folyton változtatják — a tartásdíjakat végrehajtás útján behajtani nem lehet s így nyugodtan fordíthatják keresetüket saját szórakozásaikra vagy élhetik világukat más nővel.

Ha az említett értelemben büntető jellegű törvény hozatnék, akkor sokan meggondolnák, hogy elhagyják-e feleségüket s családjukat, mert számolniok kellene azzal, hogy az elhagyás esetén őket kötelező tartásdíjak nem fizetése fogházbüntetést von maga után.

Örvendetes, hogy az igazságügyi kormányunk foglalkozik is ily törvényjavaslat tervével.

A családmentés szép gondolatának szolgálatában tekintélyes szerep jut a bíróságoknak is.

Ez a szerep különösen a házasság felbontására irányuló perekben tág teret talál.

A bírónak a perben beható vizsgálat tárgyává kell tennie, éspedig nemcsak valamelyik fél kérelmére, hanem hivatalból is —, hogy fennforognak-e az adott esetben a perben érvényesített bontó ok megvalósulásának összes törvényes előfeltételei —, fel kell derítenie a házastárs panaszolt cselekedeteinek és viselkedésének lelki rúgóit, kutatnia kell, nem jelentkezik-e a házastárs terhére rótt cselekmény az eset körülményeire való tekintettel menthetőnek, nem enyészett-e el a bontó ok megbocsátás vagy időmúlás folytán stb.

A bírónak az eset körülményeinek alapos kivizsgálásával meg kell nehezítenie a házasság felbontását, s a törvényt abból a szempontból, hogy a házasság felbontható-e, a házasság fenntartása érdekében a legszigorúbban kell alkalmaznia.

Mennél inkább foglal állást a bírói gyakorlat a felbontás megnehezítése mellett, annál inkább megy át a köztudatba, hogy a házasságot bíróilag felbontani nem oly könnyű dolog, amely nézet elterjedése azt vonja maga után, hogy a felek kevésbé fogják magukat elhatározni a bontó per megindítására, sőt már az életközösség megszakítására sem.

Hogy a házasság felbontásának megszigorítása mennyire indokolt, csak egy példát hozok fel, amely nem régen az egyik törvényszéknél előfordult. A férj elszántan folytatta a pert a felesége ellen házasságuk felbontása iránt s amikor a pert a kir. Kúrián is elvesztette, s a kir. Kúria házasságukat fel nem bontotta, akkor látva azt, hogy úgy sem veheti el a kiszemelt nőt, gondolt egyet, kibékült a feleségével s visszaállították a házaseletet.

A házasság fenntartása érdekében a házassági perek bírói

elintézésénél a kellő szigort a kir. Kúria újabb gyakorlata, az igazságügyi kormányszaknak e tárgyban 1928-ban, majd 1938-ban a bíróságokhoz kibocsátott rendeletei igyekeznek biztosítani.

A magam részéről pedig kir. ítélőtáblai elnöki minőségemben felhívtam a bírák figyelmét, hogy a házassági bontó perekben a gyermekeknek hivatalból is gondosan figyelembe veendő érdekében azok ügyét és helyzetét tegyék mennél behatóbb kivizsgálás tárgyává, ami egyúttal a házasság felbontásának lényeges megnehezítését vonja maga után.

De különösen szép feladat jut a bontó perekben az eljáró bírónak osztályrészül a házasfelek kibékítése tekintetében.

Mert a házastársak szakítása folytán a válásba jutott házasságra és családra vonatkozóan az igazi megoldást csak a meghasonlott házasfelek kibékülése hozza meg.

A polgári perrendtartásunk kötelezi a bírót arra, hogy a házasság felbontására irányuló perben az eljárás kezdetén kísérelje meg a házasfelek kibékítését s a békéltetést a per későbbi szakában is meg kell kísérelni, ha feltehető, hogy a békéltetés sikerre vezet.

Nem elég azonban, hogy a bíró szépen megfogalmazott szavakkal igyekezzék a feleket a kibékülésre felhívni, hanem a bírónak a különösen a gyermekeknek hivatalból is figyelembe veendő érdekeire — a rendelkezésére álló lehetőségek mennél jobb kihasználásával behatóan kell vizsgálnia és felderítenie a házas felek között bekövetkezett szakítás mélyebb okait.

S ha a bíró úgy látja, hogy az ok olyan, amely elhárítható és a bajon segíteni lehet, akkor a célirányosnak mutakozó és rendelkezésre álló módok és eszközök legmesszebb menő felhasználásával kell megkísérelnie az ok megszüntetését és ez úton a házastársak kibékítését. Különösen ott, ahol gyermekek vannak, fontos a házastársak szüleinek bevonása a békéltetési eljárásba.

Én a magyar Jogász Egyletben a folyó évi május hó 9-én tartott előadásomban behatóan foglalkoztam azokkal a módokkal és eszközökkel, amelyek a kibékítésre irányuló aktív és célirányos bírói tevékenység szempontjából tekintetbe jöhetnek. Ezek közül ezúttal csak egyet óhajtok megemlíteni.

Miután az arra illetékes egyházi körök nézetét kikértem, az ő helyeslésük folytán a folyó év tavaszán figyelmébe ajánlottam a bírának, hogy különös tekintettel a házasság felek egyéniségére, indokolt esetekben, ha a sikerre remény lehet, megkereshetik a válófélben levő házasság felek lelkészét, hogy a házasság vallási érzületére hatva kísérelje meg a kibékíté-
süket és eljárásának eredményét a bírósággal közölje. Ily megkeresés természetesen a katolikus lelkészhez csak akkor intézhető, ha a házasság annak idején katolikus lelkész előtt kötött házasság.

Miután erre a bírák figyelmét felhívtam, még a nyár folyamán jelentette nekem az egyik törvényszék bírója, hogy amikor egy bontó perben a házasság ügyét az illető köz-
ségben tárgyalta, indokoltan találta, hogy a helybeli lelkész kérje fel a házasság kibékítésére s a lelkésznek sikerült is az egyébként vallásos érzületű felek között a kibékülést létrehoz-
nia. Erre a bíró nyomban rávette a házasság feleket oly tartalmú egyesség megkötésére, s ezt jegyzőkönyvbe is foglalta, hogy ha közöttük a jövőben nagyobb nézeteltérés vagy viszály támadna, elsősorban a lelkészükhöz fognak fordulni a nézeteltérés, illetve viszály kiegyenlítése végett.

Íme egy szép példája annak, miként szolgálhatja az igazságszolgáltatás az Egyházzal karöltve a családmegmentés nagy gondolatát.

A bírónak a lehetőségek tág köre áll rendelkezésére abból a szempontból, hogy mi módon férközhetik a házasság felek lelkületéhez és akaratelhatározásához avégből, hogy őket egymással kiengesztelje. Ugyszeretettől, bölcsességétől és találékonyságától függ, hogy a cél elérése végett milyen utakat, módokat választ.

Ezekben igyekeztem megvilágítani azokat a legfontosabb feladatokat, amelyek a családmegmentés szempontjából a bírói igazságszolgáltatásra hárulnak.

A magyar igazságszolgáltatás elismerten magas színvonalon áll, s így bizhatunk abban, hogy a magyar bírák teljes mértékben érzik át annak a családmegmentésnek nemzetfenntartó jelentőségét, amely családmegmentés magaslatos céljainak szolgálatába állította az Actio Catholica is az ő nagy erkölcsi erőit.

Boldog Margit emlékezete.

Endrédy Vendel.

zirci apát.

Napjaink és a 700 év előtti idők igen sok rokonvonást mutatnak fel. Mintha akkor is, amint ma is az Apokalipszis lovasai száguldottak volna végig a földön. A fehér, a tűzvörös, a fekete és a halvány színű lovak lovasai körülhordozták egyrészt a győzniakarás koronáját, másrészt elvették a békét a földről, pusztítottak karddal, éhínséggel és az emberi gyűlölet minden vadságával.

A mohi csatában — 1241 április 11-én — halálukat lelték népünk legjobbjai: a hős, a tudós s a szentéletű esztergomi és kalocsai érsekek, a győri, nyitrai és az erdélyi püspökök, számtalan pap, — továbbá a nádor, az országbíró, a tárnokmester, a szlavón bán, az ország vezető rétegének és fegyverfogható férfiainak nagyrésze. Mint Rogerius mester felsóhajt: „Nincs halandó, aki biztosan tudná azoknak az előkelő és alacsonyabbrendű világiaknak a számát, akik belefulladtak az ingoványokba és folyókba, vagy akiket megemésztett a tűz és elejtett a kard”. A tatárok a királyt, IV. Bélát akarták mindenáron elfogni, vagy megölni. De ifjú vitéz lovagjai testükkel védelmezték és életük folytonos kockáztatásával keresztülvágva a tatár arcvonalat, megmentették a királyt.

Az ellenség mindent elpusztítva, felperzselve vonult végig az Alföldön, Erdélyen, a Felvidéken, majd 1242 tavaszán, miután február elején átkelt a befagyott Dunán Pest fölött, a Dunántúlon is. Az ellenszegülőket felkoncolták; azo-

kat, akik templomokban, kolostorokban sáncolták el magukat, tűzhalálra ítélték; azok közül is, akik a tatár vezérek szavában bízva hitre megadták magukat, az idősebb férfiakat és asszonyokat rendszerint lemészárolták, a leányokat és asszonyokat meggyalázták, az erős férfiakat és ifjakat pedig rabul magukkal hurcolták. Ezeket munkaszolgálatosokként vagy kémekként használták fel és későbbi harcaikban lekasabolásra szánt előcsapatként hajtották maguk előtt.

Csak az erősebb várakat, mint Trencsént, Nyitrát, Pozsonyt és Komáromot, továbbá Esztergom várát, Pannonhalmát és Székesfehérvárat ostromolták eredménytelenül.

Tudta ekkor már Béla királyunk, hogy azok az országok sem jártak sokkal jobban, amelyek népe önként meghódolt. Ezeknek minden terményük, állatuk és ifjaik után adót, ezenkívül még fejadót és fogyasztási adót is kellett fizetniök. De sem a hadseregbe besorozottak szolgálata, sem a rendes adófizetés nem mentesítette a meghódolt népeket a legkülönfélébb, elsősorban a rájuk fogott lázadás ürügye alatt köztük sűrűn rendezett pusztítások és mészárlások szenvedései alól. Céljuk az alattvalók megfélemlítése volt, hogy így vak engedelmességgel könnyen tarthassák őket szolgálataukban.

Dzsisgiskán és utódainak hadviselésénél kegyetlenebbet nem ismer a történelem. Legfeljebb a múlt és a mostani világháború néhány szörnyű eltévelyedését lehet vele egy szintre állítani.

Béla király e sok csapás közepette nem vesztette el fejét és országa jövőjébe vetett bizalmát. 1241—42 telén a somogy-megyei Segesdről irányítja Dunántúl védelmét. Közben segítséget sürgető leveleket küldött a keresztény uralkodóknak. Ecsetelte előttük a tatárok erejét, pusztításait és azokat a veszedelmeket, amelyek Magyarország leigázása esetén az egész keresztény világot fenyegetik. Segítség azonban sehonnan sem érkezett, csak szavak! A magyarság — mint jóformán mindig — teljesen magára maradt.

Szükségesnek tartottam ezek előrebocsátását, hogy megismerhessük Béla királyunk lelkiállapotát. Amikor látta, hogy segítséget senkitől sem várhat, csak az Istentől, feleségével

együtt fogadalmat tett, hogy születendő gyermeküket, ha leány lesz, saját szabadulásukért és az ország megmentéséért engesztelő áldozatként Istennek szentelik: apácának adják.

A természetfeletti szempontokat figyelembe nem vevő történetírás a tatárdúlás megszűntét és a tatár seregeknek hazánkból való váratlan útrakelését érthetően meg tudja magyarázni: Ogotáj nagykán meghalt és ezért Batukán egész seregét az utód megválasztására hazarendelte. A hívő ember azonban kénytelen összefüggést látni Béla királyunk fogadalma s ezt követőleg Margit királyleány áldozatos élete és a külső történelmi események között.

A király megtartotta fogadalmát. A kis Margitot, aki éppen most 700 esztendeje született szülei kilencedik gyermekeként, alig négyéves koráig nevelték csak a szülői házban, utána Veszprémbe, a Szent Domonkos-rend Szent Katalin kolostorába vitték.

IV. Béla 1255-ben adta ki a szigeti zárda alapítólevelét. Ebben szól először leányának apácává történt felajánlásáról. Nyíltan megvallja, hogy a tatár pusztítás borzalmassága bűneink következménye volt. Elmondja, hogy az ország újjáépítése közben nemcsak honvédelemre alkalmas katonai intézkedéseket tett, hanem isteni sugallatra támadt az a gondolata, hogy a pesti hegyen most emelt várhoz közel, a Duna szigetén Isten Anyjának, a Boldogságos Szűz Máriának tiszteletére templomot és körülötte zárdát építtet, hogy ott jámbor szűzek szolgálják a királyok Királyát, a Szűznek Fiát. Nyilvánosságra hozza Isten előtt tett fogadalmát, hogy az alattvalóinak például szolgáljon. „Leányunkat — úgymond —, Margit úrnőt, kit gyermekeink közül annál gyengédebb szeretettel ölelünk át, minél biztosabb előjeleit látjuk benne a jámbor és Isten előtt kedves életnek, elhelyeztük ebben a monostorban, hogy amíg él, Istennek és a dicsőséges Szűznek szolgáljon...”

A király ezzel váltotta valóra az ország szabadulásáért tett fogadalmát. Most, amikor a már születése előtt Istennek ajánlott gyermek a mult bűneiért engesztelő áldozatul adja oda életét, imádságaival, vezekléseivel és a felebaráti szeretet hősies gyakorlataival pedig folytonosan ostromolja az Eget a nemzet fönmaradásáért.

Boldog Margit rövid, 28 éves földi élete majdnem egészében a világtól elrejtve, a zárda falai között folyt le. Ebből a magányból azonban erényei ragyogása nagyobb erővel világította meg korának és a későbbi századoknak magyar egét, mintha napjai a királyi trón magasságában, milliók szeme előtt folytak volna le.

Válasszunk ki erényeinek sokaságából néhányat és gyönyörködjünk ezeknek ma is üdítő, friss és nevelő szépségében.

Boldog Margit lelkének legsajátosabb vonása az *imádság szeretete* volt. Halála után hamarosan megtartott szenttéavatási vizsgálat alkalmával a 43 tanu közül 29 ezt az imádságos lelkületet külön is kiemelte. Elmondották, hogy sokat, szívesen és állhatatosan imádkozott. Már kis gyermek korában a veszprémi zárdában csak parancsszóval tudták játékra bírni, de akkor is rövid játék után a templomba hívta kis társait. Szeretett a templomban elrejtőzve, senkitől sem látva imádkozni. Mikor keresték, imádságba merülve ott találták. Az éjtszaka nagy részét is imádságban töltötte. Jobban érezte az imádság szükségességét, mint a testi táplálékát. Lelke egészen egyesült Istennel és a körülötte lefolyó eseményekről ilyenkor nem vett tudomást. Előfordult, hogy hétszeri hívásra volt szükség, mire észrevette azt, hogy keresik.

Imádságainak jórésze elmélkedő imádság volt. Az Úr Jézus élete és tanításai, továbbá Szűz Mária és a szentek élete, különösen pedig szent őseinek, illetve rokonainak, Szent Istvánnak, Szent Imrének, Szent Lászlónak és Szent Erzsébetnek élete voltak legtöbbször elmélkedéseinek tárgyai.

A domonkosok fogadalmi szövegében, sok más rendéhez hasonlóan, csak az engedelmességről van szó, a szegénységről nincsen. Engedelmesség az előljárók iránt, a szerzet szabályai szerint. Szent Domonkos előírásai az egyes szerzetesektől *teljes szegénységet* követeltek meg. A szigeti zárda a pápák hozzájárulásával a királytól hatalmas birtokokat kapott ugyan ajándékba, ez azonban csak azt tette lehetővé, hogy a zárda a betegek és a szegények között sokat jótékonykodhatott, az apácák maguk nagy szegénységben éltek. Boldog Margit a szegénység gyakorlásában is az Udvözítő hűségese követője akart lenni. Az Úr Jézus az ég minden föntségét hagyta el, amikor emberré lett, Margit csak a királyi palota csillogásáról és

gazdagságáról mondott le. Szegénnyé lett lélek szerint; nem ragaszkodott a földi javakhoz. De szegénnyé lett a külső formák szerint is; semmije sem volt az élethez legszükségesebbeken kívül. Igen ritkán tudták rávenni, hogy új ruhát öltson magára. Rendszerint kopott, szakadozott, foltos ruhát viselt, mint korának legszegényebbjéi. A szüleitől kapott ruhát vagy ruhaanyagot apáca társnőinek, vagy a szolgálóknak adta oda, vagy pedig a zárdában megforduló szegények között osztotta szét. Ugyanígy járt el a rokonaitól kapott egyéb ajándékokkal is. Gondosan ügyelt arra, hogy az élethez szükséges minden használati tárgya, különösen az ágya, ne legyen a zárdában alkalmazott legszegényebb szolgálóénál sem kényelmesebb, sem különb.

Nem tekintve a természetfeletti indító okokat, ha Boldog Margit eljárását csupán a szociális béke megőrzésének szempontjából vizsgáljuk, meg kell állapítanunk, hogy a társadalmi nyugalom elérésére ennél célravezetőbb és élőbb példát ma sem tud senki sem felmutatni.

Érthetetlen szinte az egész világ előtt, hogy Szovjetországban az első nagy vereségek és a hatalmas területi veszteségek nyomán miért nem tört ki a forradalom az őket igában tartó zsarnokság ellen. Ennek szerintem kisebb mértékben magyarázata csak a megfélemlítés és a könyörtelen pedagógiai következetességgel kidolgozott rendszer. Sokkal mélyrehatóbb okát ennek a ténynek abban kell látnunk, hogy a Szovjet — legalábbis a falvakban — teljes külső egyenlőséget teremtett. A tanító, a tanítónő, az orvos stb. éppen olyan egyszerű tömegruhában jár, mint a falu többi embere. Nincs miért irigykedniök egymásra.

Boldog Margit a zárdai *szolgai munkák végzésében* példás szorgalmú igyekezettel vett részt. Hordta a vizet és fát a konyhára, söpört, mosogatott, főzött már kisleány kora óta. Felszolgált az ebédlőben és ilyenkor a közös ebéd végeztével a szolgálók között étkezett. A zárdában senki sem tudta olyan odaadással, türelemmel és szeretettel végezni a nehéz testi munkát, mint ő.

A királyi szülők engesztelő áldozatul ajánlották fel őt Istennek és a Boldogságos Szűznek. Mindent meg akart ezért tenni, hogy Isten haragját a nemzettől eltávoztassa és irgalmát

kiesdje. A folytonos imádság, a mindennapi virrasztás, a sok böjt és lemondás mellett sűrűn ostorozta, gyötörte gyenge testét. Amikor valami nagy veszedelmet kellett megakadályoznia, pl. amikor atyjának és testvérbátyjának hadai egymással szemben állva a polgárháború iszonyatával fenyegették a nemzetet, akkor különösen nem ismert határt az *önsanyargatásban*. Különböző vezeklési módjainak felsorolása helyett hallgassuk meg legendája nyomán, mit találtak halála után az ő kis ládájában, a kincses ládában. „Ő benne valának két ciliciumok. Egyik megszakadozott vala immár a gyakorta való viselésnek miatta, a másik cilicium pedig új vala. És vala ő benne vasból csinált öv, kivel övedzik vala a ciliciumnak alóla, nagy keménységgel, és egy vessző, kire vala kötöztetvén a süldisznónak bőre, sörtéjével együtt, kivel e szent szűz ő magát ostorozza vala. És még vala a ládában két nemez kapca, mely kapcákat bevertenek vala kétfelől apró hegyes vasszőgekkel, kiket e szent szűz visel vala ő lábaiban.”

A zárdában minden apácát beosztottak a *betegek ápolására*, őt is. Margit legszívesebben ezt a munkát végezte, mert itt jutott legtöbbször alkalom határtalan önfeláldozása és szeretete gyakorlására. Ha nem volt kirendelve, önként kérte beosztását a betegek mellé. Ezek kedvéért még imádságairól is szívesen lemondott. Elvégzett mellettük minden munkát, olyanokat is, amelyeknek megtevésétől mások irtózással riadtak vissza.

Az elmondottakból kitűnik az is, hogy Boldog Margit minden cselekedetét *mélységes alázatosság* kísérte. Fájt neki, ha királyi származását emlegették! Olyan volt, mint a kisdedek, akik nem ismerik sem a származás, sem a tehetség, sem a külső megjelenés, sem a hatalom, sem a vagyon alapján vélt különbségeket. Mindnyájan egy mennyei Atyának vagyunk gyermekei, egymásnak tehát testvérei!

Szűzességi fogadalmát ilyen kemény, imádságos, a nap minden percében magát gondosan elfoglaló életmód mellett nem volt nehéz megőriznie. Nagy külső nehézségekkel kellett azonban megküzdenie akkor, amikor atyja, IV. Béla országunk pillanatnyi politikai érdekeiért férjez akarta adni; először egy lengyel herceghez, azután a cseh királyhoz és később a nápolyi királyhoz. Boldog Margitban most különösen megmu-

talkozott a többi magyar szent életében is annyira jellegzetes tulajdonság, az állhatatosság. Nővértársai előtt többször sirva mondogta, hogy inkább levágatja ajkát és orrát, minthogy szüzességi fogadalmát megszegve, férjhez menjen bárkihez is. Atyja figyelmeztetésére, hogy szüleinek Isten parancsa szerint engedelmeskedni tartozik, biztos lélekkel felelte: „Én téged a királyt atyámnak és uramnak, a királynét anyámnak és úrnőmnek csak azokban a dolgokban ismerlek el, amelyek Isten akaratára szerint és Istennel vannak. Így van ugyanis megírva: Aki nem hagyja el értém atyját és anyját, nem lehet az én tanítványom“. Szülei belenyugodtak ugyan megmásíthatatlan elhatározásába, de élete hátralévő részében folyton éreztették vele neheztelésüket és a szigeti zárdától is megvontak minden támogatást.

Szinte divattá lett ma a szociális szempontokat és a honvédelmi érdekeket annyira szem előtt tartó vagy legalábbis hangoztató korunkban, buzdítani a szülőket és a nevelőket, hogy az ifjúságot fegyelemre, keménységre, lemondásra, igénytelenségre, a közösségi érzés ápolására, az elesettek megsegítésére és a felebaráti szeretet egyéb tényeinek gyakorlására neveljék. Választhatunk-e nemcsak a leányifjúság irányításában, de még a fiúk nevelésében is magasztosabb eszményképet, mint a mi drága Boldog Margitunkat?

Ma, amikor a világ az istentagadás, az irígység, a gyűlölet és a hatalomvágy tüzeivel emészti önmagát;

amikor a lélek levetette a megértés, a megbocsátás, a szeretet szépséges köntösét és ősi vadságának fegyverzetét öltötte magára;

amikor a jóság hontalanul bújdosik és csak titokban teszi szolgálatait a nyers erőből zsarnokság alatt tartott milliók között;

amikor a tudás, a technika majdnem minden eszközével a pusztítást és halált szolgálja; évszázadok munkáját egy pillanat alatt teszi rommá és nemcsak a hadban álló fiatalság, hanem az öregek, a betegek és az ártatlan gyermekek ezreinek ássa meg sírját ahelyett, hogy templomot építene Istennek, meleg otthont a családnak;

ki tudja a tűzvészeket újra a békés gyárok gépeinek haj-

tására, a városok világítására, a családi tűzhelyek melegítésére leszelidíteni?

Ki önt a Sztalin-fáklyák anyagából karácsonyi gyermeket?

A gyűlölet és a káromlás szavait ki változtatja át imádsággá? A hörgést énekké és a halál kegyetlen némaságát gyermek-kacagássá?

Ezelőtt 700 esztendővel lényegilleg ugyanezek a gondolatok töltötték el IV. Béla királyunk és minden inagyar ember lelkét. Ők megtalálták rá a feleletet: Nem elég anyagilag és hatalmilag erőssé tenni a nemzetet, szüksége van ezenkívül minden kornak, különösen napjainknak, Árpádházi Boldog Margitra, az ő imádságaira, áldozatos, a felebaráti szeretet tényeiben gazdag, alázatos életére.

Ti, magyar apák és anyák, ne féljetez attól, hogy Istennek szenteljétek a szerzetesi életre vágyó leányaitokat. Nem vesznek el ők a család számára, ellenkezőleg, nehéz helyzetekben ők tudnak legjobban segítségtekre sietni.

Ti, magyar leányok, legyen az ő neve gyakran ajkatokon, szépséges erényei gyujtsák lángra a bennetek szunnyadó isteni szikrákat. Legyen életetek égi utánzása Boldog Margit ama erényeinek, amelyek gyakorlását családi körülményeitek, elfoglaltságtok lehetővé teszi. Legyetek ti mind imádkozó, testvért szerető, Istent engesztelő kis magyar Margitok.

Mindnyájan, akik ma születésének 700 éves jubileuma alkalmával Boldog Margitról emlékezünk, adjunk hálát a Gondviselésnek, hogy őt nekünk adta, hogy vele egy új ragyogó csillagnak örülhetünk a magyar égen, amely csillagok kétségeinkben eligazítanak, nehéz óráinkban bizalmat öntenek lelkünkbe. És egyúttal ne szűnjünk meg imádságainkkal ostromolni az Eget, adja meg azt a kegyet és dicsőséget nekünk, hogy minél előbb Árpádházi Szent Margithoz imádkozhassunk.

A félreértett és az igazi kereszténység.

Nyisztor Zoltán,
pápai prelátus, szerkesztő.

Ennek a megfélemlített kornak, mely már csak legfeljebb fájdalomkitöréseiben mer őszinte lenni, van egy mindennek-fölött álló jellegzetes tulajdonsága, hogy válságról-válságra bukdácsol. Gazdasági, társadalmi, állami, nemzetközi, szellemi és erkölcsi életében alig van egy-egy intézmény, amelyből élesen és metszően a válság szele ne sivitana elő. A család felbomlásától az államszerkezetek megzavarodásáig, a gazdasági élet roppant őrlődésétől a kultúra megingásáig ez a válság mindenre kiterjed. A himnuszok elnémultak s az elégiák megszorodtak s a vetések feletti szárnyaló pacsirtadalt elnyomja a romok közé fészkelte baglyok huhogása.

Bizonyára nem járunk messze az igazságtól, ha ezért a mindjobban elhatalmasodó válságért valakit vagy valamit felelőssé teszünk s ha ahelyett, hogy tehetetlenül mi is odaállnánk a nagy siratófalhoz, inkább a válság okait és koronázóit keressük. Bár könnyen elképzelhető s a történelem tanúsága szerint igaz is, hogy az emberi berendezkedés intézményei nem örökéletűek, születésük, gyermekkoruk, ifjúságuk, delelőjük, alkonyatuk és haláluk is van s ezért az élet és emberi társadalom másodrendű intézményeinek haldoklásán kár volna olyan nagyon riadozni, ez alkalommal, sajnos, nem ilyen játékos, kényünk-kedvünktől függő társadalmi bárányműködésről, hanem az élet és természet alaptörvényeinek a megingásáról és halálos válságáról van szó. De meginoghatnak-e a természettörvények — kérdelem —, amelyeket a természet Alko-

tója, a Teremtő mért ki a világnak és az emberiségnek, hogy teremtése célját megvalósíthassa és elérhesse? Aki világot merített a semmiből és végtelen szellemének kisugárzásaképpen rendezett el mindent öröktől fogva és egy örökkévalóságra, megérheti-e alkotása csődjét, illetve időelőtti, korai felbomlását? Önmagától soha, mert az a Teremtő és teremtés fogalmának elképzelhetetlen ellentmondása volna. Ha tehát mégis válság van s az emberi élet és természet alaptörvényei és berendezkedése körül mutatkozik hiba, azért csak az ember és az emberiség lehetnek felelősek. A hiba és a baj ott van, hogy vagy félreértjük és félremagyarázzuk a nagy rendező és akaró Isten törvényeit, vagy pedig, hogy tiszta látás ellenére fellázadunk örök akarata és törvényei ellen. Bár elméletileg éles különbséget kellene tennünk a félreértés és a lázadó akarat között, az adott esetben mindkettő egyremegy. A félreértésben már benne van a rosszakarat s a lázadás, legalábbis öngazolásul, félreértéseket keres és mozgat. Éppen ezért mi félretolhatjuk útunkból azt a kérdést, vajjon az emberiség mai katasztrófális válságában az emberi értelem gyöngesége vagy a rosszakarat a főbűnös-e s mindenért, amiért ez a mondhatatlan szenvedés és kilátástalanság ránk szakadt, a félreértést tesszük felelőssé. S mert tudjuk, hogy aki Európát és egyáltalán fehér embert mond, az kereszténységet is mond, mert az összeomlott antik világ romjain ez a fehér ember új életformákat, új kultúrát csak belőle merített, ezért a ránk szakadt válság legfőbb okoként a félreértett kereszténységet tesszük meg. Nem a kereszténység mondott csődöt, hanem az emberek, akik félreértették és megtagadták a kereszténységet s éppen ezért a válságból kivezető egyetlen út csak az igazi kereszténység felé mutat.

* * *

I. Az igazi kereszténységnek első nagy jellegzetessége, hogy dogmavallás, amelyiknek tehát eleve meghatározott, változhatatlan, örökérvényű tantételei vannak. A kereszténység nem az emberi szellem és lélek fejlődésének egyik útja vagy állomása, amelyik lassú tapogatózással jut ki a homályból a mind nagyobb megvilágosodásra és fényre, hanem egyszerűen kinyilatkoztatás vagyis az Isten közlése s egyúttal megmásíthatatlan akarata. Az emberi szellem megkeresheti

megértéséhez és következményeinek levonásához az utakat, csinálhat hozzá bizonyításokat és hasonlatokat, de vitássá nem teheti s az emberi eszmék módjára se nem gazdagíthatja, se nem üresítheti ki. A dogmák megértése vagy kifejtése körül lehet emberi fejlődés, ahogy azt megrendítően ki is mutatja a dogmatörténelem, de maguk a dogmák, mint Isten szava, érinthetetlenek. „Ég és föld elmúlnak, de az én ígéim el nem múlnak.” Ezért a kereszténység csak addig igazi, amíg a dogmákat így érzi és ilyeneknek tiszteli.

a) A mi korunk nyilvánvalóan félreérti a kereszténységnek ezt a legalapvetőbb jellegzetességét, amikor vagy az érzelmeknek, érzületeknek, szertartásoknak és kegyes cselekedeteknek biztosít túlsúlyt a dogmák felett vagy pedig a dogmák változhatóságában hisz. Sajnos, ma mind a két eset előfordul, sőt egyenesen grasszál az emberek között. Ma sokan vannak, akik azt hiszik, hogy bizonyos vallásos hangulatokkal, jámbor cselekedetekkel, a templomok látogatásával, a szentelmények és szentségek tiszteletével és vételével, erkölcsi életük bizonyos rendezésével vagy megrendszabályozásával a kereszténységet teljesen átérték és megvalósították a nélkül, hogy a dogmákban mindben hinnének s azok vallását a maguk számára kötelezőnek tartanák. Szörnyű tévedés és gorbomba félreértése a kereszténységnek, melyre csak egy szellemileg kifosztott és elgyerekesedett kor képes! Hát hiheti valaki, hogy egy hangulat, egy érzület, egy kis önmehtagadás és régi megszokás legyen az a kereszténység, amelyik kétezer éven át épp a legszörnyűbb harcokat, megpróbáltatásokat, kísértéseket, szenvedéseket és üldöztetéseket a dogmák tisztaságáért folytatta? Hát tengelyt akasztott volna-e az élet és világ valamelyik hatalma is az Egyházzal, ha az csak jámbor érzések és ártatlan hevületek menedéke lett volna? Hát miért tartaná az Egyház a hitoktatást, gyermekek és felnőttek hitoktatását egyaránt, olyan mérhetetlenül fontosnak, miért pazarolná el egyházi erőinek legnagyobb részét erre a kilátástalan munkára, ha a kereszténység teljes átéléséhez a szenteltvíz, füstölő, szertartás vagy lelki dohogás elegendő lett volna? Hát még ma sem látnók, hogy az Egyház legjellemzőbb vonása az, hogy tanító egyház, hogy ezért érték egymást a zsinatok és pápai bullák s hogy ezért kellett olyan fájdalmasan és jóvá-

tehetetlenül eretnekségeknek leszakadniok az Egyház testéről, mert dogmáit, azok tisztaságát és érinthetetlenségét fel nem adta soha?

A kereszténység felett lángbetűkkel a dogmák állnak s bármennyire szükséges legyen is a parancsok megtartása az élet tökéletesedése és szentülése a dogmák hite nélkül, mindez hiábavaló és céltalan volna! „Aki hisz, üdvözülni, aki pedig nem hisz, elkárhozik.” A hit ugyan cselekedetek nélkül halott, de a cselekedet is hit nélkül még inkább halott! Ezért mi őszintén szólva nem értjük a magyar életnek ama embereit és mozgalmait, amelyek a kereszténység jelszavait hangoztatják unos-untalan s közben politikai vagy társadalmi eszmények kedvéért már rég búcsút mondtak a kereszténység egyik-másik, sokszor legfőbb és legalapvetőbb dogmáinak. Ez már nem is félreértés, hanem hipokrizis, amit csak Krisztus megsemmisítő szavaival lehet elítélni és kárhoztatni. De még kevésbbé értjük azokat a bizonyos jámbor katolikusokat, akik szinte tüntetve élnek tovább a maguk jámborsági, szertartási vagy akár aszketikus életét s közben olyan világnézetekre esküdnek fel, amelyeknek tételei szöges ellentétben állnak a keresztény dogmákkal. Valóban olyan ez, mint a gyermek öncsalása, amelyik tudja, hogy a karácsonyfát nem az angyal hozza, de az ajándék örömeiért még mindig úgy tesz, mintha hinne benne.

b) De még ennél is gorombább azok félreértése, akik azt hiszik, hogy a korszellem vagy egy tömegmozgalom, egy társadalmi vagy állami átalakulás, ahogy ma mondani szokás: egy új világ kedvéért a kereszténységnek valamelyik dogmáját is meg lehet változtatni vagy akár csak le lehet tompítani. Szinte megható lehetne, ha nem volna olyan abszurd maga a feltevés, ahogyan ma egyesek szinte kérlelve kérlelik a kereszténységet, hogy kössön békét, illetve egyezzen ki a korszellem áramlataival és követelményeivel. Ma tele van ilyen ügynökökkel, alkuszokkal, titkos és nyílt békedelegátusokkal a világ, akik mind az Egyházat akarják megpuhítani, engedékenységre bírni és kiegyezésre kényszeríteni. S még utalni mernek arra a hasonlatra, hogy az Egyház kétezer éven át a legnagyobb katalizmák idején is mindig megtalálta az emberiség fejlődésébe való beleilleszkedést. Hát külső intézmé-

nyeiben valóban haladni tudott az Egyház a korral és a fejlődéssel, de a nélkül, hogy dogmatikájából valamit is valaha akár korszellem, akár alkalmazkodás kedvéért feladott volna. Mutassanak egyetlen egy tételt zsinatokból vagy konkordátumokból, pápai enciklikákból vagy bullákból, amelyek bármelyik dogma leghalványabb részének a feladását jelentették volna. Hozzanak csak egyetlen egy példát is az Egyház történetéből, amelyben a hatalom vagy fény, szükség vagy lét kedvéért is dogmák rovására megalkudott volna. De ha nem, akkor jegyezzék meg maguknak, hogy bevehetetlen várat döngöttek s ha netalántán valóban mégis ez volna az emberiség egy nagy részében a hangulat, közvélemény vagy akár korszellem is, hát akkor ellene mondunk, akárcsak az ördögnek, a korszellemnek is és akkor ellene mondunk a korszellem minden frázisának és minden cselekedetének!

* * *

II. Az igazi kereszténység másik nagy jellegzetessége, hogy a legfőbb rendezői elv. Ez azt jelenti, hogy dogmaival és parancsaival az egész életre kihat és annak minden vonatkozását bizonyos mértékben birtokába akarja venni. Ez a birtokbavétel természetesen nem zsarnoki kényszer, hanem szellemi és lelki önkéntes átalakítást jelent. A kereszténység életszemlélet, amelyben idő és örökkévalóság, e világ és más-világ, élet és halál, munka és hivatás, életörömök és szenvedés-keresztek mind benne vannak s megvilágítást nyernek s amellet rendező elv, amelyik mindennek a szerepét, határvonalait kijelöli. Ennek a keresztény életfelfogásnak lényege az, hogy Istentől eredeztet mindent, Isten akaratába helyez mindent s éppen ezért a másvilágiság az örökkévalóság jegyében áll. Az életet és a világot nem öncélú valaminek tekinti, még kevésbé vak sorsnak és végzetnek, hanem az Isten művének, a legragyogóbb és legvégtelenebb szellem alkotásának, akiben minden: egyén és közösség, élet és világmindenség értelmet nyer. A kereszténység világlátása teocentrikus, amelynek központjában Isten akarata és dicsősége áll. Így kap az emberi lét emberfölötti célt és értelmet s így válik minden tettünk egyének futó cselekedetei s közösségek és korok heroikus erőfeszítései Isten teremtményének a foly-

tatásával. A szó igazi értelmében gesta Dei per hominem! Ez az a bizonyos istenfiúság, amelyet mint legfőbb és legnagyobb emberi méltóságot először a kereszténység hirdetett meg.

Az a bizonyos korszellem ott áll a legélesebb ellentétben a kereszténységgel, amikor az evilágiság vagy jelenvilágiság álláspontjára helyezkedik és végzetesebb félreértést elképzelni sem lehetett volna, minthogy valaki vagy valakik, pláne mozgalmak és közösségek, az ember halhatatlan és örökéletre való beállítottsága helyett minden törekvésüket kizárólagos módon csak erre a világra állítsák be. Az emberiség évezredek óta mindig sírt az elvesztett paradicsom után, de akkor veszíti el végkép és elérhetetlenül, amikor a paradicsomot itt a földön akarja megteremteni. Mondhatnók azt is, hogy a paradicsom-keresésnek ez a földi változata régi nóta, amit már a materializmus talált ki, de a szomorú az benne, hogy míg eddig az ilyen vágy vagy törekvés az emberiség megvetettjeié vagy kiközösítettjeié volt, most meghibbant és félrevezetett keresztények álma is lehet! Nem akarunk túlozni, de ne is csapjuk be magunkat a valóság szépítésével. Ma a vallás is, a kereszténység is széles tömegek lelkében és kezében csak a jelenvilág és a földi élet megszépítésének a tégye vagy legfeljebb babonás tárgy, amely az élet csapásainak és szerencsétlenségeinek az elhárítására s ha másra nem, a gyász elviselésére és megnyihítésére jó. Ma az emberek a kereszténységgel is csak több kenyeret, jobb állást, nagyobb és szélesebb életlehetőségeket szeretnének kapni vagy éppen mások vagyonának felosztásában részesedni. Pedig ez még a kisebb és érthetőbb hiba! Nagyobb és végzetesebb hiba azonban és társadalmi válságunk minden rothadása onnan ered, hogy emberjavító és világot reformáló törekvéseink is csak ebben feneklenek meg. A boldogságvágy, mely mindannyiunkban lobogva ég és nyugtalanul mindig újra és újra vagyis a végtelenbe tör, oda szűkült és aljasodott le természetellenesen, hogy e világon akar magának véglegesen hajlékot építeni. Amit még a primitív ember sem tudott soha elhinni, azt a mai kultúrember elhiszi, hogy gazdasági és szociális, társadalmi és politikai berendezkedésekkel paradicsomot vagyis teljes emberi boldogságot lehet itt a földön terem-

teni. Hát nem látjuk, hogy erre megy ki minden korunk minden tülekedése, acsarkodása s világháborúban fetrengő feneke-
kedése, hogy az ember végre minden akadálytól megszabadulva és felszabadítva, a javakat véglegesen és igazságosan beosztva, itt a földön boldog legyen? Hát nem látjuk, hogy infernális és heroikus erők egyaránt, sajnos, sokszor még valóságos erők is, egész profán tárgyra irányulnak, azt a vallás glóriájával övezik és alkotnak pótvallást, rokonságban azzal az irányzattal, melyet Szent Pál drasztikusan úgy jellemez: „akiknek istenük a hasuk”? Hát nem látjuk, hogy ugyanazok az erők, amelyek máskor a történelem folyamán világnézete-
ket és vallásokat szültek, ma az örökölt vallásokkal szembe-
fordulnak s mint invertált és negatív vallás, annak megsemmisítésében látják az áhitott mennyországot? Hát nem látjuk, hogy a különben helyes, Istentől akart és a kereszténységtől elindított gazdasági és társadalmi felszabadító törekvések, szociális reformmozgalmak eredeti céljuktól elferdülve már-már mind oda mennek ki, ha kell, brutális erőszakkal s a ter-
nészeti törvényeinek felrúgásával is, hogy a teljes földi boldogság feltételeit megteremtsék? Már nem egy jobb gazdasági rendszerről, egy igazságosabb világról beszélnek, amely nekünk jobb lesz, mint az előző volt, de utódainknak már szintén nyűg lesz, amit mással kell felváltaniok, hanem egy végleges, boldog földi világról vagy legalább is évezredekre szóló berendezésről. Hát ha ez a korszellem, a kereszténység más-világisággal szemben a jelenvilágiság, a földi paradicsom gondolata, vágya és erőltetése, hát akkor ellene mondunk a korszellemnek és minden cselekedeteinek!

* * *

III. A kereszténység harmadik nagy jellegzetessége, hogy megváltó vallás, hogy nemcsak látható közösségbe tömöríti az Isten után sóvárgó lelkeket, nemcsak szertartásokkal és szentelményekkel viszi közös irányba az emberi lelkek kérő, engesztelő és hálaadó vágyait, nemcsak utak és lehetőségek felé mutat, amelyeken át a megigazuláshoz és az üdvösséghez el lehet jutni, hanem birtokában van és nyújtani, osztogatni tudja korlátlanul a megváltás eszközeit. Krisztus keresztthalála megváltó halál volt és e megváltás alkalmazását

az általa alapított szentségekben Krisztus az Egyházra bízta. Ezért emel az Egyház igényt az üdvözítő, még pedig egyedül üdvözítő Egyház elnevezésére. Más vallások megelégedhetnek a külső kultusszal, az ígéhirdetéssel, a lelki vezetéssel vagy a közéleti hatalom biztosításával, az Egyháznak szentségeiben is kell élnie s a lelkek egyéni megváltását és üdvözítését végrehajtania.

a) Sajnos, ma ezen a ponton is súlyosan félreértik a kereszténységet és félreértésükben még vádat is kovácsolnak az Egyház ellen. Szemére lobbantják, hogy megváltást ígért és mégis a földön megjelenés óta is csak szaporodott a szegénység és a szükség, a fájdalom és éhség. Az állítólag megváltott emberiségből válságból-válságba sodort emberiség lett, amelyik kénytelen-kelletlen véres háborúban és forradalmakban keresi most azt a megváltást, amelyet az Egyház nem tudott végrehajtani. Micsoda gyerekes, de gyökeres félreértése ez a kereszténységnek! A kereszténység igenis a megváltás vallása, de ez a megváltás arra vonatkozik, hogy az embert a bűntől megváltsa és viszonyát az Istenhez rendezze. A kereszténység az embert azért váltja meg, hogy Istenhez jusson, nem pedig azért, hogy a földön gondtalan és zavartalan életet élvezzen. Aki a kereszténységtől elsősorban gazdasági vagy szociális megváltást vár, az már a kereszténységben nem vallást, hanem gazdasági rendszert vagy szociálpolitikai intézményt keres. A gazdasági és szociális elrendezések vagy kiegyenlítések természetes feladatok, amiket az embereknek maguknak kell elintézni s nem a kereszténységre rákenni. A társadalom és az állam dolga a szegénységet megszüntetni, a nyomort enyhíteni, munkaalkalmakat teremteni, a tőke és munka viszonyát rendezni, a túlzott gazdagság és kiáltó szegénység között a válaszfalakat lebontani. Ne terheljék meg az Egyházat olyan feladatokkal, amelyek hatáskörén kívül állnak s ne kényszerítsék olyan utakra, amelyek az ő igazi lényegétől idegenek. A kereszténység teljesítette feladatát, amikor millió és millió embert elvezetett az üdvösséghez, akiket pedig nem tudott elvezetni Istenhez, azokban nem a kereszténység mondott csődöt, hanem maguk az illetők, mert csak gazdasági és szociális megváltást akartak, de nem természetfölötti és lelki megváltást!

b) De épp olyan félreértés az is, amelyik a kereszténységnek mint a béke vallásának a csődjéről beszél, amelyik az egyik oldalon figyelmeztetni akar a Megváltó születésekor békéről hegedülő angyali énekekre s a kétezeréves kereszténység után is tobzódó gyűlöletre, erőszakra, háborúkban és forradalmakban kifolyt embervérre. Pedig a vád itt is csak értelmetlen és félremagyarázása a kereszténységnek! A kereszténység ugyanis elsősorban a lélek békéjét akarta helyreállítani, ami a bűn által elveszett. A kereszténység békéje tehát egyéni ügy, amelyik az egyes embert engeszteli ki az Istennel. A politikai vagy nemzetközi béke megvalósítása az emberek és a népek között nem a kereszténység, hanem az államok feladata s a kereszténység legfeljebb alapot teremt hozzá, hogy az Istentől megkapott lelki békét az emberek egymás között is megvalósíthassák. Ez nem jelenti természetesen azt, mintha a kereszténységnek nem volna fontos az állami vagy nemzetközi béke vagy hogy szíven ne ütné az emberek kiöntött vére és szorongattatása. Sőt ellenkezőleg, nincs az az állam, amelyik annyit tett volna a béke fenntartására, megmentésére vagy helyreállítására, mint az Egyház s a háború okozta sebeknek olyan enyhítését tudná felmutatni, mint amilyet XV. Benedektől XII. Piusig a Vatikán. Azért az én lelkemben és millió keresztény lelkében, akik a békét Istennel megtalálták, nem mondott csődöt a kereszténység, hanem teljesítette feladatát, azoknak a lelkében pedig, akik ezt a békét nem találták meg, nem a kereszténység mondott csődöt, hanem ők maguk, mert más békét vártak, mint amit a kereszténység adhat s a politikai békét fölébe helyezték a vallási békének!

c) De végül azok félreértése a legnagyobb, akik a kereszténységnek, mint a megszentelés vallásának a csődjéről beszélnek, mondván, hogy a kereszténység az emberek megjavítását, egyenesen megszentelését vette célba. de kétezer év után is be kell ismernie, hogy a keresztények sem jobbak a világ fiainál s az a talán itt-ott feltalálható életszentség eltörpül a mellett az általános erkölcsi eldurvulás mellett, amelyik ma a magánéletet és a közéletet egyformán jellemzi. Pedig a csőd itt is természetesen nem a kereszténységnél, hanem az embereknél van! A kereszténység mindenkinek fel-

kinálja a kegyelmet, mely a megnemesezés és a megszentülés forrása s ezzel feladatának tökéletesen eleget tett. A kereszténység sohasem ígérte, hogy az embereket mind és azonnal meg fogja változtatni, hanem csak annyit, hogy mindig készen tartja előttük azt, amivel természetfölötti életet élhetnek és üdvözülhetnek. A kereszténység nem változtatja meg az emberi természetet s nem töri össze vagy törli el az emberi szabad akaratot. A rosszra való hajlam mint az eredeti bűn következménye a kereszténység és a kegyelem felvétele után is megmarad az emberben s éppen ezért az Egyház a mindig kitaró erényhősöket mint kiváltságos egyéneket, mint szenteket tiszteli, az elesetteknek, bűnösöknek pedig megbocsátást és feltámadási lehetőséget hirdet. A kereszténység tehát nem mond csődöt, sőt mint a szentség vallása, éppen abban igazolódik be, hogy az akasztófa árnyékában is fel tudja az embert emelni és egy bűnös élet minden fertelmétől megtisztítani. Ne tessék tehát a kereszténységet egy bizonyos kereszténynek nevezett embercsoporttal azonosítani. A kereszténység foglalatja a kinyilatkoztatott igazságoknak és letéteményese a kegyelmeknek, a keresztények pedig azok az emberek, akik kísérletet tesznek, hogy a kereszténységet az emberi életben megvalósítsák. Azon nem szabad csodálkozni, ha az emberek a magasztos keresztény eszmék teljes megvalósítására elégtelenek, sőt talán éppen akkor kellene a kereszténység isteni mivoltában kételkedni, ha eszményeinek játszva lehetne eleget tenni, mert nagyon gyenge eszmény az, amit mindenki meg tud valósítani!

* * *

Ez a tömeges és gyökeres félreértés, amelyben ma a kereszténységnek és főként az Egyháznak része van, két köteleességet ró ránk: 1. Annál hangosabban és annál bátrabban meghirdetni a kereszténység örök tanítását, minél nagyobb a homály és a zavar körülötte. Ma nem az tesz szolgálatot az embereknek, aki tévedéseikben meghagyja őket, hanem aki kigyógyítja tévedéseikből. Ne az legyen a keresztény jelszó, hogy hallgassunk és lapuljunk, míg a vihar elszáguul a fedelünk felett, hanem hogy kiálljunk a viharba és túlharsogjuk a felszabadult elemek tombolását. Világot átalakítani s vilá-

got meghódítani, mint ami a kereszténység hivatása, megalkuvással, kiegyezéssel, dogmák feladásával és elvek elárulásával nem lehet. Aki ma erre akarná biztatni a kereszténységet, akárhonnan jöjjön s akármennyi jószándék is legyen benne, árulója és sírásója a kereszténységnek. Az európai kereszténység, ha emberileg valóban megbuknék, és csődöt mondana, az csak azért következne be, mert megalkuszik az elvek rovására, nem pedig ha helyt áll érte.

2. Mivel ma, az eltömegesedés korában az emberek világnézetét, erkölcsét, eszméit és életberendezkedéseit a tömegmozgalmak és tömeghangulatok döntik el, a keresztények sem nézhetik többet a boldog kiválasztottság madártávlatából az emberiség vajúdásait, hanem minden egyes kereszténynek mint világi apostolnak sorompóba kell lépnie. Ne féljünk a félrevezetett tömegektől, mert nekünk még mindig nagyobb tömegeink vannak! S a fegyverek különbözőségétől se féljünk, mert a világtörténelem tanúsága szerint a tiszta eszme és az örök igazság a legnagyobb fegyver! A félreértések kora mindig rövid és hamar leáldozik, az igazság azonban nap, mely örökké visszatér. Ne azt nézzük, hogy az éjszaka, amelyik most ránk szakadt, milyen hosszú és milyen mély, milyen gyötrelmes és milyen aggasztó — „haec est hora vestra, hora tenebrarum, ez a ti órátok, a sötétség órája”. mondhatjuk a világnak és fejedelmének az Antikrisztusnak — necsak öröket küldjünk ki a bezárt és elsötétített lakásokból, hogy meddig tart még az éjszaka, hanem lépünk ki magányos elzártságunkból, kovácsolódjunk össze apostoli arcvonallá, mert az emberhez méltó emberi élet hajnalát csak az igazi kereszténység megvalósítása fogja jelenteni.

Nemzeti szabadság és nemzeti kötelesség.

Drahos János,
protonotárius, kanonok, ált. érseki helytartó.

Azokról a fogalmakról és súlyos valóságokról, melyeket az elem tűzött előadás címe — nemzeti szabadság és nemzeti kötelesség — tartalmaz, nem tudományos fejtegetést kívánok tartani, hanem egészen röviden arról szeretnék lehetőleg tiszta képet adni, hogy mi, katolikusok, hogyan vélekedünk e kérdésben; mit várunk, mit kérünk és mit sürgetünk e téren. Jó ezt az előbb elhangzott beszéd folytatásaképpen, mely a félreértett katolicizmusról szólt, tisztázni azért, hogy senki félre ne értse, félre ne magyarázgassa álláspontunkat, illetve hogy e vonatkozásban is eltűnjék a félremagyarázás kísértő kísérlete.

Azt, hogy az *egyéni* szabadság minő kincs, erő és hatalom, nem kell sokat magyarázni, sem bizonyítani. Szívünkbe írt törvény ez; a Teremtőnek velünk született titokzatos adománya, amely bizonyos értelemben magánál a létnél, az életnél is erősebb. A végső inségben szenvedők közül nem egy elhárítja a felajánlott intézetbeni szociális gondoskodást, csak szabadságáról ne kelljen lemondania: szabadon nyomorog, szenved, senyved és pusztul. Szabadságát még halálos veszedelem árán is megkísérli visszaszerezni az, akit attól megfosztanak. A szabadságon fordul meg az ember boldogsága, üdve, illetve boldogtalansága, kárhozata.

A szabadság a *nemzetnek* is legnagyobb kincse. Az összetartozók egyéni szabadságának megsokszorozódott erejével lép fel. Megszerzéséért, megtartásáért vagy visszaszerzéséért a

nemzet mindenre kész és mindenre képes, egészen a halálos harcokig.

Mi katolikusok, akik az isteni kinyilatkoztatás alapján állunk, a nemzetet, melytől elválaszthatatlan annak szabadsága, mindenekelőtt Istennel, az egyedüli abszolút lénnel és egyedüli abszolút szabadsággal viszonyítjuk és azzal kell is viszonyítanunk. Ennek szükségszerűsége abból következik, hogy az egyedek Isten teremtményei és hogy az együvé tartozók összességének az a kerete, amelyet nemzetnek mondunk, szintén az Ő akaratából van, illetve annak a történelemnek alakítása, melynek igazi útjai az övéi.

A szabadságnak tehát — mégpedig úgy az egyénnek, mint a nemzetnek — első és legfontosabb eleme az Istennek és jogainak elismerése és — ha a szabadsággal kapcsolatban első hallásra ez paradox hangzású is — a Tőle való függés. Ez a vonatkozás és függés az egyén és a nemzet igazi szabadságának alapja. A teremő Isten ugyanis úgy az egyén, mint a nemzet elé meghatározott célt tűzött ki és megszabta a cél elérésének feltételeit és módjait. Ennek a célnak a megjelölt módon való szolgálata az egyén és a nemzeti boldogulásának egyedüli igaz lehetősége és útja. Ennek megvalósítása az ő segítségével ugyan, de csak az embereknek adott szabad akarral lehetséges. Következőleg az igazi szabadság az Isten ezen rendelkezéseinek elismerésében és megtartásában van. A szabadság tehát igazában ebben a viszonyításban van. Ennek el nem ismerése vagy megtagadása egyénre, nemzetre egyaránt céltalanságot, boldogtalanságot és pusztulást jelent.

Ebből a viszonyításból a nemzeti szabadságnak nem gátolása, hanem felemelése és megnemesedése származik. Ezt a kikerülhetetlen és lealkudhatatlan korlátot, ha valaki csak korlátnak tudná nézni, vállalni kell. Annak, aki ezt nem akarja elfogadni, az istentelenek közé kell állnia.

Következésképpen mi azokkal, akik megtagadják Isten jogát a nemzet és annak szabadsága fölött, vagy ha egyenesen és kifejezetten nem tagadják meg, de az Isten feltétlen jogát a nemzet felett megnyirbálni akarják, vagy az Istent, eléje valami mást — legyen az bármi, még oly nagy érték — erőltetve, hátrább szorítani kívánják, ami a valóságban tagadásával egyenlő, egyet nem érthetünk és az ilyenekkel egymást meg-

érteni soha nem fogjuk. *Nem lehet a nemzetet, a népet, a fajt Isten elé helyezni, nem lehet még ezeket a nagy értékeket sem Isten-pótló fogalomná megtenni. A helyes rend csak az lehet: a Mindenható Isten és Tőle függő szabad nemzet.*

Ez a mindenható Isten végtelen jóságában az emberiség elé egészen magasztos, egyenesen természetfölötti célt tűzött ki. Ennek a természetfölötti elhivatottságnak szolgálatát maga az emberi nem Megváltója, Krisztus külön intézmény létesítésével kívánta biztosítani.

A szabad nemzet és az Isten viszonyításával, harmóniájával vele jár tehát még az is, hogy a nemzetnek és törvényszerű vezetőinek, akiknek hatalma és kötelessége a nemzet tagjai földi boldogulásának szolgálatára van és végső elemzésben szintén az Istentől származik és Istenen nyugszik, „respektálniok kell összes törvényszerű és sajátos jogaival azt az isteni alapítású szervezetet, amely a lelkek ügyeinek gondozására rendeltetett az örök üdvösség vonalán: az anyaszentegyházat, a hitnek és üdvösségnek letéteményesét. Ez sem keresztezése, hanem éppen alátámasztása, megszilárdítása és felmagasztosítása a nemzeti szabadságnak. A magyar nemzet történeti elindításánál ez volt a megütött alaphang. Kell, hogy tovább is véges-végig hangozzék és érvényt nyerjen honalapító első apostoli szent királyunk ama rendelkezése, amely e vonatkozásban törvénytárunk első lapjain díszlő első dekrétumában található, tehát a legősibb magyar törvényünk: „Ezért hát, fiam — így szólt leendő örököséhez és szentté lett Imre fiához —, napról-napra buzgó törekedéssel kell őrt állnod a szentegyházban, hogy inkább gyarapodást lásson, mintsem fogyatkozást szenvedjen”. (2. fej. 4. §.) „Mert — mondja ugyanott — ha valaki a szentegyház méltóságát kisebbíti avagy szeplővel illeti, Krisztus testének megcsonkítója az” (2. fej. 2. §.).

Szent István-i gondolat és tradíció tehát: az Egyháznak és munkájának nemzeti megbecsülése és támogatása Istentől rendelt sajátos céljának elérésében. Ennek a támogatásnak pedig oly őszintének és oly önzetlennek kell lennie, aminő az ügy szent voltához illő és méltó. Nem lehet ez alkudozások alapja és tárgya, az Egyház sajátos célja rovására főképpen és semmiképpen nem. Az Egyház a maga híveit Istenhez és hazához egyaránt lélekkel és vallásos meggyőződéssel ragaszkodó

polgárokká neveli. Ebben — ha már csak hasznossági elv alapján gondolkodnék valaki — megtalálja az állam a támogatás ellenszolgálatát is.

Azt hiszem, nem kell külön foglalkozni azzal az időnként hangoztatni szokott, de most már — ügylátszik — szellemi lomtárba került váddal és gyanúsítással, mely Egyházunknak a lelkiekben való nemzetek felettségét nemzetköziséggé ferdítette és ebből akart számunkra hátrányt kovácsolni nemzethűségünket és hazafiaságunkat illetően. *Ezeréves hazai multunk — azt hiszem — eléggé bizonyítja és garantálja nemzethűségünket és hazafiasságunkat. Nem kell ebből senkitől leckét sem kérnünk, sem elfogadnunk. Az ősiség ebben a miénk és ehhez iparkodtunk és iparkodni fogunk példát adóan hűségeseknek maradni is. De ugyanennek egészen a mai napig tartó becsületes multnak alapján bátran és nyíltan igazságtalanságnak minősíthetjük és joggal visszautasíthatjuk azt is, hogy bennünket bárki másodrangú vagy sorú magyaroknak akarjon megtenni és tekinteni.*

Ügyszintén nem kell sok szót vesztegetni arra a másik már szintén rozsdás és kicsorbult harci pengére sem, amelyet időközönként nekünk, katolikusoknak szoktak szegezni a nemzeti függetlenség és szabadság vonalán azért, mert hűséges leki gyermekei vagyunk Krisztustól alapított anyaszentegyházunk ugyancsak Krisztus rendelte látható fejének, az Ő földi helytartójának, a római pápának. Ez a kötelék és ez a kapcsolat a valóságban semmiképpen nem zavaró a nemzeti érzésre, függetlenségre és szabadságra. Legfőképpen nálunk nem lehet ezt a mondvá csinált nehézséget felhozni, hiszen a történelemből nagyon jól ismertek éppen a pápáknak nemzetünkért, annak szabadságáért hozott nagy áldozatai. Nemzetünknek és szabadságának védelme és felemelése nagyon sokat köszön nekik, annyit legalább is, hogy e vádnak egyszersmindenkorra el kell némulnia. Hogy csupán a legújabb bizonyítékot érintsem, megemlítem az utolsó idők nagy pápáinak, beleértve most dicsőségesen uralkodó Szentatyánkat, velünk, magyarokkal együttérző jóindulatát, amely minden lehető alkalommal kifejezést nyert.

Ily értelmű a nemzeti szabadság és kötelesség Istennel és Egyházával szemben.

Ezen túlmenően azután a nemzetet minden földi hatalomtól és tényezőtől függetlenek, tehát szabadnak hirdetjük és követeljük. A nemzet függetlenségét befolyásolni, szabadságát korlátozni, gúzsba kötni, vagy eldiplomataizálni akarni nincsen joga semmiféle földi hatalomnak, sem kicsinek, de nagynak sem. Ez a nemzeti kincs független a nemzet nagyságától. Anynyira velejárója és folyamánya a nemzet fogalmának, hogy a kisebbeket csak úgy megilleti, mint a nagyokat. Ennek összes következményeit és követelményeit itt felsorolni idő nincs és nem is alkalomszerű. Folyik ebből a többi között az is, hogy a különféle nemzetközi viszonylatokban is egyenrangú félnek kell őket is tekinteni, elismerni és ennek megfelelő bánásmódban részesíteni.

A nemzetnek ezt a függetlenségét, szabadságát minden külső illetéktelen befolyástól oltalmazni és megvédeni nemcsak joga, hanem kötelessége is.

De nemcsak külső illetéktelen beavatkozással szemben kell védeni ezt a nemzeti kincset, hanem *kellő tiszteletet és védelmet kell számára biztosítani a nemzetben belül is, a nemzettest minden tagja részéről.* A nemzet igaz fiaival szemben nincsen különös teendője a nemzeti hatalom letéteményesének, hiszen hazaszeretetük önként úzi őket hazafias érzésük fényével és erejével kötelességeik maradéktalan teljesítésére. — Az igazi katolikusok mindig ilyenek voltak és vallás-erkölcsi elveik alapján és következtében mindig ilyenek lesznek a jövőben is. Ehhez képest elítéljük és kivetendőeknek tartjuk mindazokat, akik nem ilyenek, akár sorainkból valók, akár nem.

Becsületesen vallásos és hazafias ember tehát a mi ideálunk, aki a haza rögében otthont lát, érez és szeret. Aki így gondolkodik és érez, az mind hűséges gyermeke a hazának, ha esetleg más nyelven beszél is az illető honfitársunk. Ha államhűek a kisebbségekhez tartozó honfitársaink, ha itthon érzik magukat, hazájuknak tekintik ezt a magyar földet és nem kacsintgatnak kifelé, akkor kérjük és kívánjuk számukra kisebbségi jogaikat, elsősorban nyelvük használatát illetően. Érvényesülnie kell ideszóloan is Szent István királyunk ősi törvényének: „Hagyom azért, fiam, adj nekik táplálást jóakarattal és tisztességes tartást, hadd éljenek nálad örömeztőbb, hogy sem másutt lakozzanak” (Intelme 6. fej. 4. §.). Tehát igényük és

joguk van jóakarató táplálásra és tisztességes tartásra, de ennek ellenében, ennek előfeltételeként örömet kell itt lakozniok, örömetesebb, mint bárhol másutt. Aki nem így lakozik itt, nem érdemli meg a táplálást és tisztességes tartást, aminek azonban kizárólag csak sajátmaga az oka.

A kisebbségi kérdés igen sok ágú, nagyon bonyolult és most különösképpen forr. Ki is kell még alaposan formnia magát minden vonatkozásban, így pl. a kisebbségi nyelv használatát illetően. Koránt sem akarunk döntőbírákként fellépni ebben a nehéz és kényes kérdésben. A leghelyesebb álláspontot akkor képviseljük, ha igazodunk nagy papáink, XIII. Leó, majd XV. Benedek normáihoz, amelyeket e kérdésben felállítottak. XIII. Leó a cseh és morva püspökökhöz 1901 aug. 20-án, XV. Benedek Mercier bíborshoz 1921 február 10-én küldött ünnepélyes levelében foglalkozott e kérdéssel. XV. Benedek érdemben átvette XIII. Leó megállapításait és azokat szószerint idézte. Az állásfoglalás lényegében így szolt: „Elhatározásunk, hogy tartózkodunk a kérdéses viták eldöntésétől. Annyi bizonyos, hogy az anyanyelvnek oltalmazása, ha bizonyos határon belül történik, semmiképpen nem kifogásolható. Ami azonban az egyesek jogairól általában áll, annak itt is érvényesülnie kell, hogy t. i. azok szorgalmazásából kifolyólag a közös jó nem szenvedhet. A hatalom birtokosainak tehát, az egyenlőség sértetlen megőrzésével, úgy kell akarniok az egyesek jogainak épségét, hogy az állam közös java érvényesüljön és viruljon. *Ránk tartozó ebben az a tisztünkből folyó örködés, hogy ezekből a vitákból semmiképpen veszély ne háruljon a valásra, mely a lelkek legfőbb java és a többi javaknak gyökere*”. (A. S. S. XXXIV. 321—323. és A. A. S. an. 1921. 127—130.)

A főszempont tehát az, hogy ezeknek a vitáknak a vallás, szent hitünk semmiképpen kárát ne szenvedje. Ha tehát mi más nyelvű honfitársainknak olyan nyelven hirdetjük az evangéliumot templomban-iskolában, amelyet ők beszélnek és megértenek, ezért senki se kössön belénk és ne vonja kétségbe nemzetiségünket. Ha pedig akadnak olyan vakbuzgók, akik a dolog horderejét kellőképpen fel nem értik és a haza ügyének, védelmének szolgálatot vélnek tenni vádaskodásukkal, azokat az illetékesek intsék le és okosítsák meg, miként ezt a kérdést

tisztán látó magasabb fórumok eddig is megtették. Ez nemcsak a hitnek, de egyben a közjónak, a haza ügyének is előnyére lesz.

A nemzeti szabadság és kötelesség rövid összefoglalata tehát: Istent elismerni, tisztelni és félni; az Anyaszentegyházat megbecsülni és sajátos munkájában őszintén és önzetlenül támogatni; a nemzet függetlenségét minden külső és belső ellenséggel szemben oltalmazni és megvédeni, a haza összes igaz fiainak boldogulását előmozdítani, ha különböző anyanyelvűek is.

Főbb vonásokban előadva, mi katolikusok így gondolkodunk a nemzeti szabadságról és kapcsolatos kötelességről. Így is cselekszünk. Tehát így nézzen minket, így ítéljen rólunk, de ennek megfelelően így is becsüljön meg bennünket mindenki.

Katolicizmus és Magyarság.

Petrováczy Gyula,

m. kir. kormányfőtanácsos, építészmérnök.

A mai világrengés közepette, amikor minden inog és minden bizonytalan, mikor nem tudhatjuk, mit hoz a holnap, még kevésbé, hogy mi lesz a kataklizma után, mikor bizonytalan az ország sorsa és kétséges a magyarság jövője, ösztönszerűen keressük azt a szilárd pontot, amelybe reményeink horgonyát vethetjük, amely biztos menedéket nyújt a magyarság hajójának és amely egy jobb jövő lehetőségével biztosítja a nemzetet és ez a fix pont számunkra nem lehet más, mint Szent Péter sziklája, a

katolicizmus.

Ezeréves történelmünk során sok megpróbáltatás, sok véráldozat és összeomlás után a katolicizmus mentette meg, állította talpra és vezette a fejlődés útjára ezt a nemzetet. A magyarság és katolicizmus viszonyában mindig a magyarság volt a szenvedő fél és a katolicizmus a segítő.

Ebben bízunk ma és a jövőben is!

I.

A magyar katolicizmus a nemzet jövő életének legfőbb biztosítója, mert

a) változatlan állandóságú szilárd erkölcsi alap, mely a viszonyok változásai közepette is megalkuvás nélkül örököl az igazságosság és a szeretet parancsainak érvényesülésén.

Meghatározott rendeltetése van. Ő áll szemben a magyarságot bomlasztó és sorvasztó törekvéseknek és ő áll őrt a Szent Istváni keresztény magyarságnak hitben és hazafiságban változatlan fennmaradása mellett.

Tisztában van azzal, hogy aki a katolicizmust támadja, az a magyarságot is támadja, aki a katolicizmust gyengíti, az a magyarságot is gyengíti, aki a katolicizmust erősíti, az a magyarságot is erősíti!

A magyarság jövője függ attól, vajjon erőre kaphatnak-e nálunk is azok a mozgalmak és törekvések, melyek az Egyházat templomba akarják zárni, működését megbénítani, a nemzet életében eddig betöltött közéleti, társadalmi, szellemi funkciótól eltiltani, holott ezek az Egyház életének szabadságához, az Egyház jogköréhez és az Egyház életteréhez tartoznak. A katolikus magyarság teljes mellel fordul szembe ezen törekvésekkel, mert tudja azok eredetét, ismeri jelszavait és okfejtésüket, hiszen ezek a mai korszellem termékeinek feltüntetett törekvések a francia forradalomtól a szabadkőművességen át a szovjetig mindig más köntösben, de ugyanazon célzattal és ugyanazon jelszavakkal jelentkeztek.

b) A magyar katolicizmus hivatása örködni a nemzet jövője felett, azért is, mert egyedül ő foglalja egybe, ő íveli át a nemzet egész történetét Szent Istvántól napjainkig. A keresztény kisebbségek csak a XIV. század derekától kezdve szakadtak le és csak ettől fogva élnek a magyarság történetében, mint külföldről beszivárgott és elégedetlenségből táplálkozó mozgalmak, melyeknek ma sincs meg a dogmatikus és szervezeti egységük, hogy képesek lennének a felmerülő bomlasztó törekvéseknek szerves egységben ellenállni.

Az első elszakadás után belső elszakadások sorozata tette lehetetlenné, hogy szervezetük kiépüljön és enélkül mint töredékek a magyarság jövőjének biztosításánál számbavehető tényezőkül nem tekinthetők.

c) A magyar katolicizmusra kell támaszkodnia a magyar jövőnek azért is, mert ez a magyar többség. Csonkaországunk mai állapotában a katolikus lakosság arányszáma közel 70%, tehát az ő joga és egyben kötelessége a nemzet jövőjének biztosítása.

Ezen 70% katolikus magyarságnak azonban a statisztikán kívül láthatónak és érezhetőnek kell lennie a valóságban is. Joga van megkövetelnie, hogy minden vonalon érvényesüljön és minden őt megillető helyet elfoglalhasson. Kötelessége mindenütt átvenni a vezető szerepet és hangját hallatni minden közérdekű kérdésben. Tiltakozunk az ellen a gyakori beállítás ellen, hogy pozíciók dolgában nálunk senki sem elég tehetséges, odaát viszont mindenki az. Mi tudunk mindenemű helyekre megfelelő tehetséges erőket állítani.

A liberális multban a felekezeti kisebbségek harcolták ki a számarány elvét, mint az igazságosság mértékét. Most odajutottunk, hogy nekünk a többségnek kell sokszor védekeznünk és a számarányra hivatkoznunk, mert a többségi jogokat sokszor a kisebbség gyakorolja és a juttatásokból sokszor a többség kapja a kisebbik részt.

Töltse el minden katolikus magyart többségi voltának tudata, tartsa mindig szem előtt, hogy neki van legtöbb joga és kötelessége is a nemzet életének irányításában és a többségi kötelességek áldozatos teljesítése mellett követelje többségi jogainak igazságos érvényesülését is.

II.

A magyar katolicizmus tett a multban és tesz ma is leg többet a nemzetért.

a) A népszaporodás terén a katolikus arány a legmagasabb, a nemzet vérveszteségét ez tudja és ez fogja pótolni. A nemzet véderejét ez fokozza és ez tartja állandó szinten.

Ha a nagy katolikus népességi arányszámot a nagyobb katolikus születési arányszámmal vetjük egybe, akkor tűnik ki világosan a magyar katolicizmus abszolút értéke a népszaporodás és honvédelem terén.

Nem tagadjuk, az egyke nálunk is befészkelődött helyenkint, de nem tudja tartani magát. Mert a katolikusoknak van a népszaporodás biztosítására és az egyke letörésére egy biztos fegyvere: a gyóntatószék! Minden beszédnél, minden agitációnál, minden propagandánál hatékonyabb a gyóntatószéknek oldó és kötő hatalma, mely számonkér és büntet, ha e téren visszaélést tapasztal. Ezen legközvetlenebb befolyás

hatása alól nem menekül a vétkes, és ezen megtörik a bűnös rossz szokás.

A katolicizmus ezzel is hatékonyan szolgálja a nemzetet, életerejét és amint a történelem folyamán sokszor eredményesen pótolta a nemzet nagy vérveszteségét, úgy most is katolikus családokban van a nemzet jövő fejlődésének reménysége.

b) Nagy szolgálatot tesz a magyar katolicizmus a nemzet jövőjének az oktatás, a nevelés és a kultúra terén is.

Az oktatást és nevelést a maga feladatának vallja, mert hisz az első magyar iskolákat elemi, közép és felső fokon egyaránt az egyház plébániái, szerzetesrendjei, káptalanjai és püspökei alapították és évszázadokon át kizárólagosan ők látták el és tartották fenn. Ma is fenntartja ezt a történelmi jogát a magyar katolicizmus, mert bőségesen tart fenn mindhárom fokozatban iskolákat, nevelőintézeteket és kultúrintézményeket is. A mai megnagyobbodott csonkaország iskolastatisztikája még nem készült el, de kétségtelen, hogy a katolikus iskolák száma felülmúlja az államiakét, a községiekét és a felekezetiéket, és hogy nevelőintézeteinek száma abszolút többsége az ország nevelőintézeteinek.

De nem is számra akarom a súlyt fektetni, hanem inkább a minőségre, különösen szerzetes iskoláink kiválóságára utalok és nem is a magam szavaival.

A középiskolai törvény parlamenti bizottsága tárgyalásakor egyik szociáldemokrata képviselő mondotta: „Én nem szeretem, hogy így van, de tényleg úgy van, hogy a szerzetes iskolák messze kiválóbbak az állami iskoláknál, magam is ezért irattam oda be a fiamat!”

Persze, hogy jobbak azok az iskolák, ahol nem a fizetés, nem az előléptetés hajtja a tanerőket, hanem a hivatás és az isteni parancs szolgálata és ahol az ismeretek közlése mellett jellemnevelő munka is folyik.

Hallunk mozgalmakról, melyek ettől az áldásos munkától meg akarják fosztani az Egyházat. Felújulnak a régi szabadgondolkodó és szabadkőműves jelszavak, hogy a tanítás és nevelés joga az államé, mely jelszó jegyében a liberális korszakban sok katolikus iskolát, főiskolát és egyetemet államosítottak el.

A magyar katolicizmus teljes erejével szembeszáll ezek kel az új köntösbe jelentkező régi mozgalmakkal és megvédi az iskolához és neveléshez való évezredes jogait.

Ennek aláhúzására ezúttal is kérem, a kormányzat adja vissza a katolikusoknak mielőtt azokat a bácskai katolikus iskolákat, amelyeket a visszacsatolás után állami kezelésbe vett, mert hiszen ezek az iskolák, különösen a tiszamenti magas nivójú iskolák évszázadok óta a katolikusoké és a katolikus iskolák közt is mintaszerűek voltak.

c) A magyar katolicizmus külföldi összeköttetései mindig előnyöket jelentettek az egész magyarságra és ez ma is változatlanul fennáll. A nemzet bajaiban állandóan érezte az Egyház fejének támogatását aranyakban és hadseregekben. Az ő felhívására segítségünkre siető uralkodók és nemzetek tették lehetővé a török hódoltság megszűnését és a török hatalom végleges kiűzetését országunk területéről.

Ez az állandó jóakarat és segíteni készség ma is megvan. A Római Kuria diplomáciájának jóakaratú közreműködését ma is látjuk és érezzük.

Hiszen elesettségében ezt a nemzetet elsőnek Ő emelte fel, amikor az Eucharisztikus Kongresszus megrendezésének nekünk való adományozásával ezt a csonkaországot nagy nemzetekkel egyenrangúvá tette és a főcél mellett ráterelte a katolikus államok és nemzetek figyelmét országunkra és nemzetünkre és ezzel arra az igazságtalan helyzetre is, melyben a trianoni békemű folytán szenved. Trianoni bilincseink ezen kongresszus után kezdtek lazulni, amihez az Eucharisztikus Krisztus kegyelme, a Szentszék által felénk kedvezően hangolt világközvélemény útján segített minket.

Ezt a segítséget sohasem tudja a magyar nemzet a Szentszéknek kellőképpen meghálálni.

És az, aki pápai Legátusként ismerte és szerette meg hazánkat és nemzetünket, ma sem mulaszt el egyetlen alkalmat sem, hogy a legszívélyesebb és atyai szeretettől áthatott hangon ne nyilatkozzék hazánkról, népünkről és törekvéseinkről.

Meglehetünk győződve arról, hogy e nagy világégés után az engesztelődés munkájában ez a jóakarat mellettünk

fog állani és segítségünkre lesz hazánknak és nemzetünknek a szerencsés kibontakozás lehető biztosításában.

III.

De ezt a jóakaratot a nemzetnek és a kormánynak viszonznia kell.

a) Védni, óvni és biztosítani kell a magyar katolikusok ősi jogait, birtokállományát és kiváltságait. Az állami hatalom teljességével kell szembeállítani minden oly törekvéssel, mely ezeket csorbítani, vagy elidegeníteni kívánná, legyen az mozgalom, társadalmi szervezet, vagy politikai csoportosulás. Világosan kifejezésre kell juttatni, hogy a kormányhatalom a katolikus magyarság törekvéseivel egyetért és annak államfenntartó munkáját értékeli, megbecsüli és arra támaszkodni kíván. Ebből folyólag oda kell törekednie, hogy a régi liberális és szabadkőműves korszak alatt törvénytárunkba került és a katolikus magyarság érzelmeit sértő törvények onnét kiküszöböltesse, és a mai keresztény és nemzeti szellemmel megfelelőbbekkel pótolassanak. Ezek közt a kormányzat családvédelmi politikájának szellemében elsőrendű fontosságú a házasságjogi törvény újjáalakítása és ezzel a magyar családok megszilárdítása. Mert a családméntés: nemzetmentés.

b) A katolikus társadalomtól viszont azt várjuk, hogy összefog ebben a nehéz helyzetben és a katolikus testvériség szellemében tömör falanxba áll.

Azt is várjuk, hogy nem ül fel a túloldaltól származó azon beállításoknak, mintha a katolikusság és a magyarság nem volnának nálunk azonos fogalmak, hanem a magyarság teljességéhez másoknak volna jogcímük.

Mert ezzel is szaggatják a magyarságot tömörítés helyett! Sajátságos egyéni vagy kisebb csoportérdeket szolgáló szervezetek jelentkeznek a fórumon, hangzatos és még hangzatosabb címeken, melyek mindegyike ki akar zárni a magyarság egyeteméből valakiket. Közszájra került a „nély magyarok” kifejezés, mellyel egyesek teljes magyarságuknak tetszelegnek, szemben a katolikusokkal, akik szerintük se kély magyarok”, vagy „híg magyarok”, mindenesetre másod-

rendű magyarok hozzájuk képest. Az írók egy csoportja műveiben jut ez a törekvés élesen és a történelem teljes meghamisításával vagy legalább felekezeti hangszereléssel, kifejezésre.

Vigyázzon a katolikus társadalom és különösen a katolikus ifjúság, nehogy lépremenjen a mai népiséges divatban az ily megtévesztő szólamoknak.

Mert az új jelszó „népiség” számunkra nem ismeretlen és ősidők óta ismeretes katolikus berkekben. Mi sohasem kerestük a nép vezetőit máshol, mint a falvakban. Egyházunk hierarchiája csak kivételesen egészíti ki magát a középosztály vagy az arisztokratia fiaiból. Rendszerint a nép tehetséges fiai vállalják ezt a szerepet.

A legtöbb primitián mándlis apa könnyezik együtt a főkötös anyával, mert a fia előtt nyitva áll a papi ranglétra minden foka fel a bíborig; avagy pedig ősi népi tehetsége érvényesülhet a tudományos grádusokon és ott elérheti az abszolút érték ama fokát, mely fölötte áll minden rangnak.

Aki pedig egyiket sem választja, hanem visszatér a faluba és népét szolgálja, az kiszemeli néptestvérei gyermekei közül azokat, akiket tehetségüknél fogva kiemelkedőnek tart és a kiemelkedésben segíti őket. Ezek az igazi falukutatók, akiket a katolicizmus már évszázadok óta külön reklám nélkül kitermel magából és akikre méltán büszke, mert nemcsak a katolicizmusnak, hanem a magyar hazának is dicsőséget hoztak.

Nos, mi büszkék vagyunk katolikus voltunkra és nem engedjük magunkat másodrendű hazafiakká lefokozni.

Ebben a magyar hazában kilencszázéves multunknál, fölényes többségünknel, kulturális érdemeinknel és a hazáért bővebben ontott vérünknel fogva, miénk az elsőség és azt sem önként, sem erőszakkal nem engedjük át másoknak.

De nyugodtak is vagyunk, mert ezek a felszínes mozgalmak nagyhangúak ugyan, de sohasem hosszú életűek. A magyar katolicizmus pedig mélyen be van ágyazva a nemzet talajába és szilárd erkölcsi alapjáról biztonságban néz le kérészeletű és jelentőség nélküli támadóira.

c) A nyáron a Tátrában szomorúan láttam azt a nagy pusztítást, amelyet egy őszi nagyerejű szélvihar az erdőkben

okozott, százezrével döntve ki a gyönyörű fenyőket, a Csorbától egészen Tátraszéplakig. Ezzel a ciklon nemcsak a táj természeti szépségében okozott pótolhatatlan kárt, hanem a hegyi telepen való lehántolás és elszállítás, valamint az új beerdősítés munkájával is nagy költségeket okozott.

De a nagy kár egy sajátos jelenségre hívta fel a figyelmet. Míg a jegenyefenyők, lucfenyők és erdei fenyők a ciklon vonalán kivétel nélkül gyökereikkel felfordulva fekszenek a hegyoldalakon, a vörösfenyők, —a larixok — kivétel nélkül sértetlenül állanak ott és fürdetik üde koronájukat a rájuk most bővebben omló napfényben. Ennek oka az a tény, hogy az abiesek, pinusok és piceák gyökereiket a sziklák fölötti vékony humuszrétegbe vízszintes irányban felszínesen helyezik el, viszont a larixok gyökérzetüket a kőzetrepedéseken, sziklaréseken át függélyes irányban a lehető legmélyebbre bocsátják le és ott jól megkapaszkodnak.

Hisszük és reméljük, hogy a most fölöttünk dúló ciklon elmúltával, mikor felszínes gyökérzetű mozgalmakat, társadalmi rétegeket, szervezeteket, pártokat, népeket és nemzeteket fogunk látni kidőlni és kiírtatni, a magyar nemzet évezredes gyökereivel larix-ként az ősi magyar talajba és Szent Péter sziklájába jól befogódzva sértetlenül fog helyén állani és szent koronáját diadalmasan fogja fürdetni az éltető és fenntartó Egek áldó sugaraiban.

Katolikus mozgalmaink időszerűsítése.

Shvoy Lajos,
székesfehérvári püspök.

Mikor 1937 tavaszán Amerikába hajóztam és Gibraltárról nekivágtunk az Atlanti-óceánnak, hamarosan erős viharba kerültünk. Gyönyörű látvány volt nézni a parancsnoki hídról az 54.000 tonnás hatalmas olasz óceánjárót, mint küzd a 15 méteres hullámokkal. A kilencemelet magas hajónak öt emeletén négy napon át állandóan átcsapott a hullám, hogy megremegett belé ez a hajóóriás, de sem fönntartani, sem irányától nem tudták eltéríteni a kétemeletes hullámcsapások, oly kitűnően volt megépítve és egyensúlyozva az olaszok büszkesége, a Rex.

I.

1. Visszagondolva a kommünutáni 23 esztendőre, így látom a magyar katolicizmus küzdelmes életét. A kommün alatt megszületett egyházközségi szervezkedés, világi derék híveink bevonása a munkába hatalmas erőt adott a kommün szomorú idején halálra ítélt magyar katolicizmusnak.

Az egyházközségi élet kapcsán katolikus életünk súlypontja a hitélet, hála Isten, komolyan elmélyült. A városoké talán jobban. De az eucharistikus élet falun is határozottan fölvirágozott. A sokszáz újonnan épült és restaurált templom, a sok újonnan szervezett plébánia és lelkésztség, a filiák és puszták ellátása, a rengeteg missió és triduum, a szűkké vált Manréza és Péczel mind ennek örömdetes tanubizonysága. Az eucharisztikus kongresszus pedig grandiózus megnyilatkozása

volt derék jó hiveink, az idegeneket egyenest csodálatba ejtő, élő hitének és eucharisztikus szellemének.

A katolikus karitás — a budapesti elsősorban, de a vidéki is — a katolikus kultúrelőadások, a katolikus sajtó és irodalom, a katolikus egyházművészet és a Musica Sacra, az egyházi ének és zene nagyszerű munkát végzett az elmúlt 23 év alatt. Új és eleven szervezeteink születtek, az Emericana, a Klosz, az Emszo, a Hivatásszervezet, a Kioe és a DL, a Kalász és a Kalot, amelyek az új idők szülöttei s hatalmas munkát végeztek.

Tíz esztendő óta mindez az A. C. irányítása mellett történik. Istennek hála, ma már világosan érezzük, hogy boldogult XI. Piusz pápa, ez a csodálatos karizmás kormányosa Krisztus igaz egyházának, mily világosan meglátta a mai világnézeti harcoktól viharos történelmi időkben az egyedül helyes utat. Az A. C. lelkes vezetése mellett ez a munka tervszerűbb, egységesebb és lelkesebb lett. Évenként kiadott jelszavával, de még inkább világnézeti előadásaival egységes képzés alá vette az egész magyar társadalmat s valljuk be, erőteljesen megmozgatta a lelkeket és lelkiismereteket.

Büszkék lehetünk e sok áldozatos munkára, de ugyanakkor nem tudjuk eléggé megköszönni az Őr Jézusnak, hogy szent kegyelmével megáldotta jószándékunkat és gyöngereinket.

Ez a fényoldala az elmúlt két évtized munkájának.

2. De van árnyoldala is. *Nem oldottuk meg a munkáskérdést.* Nagyszerűen működik a Hivatásszervezet, az Emszo, a Kioe, meg a DL, az egyházközségekben is szépen dolgoznak munkástestvéreink, de sajnos, még ma is, a kommün után húsz esztendővel a legnagyobb magyar munkásszervezet a szociáldemokrata munkásszervezet. Valljuk be őszintén munkástestvéreink nagy aposztáziáját nem sikerült levezetnünk. Tudor, ez világjelenség. Így van ez német-, olasz-, francia- és spanyolföldön egyaránt. Mindenütt hamu alatt ott parázslik az a rettenetes pokoli tűz, amely most Sztalingrádnál s a Volga és a Don mentén száll szembe szinte a megszállottak fanatizmusával vitéz katonáinkkal. A háború végén ez lesz még a megoldandó nagy világprobléma: az istentelenségből és az internacionaléből visszavezetni munkás testvéreinket Krisztushoz és a magyar

hazához. Nagyon kell imádkoznunk és dolgoznunk, hogy ez símán sikerüljön.

3. További árnyoldala a letűnt húsz esztendőnek, hogy a falu most sodródik át azon a mély hullámvölgyön, amelyen a város már átment. A magyar falu, sajnos, hitében és erkölcsében meggyöngült. Sokat ront a falu intelligenciájának, sajnos, sokszor szomorú példája vagy nemtörődömsége. Hozzájárul ehhez a falu szociális nyomora és nincstelensége. De valójában ez ugyanannak az istentelenségnek földalatti átszivárgása, amit az is mutat, hogy a falu nyilas hangadói rendszeren ugyanazok, kik a kommün alatt is ugyanígy hangoskodtak. S ez már annyira megfertőzte jó magyar népünket, hogy egyházmegyém-ben a híveknek csak ötven százaléka, a férfiaknak pedig csak huszonöt százaléka hallgat vasárnap szentmisét. S ez még — úgy mondják — jó arány.

4. Városi, de meg falusi *intelligenciánk* ugyanakkor érzi az idők jelét, de nem mer kiállani. A magyar közéletben a letűnt húsz esztendő alatt, sajnos, a katolicizmus erősen teret veszített. Nemcsak a parlamentben, de a közélet egész vonalán. Oka ennek elsősorban a közéletben szereplő uraink egy részének liberális életfelfogása és élete, mely őket akaratlanul is elvileg elválasztja a katolikus Egyháztól és annak tanításától és minden megmozdulásától. Másrészt az az ellentét a papság és a világiak között, mely a régi szabadkőműves világból maradt meg s még mindig nem sikerült áthidalni mindkét fél s talán elsősorban a papság tartózkodása miatt. Szemben áll ezzel a protestáns vezető urak példás, de sajnos egyoldalú és elfogult összefogása saját felekezeti és nem egyszer kicsinyes egyéni érdekei mellett sokszor a katolikus érdekek sérelmére. A mi megosztott soraink a jól megszervezett és kíméletlen ellenféllel szemben természetes, hogy tért veszítenek a magyar közéletben.

Íme a letűnt húsz esztendő képe. Iparkodtam őszintén föl-tárni annak fény- és árnyoldalát. Csak így leszünk képesek megérteni tennivalóinkat.

II.

1. Az örvendetes hitéleti emelkedés fönntartása mellett erőteljesen szorgalmaznunk kell a *társadalmi katolicizmust*.

Ervényt kell szereznünk Krisztus törvényének a társadalmi élet minden vonalán. A Quadregesimo anno alapján erőteljesen kell lerongyolódott, jobb sorsra méltó katolikus népünk mellé állnunk. Boldog örömmel üdvözljük, hogy az államhatalom végre rálépett a szociális törvényhozás terére, amit a keresztény párt ötven éven keresztül sürgetett. Csak helyeselni tudjuk a kormánynak a család és anya védelmére hozott törvényeit, a Zöldkereszt-mozgalmat, a falu egészségházait, az ONCSA-házakat, a mezőgazdaság és a kisipar támogatását, a józan telepítést és külföldi véreink visszatelepítését. Ebbe a munkába mi is teljes erőnkkel beállunk. De még mindig mennyi a szociális igazságtalanság: a nyomor, nincstelenség és a bántó álláshalmozás. Nyugalmazott miniszterek, állami főtisztviselők, tábornokok milyen busás mellékkeresetekhez juthatnak még ma is. Milyen messze vagyunk még az igazi családvédelemtől, a családi bértől. Milyen beteg nemzeti életünk ütere a család lent is és sajnos, méginkább fönt. Mindenki érzi, — maga a bíróság is fölajdul — a polgári házasság okozta szörnyű csapást: a szédületesen emelkedő válások borzasztó pusztítását. S ugyanakkor kétségbeesve kell néznünk, mint száll alább, egyre alább a gyermek-születési index 40‰-ról (40 ezrelékről) 26, majd 21, végül 19 ezrelékre, akkor, mikor a románnál ma is 40, a szerbnél 35, a tótnál 30 ezrelék a születés. Egy nemzet fönmaradásához az egészséges szaporodási arány 18 születés 1000 lélekre. Milyen szörnyű beteg a magyar nemzet, ahol a szaporodási arány 1000 lélekre 18 helyett csak 9.

Ki ne érezné, hogy a valláserkölcsi kérdés valóban nemzetfenntartó sorskérdés. Az idei A. C. program Családmentés — Nemzetmentés már társadalmi program. Munkátestvéreink és falusi népünk visszavezetése Krisztushoz komoly társadalmi katolicizmus nélkül el sem gondolható.

2. Társadalmi katolicizmust azonban csak úgy teremthetünk, ha minden *katolikus munkaerőt összefogunk* erre a nagy munkára. Ma nincs létjogosultsága semmiféle katolikus szervezetenek, semmiféle katolikus egyesületnek, mely nem áll bele teljes erővel ebbe a munkába. De súlyos mulasztást követ el az a magyar katolikus, aki csak kritizál, de nem segít ebben a nemzetmentő munkában. Kis partikuláris érdekek, anyagi kis előnyök ma nem érvényesülhetnek. 30 tagot számláló kis

egyesületek ma, a tömegmozgalmak idején, igazán nem számítanak. Úgyis túlön-túl sok az apró-cseprő kis egyesület, amely inkább leköti az erőket, mintsem fokozza azt. Mindig hivatkozunk arra, hogy többség vagyunk s elfelejtjük, hogy nem a tömeg, hanem a szervezett erő számít. Bár hetven százalék vagyunk az országban, nem érvényesülünk, mert nem vagyunk szervezett egység. Milyen feszült figyelemmel kíséri az egész világ a mai világháború legnagyobb hőjét, Rommel vezérezt, aki saját erőinek zseniális megszervezésével töri össze a nála sokkal jobban fölszerelt fölényes ellenséget. De maga az egész német hadsereg bámulatos nagy és csodálatosan megszervezett háborús gépezetével, amelyben minden pontosan összedolgozik s minden fegyvernem föltétlen biztosan támogatja egymást, a legfényesebb példáját mutatja az erő-összpontosítás óriási jelentőségének.

Az A. C. munkája akkor lesz igazán társadalmi munka, ha sikerül egy minden katolikus erőt, szervezetet átfogó s tényleg a katolikus tömegeket mozgató erővé tennünk. Ezen kell minden erőnkől dolgoznunk az A. C.-ben.

3. XI. Pius elgondolása szerint az A. C. a *hithű világi híveknek bekapcsolódása* a hierarchia apostoli munkájába. Szinte előre látta a Szentatya azokat a veszedelemeket, melyek a totális állam részéről fenyegetik a katolikus szellemet és általában minden vallásos szellemet. De az A. C. akkor lesz igazán erő és erőforrás, ha hithű katolikus férfaink, éppen akik a közéletben szerepelnek, kiveszik benne a részüket. A kommün idején ez mentette meg a budapesti templomokat, anyakönyveket, plébániákat. Hála Istennek, egyre több hitvalló katolikus férfira számíthatunk. S büszkék lehetünk, hogy katolikus férfaink minden téren fényesen kiállják a versenyt.

Az elkövetkezendő nagy társadalmi problémákat csak úgy fogjuk tudni megoldani, ha a hitbuzgalmi értékes munka mellett most már erőteljes szociális, kulturális és mindezek forrásaként modern, kemény, szervező munka indul meg az A. C.-ben minden katolikus erő összefogására és minden magyar katolikus érték megmentésére. Világi katolikusok álljatok be keményen ebbe a munkába. Az A. C. elsősorban értektek van. S az A. C.-t voltaképp nektek kell megcsinálnotok.

Mert — és ezzel zárom szavaim — hozhat még oly jó törvényeket a törvényhozás, lehet még oly modern hadseregünk, teremthet még oly szociális jólétet az állam, lehetnek még oly mély magyarok mások — életerőt s az ehhez szükséges lelki megújódást nem adhat a nemzetnek más, csak az az Egyház, aki Szent István népének bölcsőjét ringatta, aki kultúráját, alkotmányát, szent koronáját adta s aki ezeréves élet-halál harcában Szent István igaz szellemében megőrizte és fenntartotta.

Az Actio Catholica következő évi munkatervezete.

Ismertette: *Mihalovics Zsigmond,*

pápai prelátus, felsőházi tag, az Actio Catholica országos igazgatója.

Mi, magyar katolikusok, *legelső* kötelességünknek azt tekintjük ma, hogy a *háborútól megsebzett családok oldala mellé álljunk. Kivesszük ezért* részünket a hadbavonultak hátramaradottjainak *úgy anyagi támogatásban, mint lelki gondozásában.*

Nem engedjük továbbá, hogy a háború felbomlassza a nemzet családját. Felhívjuk azért a magyar katolikus közönséget, hogy szívvel-lélekkel vegyen részt a honvédekért, sebesültekért, rokkantakért és a hadiárvakért indított akciókban s minden a haza vezetőitől szükségesnek látott hazafias munkálkodásban. Az első világháború tanulságait szem előtt tartva, a történelemben már sokszorosán kipróbált katolikus erőinkkel azon leszünk, hogy a nemzet lelke egységes és bizakodó maradjon.

„Családmentés — nemzetmentés” jelszóban kívánjuk ez esztendőben összegyűjteni *minden* erőnket és munkálkodásunkat; XII. Pius szerint ugyanis a család *nemcsak a gyermekek bölcsője, hanem a nemzet dicsőségének és boldogulásának a forrása is.*

Mindenekelőtt kívánjuk a család *fokozottabb* anyagi védelmét. Egyházközségeinket és szervezeteinket arra buzdítjuk, hogy karitatív tevékenységüket terjesszék ki a sokgyermekes családokra is. Vegyenek részt továbbá a hatósági családvéde-

lebenben, mint amilyen az ONCSA, mert *így* egzisztenciát tölnek a családok lába alá. Mindezeken túl *komoly és átfogó intézményes* családvédelmet kívánunk, s a szociális igazságság alapján *azt óhajtjuk*, hogy a nemzet jövedelméből *többet* nyerjen az a család, mely *több* gyermeket vállal. A magyar katolicizmus *nem retten vissza* a szociális kérdések előtt, különösen ha a család jobb anyagi boldogulásáról van szó.

Kívánjuk továbbá a család *hatásos jogi védelmét*. Elsősorban a magyar házassági törvények *olyan* gyökeres megváltoztatását, mely *tökéletesen* biztosítja a szentségi házasság felbonthatatlanságát. Ha ma még *pogány* országok is *kemény* rendszabályokat hoznak a házasság *szilárdsága* érdekében, *mennyivel* inkább elvárjuk a válások *lehetetlenné* tételét egy magát *szentisváninak* mondó országban.

Ezt a célt tartva szem előtt, *szélesre* gyűrűző világnézeti tanfolyamokon *bevisszük* a fejekbe a házasság keresztényi fel fogását s a közvéleményt *arról* győzzük meg, hogy a magyar családok *létérdeke* követeli a házasságok szentségi jogainak helyreállítását.

A családmentés — nemzetmentés jegyében kifejtendő munkálkodásunkba bekapcsoljuk a *multévi*, jelentős eredménnyel járt mozgalmainkat is. Tehát a vasárnapi szentmisehallgatásnak akcióját és a káromkodás elleni küzdelmet. *Azt* kívánjuk, hogy a család az oltár áldozatánál találja meg *teljes* megszentelését és *nem tűrjük*, hogy káromló szavak *megbőránczoltassák* a családokat és gyermekeinket.

Tovább folytatjuk küzdelmünket a jó filmért és harcunkat kiterjesztjük a szellemi élet egyéb területeire is, s a kormányzattól a családra ártalmas irodalmi termékek, színház és film *bátor* megfékezését kérjük.

Minden rendelkezésünkre álló eszközzel főképen *azon* leszünk, hogy a családokba *visszavigyünk* vagy *elmélyítsük* az *ősi* vallásos szellemet. Mindenekfelett az előttünk a legfontosabb teendő, hogy a családnak *visszaadjuk Krisztust és Krisztusnak a családot*.

Serédi Jusztinián bíboros-hercegprímás záróbeszéde.

Kedves Katolikus Testvéreim! Ezen a harmincadik országos katolikus nagygyűlésen arra hivatott szónokaink ajakáról elhangzott felemelő beszédek nyomán magunkra vonatkozóan mindnyájan megismertük és megértettük a családmentés, a nemzetmentés, az életmentés sorsdöntő szükségességét, megismertük és megértettük annak természetes és természetfölötti eszközeit is.

Azonban nem elég a pusztá megismerés és megértés, hanem szükséges a családmentő, a nemzetmentő, az életmentő eszközök terjesztése és a gyakorlatba való átvitele is. Mert amint a szerencsétlen kárhozottak nem azért nem érik el a célt és vesznek el mindörökre, mivel nem ismerték, vagy nem értették a kinyilatkoztatott hit- és erkölcsi igazságokat, hanem azért, mert életüket nem akarták a megismert és megértett igazságok szerint berendezni: éppen úgy mi is, akik itt vagyunk, többi magyar katolikus testvéreinkkel együtt csak akkor érjük el a célt, vagyis akkor végzünk igazán családmentő, nemzetmentő, életmentő munkát, ha minden tespedést, minden emberi tekintetet, minden megszokott helytelen felfogást, minden kényelmet félretéve, a nemzetért aggódó szeretettel és áldozatos lélekkel valóban a cselekvés útjára lépünk, amíg nem késő. *És ha akár ilyen, akár más vonatkozásban azonnal nem tudnánk is nagy eredményeket elérni: ne veszítsük el kedvünket, mert az apró eredmények kitartó áldozatos munka útján előkészítik és biztosítják a nagyobbakat.*

Azért a mai ünnepen különösen is emlékezzünk árpádházi Boldog Margitról, aki a nemzetmentés magasztos eszméjének

mindig példát mutató hőse és áldozata volt; de emlékezzünk azokról a hős katonákról is, akik most ugyanezért az eszméért küzdenek, szenvednek és hozzák a legnagyobb áldozatot, amilyent ember csak hozhat azokért, akiket szeret.

XXX. Országos Katolikus Nagygyűlésünk végén a kegyes megjelenésért, az értékes támogatásért, illetve a szíves közreműködésért mélyszéges hálával köszönetet mondok a Királyi Fenségeknek, magas védnökeinknek: a nagyméltóságú püspöki kar tagjainak, valamint összes díszelnökeinknek. Erről a helyről is különös hálánkat tolmácsolom a m. k. kormánynak, Budapest Székesfőváros nemes vezetőségének és közönségének; az összes polgári és katonai hatóságoknak, kivált a levették legfőbb irányítóinak, továbbá a m. k. államrendőrségnek, amely üléseink és fenséges eucharisztikus imaóráink alatt szerető gondossággal őrködött felettünk; hasonlóképpen a MÁV vezetőségének és személyzetének, amely a forgalmi nehézségek ellenére is lehetővé tette vidéki testvéreink ideutazását. Nagygyűlésünk buzgó előkészítéséért és szerencsés lebonyolításáért pedig különös hála és köszönet illeti az Actio Catholica országos elnökségét és egyházmegyei központjait, nevezetesen az országos szervezési szakosztályt, továbbá a kiváló szónokainkat és művészeinket. Végül főpásztori hálámat és köszönetemet nyilvánítom mindazoknak a katolikus testvéreinknek, papoknak és szerzeteseknek, valamint kedves híveiknek, akik üléseinket látogatásukkal megtisztelték.

Ezt a XXX. Országos Katolikus Nagygyűlésünket, amely igazán magyar és igazán katolikus munkát végzett, mikor a családmentés, a nemzetmentés, az életmentés szükségességét kifejtette, annak természetes és természetfeletti eszközeit pedig megmutatta: főpásztori áldással bezárom.

Üdvözlő táviratok:

Serédi Jusztinián bíboros-hercegprímás a XXX. Országos Katolikus Nagygyűlés alkalmából a következő hódoló táviratot küldte a Szentséges Atyának:

Eminentissimo Signor Cardinale Maglione Cittàvaticano.

Episcopato Clero popolo ungharesi adunati nel trentesimo Congresso Cattolico celebrate sotto mia presidenza trattando importantissima questione salvezza famiglie e nazione presentano Sua Santità Comune Padre tutte le famiglie e nazioni cristiane filiali ossequi attaccamento obediencia implorendo lavoro benedizione apostolica Cardinale Serédi.

A bíboros hercegprímás hódoló üdvözlésére az alábbi sürgöny-válasz érkezett:

Vatikáni állam, 1942. október 3.

Serédi bíbornok úr Őeminenciájának

Budapest.

A Szentséges Atya nagy szeretettel fogadta azt a mélységes hódolatot, melyet a XXX. magyar Katolikus Nagygyűlés tagjai Előtte kifejezésre juttattak és azt kívánja, hogy a Nagygyűléstől elfogadott irányító elvek vigyék bele a magán- és közéletbe a keresztény világosságot és a keresztény ideálokat. Egyben a Nagygyűlés tagjaira és munkáira apostoli áldását küldi. Maglione bíbornok államtitkár.

Magyarország kormányzójához az alábbi táviratot intézte a XXX. Katolikus Nagygyűlés közönsége:

**Főméltóságú vitéz nagybányai Horti Miklós úr
Magyarország Kormányzója**

Budapest.

A családmentés és nemzetmentés nagy problémáját tárgyaló XXX. Katolikus Nagygyűlés mélységes hódolattal köszönti Főméltóságodat és nemzetmentő munkájában biztosítja mindig tetterekész együttműködéséről

Serédi hercegprímás.

A Kormányzó választávirata:

**Magyarország Kormányzója: Serédi Jusztinián bíbornok
Hercegprímás Úr Őeminenciájának**

Budapest.

Melegen köszönöm a nemzet és a társadalom alapvető kérdéseivel foglalkozó XXX. Országos Katolikus Nagygyűlés nevében küldött és a hazafias tetterekésztséget is kifejezésre juttató üdvözlést. Nagyjelentőségű munkálkodásukra Isten áldását kérem.

Horthy.

Szentbeszéd a Veni Sancte alkalmából.

Elmondta: *báró Apor Vilmos,*
győri püspök.

Nem riadtunk vissza attól, hogy Kat. Nagygyűlést tartunk most a háború közepén, melynek borzalmát immár nemcsak hős honvédeink érzik messze Oroszországban, de ennek a békeszerető népnek egész polgársága. Összegyűltünk ezekre a vallásos ünepségekre és közérdekű tanácskozásokra, hogy egyrészt közös imáinkban a kegyetlen vérengzés mielőbbi szerencsés befejezéséért esedezzünk, másrészt a jobb jövőendő előkészítéséhez valamivel hozzájáruljunk. Nem lehet a mi feladatunk a boldog béke gazdasági előfeltételeit és módozatait megtanácskozni, de igenis hozzá kell látnunk egyengetni az erkölcsi megújulásnak útját, hogy egy lelkileg megbékélt nemzedék blztos alapokon építhesse fel azt az elkövetkező bodogabb korszakot.

Amikor Krisztus Urunk elindult megváltani a világot, azzal kezdte, hogy megszentelt egy családi kört. Azt, amelynek 30 éves koráig maga is tagja volt, engedelmes és munkás tagja. A mi Udvozítónknek nyomdokain halad tehát az idei Katolikus Nagygyűlés, amikor háború idején a belső béke megalapozása érdekében a családvédelem kérdését teszi megbeszéléseinek tárgyává.

Alázatos lélekkel leborulva a Mindenható színe előtt hő imában kérjük a Szentlélek Űr Istent „Emitte lucem tuam et veritatem tuam”. „Küldd el világosságodat és igazságodat”, hogy megismerjük teljes fényében az örök igazságokat, ame-

lyek a családi élet rendjére vonatkoznak, felismerjük a bajokat is, melyek ezzel kapcsolatban a mai időkben léteznek, hogy mindezeknek ismeretében rátaláljunk a helyes útra, mely az örök igazságok gyakorlati megvalósításához elvezet.

1. A keresztény családra vonatkozó hitigazságok határozottak és világosak. Az Isten által alkotott természeti renden alapszanak, melyet kiegészített az isteni kinyilatkoztatás és szabatosan kifejtett a katolikus Egyház csatlakozhatatlan tanító hivatala. Röviden így foglalható össze:

a) Isten az emberi szervezetbe belső ösztönzést helyezett, hogy fajtáját fenntartsa.

b) Ezt az ösztönzést azonban csakis a Teremtő által rendelt házassági intézményen belül érvényesítheti törvényesen az ember.

c) A házasság tehát kiindulója és gyökere a családi életnek és mint ilyen Isten által rendelt intézmény.

d) Ezt az intézményt isteni Megváltónk a keresztségben megszentelt emberek számára szentségi rangra emelte. A róla való intézkedés joga tehát Krisztus egyházát illeti. A házasságnak csakis polgári természetű jogkövetkezményei elbírálása tartozik a polgári hatóság jogkörébe.

e) A hitvesek szabad elhatározása által létrejött házassági kötelék, melyet Isten megszentelése megpecsételt s az egyház érvényesnek ismert el, fel nem bontható többé, ha a házaselet megkezdésével befejezett ténnyé lett. „Amit az Isten megkötött, az ember szét ne válassa”.

f) A házassági frigynek elsődleges célja a gyermek. Ezért nagy bűnt követnek el a hitvesek, ha bármily okból, bármily módon és bárkinek tanácsára megakadályozzák ennek a célnak elérését.

g) A megszentelt házasságban élő hitvesek gyermekeikkel együtt alkotják a keresztény házasságot, mely minden társadalmi életnek összejtje és ősz mintája.

h) A családi élet egységének, boldogulásának és virágzásának biztosítása és védelme az egész társadalomnak elsőrendű feladata és kötelessége.

Ez a mi hitvallásunk a családi életéről. Ezt ma a Nagygyűlés kezdetén itt az Úr színe előtt ünnepélyesen megújítjuk és Credo-ba foglaljuk.

Ezt álljuk minden támadás ellenében. Ezt védjük minden ellenkező tanítással szemben.

Álljuk és védjük, bár tudjuk, mennyien érzik saját sorukban, számos ismerősük és közelállójuk tragédiájában ennek a hitvallásnak minden komoly következményét.

Álljuk és védjük, mert tudjuk, hogy ezzel áll vagy bukik a társadalom rendje és boldogulása, ezzel áll vagy bukik saját magyar nemzetünk jövőndője.

2. „Emitte lucem tuam et veritatem tuam!” A Szentlélek, kit segítségül hívunk, rávilágít mindazokra a hibákra és tévedésekre is, melyek az előbb vázolt örök igazságok gyakorlati érvényesülését gátolják. Épp ezek a hibák és tévedések teszik időszerűvé az ezzel az igazságkomplexummal való foglalkozást. Nézzünk hát szembe ezekkel a tényekkel:

a) A mult századnak korszelleme, mely vészes forradalomban fogant és az embernek az Isten törvényétől való szabadulását kívánta, olyan magyar törvényt hozott létre, mely merőben ellenkezik a házasságra vonatkozó isteni és egyházi törvénnyel. Ez az állami törvény lehetővé tette az isteni jogon érvényes házasságok felbontását és az így elvált egyéneknek újból való házasságkötését.

b) Az egyházi és állami törvénynek ez a kettőssége megzavarta katolikus népünknek is a gondolkodását. Évtizedek óta lassanként hozzászókkott, hogy az ú. n. polgári házasságnak ugyanolyan érvényt tulajdonítson, mint a szentségi házasságnak.

c) Ezért évről-évre nő az elválások száma, mindig több lesz az egyházjogilag rendezetlen házasságok száma és mindig számosabb gyermek nélkülözi a tartós, békés és egységes családi életnek áldásait.

d) A házasságról való felfogás polgáriasodásával párhuzamosan halad a családi élet céljáról való felfogás lazulása. A holtig való házassági köteleességtől mentesülő ember, a gyermekáldás terhétől is szabadulni akar. A születések száma állandóan csökken és ez a visszaesés egyes vidékeken ijesztő mértéket ölt. Ezekkel a nemzetgyilkos bűnökkel szemben törvényeink nem gyakorolják a szükséges szigorot.

e) Nem látjuk még a társadalom részéről azt a támo-

gatást sem, melyet a sokgyermekes családok méltán elvárnának.

f) De még arra sem talált módot a társadalom összessége, hogy az ifjúság részére a házasságkötést megkönnyítse, sőt magának az államnak számos szervezete egyenesen tiltja alkalmazottjainak a családalapítást.

g) Végül megállapítható az is, hogy a házasságról vallott laza erkölcsi felfogás, továbbá a divatos olvasmányok, szórakozások és látványosságok legkevesebbé sem szolgáltatnak ifjúságunknak alkalmas légkört arra, hogy romlatlan lélekkel kezdje majd el a házaseletet és kellő komolysággal készüljön a családalapítás felelősségteljes feladataira.

3. Így szembeállítva egymással az elveket, mint eszményeket a való tényekkel világosan leszögezzük a status quaestionis, vagyis a kérdés állagát.

A Nagygyűlés feladata lesz tehát megtalálni a kellő eszközöket, melyekkel ezt a súlyos problémát megoldhassa. Arra kérjük tehát a Szentlelket, adja meg az égi világosságot a Nagygyűlés szervezőinek, irányítóinak és szónokainak, hogy világosítsák fel a tudatlanokat, rázzák fel a tespedőket, egységes csatasorba állítsa az egész közvéleményt, hogy Isten akarata érvényesüljön a családi élet terén és összhangba kerüljön hazánk törvénye az örök isteni parancsokkal.

Befejezésül megemlékezünk róla, hogy a hónap első péntekje van és Jézus Sz. Szíve engesztelésére járulnak sokan a szentáldozáshoz. Buzgó szeretettel engeszteljük hát az értünk megsebzett isteni Szívet azokért a bűnökért, melyeket a házassági és családi kötelességek ellen elkövetnek Szűz Mária országában és a magunk imáihoz és önfelajánlásunkhoz elégtételül bemutatjuk elesett honvédeink vérért, sebesült katonáink szenvedéseit, hadiárvák és hadiözvegyek könnyeit és kérleljük a Magyarok Nagyasszonyának közbejöttével a legszentebb Szívet, könyörüljön nemzetünkön és bocsássa meg eddigi vétkeit s vezérelje vissza a katolikus családi erényekhez és ezeken keresztül egy gyökerében megújhodott, boldogabb jövő felé — Amen.

Uram, kihez menjünk?

Elmondotta: *Kovács Sándor,*
pápai prelátus, kecskeméti plébános.

Eucharisztikus elmélkedés a XXX. Országos Katolikus Nagygyűlés alkalmából 1942. október 4-én a Szent István Bazilikában tartott férfiak engesztelő szentségimádásán.

Testvéreim! Katolikus nagygyűléseink egyik fénypontja szokott lenni az az eucharisztikus körmenet, amely a Szent István bazilikából indul ki, az ország parlamentje előtt tesz hitvallást Krisztus mellett és kéri áldását Egyházunkra s hazánkra. A megnehezedett idők járása nem engedi meg, hogy ezt a körmenetet megtarthassuk. De a Katolikus Nagygyűlés munkájának égetően szüksége van az eucharisztikus Jézus kegyelmére. A nagygyűlések esztendőkre, sőt egész jövőre határozzák meg a katolikus élet célkitűzéseit, munkáját. Ennek megvalósításához az eucharisztikus Jézus kegyelmeire szükség van. Azt akarjuk, hogy a nagygyűlés minden gondolata, terve életté, lélekké váljanak ebben az országban. Ezért jövünk ma itt össze, Szent István népe, hogy a körmenet helyett, szentségimádási órában elmélkedjünk az Eucharisztia nagy csodájáról. Arról a minden természeti és természetfeletti tényezőkön felülálló isteni forrásról, amely minden időkben, de a nehéz napokban különösen, erőt, vigasztalást, biztonságot, lelki békét ad. Hiába keresünk másban üdvösséget, hiába keresünk más erőforrást, csak az eucharisztikus Jézusban van minden üdvösségünk, erőnk, reménységünk, boldog jövőnk!

1906. január 31. A csendesóceáni szigeteket rettenetes földrengés rázta meg. De nem ez a legnagyobb veszedelem. Követi a szökőár, amely emberezeket söpör el. Ellene szinte lehetetlen védekezni. Missziós templom papja látja a közeledő veszedelmet. Hallja emberezek sikoltását: Uram! Kihez menjünk? Egy pillanatra megdöbben. Utána berohan a templomba. Valami csodálatos nagy, elemekkel dacoló hittel kiveszi az Oltáriszentséget, kimegy a templom elé és az ágaskodó óriást, a fenyegető veszedelmet megáldja. Mintha az evangéliumi csoda ismétlődött volna meg. A szelek elcsitulnak, az ágaskodó hullámok emberpusztító rohanása lecsendesedett s mint szelidült kutya nyaldosta tajtékozó nyelvével a sziget szikláit.

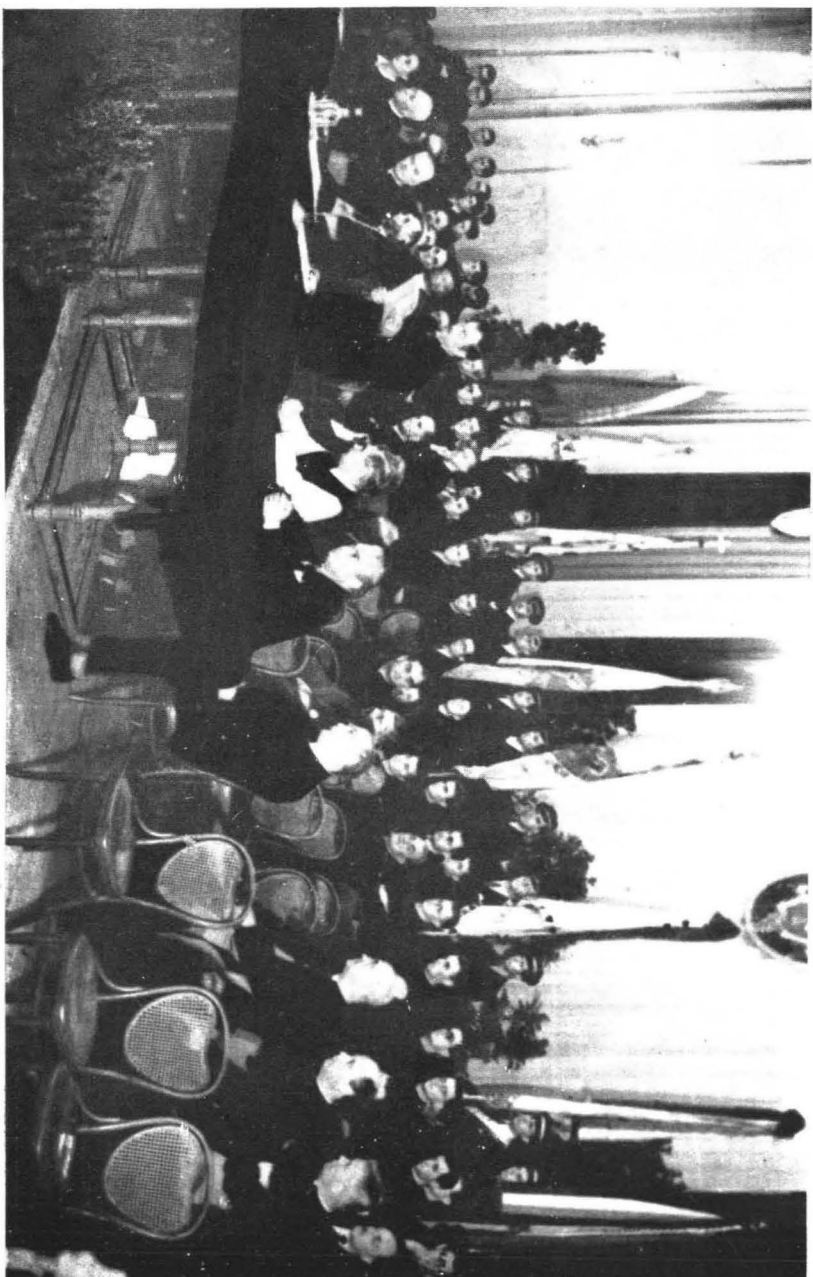
A mai megnehezült élet képe ez a történet. Emberpusztító, élet és világpusztító szökőárak akarnak ránk zudulni. Méreteit alig tudjuk átfogni. Mintha loyolai Szent Ignácnak a két zászlóról, Krisztus és sátán táboráról szóló elmélkedése lépett volna ki a Manreza magányából és lett kegyetlen valósággá. Megdöbbsen lélekkel kiáltjuk: Uram! kihez menjünk? — Sátán tábor a Sztalin-orgonával remegtet meg embert, állatot, földet... Krisztus tábor a Tantum-ergo-val felel, amely isteni bátorságot, mindenre kész hősi áldozatosságot ad embernek, békét, földnek... de a sátán tábor megremeg tőle. A győzelemhez először erős hit kell, állapította meg nemrég egy vezető államférfi. Igaza van. Krisztus táborának győzelméhez szintén erős hit, öntudatos hit keil. Krisztussal, de csakis Vele tudunk győzni a sátán elleni harcban. Ez a győzelem biztosítja életünk békéjét, magyar jövőnk biztonságát. Öntudatos hittel kell együtt élni az eucharisztikus Jézussal. Akkor valósággá válik Szent János szava: „Ez a győzelem, amely meggyőzi a világot, a mi hitünk!” (I. Jn. 5, 4.)

Ebben a szentségimádási órában ennek a győzelemnek útját akarjuk előkészíteni és biztosítani. I. Földi életünk zarándoklását az Oltáriszentségben köztünk élő Jézussal kell járni. II. Küzdelmeinkben isteni Kenyerével kell táplálkoznunk, hogy erősek legyünk. III. A bűn pusztító veszedelmével szemben Vele együtt kell áldozattá, engesztelő áldozattá lennünk.

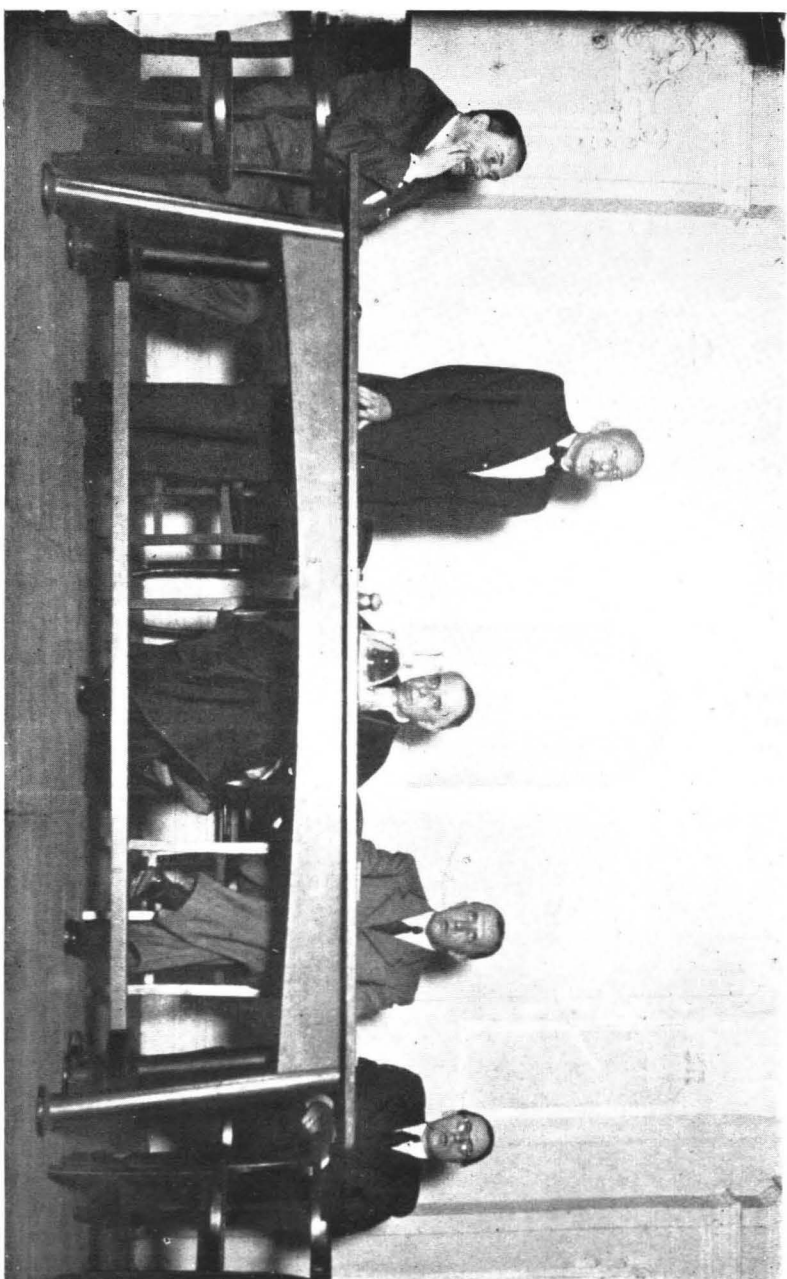
A nők diszgyűlésének előadói.

Egyetemi és főiskolai hallgatók diszgyűlése.

Egyetemi és főiskolai hallgatók a diszgyűlésen.

Katolikus írók és hírlapírók vitáestje.

I.

Jézus itt van jelen az Oltáriszentségben. — Ennek az igazságnak öntudatos hite kell, hogy átjárja lelkemet, de az egész katolikus világ lelkét. Krisztus a kenyér fátyola alatt közöttünk él. Megosztja velünk életünk minden szenvedését. Viseli a magárahagyatottságot... de itt van, itt él a kenyér színe alatt az oltáron.

Ha ez így van, — pedig ez igazság, — akkor nem jogsult-e a keményszavú keresztelő Szent Jánosnak figyelmeztetése: közöttetek áll az, akit ti nem ismertek. Pedig minden katolikus nagygyűlés alkalmával volt fenséges hitvallás az Oltáriszentség igazságáról. Volt nemzeti eucharisztikus gyűlésünk (1928) és volt nemzetközi eucharisztikus világkongresszusunk... és gondolkozzunk csak rajta, hogy mindezek milyen fokban emelték és tették öntudatossá bennünk azt a nagy isteni igazságot, hogy az Oltáriszentségben Krisztus valóságban és lényegileg jelen van, közöttünk él, velünk szenved és megosztja velünk az élet minden nehézségét?!

Talán nehézséget lát ennek az igazságnak hittel való elfoglalásában az értelmem? Lehet. De hát a hit, a természetes hit nem nélkülözhetetlen tényezője-e az emberi életnek, kultúrának? Ismereteimnek legnagyobb részét nem a természetes hit alapján fogadom-e el? És ha emberek szavára hiszek, akkor Krisztusnak, az Istennek szava nem érdemel-e hitet.

Az ir szabadsághősnek, Oconnel Dánielnek szemére vetették, hogy ostoba, mert hisz az Oltáriszentségben. Nyugodtan és páratlan lelki biztonsággal felelte: Azt intézzétek el magával az Úr Jézussal. Vonjátok őt felelősségre. Ő mondotta az átváltoztatás szavait és én ezért hiszek az átváltoztatásban. Az Úr igéi el nem múlnak."

Nehéz hinni az Oltáriszentség titkát?

Nézd Betlehemet! Szegény viskó, egyszerű asszony, sírásra görbül szájacskája annak a pici Gyermekek... és mégis angyalok éneke bizonyítja, hogy ez valóban az Isten egyszülött Fia!

Nézd Kafarnaumban! Szegény mester, akit népének vezetői állandóan üldöznek, gyanúsítanak... mezítlábas ta-

nító és mégis meggyógyult bélpoklosok, inaszakadtak, feltámadt jairusleányok és naimi ifjak örvendeznek, akiket gyógyíthatatlan betegségből, a halál ölelő karjaiból hozott vissza és ezek kiáltják: ez valóban az Isten Fia!

Nézd a kereszten. Mily tehetetlen szenvedés! De a sziklák megindulnak, a halottak feltámadnak és a pogány katona letérdel: ez valóban az Isten Fia!

És most nézd az Oltáriszentséget! Itt nincsenek éneklő angyalajkak... nincsenek fizikai, beszédes csodák, itt a föld néma, minden hallgat... *de maga az Isten szól: ez az én testem!* Ez az igazság, ez a valóság, ez a teljes bizonyosság! A kinyilatkoztatott igazságok között alig van, amelyik annyi gonddal lett volna előkészítve az evangéliumokban, a kánai menyegzőnek csodájától kezdve, a csodálatos kenyérszaporításán és tengeren járásán keresztül a kafarnaumi zsinagóga eucharisztikus beszédéig és az utolsó vacsorán oly félreérthetetlen világossággal, a halálba induló Istenember pontos határozottságával kinyilatkoztatva, mint az Oltáriszentség!

Krisztus itt van közöttünk a kenyér fátyola alatt. Gondolunk-e arra, hogy ezen köztünklakásával mennyire megosztja földi életünk minden szenvedését? Amikor a városmajori templomot az istentelenek első bombája megrongálta és emberéletek pusztultak és sérültek meg, ugyanakkor a templomromok között hevert az eucharisztikus Jézus, mert annyira velünk akar élni és szenvedni, hogy még itt is kivette részét az emberek szenvedéséből.

Átjárja-e egész valómat ennek az igazságnak boldogító tudata? Gondolok-e rá reggel, amikor munkába indulok... mikor a munka robotjában megtörlöm homlokom... mikor rágörnyedek munkaasztalomra... és talán messziről, vagy közelből odalátszik a templom tornya? Gondolok-e rá, hogy itt van, közöttünk él... és én talán közömbösen el tudok mellette menni, anélkül, hogy egy pillanatra meglátogatnám, hogy mindennapi hivatásom nehéz munkájához áldását, kegyelmét, kegyelmi jelenlétét kérném? Vagy hűvösen, fölényesen megállok a templomajtóban és még a legünnepélyesebb pillanatokban, mikor leszáll az oltárra, vagy az emberi lelkekbe, hidegen, talán tüntetően állok és nem tudok alázatos hitvallással és imádással letérdelni Előtte? Pedig, jaj,

de érzi ez a megnyomorított emberi lélek, hogy szüksége van Reá és csak Reá és senki másra ebben a boldogtalan világban!

II.

Küzdelmes életben, szegény világban gazdagon táplálsz minket, eucharisztikus Jézus, szent testeddel és véreddel. Ki érti meg ezt a nagy szeretetet?

Clot Bey, francia orvostanár, a kairói egyetem orvosi fakultásának megteremtője, mohamedán tanítványaival Marseille kikötőjébe érkezik. Forgalmas utcán pap halad el előttük, beteghez viszi a szent Útravalót. Az orvostanár letérdel. Csodálkozó kísérőinek csak ennyit mond: az Isten ment el előttünk! Hogy lehet az — kérdi a fanatikus mohamedán —, hogy a végtelen, hatalmas Isten egy szegény kicsi ember kezében pihen. A hitvalló orvos ezt feleli rá: Őn talán ismeri az Isten hatalmát, de nem ismeri az Isten mindenható szeretetét.

Ez a mindenható szeretet érteti meg velem azt a nagy kegyelmet, hogy nemcsak közöttünk kíván élni az Oltáriszentségben, hanem mindennapi kenyerünk, táplálékunk akar lenni.

Az eucharisztikus világkongresszusunk óta vettünk-e már magunknak fáradságot arra, hogy az evangéliumnak világos és határozott tanítását az Oltáriszentségről átelmélgessük? Olvastuk-e már Szent János evangéliumának 6. fejezetét, ahol a kafarnaumi zsinagógában oly világosan és félreérthetetlenül biztosít arról, hogy a legméltóságosabb Oltáriszentségben az örökélet táplálékát adja nekünk? „Én vagyok az élet kenyere, ki énhozzám jön, nem éhezik s ki énbenem hisz, soha nem szomjazik.” (Jn. 6, 35.) Ezekkel a szavakkal készíti elő a legméltóságosabb Oltáriszentségről szóló kinyilatkoztatását. Beszédének további folyamán a legvilágosabban kijelenti: „Én vagyok az élő kenyér, ki a mennyből szállottam alá. Ha valaki e kenyérből eszik, örökké él és a kenyér, melyet én adok, az én testem a világ életéért... Ha nem eszitek az emberfia testét és nem isszátok az ő véré, nem leszén élet tibennetek. Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, örök élete vagyon és feltámasztom őt az

utolsó napon, mert az én testem bizonynyal étel és az én vérem bizonynyal ital. Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, énbennem lakik és én őbenne. . . aki e kenyeret eszi, örökké él." (Jn. 6, 51—59.)

Az utolsó vacsorán pedig, amikor a kafarnaumi ígéretet isteni hűséggel beteljesíti, úgy nyújtja az Oltáriszentséget tanítványainak: „Vegyétek és egyétek.” (Mt. 26, 26.) Majd kiadja a legszentebb parancsot: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.” (Lk. 22. 19.) Nemcsak a szentmiseáldozat megismétlését teszi apostolainak és anyaszentegyházának isteni kötelességévé, hanem szent testének és vérének vételét is, az isteni kenyérrel való táplálkozást.

Hogy érteném meg az édesanya hősiességét, aki gyermekéért még életét is képes feláldozni, ha nem tudnám, hogy az édesanya szíve a legszentebb földi szeretet tabernákulum? Hogy értem meg Krisztsunak ezt a nagy áldozatát, hogy eledelül adja magát, ha nem nézek isteni Szívének kicsorduló szeretetére, amellyel életünket akarja fenntartani és istenivé tennil Mert az Ő kiáradó szeretete életet akar adni. Életet, amely nem egyenlő a földi porszemmel, melyen rajta van a halál szomorúsága. Életet, amelyik nem gép, nem erő, nem izom feszülése, nem egy szám, amelyet el lehet hanyagolni . . . nem léleknélküli tömeg, melyet milliószámra lehet halálba kergetni. Nem ösztönök fékevesztett szabadossága, amely elégeti az életet.

Krisztus az isteni életet akarja bennünk növelni. Azt az életet, amely egyedül tud ezen a földön boldog lenni és békét adni.

Volt egyszer egy ragyogó tavaszi éjszakánk, amikor a csillagok fénye elhomályosult a százezres férfitömegek hitének lángolására. S azon az éjszakán nemcsak a budapesti Hősök-terén, de szerte a világon mindenütt milliók és milliók fogadkoztak, hogy az eucharisztikus Jézust szívükbe fogadják és mindennapi kenyerük lesz és isteni erőt nemcsak bezárva hordozzák, hanem kiárasztják az egész életre, hogy az igazán krisztusivá legyen. És mi lett a nagy fogadkozásból? Az első nehézségek már megakadályozták a gyakori szentáldozásban. Miért hagytam abba a gyakori szentáldozást? Talán áldozatba került . . . korábban kellett kelni . . . le kellett

mondani valami életet sorvasztó szenvedélyről, bűnről... s közben hagytam, hogy bennem és körülöttem az istennélküli élet vadócái felnőjenek. Ontudatlanul hozzásegítettem, hogy az istentelenség erősödjön... most meg remegve gondolkodok arra, mi lenne, ha az istentelenség elsöpörné Szent István országát?

Az erősek kenyerét adja Krisztus az Oltáriszentségben. Valahol Oroszországban véreink, katonáink az istentelenség elleni harcban boldogok, ha néha-néha táplálkozhatnak az erősek kenyerével. A bolsevizmus a templomokból istállót csinált és a magyar honvéd az istállóból templomot alakít az első vonal mögött, hogy Krisztus leszállhasson közéjük és megáldozhassanak. Mi meg itthon összetett kézzel, esetleg rémhírek terjesztésével, közönyösen nézzük ezt a küzdelmet ahelyett, hogy gyakori és mindennapi szentáldozásunkkal egy nagy itthoni frontot alakítanók! Ennek kegyelmi erejét küzdő katonáink a fronton megérik. Nem ábránd ez, nem kenetes álmodozás! Hindenburg mondta, aki pedig értett a hadvezetéshez, hogy odakint a fronton rögtön megérezték, ha otthon az imádságot és a jócselekedetet abbahagyták.

Az erősek kenyerére a családmentő-nemzetmentő munkának is nélkülözhetetlenül szüksége van. Mily erő volna az a katolikus családokban, ha a férj és feleség nemcsak esküvő előtt tudnának — néha utoljára — közösen menni szentáldozáshoz, hanem együtt járnának mindig áldozni. Mindenek előtt az egymásiránti bizalmat biztosítanák és kizárnák a féltékenységek árnyékát is, de csodálatos erőt nyernének a házaselet és családi élet nehéz, áldozatos, felelősségteljes kötelességeinek vállalásához és teljesítéséhez.

III.

Az eucharisztikus Jézus naponta titokzatos módon újíttja meg keresztdozatát a szentmisében és nekem ezzel az áldozattal egyesülni kell, hogy én is engesztelő áldozat legyek a világ békéjéért.

Amikor az Úr Jézus először jelent meg a Jordán partján, keresztelő Szent János isteni megvilágítástól indítva rámutatott: „Ime az Isten Báránya, ime, aki elveszi a világ

bűneit." (Jn. 1, 29.) Ebben a keresztelőjánosi prédikációban benne van Krisztus megváltásának minden lényege: Ő az Isten báránya, aki azért jött, hogy áldozat legyen a kereszten és megváltsa a világot, elvegye a világ bűneit és békeséget, a lélek boldogságát adja vissza a szerencsétlen embernek. A kereszttel áldozata az Úr Jézus életének központja és ezt állandóan elevenen akarja közöttünk tartani. Aquinói Szent Tamás erőteljesen hangsúlyozza: az Oltáriszentséget azért kaptuk a szentmiseáldozat szerzésével, hogy állandóan emlékezzünk Krisztus megváltói áldozatára és ennek az áldozatnak minden kegyelmét megkaphassuk. — Nikodémusnak is azt mondta az Úr Jézus, hogy „úgy szerette Isten e világot, hogy egyszülött Fiát adá, hogy minden, aki benne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen." (Jn. 3, 16.) És már itt feltűnik isteni tekintetének távlatában a kereszttel, amelyen az ószövetségi jelkép beteljesítéseképpen isteni áldozatát kell bemutatnia.

Ezt az áldozatot naponként megújítja oltárainkon. A szentmise a kereszttel áldozattal való lényegi közössége anynyira világos és biztos, hogy azt csak a lelki-vak nem látja, vagy az, aki makacs, indokolatlan ellenkezéssel nem akar tudni a kereszttel áldozatnak soha el nem múló megújításáról. Amikor az utolsó vacsorán tanítványai közé ül, azt mondja nekik: „kívánva kívántam ezt a húsvétet megenni veletek, mielőtt szenvedek." (Lk. 22, 15.) Szent Pál sem tud másképp gondolni a szentmiseáldozatra, mint Krisztus kereszttel áldozatának megújítására: „Az Úr Jézus, amely éjjel elárultaték, vevé a kenyeret... ez az én testem, amely értetek adatik... valahányszor eszitek e kenyeret és isszátok e kelyhet, az Úr halálát hirdetitek." (I. Kor. 11, 23, 24, 26.)

Az anyaszentegyház ott térdel az utolsó vacsora termében, élő hittel fogadja kezébe a szentmiseáldozat isteni ajándékát, felszenteli papjait, megteremti az oltárokat s megindítja Krisztus engesztelő véreáramlását. Ez a szentáldozat nemcsak dicséret, hála és könyörgő áldozat, hanem engesztelő áldozat is. Az Isten Báránya jön le az oltárra és újítja meg a kereszttel áldozatát, hogy elvegye a világ bűneit. — Ismerem-e a szentmiseáldozat nagy ajándékát? Ha ismerem, úgy ismerem-e, hogy érte minden áldozatot képes vagyok

megtenni és naponta odaállok az oltár elé, hogy Krisztus keresztyéről vérenek kegyelme reám hulljon?

Az Egyház nagy ellenségének, Jaures francia szociáldemokrata vezérnek vallástalanságban felnevelt leánya csak egyszer látta meg az útszéli keresztet. A keresztrefeszített Jézus szemlélete úgy hatott lelkére, hogy Krisztus jegyese akart lenni. Szerencsétlen egyházüldöző atyjának minden fenyegetése ellenére is Krisztusé lett, pedig azelőtt soha nem hallott Krisztusról, az ő isteni szeretetéről, a szentmise titkáról és egyetlen tekintet elég volt arra, hogy egészen Krisztusé tudjon lenni.

Én pedig gyermekkoromtól kezdve ismerhetem és ismerem Krisztus isteni szeretetét, gyermekkoromtól kezdve látom az oltáron a kereszttáldozat megújítását... és állok közönyösen, mint a nagypénteki tömeg a szenvedő Istenember előtt... nincs bennem egy csöpp sem abból a lelkeletből, amely a fájdalmas Anyával és Szent János evangelistával a kereszt tövébe tud térdelni, hogy annak áldó vére lelkemre hulljon.

Nekünk nem csupán önző énünk megmentésére kell gondolni. Krisztus azt várja tőlünk, hogy a pokollá vált világ megváltásában munkatársai legyünk. Ne csupán saját lelkünk üdvösségére gondoljunk, hanem a világ üdvösségére is! Isten bárányával, aki elveszi a világ bűneit, kell egyesíteni a mi életünket, hogy a mi gyarló, de Istenért égő életünk is engesztelő áldozat legyen az oltáron. A nagy harcot Krisztus zászlaja alatt a sátán táborával szemben csakis így tudjuk győzelmesen megvívni. Nem emberfeletti áldozatokra kell gondolni, csak a mindennapi élet szenvedéseit, küzdelmeit, nélkülözéseit, munkánk verejtékét, egészségünk fogyatékosságát, betegségünket, szeretteink elvesztését... mind-mind össze kell fogni és minden nap a szentmise offertóriumában odatenni az oltárra és felajánlani Krisztusnak: fogadja el és egyesítse kereszttáldozatával engesztelésül. Ezt a szerencsétlen világot, s benne boldogtalanlanná lett embert csak Krisztus keresztyével egyesített szenvedés mentheti meg!

Tele van a világ a különböző divatok holdkórosaival, tele van léhasággal, könnyelműséggel..., amikor kint a fronton ezrek sebesülnek és halnak... itthon még mindig azon gondol-

koznak, hogy miképpen lehet könnyelmű léhasággal bűnös élvezeteket halmozni és habzsolni.

Erős akaratra van szükségünk az inaszakadtakkal teljes közéletben... tiszta vérre, tiszta kézre és legjobban tiszta szándék embereire van szüksége ennek az életnek. Mert itt van a legnagyobb betegségünk. Ennek gyökeres orvosságát csak a szentmiseáldozatba való öntudatos kapcsolódás, életünk feláldozása hozhatja meg. Egyszerűsítsük le a sok nagyképű kérdéseket ezekre az egyszerű, de isteni valóságokra, akkor lesz világgyógyulás, de nélküle kuruzslás.

Ne keressünk mi idegenben buzdító példákat, amikor a magyar földön termettek az engesztelésnek legszebb fehér áldozatai. A Nyulak-szigetének hófehér Engesztelése tanítson meg bennünket arra, hogy anyaszentegyházunkért, nemzetünkért, családunkért és minden csöpp magyar vértért tudjunk engesztelő áldozatot hozni. Ne higgyünk annak a bűnös kísértésnek, amelyik azt akarja velünk elhitetni, hogy ez az engesztelés hiábavaló! Minden jócselekedet meghozza a maga áldó hatását, az nyomtalanul nem fog eltűnni a világűrben.

Emlékezünk-e még a budapesti eucharisztikus világkongresszus emlékképecskéjére? Krisztus kezében az eucharisztikus kenyérrel és kehellyel, előtte pedig két angyal tartja a tövisekkel átvont földet. Mily fájdalmas valóságot mutat ez a kép. Ma még jobban be van vonva tövisekkel ez a föld. Csak engesztelő lelkek angyali keze tudja föltartani Krisztus elé, hogy megváltói vére reáhulljon. De ezekre az engesztelő angyali kezekre szükség van, akik fogják, tartják ezt a boldogtalan világot és megmentik a teljes pusztulástól.

Uram! Kihez menjünk?!

Keresztrefeszített Jézusom! A tékozló fiú bűnbánatával jövök vissza oltárodhoz. Mennyi hanyagság terheli lelkemet és terheli ezt a világot! Itt vagy közöttünk. Napkelettől napnyugatig újra meg újra megújítod nagy áldozatodat. Mi pedig közönyösen nézünk oltárodra és közben a buta véletlentől várjuk sorsunk jobbrafordulását. A szentmise elhanyagolásának hihetetlen áradata pusztítja a világot... a vasárnapi kötelező szentmisének hanyag mulasztása rontja életünket. Mikor érkezünk már oda Uram, hogy minden katolikus ember még áldozatok árán is odaborul kereszted tövébe és odatartja nyomo-

rult lelkét, hogy a Te megváltói véred reáhulljon? Mikor fogunk ráébredni arra, hogy egyetlen mentségünk csak Te vagy és nincs másban üdvösségünk, csak a Te szent keresztáldozatodban? Mikor fogunk Krisztus keresztje alá úgy sorakozni, hogy az Ő szent áldozatával egyesített életáldozatunk isteni erőt nyerjen és elindulunk megszabadítani a világot a tövisektől és minden léleknek boldog isteni életet viszünk? Eucharisztikus Jézusom! A Te assziszibeli Szented sírva járt Umbria völgyében és panaszkodott, hogy a szeretetet nem szeretik. Ma a sok sírástól megvakulna a szeme, ha végignézné, hogy a Te megváltói szeretetedet mennyire nem szeretik. De most nem sírni akarunk. Mi a Te kereszted táborába gyülekezünk, áldozatok akarunk lenni, életünkkel engesztelni. Mi engesztelő készséggel ünnepélyesen ígérjük:

Uram! Mi jóvá akarjuk tenni életünk minden bűnét . . .

Uram! Türelmesen viseljük minden szenvedésünket . . .

Uram! Hűségesen akarunk járni törvényeid útján . . .

Uram! Tisztán, a Te kegyelmedben akarunk élni isteni életet . . .

És ezt mind-mind engesztelésül! Csak légy irgalmas szenvedő hazánkhoz, véd meg anyaszentegyházadat, oltalmazd nemzetünket . . .

Uram! Kihez menjünk?

Csak Te vagy életünk, szeretetünk, boldogságunk, békénk, Istenünk és Mindenünk. Amen.

Szentbeszéd a Te Deum alkalmából.

A Szent Domonkos-rend templomában.

Elmondotta: *Uzdóczy-Zadravecz István,*
püspök.

Testvéreim!

A XXX. Országos Katolikus Nagygyűlésünk *Te Deum*-a ez ...

Családmentés-nemzetmentés jelszóval gyűltünk össze e Nagygyűlésre ... Minden beszéd, minden buzdítás e nagy gondolatot szolgálta ... minden tanács, minden útmutatás a *család* (a magyar család), a *nemzet* (a magyar nemzet) építését célozta ...

És most, Kedves Testvéreim! a *Patrona-Hungariae* ünnepe ez előestéjén, *Te Deumot*, hálát zengünk az Úrnak, hogy oly nagy sikerrel és lelki eredménnyel koronázta e Nagygyűlésünk tanácskozásait, ünnepségeit ...

De csak az tud ma igazán *Te Deumot* zengeni e családmentésért, e nemzetmentésért, aki tudatában van ennek a családnak, ennek a nemzetnek hivatásáról és küldetéséről, amelynek megmentésére e nagygyűlés vállalkozott ...

Testvéreim! Erős nemzetek romjain térdelve, erős családok kialudt tűzhelye mellől, — vak, ki nem látja, hogy már maga a pusztaság létezésünk Istennek különös csodája! „Istennek irgalma, hogy nem emésztettünk meg.” — Nem emésztettünk meg, sőt véresen felmagasztosulva élünk ... Mert *mi Isten székében több vagyunk mint a föld bármely más családja, más nemzeté!* ... Mi választott nemzet vagyunk! Isteni misszióval fel-

ruházott nemzet!! A mi családunk, a mi magyar nemzetünk: *őre a kereszténységnek...*, népünk: *Mária-népe...*, hazánk: *Regnum-Marianum...*

Éppen ezért, mi nem elégedhetünk meg annyival, hogy az átlagnépek közt, átlag módon tisztességes családként éljünk!! A többre hivatott többre kötelezett is!!

Vallási élményeim legmegrendítőbbje volt egy Te Deum-himnusznak meghallgatása fent a Golgotán... Térdeltem... Elmélyültem... Minden véres, minden összeomlott, minden kétséges és kétségbeesetten csalódott légkörbe vonta a Golgotát... Teljes átérzés lett úrrá lelkemen... Hirtelen felcsap mögöttem, — mint dübörgő élet, mint harsogó diadal, mint kiteljesedett győzelem, — a Te Deum laudamus himnusza... Szédületes érzés fogott el!!...

Családunk és nemzetünk hivatásának, missziójának és golgotájának tudatában, ilyen ma a mi Te Deumunk is!... Te Deumunk a keresztre feszített a golgotás nemzet — misszióját mégis véresen teljesítő nemzet —, élniakarásának a Te Deuma!!

A Gondviselés a nagy megbízatásokat, a nagy missziókat nem a mosoly, nem a homályosíthatlan megbecsülés, vagy a gondatlan boldogság színes kövecskéire építi, — hanem a küzdelem, a szenvedés, a verejték, a vér, a Golgota durva-sziklás alapjaira rakja!! Nemzetünk missziója sem a boldogság, a jólét, a mosoly alapjaira helyeztetett, — hanem az önfeláldozás, a szenvedés, a vér, a Golgota alapjaira...

Testvéreim! Úgye nem kell bizonyítgatnom, hogy Családunk, hogy Nemzetünk valóban Golgotán él?... A Golgota jegyei ott ragyognak Családunk és Nemzetünk homlokán és minden megnyilvánulásán... Golgota itt a bölcső. — Golgota itt a tűzhely, — Golgota itt a fórum!!... És a magyar család, a magyar nemzet a küzdelmes Golgotán valóban hőiesen áll... véresen teljesíti *Isten-szabta* misszióját!!...

Itthon az önfeláldozás, a lemondás, a hősi-küszködés verejtékével... *Ott* pedig a fronton, a szent-határokon túl, a Fekete-tengeren is túl, — hol e golgotás nemzet ifjú hajtásait zúzza, töri az orkán, hervasztja az orosz fagy, — véres erőfeszítéssel, hősi kiállással, halállal...

Tudjuk, a kettő egyforma érték: az itthon verejtéke, és a

front vérel A kettő egyformán menti, üdvözíti a nemzetet! A kettő együtt, nem sorsverés, hanem a magyar nemzet *missziójának, kiválasztottságának* a beteljesedése!... Igen! drága magyar családom! e balsorsoddal, e mai véres viaskodásoddal épűgy véded a *keresztet*, mint őseid a letűnt századokban... épűgy vagy ma *védőbástyája* a keresztény Európának, mint a nagy Hunyadi küzdelmeiben!!!...

Testvéreim! Magyarok!! Értitek-e ebből, mekkora kötelesség, mekkora kitűntetés dolgozni, fáradni ez isteni küldetéssel feldíszített máriás magyar család, magyar nemzet védelésén?!... Ha igen, akkor vegyük még tudomásul, hogy ez nemcsak a püspöki kar kiváltsága, vagy *Actio Catholica* programja..., nemcsak a törvényhozás és az össtsársadalom kötelessége, hanem az én..., a te..., a valamennyiünk, külön-külön és össtszen, minden ember létét, életét, boldogulását, létjogosultságát megalapozó kötelessége!!! A Család, a Nemzet nem teljesítheti a küldetését, ha azt előbb az egyedek nem váltják bel... ha az egyedek és a társadalom, a család egész világát és intézményét nem helyezi legaprólékosabban és legszigorűbben a Katolikus Család alapjaira!...

A nagy, kitűntető, Isten-szabta családi és nemzeti misszióban tehát nincs hiány!... azonban, sajnos, az egyedek, az egyének kötelességteljesítésében bizony mutatkozik hiány, a bölcsőktől a sírokig, a keresztény és nemzeti életűnk sokféle megnyilvánulásaiban!...

Testvéreim! Magyar Katolikusok!! Legyűnk méltók, külön-külön és egyenként legyűnk méltók magyar családi és nemzeti küldetésűnkhez!... Legyűnk méltók *én, te, valamennyien!* Szigorűan ragaszkodjunk az isteni és katolikus alapokhoz, úgy a magunk kicsi, mint pedig a mi nagy nemzeti *Családunknál*... Azt a sok, a lélek-mélyeiből feltört ígérertet, életjobbítási szándékot, mely előtört belőlűnk vasárnap, az *Eucharisztia* előtt végzett engesztelés órájában, — váltsuk valóra!... Családi életűnk minden vonatkozásában élűnk *Krisztusnak* tetsző életet!... Engesztelűnk ki *Jézus* megsértett szívét, a családukn kereszténysége ellen elkövetett bűneinkért, — „si forte miserebitur nostri” — hátha még irgalmaz nekűnk...

Testvéreim! Nem véletlen — bár szükségszerű intézkedés

volt —, hogy ide, *Szent Domonkos-templomába, Rózsafüzérrel* kapcsolatban, *Magyarok Nagyasszonya* ünnepének előestéjén, jöttünk elzengeni Te Deumunkat . . .

A „totus-Apostolicus” az „egészen-apostoli” férfiú, Szent Domonkos, azért kapta az égből a *Rózsafüzért*, hogy azzal a felkavart korának izgatott tömegeit megnyugtassa és Istenhez vezesse. Valóban, egész népcsaládokat, egész nemzeteket mentett meg Jézusnak a *Rózsafüzérrel* . . .

A *Rózsafüzér* ereje ma is ekkorall! A felkavart, a nyugtalanságba hajszolt világunkat megnyugtadni, családunkat, nemzetünket megmenteni és Istenhez láncolnil . . . Őseink ezt így is hitték és e hittel kezelték azt. A közös *Rózsafüzér-imádság*, mindennapi szokása volt a régi családoknak . . . *Rózsafüzért* csavartak kenyérkeresetük eszközeire . . . *Rózsafüzért* harcaik fegyvereire, — és győztek!!

Legyen hát ma is lélekmentés, Istenbekötés, békéltetés, boldogítás, család- és nemzetmentés e Te Deumos *Rózsafüzér!!* . . .

Testvéreim! Csapna-e le igazságtalanul a kard, ha *Rózsafüzér* csavarodna markolatára? . . . Szórna-e jogtalanul vészes halált az ágyú, ha *Rózsafüzér* lógna csövén?? . . . Dobná-e sötét éjjel, az angyalokkal álmodó gyermekvilágra, a békés otthonokra, az édes anyákra, a templomokra . . . pusztító, romboló bombáit a gépmadár, amelynek szárnyait *Rózsafüzér* kötné?? . . . És, ha majd sok-sok szenvedés multán, tárgyaló asztalhoz ülnek a hatalmasok, irhatnak-e országtipró, családtörő parancs-békét olyan tollszárakkal, amelyekre *Rózsafüzér* csavarodik?? . . .

Testvéreim! A XXX. Országos Katolikus Nagygyűlés e végakkordján, Te Deumán, — a *Magyarok Nagyasszonya* ünnepének előestéjén, — Szent Domonkos *Rózsafüzérével*, mint égi láncsal kötöm össze a magyar nemzet és a magyar család véres sorsát Jézus Krisztus véres golgotájával . . . Szent Domonkos *Rózsafüzérével* — mellyel bűnösöket, eretnekeket térített — suhintok végig rajtam, rajtad, valamennyiünkön, hogy engesztelő bűnbánatra kényszerüljünk! . . . Szent Domonkos *Rózsafüzérét* állítom örül az itthon sóhajai, könnyei, áldozatai, és a front hősi erőfeszítései és záporozó vére mellél! . . . Szent Do-

monkos Rózsafüzérét hozom tanuul, a *Nagyasszony* ünnepe előestéjén, hogy mindannyian, hogy minden magyar, tőlünk telhető mindent megteszünk a XXX. Országos Katolikus Nagygyűlés határozata értelmében, *családunk és nemzetünk* megmentésére és *Isten*-szabta történelmi missziója vonalán megtartására!! . . . Emeljétek fel Rózsafüzéreteket . . . megáldom azokat . . . legyenek nemcsak emlékei e *Te Deumnak*, hanem legyenek ösztökék a Nagygyűlés beteljesítésére . . .

Amen.

A Katolikus Férfiak diszgyűlése.

A székesfővárosi Vigadóban tartott diszgyűlésre a katolikus férfi szervezetek testületileg zászlóik latt vonultak fel és zsúfolásig megtöltötték a Vigadó nagy- és kistermeit. A pápai himnusz eléneklése után

Czapik Gyula, veszprémi püspök

mondott bevezető beszédet. Felidézte Cornelius római százados alakját, aki nem törődve senkivel és semmivel, a lelkéből fakadó őszinte hittel hangosan kiáltotta: „Valóban Isten Fia volt!” Ilyen magyar férfiakra van szüksége az Egyháznak és a hazának, — folytatta a püspök — ha azt akarjuk, hogy Szent István országában a keresztnek és a kardnak összefonásával új ezredév következék. A magyar férfiaknak bátraknak és őszintéknek kell lenniök, hit-hűeknek és áldozatos lelkűeknek, mert csak így remélheti a magyar nemzet, hogy a nagy vihar végzetesebb megrázkódtatás nélkül fog elvonulni fejük fölött és elkövetkezik az a mindenki által óhajtott dicsőséges béke, amelyik boldogságot és munkát hoz minden magyar számára.

Pohl Sándor, Kassa polgármestere

a katolikus önérzetről beszélt. Visszatekintést nyújtott azokra az időkre, amikor szegényen volt hitvallónak és hazafinak lenni. De a Gondviselés nagy embereket adott. Prohászka, Bangha, Buttykay, Tóth Tihamér küzdelme nem volt hiábavaló. A lelkekben végzett mély szántás után már beszélhetünk katolikus önérzetről. Mi az öntudatos katolicizmus útja? — vetette fel Pohl Sándor a kérdést. A gyakorlati katolicizmus. Igaz katolikus önérzete csak annak lehet, aki templomba jár, él az Egyház szentségeivel, megtartja híven Isten parancsolatait. Az öntudat útja: a tiszta családi élet fent és lent. Az öntudat útja: részvétel a katolikus egyesületi munkában. A mostani világnézeti harcok idején egyedül nem állhatok meg. Támaszt kell keresni másokban és támaszul szolgálni másoknak. Az öntudat további útja: pártolni a katolikus sajtót. Ez forrasztja össze hathatós közösséggé az egyéneket. Az öntudat hatalmas útja a vilá-

giak apostolkodása. Az Egyház ügy mindnyájunk ügye. E nélkül nem haladunk előre a mai rohanó világban. Pohl Sándor így fejezte be nagyhatású beszédét: Kell a Krisztus parancsa szerinti élet, ez az öntudat útja. Milyen jólesik hallani Felvidéken csak úgy, mint a hazatért Délvidéken: „Csodálatos, nálatok Anyaországiaknál milyen vallásosak az emberek, katonák és tisztviselők egyaránt.” Mikor Kassán a hazatérés után látták vasárnaponként a tisztikarral az élen a templomba vonuló honvédséget, könnyes lett az emberek szeme az örömtől, ezek mindenképen a mi katonáink.

Jó szerencse, semmi más, hirdette Zrinyi Miklós. Jó példa és semmi más! hirdessük mi. Jó példával kell előljárni vezetőinknek a gyakorlati katolicizmus útján s meglesz az eredmény. Összhangban kell lenni az életnek a hirdetett eszmékkel, ne legyen szakadék, ne hirdessünk mást, ne legyen ellentét az ünnepi szónoklat s a hétköznapi robotja közt. Milyen lehetne az élet, ha az egész vonalon megvalósulna az öntudatos, önértékes helytállás. Nem az előre, hanem az utánna! Egy kicsit ez is a szentistváni gondolat megvalósítása lenne. Szent István is maga csinálta meg először amit akart s csak azt kívánta meg másoktól, amit ő maga már végrehajtott.

Ma különösen szükség van a jó példára, szükség van katolikus öntudatra, katolikus önértékre. Viharok idején egymásra kell tálni, egymást erősíteni, erre van szüksége egyénnek, családnak, nemzetnek. Ma különösen vessük emlékezetünkbe Szent Pál tanítását s aszerint cselekedjünk: „Jól értékesítsétek az időt, mert rossz napokat élünk. Ne legyünk tehát oktalanok, hanem értelmesek abban, mi az Úr akarata.”

Dr. Lotz Antal

a katolikus családról beszélt. Azok közt a vészharangok közt, amelyek az utóbbi évtizedekben a különböző válságokra figyelmeztettek, az öregharang szavát a házasság és a család válsága jelentette. Hazánkra vonatkozóan a válság méreteit néhány adattal világította meg a szónok. 1900-ban ezer lakosra 39'2 születés jutott, de már 1936-ban csak 20'8, Budapesten pedig ugyanekkor 11'3. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a válások száma egy emberöltő alatt megnégyesződött, viszont az egybekelések száma erősen csökkent, a családban sokhelyütt kialudt a szentély tüze és a monogám házasság látszatának fenntartása mellett a rendszeres házasságtörés minden fokon és árnyalatban divatozik, akkor némiképen előttünk áll a család mai válságos helyzete. Mi legyen most már az öntudatos katolikus teendője e válságokkal szemben. A szónok a teendőket a következőkben vázolta: Először is *kérlelhetetlen harcot kell indítanunk az ellen a blazirt, kereszténytelen, minden szentséget és eszményiséget fitymdló, destrudló korszellem ellen*, amely a házasságot és a családot, s a családon keresztül a nemzetet ily súlyos krízisbe döntötte. Ezt a szellemet a magyarságtól és kereszténységtől teljesen idegen, sőt ellenséges lelkiület tenyészttette ki a libera-

lizmus alatt, teljesen átítatta vele a sajtót, irodalmat, művészetet, színházat, mozit és egész társadalmi életünket. Ez az erotikus és mindenben csak a nemiséget harsogó szellemiség épűgy ott terpeszkedik a strandok fővényén, mint az utcasarkokon, plakátokon, kirkatokon és a női divaton.

Ez a szellem kitűnő üzletet csinált évtizedeken át abból, hogy az ifjúságban s a férfi és nő világban a legraffináltabb módon felkeltette és szította az alantas érzékiséget, ajtót és tág kaput nyitott az állati embernek, hogy ezután itt minden hősi eszmény iránt el-tompult, idegzetében és vérében leromlott intelligencia és nép legyen. Hát innen kiáltjuk világga, hogy ennek a „jó üzletnek” egyszerűsmindekorra vége legyen. Minden csepp magyar vérre és élet-erőre szükségűnk van, sem felesleges vérontást, sem rosszindulatű vér-rontást nem tűrűnk.

De ez csak negatívum. Nekűnk másodsorban küzdenűnk kell pozitív irányban is a *katolikus házassági és családi eszmény megvalósításáért*. Ezt az eszményt állítja elénk XI. Pius pápa: „*Casti connubii*” kezdetű, 1930 december 31-én megjelent enciklikája. De nemcsak a pápai körlevél, hanem maga Krisztűs is végtelen magas piedesztálra emelte a házasságot és családot; életét és működését a szent család keretébe állította bele s ezzel a világ végéig fennen hirdeti, hogy *minden házassági és családi reform csakis a názáreti ház szelleméből fakadhat*. Mi ez a szellem? Szeretet, egyszerűség, béke, áldozatoság, munka és fegyelem szelleme. A katolikus házassági és családi élet: Isten végtelen bölcs akarata előtti feltétlen meg-hajlás.

Nagyon bölcsen mondja az Actio Catholice idei jelszava: családmentés — nemzetmentés, de tovább menve azt is lehet állítani, családmentés — Európamentés, családmentés — kultúramentés, sőt családmentés — kereszténységmentés, mert legűnk meggyőződve, hogy *a felbonthatatlan házassági és családi intézménnyel áll vagy bukik a keresztény kultúra*. Ezen a szentségi jellegen vágott hatalmás rést a polgári házassági törvény, amely be nem hegedő sebet ütött a magyar katolicizmus önérzetén s ezért ünnepélyesen kijelentűk, hogy kudarcok ellenére sem fogűnk megnyugodni mindaddig, amíg a liberális világnak ez a szégyenfoltja törvény-tárűnkéből ki nem kerül.

De mindennekefelett a legnagyobb lépés e téren: *a cselekedet és a példaadás*. S ha valahol, úgy itt valóban érvényesűl a latin mon-dás: *verba volant, exempla trahunt*. A szavak, ígék, ígéretek el-repűlnek, a cselekedetek beszélnek, indítanak és vonzanak. Ezért vár-juk és elvárűk a példaadó cselekedeteket a vezető katolikus intel-ligenciától, hogy a nép látva az áldozatos lelűketet, ő is szívesen hordozza a családi élet sok gondját és terhét. Ne feledűk el, a nép nagyon tanulékony, főleg a rosszat tanulja el hamar, mint ahogy az „egyke” és „egyse” gyakorlatát is a vezető rétegtől leste el. De amiként a rosszat divattá lehet tenni, épűgy lehet és kell a jóból

divatot, közvéleményt csinálni. Még a több gyermeket is lehet divatba hozni városban és falun egyaránt.

Ha egészen gyökeresen akarjuk a házas- és családi élet újjászülését, akkor rá kell nevelnünk az ifjúságot és a társadalmat a lemondást, de egyben a legteljesebb életet hirdető evangéliumi szellemre. Ezt a célt szolgálják a lelkigyakorlatok, családfelajánlások, családi napok, Mária kongregációk, Credók, hitbuzgalmi egyesületek, a csoportbizottság triduumai és előadásai, mindenkifelett pedig az Oltáriszentség tisztelése és szeretete. Akarunk szebb, tisztább, életrevalóbb, erősebb nemzedéket és bensőségebb családi életet? Akkor vezessük ifjúságunkat és nemzetünket az „élő vizek forrásához”, az Eucharisziához!

Dudás Miklós, hajdúdorogi püspök

„Katolicizmus és magyarság” címmel tartotta meg ezután előadását. Beszédében rámutatott arra, hogy az új világ kialakulását bevezető gigászi harcok közepette is azt keressük és kérdezzük, mit adhat a magyarságnak az eljövendő új életben a katolicizmus és mivel tartozik a magyarság a katolicizmusnak? A katolicizmustól várjuk — folytatta a püspök — csak tőle várhatjuk, hogy a liberális individualizmus önzése és az állami kollektívizmus kényszerközössége között megteremtse — mint az új magyar élet formáját — Krisztus evangéliumának szent testvériségét, a lélekből fakadó, igazi kötelességérzetet, közösségtudatot. A magyarság viszont akkor illeszkedik bele a legtökéletesebben az új életformába, ha az etelközi vérszerződésben megalapozott közösségtudatát a vér erején túl az evangéliumi szeretet isteni törvényére építi fel, a szeretetre, melyről az Írás mondja: hogy erősebb a halálnál.

A férfiak dízsgyűlését

Czapik püspök zárta be,

aki idézte O'Connel — a legnagyobb ír államférfi végrendeletét, aki ezt írta: „Testem Írorszáé, szívem Rómáé, lelkem pedig az Istené”. A magyar férfiaknak is mind ilyeneknek kell lenni, akik életüket adják Magyarorszáért, szeretetüket az Egyháznak, lelküket pedig Istennek ajánlják fel. Ha ilyenek lesznek a magyar férfiak — folytatta a püspök —, akkor a pokol ördögei sem tudnak erőt venni az ezeréves szentistváni országon, mert ezek a férfiak lesznek azok, akikre a késő unokák úgy fognak emlékezni, hogy volt kor, amikor az ország nagy veszélyben volt, de voltak ennek a kornak acélba öntött hitvalló, hazájukat szerető és családjukért élő férfiai, akik életüket Magyarországnak, szeretetüket a katolikus Anyaszentegyháznak, lelküket pedig a Mindenható Istennek ajánlották fel.

A zajos éljenzéssel fogadott elnöki zárszó után a férfiak serege elénekelt a magyar himnusz.

A Katolikus Nők díszgyűlése.

A nagygyűlés első napján tartották meg díszgyűlésüket a katolikus nők a Vigadó nagytermében a katolikus női szervezetek nagyarányú részvételével. A díszgyűlést a Szilágyi Erzsébet leánygimnázium énekkara a Boldog Margitról szóló himnusszal nyitotta meg.

• Scheffler János, szatmári püspök

elnöki megnyitójában idézte egyházi írók megállapítását Szűz Mária „lelki papságáról”. Az Úr Anyja nem kapott papi hatalmat, de ott áll az apostolok mellett, imádságával, erényeinek ragyogásával, mélységes Krisztusszeretettel és szolgálatkészségével támogatja az apostolokat isteni küldetésük megvalósításában. Ilyen lelki papság jut osztályrészül a nőnek és ezt gyakorolta is a katolikus nő az ősegyháztól kezdve bámulatos szépséggel, hősi áldozattal. A nő ilyen lelki papságára van szüksége a magyar katolicizmusnak és a magyar társadalomnak. A férfi és a nő az apostoli munkában is csodálatosan kiegészíti egymást. A férfiú kapta a hierarchikus papságot: tanításra, áldozatbemutatásra és vezetésre. A nő hapta Szűz Mária lelki papságát: utat készíteni, a szív erejével megszoritani a lelkeket, a szív jóságával elhatolni oda, ahova a hierarchikus papság nem tud eljutni. Legyenek a magyar katolikus nők a családi szentély papjai, adjanak Isten országának polgárokat. Legyenek a hazaszeretet lelki papjai: mutassák meg a világnak, hogy minél krisztusibb a lélek, annál jobban szereti hazáját. Legyenek a mai háborús idők diakonisszái: a háborús nyomor enyhítői. Legyenek szent hitünk ragyogó fáklyái, sugározzák Krisztust mindenfelé. Egyetlen nagy és szent célja minden női egyesületnek és szervezetnek: a hierarchikus papság mellett Krisztus országának építése és szépítése.

Dr. Balássy Miklósné,

a debreceni missziós elnöknő a nők kötelességeiről beszélt a családban. A régi női eszményt eltávoztatni készül az idők járása. A családi otthon ősi erejének kell ezt a romboló folyamatot meg-

állítani. A mai feleség és anya rengeteg hősi áldozattal tudja hivatását teljesíteni. Ha valaki, úgy a mai nő látja, hogy az ő hivatása. A családi boldogság állandó tűzhelye a szentségi házasság alapjain áll, mert a szeretetközösséget csak ez tudja megőrizni.

Majd így folytatta hitvalló beszédét Balássy Miklósné:

Mi, katolikus magyar nők, mozgalomba tömörülve, dolgozni akarunk a csaláért, mert tudjuk, hogy a magyar társadalmat építjük és védjük, amikor a nő sorsdöntő kötelességévé tesszük a családi kötelek titokzatos és legyőzhetetlen gyökereinek lelki megerősítését. Akik az ilyen megszentelt otthonnak értékeit ismerik és boldogságát átélnek, azoknak a szívéből ki kell hogy áradjon a vágy, a segítő szeretet más otthonok felé is, hogy minden családnak legyen olyan derék aaszonya, akiről a Bölcsesség könyve azt mondja, hogy becse a korállókét messze meghaladja. Férjének szíve bátran reáahagyatkozik és nem lesz nyereség híján. Kiárad a vágy, a segítő szeretet, hogy minél több hősiek anyák legyenek, akik éjszakákat virrasztanak gyermekük betegágyánál, akik egy csomó gyermekkel özvegyen maradva, nem ijednek meg az élet rájukszakadó nehézségeitől, — anyák, akik tudják vajjon imádkoznak-e gyermekeik? Tudják hányszor mennek gyónni és áldozni, akiknek szeretete védőangyalként kíséri a felnőtt gyermeket még akkor is, amikor már régen besüppedt a sír holtteste felett.

Mi olyan keresztény közvélemény kialakításán fáradozunk, amely a nő első szent kötelességének a családi élet szolgálatát tekintve... mi azt a szociálpolitikát támogatjuk, amely a sokgyermekes anyának és családnak társadalmi érvényesüléséért dolgozik. Ebbe a táborba hívunk minden katolikus magyar nőt s ez a tábor egységesen és lelkesen áll a Hercegprimás úr Öminenciájának állásfoglalása mellé.

Magyarország ma a magyar család. Magyarország nem térkép, nem heg, nem völgy. A magyar jövő a magyar családok ereiben lüktet, vérükben kél életre, eleven valósággá! A magyar anyák ringatják térdükön a jövő Magyarországot!

Adjunk anyákat a társadalomnak: önfeláldozó, kötelességtudó, gyermekeiket okos szeretettel nevelő anyákat s megmentjük a családot, még ezt a recsegő-ropogó, omlani készülő mai világot is!

Stettner Andrea,

a Kalász-szervezetek központi igazgatója a nők kötelességeiről beszélt a hazával szemben. Hangsúlyozta beszédében, hogy a mostani időkben minden nőnek egyénileg felelősséget kell éreznie és vállalnia a nemzet életéért és a haza sorsáért. Nem gáncsoskodni és elégedetlenséget szítani, hanem egyéni áldozathozattal a közösség harmóniáját, ellenállóképességét erősíteni. Nemcsak magáért felelős a nő, hanem környezetéért is. Nemcsak

saját gyermekéért, de azok barátaiért is és mindazokért, akikkel a magyar sors összehozza.

Nagy tetszéssel fogadott beszédét Stettner Andrea így fejezte be:

— Gondolunk-e arra, hogy ami minden magyar nőnek kötelessége, az nekünk, katolikusoknak kétszeresen kötelességünk, mert szent vallásunk törvényei készítetnek bennünket azok teljesítésére. Egyházunk tanítása szerint minden hatalom Istentől való. A törvények és előljárók tisztelete nekünk vallási kötelességünk is. A katolikus vallás nevel igazán önlegyőzésre, önfegyelmezésre, egyéni áldozatoknak hősiek fokban való gyakorlására. Ha másvallású tud áldozatot hozni, nekünk kétszeresen kell tudnunk, mert mi katolikusok vagyunk.

Annyit beszélünk, olyan szépeket, hangzatosakat, nagyokat. Felvonulunk, körmeneteket rendezünk, gyűlésezünk, cikkezünk, folyóiratokat indítunk, de cselekszünk-e ennek megfelelően? Arányban van-e felelősségtudatunk és áldozatkészségünk az elhangzott buzdítások mennyiségével és lelkeségével? Gondolkozunk-e, vonunk-e le következtetéseket a magunk számára és egyéni képességeinket, aktivitásunkat tudatosan beállítjuk-e a nemzet nagy érdekeinek szolgálatába? Vagy átengedjük szerényen másnak az érvényesülés lehetőségét és magunk úszunk az árral, azt is lustán és akaratlanul?

Rázzuk fel már egyszer magunkat ebből a kicsinyes és önző beállítottságból, valljuk be önmagunknak is, hogy a haza szolgálata nem hurrá-patriotizmus, nem ünnepélyek görögtüze, hanem lankadatlan áldozathozatal és munka azért, hogy hazámat olyanná tegyem, hogy a nemzetek becsülni tudják és hogy Istentől kapott hitvitását, nyugat kereszténységének védelmét, az erkölcsi és nemzeti gondolat megújítását szolgálni tudja. Vizsgáljuk meg igaz alázattal lelkiismeretünket és ha semmi vádlót nem találtam abban, adjunk érte hálát a jó Istennek és merítsünk belőle erőt a további, még tökéletesebb kötelességteljesítésre. Ha pedig mulasztásokat észlelünk, tegyünk jó elhatározást, gyakorlatit, egyszerűet, megvalósíthatót és akarjunk egyénileg is résztvenni az ország felépítésében. Hiszen ez mindnyájunknak kötelessége.

Zachariás Flóra szociális testvér

a nők kötelességeiről hadigondozásban címen tartotta meg értékes gyakorlati előadását. A totális háború a végső erőlkifejtésre kényszerít minden küzdő felet. A mostani háború azonfelül még a világnézeti küzdelem jegyét is viseli. Ezért hárul most mindenél súlyosabb feladat a nőre. Ezt a feladatot hősieesség nélkül elvégezni lehetetlen. Részletesen beszélt a szónok azokról a feladatokról, amelyek a nőre várnak a hadigondozás anyagi sík-

ján. Az eddigi rendeletek tág teret nyújtanak a közreműködésre. Bele kell kapcsolódnunk az Oncsa munkaközösségeibe. A másik feladat: az érdekvédelem. Helyettesíteni kell a bevonult család-főt ott, ahol az asszony nem tud megbirkózni a megnehezedett feladatokkal. Föl kell kutatni és használni a kedvezményeket, amelyek megilletik a hadbavonult családját. De ne feledkezzünk meg a lélekről sem. A magára maradt családnak legnagyobb ereje az Isten gondviselésébe vetett hit. Ez a legfőbb erőforrás, amely végigkíséri a megpróbáltatás idején. Zachariás Flóra így fejezte be beszédét:

— Amikor a magyar Katolikus Akció az induló munkaévre *családmentés-nemzet mentés* vezető gondolatát tűzte ki, már meg is jelölte minden nőnek munkakörét abban a nagy küzdelemben, amit most az egész magyar nemzet vív. Családvédelmet, hadigondozást, bajtársi szolgálatot ismertető füzeteiben pedig a módokat, eszközöket is megismerteti, a tennivalókat kijelöli, úgy hogy ezekkel a szolgálatokkal bekapcsolódunk a nemzetmentés nagy munkájának összefogó áramába is és apró kis tevékenységünk így történelemformáló jellegűvé lesz.

Csak egy a fontos: meglátni, átérezni, átélteni azt, hogy a mai küzdelem kimenetele fogja megszabni hosszú időre a magyarság helyét az új Európa nemzetei között. Tudjuk, hogy az Úristen vezérelte ide a magyar nemzetet, hogy évezredekön keresztül a keresztény kultúra bástyája legyen. Tudjuk, hogy éknek állított bennünket s ez az ék mindig elég erős volt s ez lesz a jövőben is. Tudjuk, hogy hídnak szánt Kelet és Nyugat között. És most új híd épül. Olyan erősnek kell lennünk itt a belső fronton, hogy ezt a hivatást a jövőben fokozottan teljesíthessük: egyensúlyozó és összefogó erőnek lenni Délkelet-Európa népei között.

Új híd épül. A két hídfőt messze egymástól egy nemzet építi, alapozza. Távol-Keleten honvédeink építik az egyiket, a másikat nekünk itthonmaradottaknak kell felépíteni. Magyar nőkre vár. A két hídfőnek egyforma erősnek kell lennie, újabb ezerévet kell megbírnia. Amivel nekünk itt kevesebb az erőnk, annál több lesz a szeretetünk. Új életet kezdünk, nem ígérünk, de élünk ezért az ügyért. Itt nem lehet fél munkát vállalni, fél erőt adni, fél részvényt jegyezni. Ide egész ember, meg egész élet kell. Testvérek az 1942. évi kat. nagygyűlés lelkesítsen bennünket arra, hogy most maradék nélkül összefogjunk, s ha kell, az életünket is odaadjuk érte, hogy az új híd pillérei a béke pillanatában készen álljanak. Osszeérjenek, hogy hős honvédeink áldozata ne legyen hiábavaló, siessünk, mert másképen nem bírjuk az iramot és építsünk, építsünk magyar nők, Testvérek ezzel a munkával szebb jövőt.

Egyetemi és Főiskolai Ifjúság díszgyűlése.

A Katolikus Nagygyűlés egyik legkiemelkedőbb eseménye volt az Egyetemi és Főiskolai Ifjúságnak a Vigadóban tartott díszgyűlése, amelyen megjelent Serédi Jusztinián bíboros hercegprímás is. A gyűlést Glattfelder Gyula kalocsai érsek nyitotta meg a következő szavakkal:

Dr. Glattfelder Gyula,
kalocsai érsek.

Megnyitó beszéde.

Eszmék érdekében történő megmozdulás akkor kecsegtet reménnyel, ha meg tudja ragadni az ifjúság lelkét. Ha vallási, nemzeti, vagy társadalmi népfelkelés indul, a vezérkar nyugodtan szállhat harcba az ifjúsági tömegek jelentkezése esetén. A mult századi liberális irányzat akkor jutott csődbe, amikor a fiatalság kiábrándult belőle s a világon végighömpölygő keresztény restaurációs gondolat azért ért célt, mert az ifjú nemzedéknek mindinkább szélesbedő körei kapcsolódtak bele küzdő soraiba. Amikor nem számító logikával, hanem szent intuícióval emelik föl a zászlót a fiatal évfjakatok, akkor érkezik el a történelmi korszakok teljessége, a gondolatban rejtő erők áldásával, vagy kárával.

Gondviselészerű dolog, ha a fiatalság úgy kapcsolódik be eszmeáramlatok szolgálatába, hogy a harcmodor Isten gondolatát ragyogtassa. Ezt csak ott lehet megállapítani, ahol az *önzetlenség* dominál. Szeretném, ha a magyar akadémiai ifjúság — de a nemzet egész ifjúsága is — megértené, hogy ahol az egyéni haszon ígérete a jelszó, ott nem Isten zászlaját emelik magasra, hanem a jóhiszeműséget megejteni és hamis politikai vásárra vinni akarják. Az Egyház a századok során sokat tett és áldozott az ifjúság érdekében, s ezt a jelentkező új szükségletek láttára még jobban is megtenni kívánja, de ezt a lelki színvonal emelése érdekében tette és fogja mindig tenni. Az anyagi ígérettel való lélekhalászat gondolata, mint a simonia egyik fajtája ki volt és ki lesz kapcsolva gondolataiból. Ha a magyar ifjúság nem kíván alkú tárgya lenni mindenáron érvé-

nyesülni kívánó akarnokok cselszövényeiben, az ezeréves kereszténységre hallgasson, s ne engedje, hogy a szent fogalommal politikai üzletet lebonyolító kalandorok kísérleti anyagként használhassák.

Isten akarátának másik jegye a *lelki fegyelem*. Ma mindenki vezér akar lenni és mindenki parancsolni — szinte fütyenteni — kíván az ifjúságnak, s az nem egyszer fellobbanó lelkesedéssel kiszolgáltatja magát a nagyszájúaknak. Hogy ebből minő kára származik a komoly lelkiségnek, s mily veszedelmet idéz az fel a nemzeti és társadalmi szolidaritásra. arról a történelem elég sok könyvet fakasztó példával szolgál. A hazának és emberiségnek nem önkénkedő zsarnokokra, hanem nemzeti és vallási szolgálatot készségesen vállaló, fegyelmezett, művelt középosztályra van szüksége. Elég volt már a frázisokból és fenyegetésekből, következék a komoly helytállás korszaka az egész ifjúsági vonalon, s akkor a jövőbe a borús láthatáron keresztül is bizalommal lehet tekinteni.

Az Egyház nem hiteget és nem destruál, hanem önmagunk megbecsülésére és kötelességteljesítésre szólít. A népek, amelyek szavát meghallgatták, nehézségek közt is boldogultak. Az a reményünk, hogy abban a vészteljes korban, amelyben hazánk legdrágább fiait a nemzet fennmaradásáért küzdenek és véreznék, az itthonmaradt ifjúság megérti a kereszténység szent szavát s meg fogja az Anyaszentegyház feléje nyújtott kezét, hogy hitünk és ezeréves emlékeink szellemében lerázhasson minden emberi törpéséget, s biztosítsa a keresztény és magyar nagyságot. A Katolikus Nagygyűlés alkalmával ünnepi hitvallásra összesereglett fiatalság szerezze meg ezt a megnyugtató bizalmat Egyházának és hazájának s akkor bátran menetelhetünk előre.

Dr. Tóth József,

egri jogakadémiai tanár, egyetemi m.-tanár.

„A katolikus egyetemi gondolatról” tartott előadást.

A katolikus egyetemi gondolat a múlt századvégi egyházpolitikai harcok vihara után az égető kérdések sorába lép. A századfordulón az I. és II. Országos Katolikus Nagygyűlés napirendre tűzte a katolikus egyetem ügyét, s most négy évtized után a katolikus egyetemi gondolat újból időszerűnek minősül az idei Országos Katolikus Nagygyűlés tárgysorozatán.

A katolikus egyház és az egyetem kapcsolata közismert! Az egyház által alapított egyetemek a tudományok művelése mellett a nevelést is hatékonyan szolgálták. Az egyház az egyetemeken csakúgy, mint alsóbbfokú iskoláiban, az őt isteni jogon megillető tanítói és nevelői hatalmát gyakorolja, s annak korlátozását nem ismerte el soha. Az egyházi törvénykönyv hangsúlyozottan hirdeti, hogy az egyháznak joga van mindenféle fajú iskolát, tehát, nemcsak elemi,

hanem közép- és főiskolákat — tehát egyetemeket — is alapítani. Az egész földkerekségen, még nemkatolikus államokban is létesültek és létesülnek katolikus egyetemek és főiskolák a *dekatolizált egyetemek* pótlására, és az újabb szükségletek kiegészítésére. A férfiúváérés kritikus éveiben az egyház nem hagyhatja magára a katolikus ifjúságot, s azt akarja, hogy ifjúsága katolikus világnézettel telítődjék egyetemi tanulmányai alatt. Ezt az *egyedül helyes katolikus, keresztény világnézetet pedig csak az egyház nyújthatja*. Az egyházi törvénykönyv is hangsúlyozza, hogy ahol katolikus egyetemek nincsenek, ott kívánatos azok alapítása. A katolikus egyetemek alapításáról és fentartásáról szól XI. Pius pápa 1931. évben kiadott „*Deus scientiarum*” kezdetű körlevele is. X. Pius pápa szavai szerint „a katolikus főiskolák nem áldozhatók fel még kényszerű helyzetben sem, ellenkezőleg azokat mindenáron meg kell tartani”. A *tudományok katolikus szellemű művelése mellett az ifjúság katolikus szellemű nevelését is biztosítani akarja az egyház a maga egyetemein*. A középiskola a gyermeket ifjúvá neveli, az egyetem az ifjút férfiúvá alakítja. Az egyetemi nevelés szükségessége állami egyetemeinken is mindinkább elismeréshez jut. Ebből a nevelő munkából jelentős részt kér magának az Egyház, mert hiszen a nevelés a családon és az államon kívül „elsősorban és túlnyomólag a természetfeletti rendű Egyházra tartozik” a „Divini illius Magistri” kezdetű pápai körlevél megállapítása szerint is. Nevelési jogát katolikus egyetem nélkül is igyekszik érvényesíteni az Egyház az *egyetemi lelkesi intézményben* és az *egyetemi ifjúság katolikus egységeiben*, internátusaiban s egyéb szervezetében. Ezekhez, mint *nélkülözhetetlen nevelési intézményekhez föltétlenül ragaszkodik az Egyház*. Az ezekben nyújtott katolikus szellemű nevelés egyengeti a katolikus egyetem útját. *A katolikus egyetem és főiskola a Katolikus Akció Főiskolája!* A megfelelő szellemű és felkészültségű világi vezérkart a Katolikus Akció számára csak a katolikus egyetem biztosíthatja.

Tóth József e szavakkal fejezte be történeti távlatokban gazdag előadását:

Vajjon, valóban időszerű-e az egyetemi oktatás és nevelés? Ezt is az Egyház időszerűségével mérhetjük meg. Ha időszerű a krisztusi tanítás, akkor időszerű lesz e tanok letéteményesének, az Egyháznak isteni joga nyert tanítói és nevelői tevékenysége. Akik számára időszerűtlen a Krisztus s annak tanítása, azoknak szemében időszerűtlen a katolikus képzés és nevelés. Akik pedig úgy tekintenek Krisztusra, mint akiben az „omnes thesauri sapientiae et scientiae”, a bölcsesség és tudomány összes kincsei megvannak, azok számára nemcsak időszerű, hanem örökeltű lesz s marad a tudományokat művelő s az egyetemen is tanító-nevelő Egyház, amely a korok múló szelleme, az efemer koreszmék s a feledésbe tűnő eszmearamlatok felett messze magasan állván, soha meg nem inogva tel-

jesíti az annyi vihart látott s kiállott szentpéteri Szikláról a kétezer-
éves isteni parancsot: docete... docete omnes gentes!

Dr. Madarász Andor,
a Katolikus Diákszövetség alelnöke.

A „Katolikus ifjúság — magyar jövő” címen szólt az egyetemi ifjúsághoz.

— Az előkészület napjai elmúltak — mondotta a szónok —. A magyar jövő, mint programm adva van Szent István óta egyetlen töretlen vonalban: magyarságunkban, erkölcsi értékeinkben, erőseknek maradni azon a helyen, amelyre a Gondviselés állított; érdemesnek bizonyulni arra, hogy államiságunkkal, keresztény kultúrhivatásunk teljesítésével valóban urai lehessünk a Duna-medencének. Az eszmék, amelyekkel ezt a programot kitölthetjük nagyon is tisztázva vannak. Csak bele kell nézni elfogulatlanul a múlt példáiba és a jelen bajaiba. Csalhatatlanul eljutunk az életet jelentő eszmék egyedüli forrásához: Istenhez.

Mit jelent nekünk az Isten? Jelenti vallásunkat, Egyházunkat, kiteljesedett embervoltunkat, jelenti magyarságunkat, létünk alapját, a magyar jövőt! Azt szeretném megéreztetni, hogy hitünk és magyarságunk elválaszthatatlanul egy, nem lehetünk jók külön ebben, vagy a másokban. Krisztus az egész embert követeli bennünk, aki azon a helyen, ahova a sorsa állította missziót tölt be. Katolikusnak lenni nemcsak vallási feladatok elvégzését jelenti! Nincs kimérve a tennivalónk, katolikus voltunk a legtöbbre, a legjobbra kötelez minden téren. Ezért mond nekünk többet a magyar jövőért aggódó szózat!

Ha valami ezt a jövőt kétségessé teheti, az legfőbb eszménk az Isten elvesztése. Mint veszélyt az elvesztést, a negatívumot említem, de megtaláltuk az Istent úgy, hogy az létünk biztosítéka lehet?

Végigvette a szónok mindazokat a feladatokat, amelyek a mai ifjúságra várnak lelki, szellemi és szociális téren, majd ezekkel a szavakkal fejezte be a tetszésnyilvánításoktól sokszor megszakított előadását:

Ismerjük fel az őrhelyet, melyen ma ismét állunk és készülünk fel, hogy bárki rendezze is el azt az új világot, amire Európa var, számolnia kelljen egy olyan magyarsággal, melynek nemzeti öntudata, belső ereje kikezddhetetlen, mert eszméi és erkölcsi táplálékát az alapítójától kapott örök forrásból szívja — a katolicizmusából.

Katolikus magyar testvéreim!

Öt évet töltöttem el a diákéletben, olyan helyeken, ahonnan sokat láthattam. Sohasem fogyott el a kedvem, mert ennek a sokrétű világnak ezernyi mozaikdarabkája ezernyi alakban

csillogtatta felém a maga értékeit. S ha mégis most szavaim nem simogató szép szavak voltak, tudjátok be annak, hogy nagyon is megismerkedtem az ifjúságnak azokkal az értékeivel, melyek megérdemlik a féltő gondoskodást. Hisz, csak azzal szemben követelözünk türelmetlenül, akit nagyra tartunk, mert tudjuk, hogy sokat várhatunk tőle.

A diákélet határmesgyéjéről szóltam hozzátok, új kötelesség szólít el erről a területről. Ha szabad kéréssel távoznom, azt hérem tőletek: ne engedjétek, hogy értékeitek kárba vesszenek, legyen szívügyetek, hogy az a sok talentum, idealizmus igaz valóság a közösségi életben többet termeljen ki, erős katolikus összefogásban szilárduljon meg a hitetek önmagatokban, hogy kiteljesedjék belőletek az a magyar jövő, amely mindannyiunk lelke mélyén olyan fényesen ragyog!

Székel Judit,

a Katolikus Egyetemi Hallgatónök Szent Margit Körének elnöke.

„Sorskérdésünk, a család” címen fokozott társadalmi munkára hívja föl a főiskolai ifjúságot.

A magyar katona a magyar családért, a magyar nemzetért harcol. Fegyverének diadala azonban nem fogja meghozni a magyar sors feltétlen jobbrafordulását akkor, ha mint ma is, a nemzet gyökerében romlik meg, azaz családjai gyengülnek, bomlanak.

A pusztulás e folyamata az egyházi házasság egyedüli érvényének megszüntetésétől és a polgári házasság törvénybeiktatásával kezdődik, s végül a vallásos alap megrendülésével a válásokhoz, és szerencsétlen gyermeksorsokhoz vezet.

A család lelkét kell tehát megmenteni! Krisztust kell visszaállítani a családi szentély oltárára! Erre a nagy munkára, elsősorban a kat. leányifjúság hivatott. Csak akkor teljesítheti nehéz kötelességét, ha lelki kultúráját — az elméleti képzettség mellett —, a kat. nevelés formálta, építette ki. A leányifjúság lesz majd a nemzet jobb jövőjének építője, akár mint édesanya, akár mint tanár, a család, s a nemzet legfőbb nevelője, tehát legszükségesebb, hogy (maga is [rendi]) minél nagyobb kat. érték- és tudástőkével rendelkezzen.

A család anyagi helyzete is sok tennivalót parancsol. A családvédelem államérdek, de az államilag szervezett, tervszerű munkából az egész társadalomnak ki kell vennie részét!

A család erkölcsi és anyagi fölemelésének sorsdöntő fontossága sürget. Álljunk tehát munkába és sietessük család- s nemzetmentő erőfeszítéseinkkel Isten országának, Krisztus Királyságának a magyar határokon belüli megvalósulását!

Bácsalmásy István,
az Americana seniorja.

A „katolikus magyar önértéről” tartott beszédet.

Végighaladt beszédében az ezeréves magyar történelmen, amelyből állandóan kifénylik a magyar katolicizmus nemzetmentő és építő hivatása. A magyar katolicizmus története bizonyítja, hogy az egyetemes katolicizmus és a legnemzetibb magyarság nemcsak, hogy összeférnek, de egymásnak olyan kiegészítői, mint az emberben a test és a lélek.

Majd így folytatta a szónok:

— De ha ennyi kiragadott példa nem elég, mint ahogy lesznek, látni, hallani és tudni nem akarók, kiknek ez nem elég, — hát vegyék ki mindazt e hazából, amit a katolicizmus alkotott és nézzék meg mi maradt meg nekik. S ezért nekünk az értelmiség katolikus magyar ifjúságnak első és elődázhatatlan kötelessége, hogy minden újítási lázban is maradék nélkül és töretlenül őrizzük a multat az ezeresztendős katolikus magyarságot és magyar katolikusságot. Ez mindenki sérelme nélkül, katolikus önértünknek legelemibb megnyilatkozása. E kincsek fényes sugárzásai csak adhatnak nekünk annyi erőt, hogyha napilapok, folyóiratok hasábjain magyarságunkat kétségbe vonják, hát merjünk hivatkozni rá és a legelszántabban ha szükséges még harcba is szállni értük. S milyen jól esik nekünk fiataloknak, ha látjuk, hogy vannak sokan, akik bátran és önértetesen hivatkoznak is erre. De milyen jól esne és örülnénk neki, ha még többen volnának ilyen, a közélet őrhelyein állók, olyanok, akiknek szava messze elhallatszik. De ha talán éppen velünk, a mai ifjúsággal volna baj, megnyugtathatok minden kételkedőt, mi sem vagyunk alábbvalók őseinknél. Tudják meg, hogy a katolicizmus egész világot átfogó szeretete nem ölte ki a magyarságot belőlünk sem. Ne féltse senki tőlünk az egészséges nacionalizmust. Ne féljen senki, mi is nagyon jól tudjuk, hogy miért lobog félárbócon az országzászló, mi is nagyon jól tudjuk, miért van négy szobor a Szabadság-téren. Hirdetjük, hogy a tájmagyarok, a hangulatmagyarok és érdekmagyarok nem ehetik ebben az országban a becsületes munka magyar kenyerét. Mi is dolgozunk azon, hogy elfogyjon ebben az országban a strohmanok száma. Ha mindenki úgy dolgozna a nagy pápák történelmi enciklikái sikeréért, mint mi, ma nem volna ilyen probléma a szociális kérdés és nem volna halálos veszedelem a születési arányszám csökkenése. Igazi krisztusi szeretettel becsüljük kisebbségeinket — örülünk gyarapodásaiknak, ha szeretik ezt a földet és hazájuknak vallják, de nem engedhetjük, hogy egy magyarnak is, ki épp úgy dolgozik, hogy kevesebb jusson. De még mindennél több a mi katolikus

hazaszeretetünk, mert a mi hazaszeretetünk evangéliuma Tóth Tihamér szerint „Az a szent törekvés, az a lankadatlan munka, hogy az én hazámat, az én népemet az egész világon meg tudjam becsültetni. A magyar munka első legyen a világon: pontos, megbízható; — a magyar tudomány magasra emelkedjék és kivívja a világ tiszteletét; — a magyar ifjúság legjellemesebb legyen az egész világon — a magyar nép hite, vallásossága szilárd legyen, mint a felhőkbe járó hegyóriások; — a magyar erkölcsök tiszták legyenek, ragyogjanak, mint a fényes gyermekszemek, s ha mind-ezen minden erőmmel dolgozom, akkor szeretem a hazámat. Ez az igazi, ez a katolikus hazaszeretet”. Ezt nyíltan merjük hirdetni, ezért fogunk lelkiismeretesen dolgozni, szellemi fegyverünkkel harcolni, még akkor is, ha a Judások többen lesznek, mint az apostolok.

Serédi Jusztinián bíboros hercegprímás rövid beszédben felhívta az ifjúságot, hogy küzdjenek az Egyház és nemzet legnagyobb ellensége, a közömbösség ellen. Ez a belső ellenség fojtja meg az üdvös kezdeményezéseket. Fogjon össze a magyar katolikus ifjúság, álljon ki a küzdőterre erős öntudattal és harcolja ki magának azt a helyet, amely őt itt a magyar életben megilleti.

A lelkes gyűlést *Glattfelder Gyula* kalocsai érsek zárta be figyelmeztetve az ifjúságot, hogy a mostani komoly időkben tegyen meg mindent a haza és Egyház érdekében.

A Katolikus Leányok díszgyűlése.

A díszközgyűlést a zsúfolásig megtelt Magyar Művelődés Házában tartották meg, a Magyar Leányok Katolikus Akciójának rendezésében, Grósz József szombathelyi püspök elnöklésével. A Ranolder-intézet énekkarának kíséretében elénekelték az Eucharisztikus himnuszt, utána:

Grósz József,
szombathelyi püspök.

E szavakkal nyitotta meg a díszgyűlést:

— Nehéz időben jöttünk össze seregszemlére. A világ lángokban áll körülöttünk. Mindenfelé ágyuk dörögnek, gépfegyverek kattognak, bombák robbannak, emberi életek és kultúrértékek pusztulnak és ahol nem járnak bombát szóró repülőgépek és nem dübörögnek a tankok, ahol nem égnek a falvak és városok, ahol nem dőlnek romba utcásorok, ahol békésen járnak-kelnek és dolgoznak az emberek: a háború borzalmaitól közvetlenül megkímélt országokban és országrészekben is egyre nehezebb az élet, egyre több a gond, egyre több áldozatot kell hozni.

Sötét felhők tornyosulnak az Egyház egén is. Kelet felől a vörös pokol istentelensége, nyugat felől egy új pogányság veszedelme fenyegeti.

Nálunk ebben a pillanatban nincs különösebb baj. Ha vannak is fájó pontjaink a multból, ha akadtak is nemrég kótyagosfejű emberek, akik az idő kerekét visszafelé akarták fordítani, akik táltosokról és fehérlőáldozatról álmadoztak és a budai szent Gellért szobra helyébe a lázadó pogány Vata-szobrát akarták állítani, és ha vannak is, akik az új eszmékkel kacérkodnak: mi még hivatalosan is keresztény ország vagyunk. Nálunk még nyitva vannak a templomok és vasárnapokon, ünnepeken — hála Istennek — meg is telnek. Nálunk még kötelező tantárgy az iskolákban a hit-tan. Nálunk még szabadon működnek a katolikus egyesületek. Nekünk még van sajtónk. Mi még végigvihetjük Krisztust a vá-

rosok és falvak utcáin. Nálunk még politikusok és nempolitikusok a szentistváni gondolatban látják a magyar jövő alapjait. És ha akadtak is, akik a káromkodás ellen megindított országos mozgalmat lekicsinyelték és időszerűtlennek mondták, az ország nagy többsége, köztük a protestánsok is lelkesedéssel karolták fel ezt a mozgalmat abban a tudatban, hogy nem lehet az Isten áldása az olyan népen, amely Istent és szentjeit káromkodással gyalázza. Nálunk még törvényt hoznak arra, hogy nem lehet az Egyház és a haza nagyjainak nevét ócska reklámcélokra felhasználni. Igen! Nálunk ebben a pillanatban nincs komolyabb baj. De lehet. Az eszmék nem torpannak meg az országhatárokon és ha nem leszünk résen, egy napon mi is arra ébredhetünk, hogy nem lesz hitoktatás iskoláinkban, nem lesz katolikus sajtónk, nem lesznek katolikus egyesületeink, nem lesz úrnapi körmenetünk. Talán lesz Magyarország, de nem lesz szentistváni, nem lesz keresztény, nem lesz katolikus Magyarország.

Nehéz időket élünk. Nemcsak a frontokon, hanem a világ-nézetek síkján is harci zajtól hangos a világ.

Ilyen időkben az Egyháznak is, a hazának is egész emberekre van szüksége. Emberekre, akik keményen állanak helyükön, akár külső, akár belső frontnak hívják ezt a helyet, és lelkiismeretesen teljesítik azon a helyen kötelességüket. Emberekre, akik azért az eszméért, amely mellé odaálltak, azért a zászlóért, amelyre felesküdték, minden áldozatra készek. Emberekre, akik inkább meghalnak, de nem adják meg magukat: nem adják felelveiket, meggyőződésüket.

Ezt várja ma az Egyház és a haza a katolikus magyar leányoktól is.

Az Egyház és a haza!

Szándékosan helyezem őket egy sorba.

Ráérő emberek a multban elvitatkoztak azon, hogy melyik áll közelebb a szívükhöz: az Egyház-e, vagy a haza, más szóval: mik vagyunk mi előbb: katolikusok-e vagy magyarok? Ma is akadhatnak, akik ilyesmiken töprengenek.

Több mint ezer esztendeje élünk azon a földön, amelyet hazánknak nevezünk. Ismerjük Krisztus Urunk szavait: „Keressétek mindenek előtt az Isten országát” és szent Péterrel valljuk, hogy „inkább kell engedelmeskedni istennek, mint az embereknek”, de amióta az országalapító szent király, szent István ideplántálta erre a földre a keresztet és amióta keletről ideszakadt őseink Krisztus szelíd igája alá hajtották fejüket, sohasem kellett magunknak feltennünk a kérdést, hogy melyik kedvesebb nekünk: Egyházunk-e vagy hazánk. Mert ez a kettő az elmúlt 1000 év alatt sohasem került komolyan szembe egymással. Szent István országa keresztény volt 1000 éven át, keresztény ma is és mi magyar katolikusok, vagy ha úgy tetszik, mi katolikus magyarok egyforma szeretettel csüngünk mind a kettőn, sőt meggyő-

zódással valljuk, hogy nem jó katolikus az, aki nem szereti hazáját azzal a hűséggel és odaadással, amelyet a haza minden polgárától joggal elvárhat, ahogy nem tartjuk jó magyarnak sem azt, aki népünket el akarja szakítani Krisztustól és a magyar jövőt más alapokon akarja felépíteni, mint amelyeket szent István rakott le.

Az Egyházhoz és a hazához való áldozatos hűség jegyében nyitom meg diszgyűlésünket.

Zaár Mária, a Mária Kongregációk nevében, lelkes szavakkal nyilvánította munkakészségüket. Beszédében utalt a régi nagy kongreganisták példájára, majd így folytatta:

A magyar nők eszményképe Magyarország Pátronája. Benne biztak és biznak, Őt akarják követni, a multban és jelenben egyaránt. S az országot sok nehéz történelmi pillanatban, mikor fennmaradását végső veszedelem fenyegette, a magyar férfiak hősi harcai mellett, a magyar leányok és asszonyok Istent engesztelő, önzetlen, kitartó jósága, névtelen áldozata mentette meg. Mi is, katolikus magyar lányok imáinkkal, cselekedeteinkkel, hibáink megjavításával igyekezzünk engesztelést nyújtani nemzetünkért, hogy a mostani nagy világégésben, országunk győztesen kerüljön ki a harcból.

Amint a borzalmas tatárdúlás után a szent királylány hazájáért engesztelésül felajánlott élete, ellentéteket elsimító áldozatosága állította helyre az ország belső békéjét, úgy most, nekünk magyar lányoknak kell hozzá hasonló szűzmáriás lélek áldozatos jóságával, engesztelő alázatával, minden erejével szolgálni Istenért, hazáért, családért a nagy célt, hogy: „*Krisztus uralkodjék Mária országában!*”

László Zsuzsanna az OMI munkásságáról számolt be:

Mozgalmunkban a belső front építése nem rendkívüli feladat, mert a hitében erős, vallásos és hazafias életeszmenyben nőies leánytípus kialakítása eredeti célkitűzésünk. Szerény eszközeinkhez mérten ez a hivatástudat ad erőt rendkívüli áldozatok vállalására is.

A magyar közösségi érzés belső frontjának építésére és a missziós felelősségtudat ápolására a mult évben 16.200 előadást tartottunk, a szociális munkának 42.216 órát szenteltünk, 1082 családot gondoztunk, 98 gyermekcsoportot vezettünk és 1150 kistestvért. Mindenütt szolgálatot teljesítettünk a missziós napközi otthonokban az étkeztetésnél. 750 hősi sírt gondoztunk. Résztvettünk a Vöröskeresztes ápolónői és légvédelmi tanfolyamokon. A Vöröskeresztnek 8000 pengőt juttattunk. 30-an vettünk részt a Leány-levente vezetőképzőn. Várpalotai leányklubunk a hadiüzemnek nyilvánított szénbányában dolgozó 300 csillás számára tart fenn étkeztetőt. A beszerzési nehézségek miatt konyhakertet, gazdaságot, tej ellátásra juhnyáját tart. Hadbavonult katonáinknak meleg holmit kötöttünk és szeretetsomagokat küldtünk. Zombai tagjaink

maguk fonták az érmelegítőhöz szükséges fonalat. Érmecskéket, szentképeket adtunk a bevonuló katonáknak jelmondatunkkal: *Krisztusért előre!*

Kaposi Ágota a hadbavonultak családjainak gondozásáról beszélt a „Niszvim” nevében és sürgette a munkába állást.

Budapesten 28.000 katonát búcsúztattak. 28.000 családi asztalnál maradt egy üres hely... De van-e mindenhol megértő jóbarát?

28.000 ilyen ment el és nincs helyében senki. Pedig a legtöbb esztergapadot, kicsi műhelyt, munkahelyet hagyott el és otthon üres maradt az erszény. Eddig sohasem szorultak másra — de most, 28.000 asszony közül sok kiáltja kérdőn: „Tessék már mondani, mit csináljak, hogy meg tudjak élni?”

Csatlakozz azokhoz, akik a Bajtársi Szolgálat munkáját már elkezdték!

Jelentkezésed a következő kötelezettséggel jár: A kiválasztott családot havonta egyszer meglátogatod. Látogatásodról a kapott úrlapon jelentést teszel. Csak annyi családot vállalsz, ahány látogatásodat biztosan el tudod végezni. Választhatsz családot bármelyik kerületből, tehát lakásodhoz közel is.

A Bajtársi Szolgálat semmi anyagi kötelezettséggel nem jár, csak áldozatkész szeretetett kér.

Jelentkezz — a Hadigondozó hivatallal szoros együttműködésben dolgozó — Szentvincés Központi Irodában.

Nagy munkánkat Szent Vince atyánk oltalma alá ajánlottuk. Ő volt az, aki már 300 évvel ezelőtt — az akkori háborús világban — pontosan megmutatta, mi a teendő: Krisztus szeretetét vinni személyes szolgálattal a családba, a testi bajok orvoslása által a lelket menteni. Szent Vince módszere és szelleme 300 év után teljes egészében időszerű maradt. Ezért XIII. Leo pápa őt jelölte ki az egész Egyház szociál-karitatív munkásainak védőszentjévé. Kérjük segítségét!

28.000 gondozandó család — 600 gondozott... Vár ránk a munka, Testvérek! Krisztus szeretete sürget minket!

Pásztor Margit a Zita-körök nevében szólalt föl a háztartási alkalmazottak mai feladatairól.

Mi, katolikus háztartási alkalmazottak is szeretnénk egyháznak, hazánknak és embertársainknak hasznára lenni. Leghőbb vágyunk, hogy megvalósítsuk a szent Zita-körök célját, amely így szól: „Ontudatosan katolikus, szívében és tetteiben a nemzet érdekeit szolgáló, hűséges és becsületes háztartási alkalmazottakat nevelni, akik azzal a meggyőződéssel szolgálnak másoknak, hogy ebből a munkából maguknak és másoknak is, nemcsak anyagi, hanem lelki hasznára is lesznek és előkészülnek jövőbeli családi hívásukra.”

Szívében és tetteiben a nemzet érdekeit szolgáló háztartási alkalmazottak akarunk lenni! És a mai háborús világban úgy érezzük, hogy nagyobb szükség van erre, mint valaha. Hiszen a családfő a legtöbb helyen katona. A háziasszony leginkább ránk van utalva. Kell, hogy jobbkéze legyünk a ház úrnőjének, hisz ő a napnak legnagyobb részét házon kívül kénytelen tölteni, mert a hivatal, az iskola elszólítja a családból. A gyermekek nevelése, gondozása jóformán ránk van bízva. Ez a nevelés sem mindegy a nemzet érdekei szempontjából. E mellett nagyon jelentős, és nem közömbös, hogy hogyan bánunk az élelmiszerekkel, a háztartási tárgyakkal és eszközökkel. Ma már nem lehet felelőtlenül pazarolni, hiszen a nemzet érdeke, hogy semmi, de semmi kárba ne vesszen. Tehát gazdasági téren is nagy szerepet játszik a mi, háztartási alkalmazottak magatartása. Tudjuk ezt, és érezzük, hogy felelősségteljes munkát vállalunk akkor, mikor a családokban egy helyet mi is elfoglalunk. Osszuk meg a család gondját, számoljunk mi is a nehézségekkel, legyünk szerények és alkalmazkodjunk mindenben a háború-okozta viszonyokhoz.

Katona Mária a Kalász falumunkájáról beszélt:

Elsősorban hitünkben akarunk erősek, cselekvők lenni, hogy majd annakidején családunkat irányítani, gyermekeinket tanítani tudjuk. Mivel erős hite csak annak lehet, aki ismeri vallását, szorgalmasan tanuljuk a katekizmust, de nem elemistáson, unalmasan, hanem életrevalóan.

De nemcsak tanulunk, hanem megálljuk helyünket a munkában is. Most, hogy a férfiakat édes hazánk védelme a faluból elszólította, helyt állunk mi lányok a mezőn, a földeken s a belső gazdaságban is. Igyekezünk minden munkát elvégezni helyettük s ha nehéz, erősít bennünket az a tudat, hogy munkánkkal segítünk hazánknak, mert megtermelünk mindent, amire az országnak szüksége van és megnyugtatjuk a harctéren küzdőket, hogy gazdaságuk jó kezekben van és nem tékozlódik el semmi verejtéssel szerzett vagyonkájukból. Panaszkodásnak, jajgatásnak a Kalász-lányok között helye nincs.

Esténként pedig, mikor a fárasztó munka után megpihenni készülünk, összegyűlünk a Lánykörben és jóságos, fáradhatatlan vezetőnénink irányítása mellett kötünk, varrunk, dolgozunk szegényeink és a hadbavonultak családjai számára. Ilyenkor pattog a nóta, hangzik a szebbnél-szebb magyar mese s munkánkat végezve még táncra is perdülünk, nehogy feledésbe menjenek régi, szép magyar táncaink, játékaink. A jó Isten is a jókedvű adakozót szereti, mi sem akarunk szomorúak, savanyodottak lenni. Így könnyebb a munka, kedvesebb az áldozatkész szeretet.

Aldja meg a jó Isten ennek a nagy magyar búzamezőnek minden egyes kicsi kalászát erővel, jó kedvvel, soha nem lankadó, hűséges hazaszeretettel.

Rozmann Monika a Katolikus Dolgozó nők nevében beszélt a mai magyar dolgozó nő hivatásáról:

A magyar munkásnő jól tudja, hogy a férfi után elsősorban őreá van alapozva a magyar termelői munka, mely biztosítja az élet folytatását, ezért öntudatosan, bátor szívvel, erős karral vállalja még azt a munkát is, amelyet rendes körülmények között csak férfiak végezhetnek. A nehéz vasiparban pl. jelenleg mintegy hatezer munkásnő dolgozik erejét megfeszítve abban a tudatban, hogy a hazának szüksége van erre az erőfeszítésre.

Tehát ha valaha, napjainkban különös súllyal dolgozik a Katolikus Dolgozó Nők és Leányok Országos Szövetsége azon, hogy a magyar munkásnők kezét összekapcsolja, egymásba fűzze, erejüket megsokszorozza. Ezért a legnagyobb nehézségek közepette is, elsötétítések dacára, stb., rendületlenül tartja csoportjaival a heti összejöveteleket és minden alkalmat felhasznál arra, hogy ezekben a vészes időkben megőrizze tagjaiban a szeretet és béke gondolatát.

A magyar munkásnő halálosan komolyan veszi kötelességét, keményen dolgozik, de egyet nem felejt. Azt, hogy előbb vagy utóbb el kell jönnie annak az időnek, amikor a harci zaj elül, bombák nem robbannak, mindenki békésen tér vissza hazájába s ismét megkezdődik az építő munka. Ehhez azonban szeretet kell! Ezt a szeretetet akarja őrizni lelkében a magyar munkásnő és ezt akarja beleplántálni nemcsak annak a jövő generációnak a lelkébe, melyet térdén ringat, hanem a háborúból hazatérő, keserülelkű magyarba is. Félre a gyűlölettel! Jöjjön a szeretet, akkor lesz diadalmas magyar feltámadás!

Boda Fiore Boldog Margit hősi példájáról beszélt, amelynek élnie kell most is a magyar leánynemzedékben:

A jó Isten nem teremtett katolikus természetet, de teremtett magyar és német és horvát és néger népeket és katolikus ideált adott nekik. Éppenígy nem teremtett embert sem: férfit és nőt teremtett. Éppen magyarságunk és női lelkiségünk mélyebb átélése és kibontakoztatása tehát az az út, amelyen keresztül mi, fiatal magyar lányok, a keresztény katolikus emberi ideál felé törhetünk.

Milyen ez az igazi, fiatal magyar nő? Ha reggeltől estig férfi-munkaerőt pótol is a hivatalban, vagy naphosszat a varrógép zakatolását hallgatja, vagy üzletben, vagy az egyetemen dolgozik, több is mint egyszerű munkaerő. Éjjel, ha kell, ellátja a légoltalmi szolgálatot, de nem felejtkezik meg azért arról, hogy kis húga akkor is tízóraiját és játékát várja, és nem kell, hogy kérjék, magától tesz apró szolgálatokat a nála talán még fáradtabban hazatérő, sokszor ideges családtagoknak. Kedves Lányok, látjuk, hogy a harmonikus közösségi élet fenntartásához ma már nem elég csak az érzelmi szeretet. Sok akarat, tudás, tehetségeink egyesülése, egész lényünk kibontakozása szükséges.

Hogy ez a mai fokozottabb öntudatos és aktív női típus egyúttal mennyire ősmagyar: legjobban Boldog Margit élete bizonyítja. A régi nyelvjárásban maga a boldog szó is az okos és a nemesen élő ember életét jelentette. Ma már látjuk, hogy „boldog” Margit éppen hősies lemondásával mentette meg a nemzetet, gazdag királlyal kötött házasságával valószínűleg nem tudta volna. Máig is frissen ható példájával gyakorlatilag felnyitotta a föld- és jogéhes és cimkereső magyarság szemét, aki gazdagságában is tatárjárásba süllyesztette az országot: nem az egyén jóléte, az Isten és a haza szolgálata a fontos. Azt teremtett boldog Margit, amit Széchenyi is a nők legértékesebb tulajdonságának tartott: *közszellemet*. Közszellemet teremteni: mennyi vallásos alázatosság, milyen végtelen hazaszeretet és talán csak a női szívben lehetséges önmagáról teljesen megfedkezni tudás: a legkiforrottabb, legésszerűbb műveltség volt szükséges ahhoz, hogy az „Isten kegyelméből” a népek fölé helyezett uralkodó lemondjon rangjáról, lemondjon az általában kötelező királyi életformáról, hogy az egyszerű ember életét élve vezesse népét és ezáltal lényegében teljesítse királyi feladatát.

Egyes részleteiben is tudjuk követni Boldog Margitot, hiszen az ezeréves keresztény magyar fejlődés részesei vagyunk. Egyetlen középosztálybeli fiatal leány sem vetheti ma meg a fizikai munkát és senki sem tarthatja csak a formát, pl. az érettségit a műveltség feltételének. De, hogy tehessünk is valamit, hogy közszellemet tudjunk teremteni: egy nemzet minden gáton áttörni képes élni akarását, hogy az egész országnak szakértő és hivatásos vezetőket adhassunk, hogy joggal bízhasa ránk egy bűneiben fokozatosan megrikult és a mostani háborúban is megfogyatkozó nemzet a jövő életét és fejlődését: egy megszervezett társadalom öntudatos kultúrájára van szükség.

Ezért nem kímél semmi munkát, sem áldozatot a KLOSz, a Katolikus Lányok Országos Szövetsége, azért, hogy a középosztálybeli művelt lányokat továbbképezze és országosan megszervezze, hogy testületileg ébressze fel, amíg minden magyar önmagában is nem képes erre az egyedül életmentő, egyedül jogos és istenadta, áldozatos közszellemre.

Hári Ida a lányok közös munkájáról beszélt az *Emelka* nevében:

Az *Emelka* a katolikus leányszervezetek közös szívdobbanása. Ez a szívdobbanás hozott ide ma mindannyiunkat és ez adja meg az egyes részletmunkát végző egyesületek, szövetségek, leánycsoportok munkájának ütemét. Egy-egy ember is lát és hall, beszél és ír, dolgozik és pihen, de mindehhez indítást és ritmust a szív ad. Ilyen indító, lendítő, de egyben szabályozó hivatást tölt be az *Emelka*. Lendítő erőt az egységes, átfogó katolikus magyar gondo-

latban ad. Az Emelka keretében minden egyesület a katolikus magyar program egy részletét valósítja meg.

És szabályozó az Emelka. Szabályozza minden hatáskörébe tartozó egyesület munkáját úgy, mint a szívdobbanás. Az Emelkába tömörült egyesületek meg tudják valósítani az ideális összhangot, a mindenütt vágyva-várt egységet és fegyelmet. Mi tudunk különböző munkaterületen, különböző eszközökkel, de egymás munkáját támogatva, kiegészítve, egymást becsülve és egymáshoz alkalmazkodva egész munkát végezni. Lehetek tagja a Kalásznak vagy az Oszágos Missziós Ifjúság egy csoportjának, dolgozhatom a Kloszban vagy egy Kongregációban és itt kifejthetem a tehetségemnek, erőmnek, akaratomnak leginkább megfelelő tevékenységet, munkám e szervezeteknek közös szívdobbanásán, az Emelkán keresztül mindig a közös cél szolgálatában áll. A katolikus egyesületeknek a multban is ez volt egyik erőssége, hogy tagjaiknak alkalmat adtak az egyéniség kifejtésére, sőt elősegítették, hogy a fiatal, most bontakozó lélek a saját színeit, egyéni illatát virágoztassa a közösség felé. És ezekből az őszinte egyéni, öntudatos lelkekből lesz a legfegyelmeltebb szervezet és ezek végeznek egységes munkát, mert aki érti munkájának célját, aki ismeri saját feladatát és saját képességeit az önként — parancsszó nélkül is — a közös szív dobbanásához igazodik.

Stadler Frida, a Klosz elnöknője fejezte be a nagysikerű diszgyűlést mélyenszántó és lelkesítő szavaival:

Szentatyánk, akinek lelkében megezerszeresedik a gond és aggodalom összes gyermekeiért, azt mondotta: *Boldog* vagyok, hogy a mai nagy időben élhetek, hogy így én is közreműködhetek egy jobb jövő kialakításában. Biztos vagyok benne, hogy Ti, akik itt együtt a magyar ifjúságot képviselitek, ugyanúgy érzitek. Hiszem, hogy türelmetlenek is vagytok abban az irányban, hogy hát mit is kellene tennünk, mihez kellene hozzáfognunk.

A választ ugyancsak a Szentatyának a szavaival adom meg: Ma senkinek sincs joga középserűnek lenni.

Ez egyszerű mondat, de óriási programot rejt magában. Ma a katonának kinn a fronton maximális teljesítményt kell nyújtania. Hideg, éhség, fáradtság, kialvatlanság ellenére, bombák, ágyúk, lángszórók és *saját idegeinek* ellentmondása közepette a legnagyobb teljesítményeket kívánja tőle a Haza a végső erején túl is, az élet feláldozásával is. Ugyanezt a hősiességet kívánja az orvosoktól, ápolónőktől, a szállító vonat személyzetétől, a gyáripárban állóktól, a közellátási munkák munkásaitól és hivatalnokaitól és mindenki mástól. A családanyának ma kenyeret is kell keresnie és amellet a százszorosan megnehezedett háztartási gondokat is elvégezni, a tanárok és tanítók ma három bevonult helyét is kell, hogy ellássák, és jaj annak a nemzetnek, amelynek tagjai nem értik meg, hogy nem fontos az egyesnek kényelme, kedvtelése, *igénye és joga*, mert

ma mindenkinek erején felül kell részt vennie az új Magyarország felépítésében. Hát hogyan fordulnánk ugyanezzel az igénnyel felétek, tanuló ifjúság, akik majd egyszer átveszitek és birtokolni fogjátok azt, ami most kialakulóban van. Hogyan kívánnánk meg tőletek, hogy minden iskolai feladatokat úgy végezzétek el, mint akik ezzel hadi szolgálatra készülnek az Új Magyarország részére. Hogyan várnánk maximális teljesítményt tőletek, fiatal munkások, akik átértékelték már a szervezettség jelentőségét, és tőletek falusi leányok, akik kezéből került ki az életmentő élelem, és tőletek házialkalmazottaktól, akik ma még a hadbavonult férj helyett is támaszai vagytok a magára maradt családnak. Hogyan várnánk apostoli tüzet tőletek fiatal leányok, akik magasabb tanulmányokat végeztetek és most másokat tanítottok, orvosoltok, eligazítottok a különféle hivatalokban. Igen, nagy munkát várunk mindnyájatoktól, mert senkinek sincs ma joga középserűnek lenni és csak a maga gondját nézni.

Ma jobban megértjük a középkor szellemét, amely folyton csak azt hangoztatta, hogy e föld a siralom völgye. Valóban, ha össze lehetne gyűjteni a mai emberek zokogását és jajsavát, akkor vérfagyraló, szörnyű koncert harsogna át a világűrön. Igen, igen siralomvölgyében élünk, igaza volt a középkornak.

De ugyanezen középkor termelte ki a nagy Bencésrendet világraszóló jelszavával: „Ora et labora”. Ne állj meg sírni, ne állj meg panaszkodni és kétségbeesni. Imádkozzál és dolgozzál. Szántsd fel a földet, építs kórházat és iskolát, fogadd be a vándort és beteget és kelj fel a napnak és éjnek minden szakában dicsőíteni az Istent. Ez minden, amit tehetsz, és ezzel meg is tettél mindent.

A németajkú katolikusok díszgyűlése.

A vasárnapi ünnepi szentmisék után a Katolikus Nagygyűlés programja szerint délelőtt 10 órakor a németajkú katolikus hívek tartottak díszgyűlést a budai Vigadóban. Erre az alkalomra a budai Vigadó feljáratát, előcsarnokát és nagytermét magyar nemzeti, pápai és fővárosi zászlókkal és címerekkel díszítették fel. A díszmelvényen foglalt helyet a díszgyűlés elnöke *Grósz József, szombathelyi* püspök, míg tőle jobbra és balra a díszgyűlés szónokai, valamint a németajkú katolikus hívek vezetői és az Actio Catholica elnökségének tagjai.

Amikor az elnökség a díszmelvényen elfoglalta a helyét, a budaörsi fúvószenekar üdvözlő indulót játszott, majd a budaörsi Mária Kongregáció megbízottja üdvözölte a megjelent előkelőségeket. Ezután

Grósz József szombathelyi püspök

rövid beszéddel megnyitotta a díszgyűlést, majd utána a bácskai németajkú katolikus ifjúság énekszáma következett. Ennek elhangzása után

Fiedler István püspök

intézett beszédet a megjelentekhez. Ebben rámutatott arra, hogy az Isten Szent István király által a magyar szenteknek három szent ajándékot hagyott, melyek sok áldás és kegyelem forrásai. Először a *Szent Korona*, mely felszenteli a királyt, a királynak és a nemzetnek állandóan hirdeti, hogy a hazán csak akkor lesz Isten áldása, ha a szent katolikus hithez és az Anyaszentegyházhoz hűségesen ragaszkodnak. Másodszor a *Szent Jobb*, mely arra int, hogy Szent István példája szerint imádkozni, dolgozni és küzdeni, alamizsnát adni kell, ha Isten áldásában akar a magyar nemzet részesülni. A Szent Jobb a magyar szociális kérdés, az irgalmasság és igazságosság kötelességére int és figyelmeztet arra, hogy Isten áldása nélkül meddő minden igyekezet. Harmadszor a *Boldogságos Szűz Mária* tisztelete, mely által a családi és társadalmi élet megváltozott. A Szent Szűz tisztelete felemelte a nőt a megalázott állapotából. Szent István tehát azért terjesztette a Boldogságos Szűz tiszteletét, mert a Szent Szűz anyai oltalma alatt a magyar nép a vallásosságban, a nemes erkölcsökben és a család megszentelésében gyarapodni és megerősödni fog.

Fiedler püspök beszédét így fejezte: a németnyelvű polgárokat az isteni Gondviselés azért rendelte a szép Magyarországba, hogy itt, mint Szent István és neje — Boldog Gizella —, a vallásos és hazafias életükkel Isten országát és a magyar hazát szolgálják. Eddig mindig hálás, szorgalmas, a hazához — békében és háborúban — önfeláldozó hű polgárok voltak a németajkúak és a jövőben is a családi élet megszentelésével a magyar hazának derék polgárokat fognak nevelni.

A nagy tapssal fogadott beszéd után a bácskai németajkú katolikus ifjúsági csoportok vallásos énekeket adtak elő, majd

Pekovits Artúr, Sopron város főjegyzője mondta el beszédét, amelyben a katolikus család fenntartó oszlopaival foglalkozott és ezt a kérdést a nemzeti közösség gondolatába állította be. Azt fejtette, hogy miért kell napjainkban a keresztény családoknak a vallásos életet még jobban gyakorolni. Ez nemcsak az Egyháznak — mondotta a szónok — az érdeke, hanem érdeke az egyéneknek, a gyermekeknek, vagyis a jövő alapjának. A nemzetnek és a népnek a legfontosabb sejtje a család. Éppen ezért a keresztény család nem állhat ellentétben a nemzettel. A keresztény család a legbiztosabb alapja a nemzeti létnek és ahol az államvezetés együtt dolgozik az Egyházal, ott biztosítva van a nép java, ott rend és békeség uralkodik a társadalomban. Beszéde végén néhai Bleyer Jakab kisebbségi miniszter örökértékű szavait idézte: vallás és hit nélkül a nép szétbomlik és tömeggé válik.

Az ünnepséget a pápai és a magyar himnusz eléneklésével zárták be.

A szlováknyelvű katolikusok díszgyűlését,

a Központi Katolikus Körben tartották meg.

Madarász István, elnöklő kassai püspök

megnyitó beszédében hangsúlyozta, hogy a mostani nagygyűlés a legfontosabb probléma, a családmentés-nemzetmentés jegyében zajlik. Minél erkölcsösebb a család, mennél több gyermeket nevel föl, annál drágább a nemzet élete. Kéri a szlovákajkú híveket, hogy a vallásos családi élet hagyományos ősi szokását elevenítsék föl, és ezáltal Szent István birodalmának készítsenek szebb, boldogabb jövőt.

Hudec József nagysurányi gimn. igazgató előadásában a katolikus világnézet jövő feladatairól beszélt. Ki kell tölteni a liberalizmus pusztítása utáni űrt, helyre kell hozni a felforgató társadalmi tanok nyomán keletkezett pusztítást, világosságot hozni a világnézeti zürzavarba. És a diadalmas világnézet fogja összehozni a Dunamedencében élő népek sokaságát. Meg vagyunk győződve, hogy a krisztusi magaslatról fogja éltetni a megújuló világot a mindig időszerű Evangélium meleg fénye.

Horák Sándor, a Szent Adalbert Társulat igazgatója a katolikus sajtó feladatairól és jelentőségéről beszélt. A katolikus Egyház mindig a legnagyobb értéknek tartotta a könyvet, hiszen könyvek révén nevelte a lelkeket, adta a kultúrát a világnak.

Boglár Ferencné, a női csoport vezetője Assisi Szent Ferenc életéből vett példákkal utalt a katolikus öntudat lényegére és annak hatására a társadalmi és közéletben.

Madarász István kassai püspök

meleg szavakkal buzdította az egybegyűlteket a katolikus feladatok teljesítésére Szent István országában.

A díszgyűlés közönsége elénekelte a Himnuszt és lelkes hangulatban oszlott szét.

Pázmány Péter szobrának megkoszorúzása.

Az évről-évre megtartott Katolikus Nagygyűlések első napjának mindig kiemelkedő eseménye, hogy az Országos Pázmány Egyesületbe tömörült katolikus írók és hírlapírók felvonulnak a Pázmány Péter kardinális Apponyi-téren levő szobra elé, ahol azt beszéd kíséretében megkoszorúzzák. Az idén délután 4 órakor zajlott le ez az ünnepség a Pázmány-szobor előtt. A katolikus írók és hírlapírók sorában ott láttuk Hindy Zoltánt, az Egyesület ügyvezető elnökét, Tóth László főtítkárt, Hivatal József igazgatót, Mihalovics Zsigmond pápai prelátust, Orbán József kúriai bírót, Uher Károly miniszteri osztály-

főnököt, dr. Dániel Áront, a Sajtókamara főügyészét, Hetényi Bélát, a Sajtókamara ügyészét. Fekete Márton kormányfőtanácsost, a Sajtókamara kiadói főosztályának titkárát is. Az ünnepséget a Postászenekar a pápai Himnusszal kezdte meg, majd az Egysület nevében Jámbor Dezső titkár mondott beszédet. Ebben rámutatott arra, hogy a mostani idők súlyos felelősséget rónak az újságíróra és az íróra. — Ezekben a felelősségteljes komoly időkben — mondta a szónok — először is arra tanít bennünket a nagy kardinális, hogy a szellem minden körülmények között diadalmaskodik az anyag felett s másodsor arra figyelmeztet bennünket, hogy a mi munkánk nem öncél, hanem alázatos szolgálata a katolikus egyháznak és a hazának. Beszédét azzal fejezte be, hogy az újságíró mint mindig, úgy most kivált a belső font első vonalán áll őrt, hogy munkájával irányt mutasson, lelkeket erősítsen, hogy a sorsdöntő időkben minden romboló és egységbontó törekvéstől megóvja nemzetét. Ezután a szónok elhelyezte a szobor talapzatán az Egyesület hatalmas babérkoszorúját, majd a felemelő ünnepség a Postászenekar által intonált Szózat hangjaival ért véget.

A katolikus írók és hírlapírók Országos Pázmány-Egyesülete,

mint minden évben, úgy az idén is a Katolikus Nagygyűléssel kapcsolatban nyilvános Vitaestét rendezett az év legaktuálisabb problémájáról. Az idei Pázmány Vitaest tárgya: „A ponyváról még beszélni kell!” volt. A vitaestet a Központi Katolikus Kör palotájának nagy fehér termében tartották meg, amely zsufolásig megtelt és a közönség soraiban megjelentek: írók, újságírók, könyvkiadók, filmvállalkozók, rendezők, színészek is.

Hindy Zoltán, a Pázmány Egyesület ügyvezető elnöke szólalt fel és meleghangú beszédében köszöntötte Glattfelder Gyulát, az Egyesület elnökét kalocsai érsekké történt kinevezése alkalmából, rámutatva arra, hogy az új érsek első nyilvános szerepléséül az Egysületet választotta ki és ezzel is bebizonyította, hogy szívéhez mennyire közel állnak a nemzeti és katolikus ideálokért küzdő katolikus írók és hírlapírók. — Örömmel és büszkeséggel — mondta *Hindy Zoltán* — köszöntjük Nagyméltóságodat, mert úgy érezzük, hogy érsekké történt kinevezésével ránk, katolikus írókra és újságírókra is jut abból a fényből egy sugárkéve, amely a történelmi eseményekben gazdag kalocsai érseki székből vetődik ki.

Hindy Zoltán köszöntőbeszédének a végén egy emberként állt fel a közönség és szünni nem akaró tapssal üdvözölték Glattfelder Gyulát.

Glattfelder Gyula kalocsai érsek

hálás szavakkal mondott köszönetet az üdvözlésért, majd megnyitó beszédében rámutatott arra, hogy a Pázmány Egyesület évről-évre olyan témát hoz a felszínre, amellyel nemcsak a katolikus, hanem

nemzeti szempontból is fontos foglalkozni. Az idén a ponyváról fogunk vitázni — folytatta Glattfelder érsek — és ez a téma úgyannyira aktuális, hogy ennek megvitatása fölötte szükséges.

A ponyva az irodalomban és a közönség.

Az elnöki megnyitó után Ijjas Antal szerkesztő „A ponyva és a közönség és a beteg Kállay Miklós helyett a „Ponyva és irodalom” címmel tartotta meg előadását. Előadásának legelején rámutatott arra, hogy miként keletkezett a ponyva s mik voltak azok az indító okok, amelyek a ponyvát a vásárok sátraiból kiemelték és a városok és falvak utcáit öntötték el vele. Üzlet volt a ponyva, üzlet a kiadók számára, akik az irodalomtól távol eső selejtes fércmunkákat dobtak a piacra. Ezután körvonalazta mindazokat az okokat, amelyek az úgynevezett ponyvát kiváltották. Ezután rátért a ponyvát szerető közönség kulturális és világnézeti strukturájára. Részletesen ismertette azt a rombolást, amit a ponyva az olvasók lelkében végzett s rámutatott arra, hogy a ponyva a tömegérdeklődést milyen téves, illetve milyen rossz vágányokra hajtotta. Adatokkal támasztotta alá, hogy a ponyvát szerető közönségből kerültek ki azok a bűnözők, akik a ponyvából szívták magukba azokat a bűncselekményeket, amely miatt halállal, vagy börtönbüntetéssel lakoltak. Elismeréssel emlékezett meg a Nemzetpolitikai Szolgálat ponyvaellenes harcáról, amely hozzáértő kézzel nyúlt ehhez az égető és megoldásra váró kérdéshez. Ezután az előadó vázolta az író és az irodalom feladatait, amelyekkel a ponyva kártevéseit helyrehozhatják és a pozitív értékek fejlesztését érik el.

A film-„ponyva” romboló hatása.

Ijjas Antal nagy tetszéssel fogadott előadása után Renárd Béla filmszínház-igazgató mondott beszédet az úgynevezett film-ponyváról. Előadásának elején foglalkozott mindazokkal a tényezőkkel, amelyekből megszületett a most élő ember nemcsak szórakozását, hanem tanítását előmozdító film. Először — folytatta beszédét — szórakoztató jellegű volt a film, majd a filmet közelebb akarták hozni a színpadhoz. A következő lépés az volt, hogy a film átlépte a színpad határait és a mozgókép vizualitása folytán a film nemzetközivé lett. Óriási tömegeket mozdított már a legelején is a film és ezek a nagy tömegek a kávéházakból és a vándorcirkuszokból modern palotákba költöztek. A film mindig a kor szellemét tükrözi vissza, amikor a film tömegszórakozássá lett, természetesen erre az új üzletágra a zsidó tőke nehezedett rá, s arra rögtön rányomta bélyegét. Itt kapcsolódott be a ponyva a filmbe. Nem az irodalmat és a tanítást, hanem az üzletet jelentette a film. Jött a gengszter, majd mesterdetektív, majd később a granginyol. Amikor ebben már megcsömörlöttek, a kasszasikerre dolgozó tőke az erkölcsi ponyvára tért át. Jöttek az új filmek, amelyek a ruhátlanságot és az alacsonyabbrendű érzékiséget keltették fel, ezek voltak az úgynevezett 16 éven felüli

filmek. Úgy elrontották a közönséget, hogy a mély irodalmi értéket és történelmet adó filmeket már meg sem érti, hanem csak kritizálni tudja a közönség. A legnagyobb rombolást a film Amerikában végezte el s éppen azért érthető, hogy ennek egyik államában már 1910-ben fel kellett állítani a filmcenzurát. Magyarországon 1918-ban, Németországban 1920-ban lépett életbe a filmcenzúra, amely először könnyed volt és így tovább bátran és nyíltan dolgozhatott a ponyva. A nagy összeomlás után Németország, Magyarország és Olaszország ismerte fel először annak szükségességét, hogy a cenzurát szigorítani kell. Ugyanakkor Amerikában s Európa több államában, így Magyarországon is a katolikus tömegek álltak sorompóba és az Actio Catholica indított erőteljes mozgalmat a film megtisztítása érdekében, amely tényleg eredményre is vezetett, mert ahogy látjuk, nálunk is már kiveszőben van a filmponyva és jönnek azok a filmek, amelyek a szórakozás mellett tanítanak és a vallásos és nemzeti érzést ápolják.

A színház és a ponyva.

A nagysikerű vitaest utolsó szónoka Tóth László volt, aki a színház szempontjából ismertette a kérdést. „— Nem arról van szó — mondotta Tóth László —, hogy a könnyű és szórakoztató színhátékokat akaránk száműzni s hogy minden színháztól csak klaszszikus és irodalomtörténeti értékek előadását kívánnánk. A selejtes, az alacsonyabbrendű, a művésztetlen, a jóízléssel és a tiszta erkölcsi felfogással ellenkező, csak a tömegek alacsony ösztöneit kiszolgáló szindarabgyártmányokat nem akarjuk többé garázdálkodni hagyni. A színház jogosan hivatkozik a maga kulturális, magasabb érdekre, de akkor feladatát úgy kell végeznie, hogy ezekkel a nagy célokkal ne kerüljön ellenkezésbe. Az irodalmi szempontból silány, a színpadművészet szempontjából értéktelen, a közönség ízlését és lelkét rontó színpadi ponyvaprodukciókra nincs szükség. A könnyű színpadművészet, a szórakoztató színház is dolgozhatik tiszta, finom eszközökkel, irodalmilag, művészetileg kifogástalan módon. Csak ezt akarjuk, mert a rossz ponyvának akkor sem lehet helye színpadjainkon, ha bús hasznót ígér. A színház is üzlet, — bizonyos fokig — fejezte be előadását — de nem lehet csak üzlet; hanem alá kell rendelnie magát a magasabb nemzeti, erkölcsi, irodalmi és művészeti szempontoknak.

A nagy tapssal fogadott előadás után a közönség soraiból is többen hozzászóltak az elhangzott előadásokhoz, majd Glattfelder Gyula kalocsai érsek, az Egyesület elnöke mondott záróbeszédet, aki összegezve az elhangzott előadásokat és a hozzászólásokat, arra mutatott rá, hogy bár hatóságilag a ponyvát kitiltották az utcákról és a vásárokról, de továbbra is figyelemmel kell kísérni ezt a kérdést és éppen ezért volt fontos a vitaest, mert a ponyvával kapcsolatban oly utakat világított meg, amelyeken még mindig szabadon mozoghat, de más köntösben a ponyva.

Az Eucharisztikus Papi Társulat és Unio Cleri pro missionibus, együttes gyűlését a Központi Papnevelde disztermében tartotta meg.

Scheffler János szatmári püspök az Eucharisztia jegyében nyitotta meg a két nagymultú egyesület gyűlését. Az eucharisztikus lelkület legmélyebb, legsajátosabb kifejezője a papnak, de az eucharisztikus papi lelkület a legbuzgóbb ápolója a missziós mozgalomnak is.

Kriegs-Au Emil pápai kamarás, városmajori plébános az „Idők jele” címen vázolta a szovjet bombatámadás által sújtott városmajori templom romjain feléledő katolikus öntudatot, amely nemcsak a levelek sokaságában nyilvánul meg, hanem az engesztelés kiszélesedő mozgalmában, a szentáldozások növekedésében.

Erdey Ferenc egyetemi tanár az Eucharisztikus Társulat egyeztetendő munkájáról számolt be és vázolta a jövő célkitűzéseket a ránk váró nehéz időkben.

Kovács Gábor váci lelkiigazgató a katolikumnak a missziós gondolatral való szerves összefüggéséről tartotta meg tanulságokban bővelkedő előadását.

Krywald Ottó pápai prelátus, országos igazgató beszámolóbeszédében örömmel állapította meg, hogy a missziós gondolat a hívek és papság körében további megerősödésnek néz elébe. Beszámolója végén felolvasta azokat az elismerő szavakat, amelyeket XII. Pius pápa Őszentsége intézett a papsághoz és hívekhez, megköszönve a nagy áldozatkészséget, amellyel a világmisszió ügyét a nehéz időkben támogatták.

A Magyar Görögkatolikusok Országos Szövetsége,

a budai Katolikus Körben tartotta meg diszgyűlését, amelyen nemcsak a fővárosi, de a vidékről szép számmal felutazó görögkatolikusok is megjelentek.

Dorogi Farkas Ákos m. kir. kormányfőtanácsos, fővárosi tanácsnok hangsúlyozta a diszgyűlést megnyitó beszédében, hogy az Országos Szövetségnek munkája az Istenben való hitnek, a katolikus Anyaszentegyháznak és a magyar nemzeti gondolatnak hűséges szolgálata. Az a célkitűzés, amelyet a Szövetség kezdettől fogva magáévá tett, a történelem mostani véres napjaiban az egyedül helyes útnak bizonyult. A nemzet sorsdöntő éveiben fokozottabb erővel szolgálják hitükkel nemzetépítő céljaikat.

Dudás Miklós hajdúdorogi püspök rámutatott arra, hogy az Országos Szövetségnek elsődleges célja az egyedekben szétszórta jelentkező erőket összefogva olyan értéktökéket gyűjteni, amelyek szilárd öntudattal dolgozik a görögkatolikus magyarság vallási és nemzeti feladatainak megvalósításán és önérzetes fellépésével bizto-

A görög szertartású katolikusok diszgyűlése.

A katolikus leányok diszgyűlése.

A katolikus leányok diszgyűlésének előadói.

Te Deum.

sítja a saját munkásságát a szentistváni birodalom többnyelvű lakosságának egybekapcsolása érdekében. Isten bőségesen megáldotta életértékekkel a görögkatolikusságot, amely tudatot élő hittel hordozzák. Faj és vér szerint egyek vagyunk az egyetemes magyarsággal, — fejezte be beszédét a püspök — vallásunk szerint pedig hittestvérei a szentistváni birodalom másnyelvű görögkatolikus polgárainak.

Ilniczky Sándor nagyprépost, kárpátaljai főtanácsadó beszében foglalkozott az egykori csehszlovák köztársaság vallási viszonyaival. Ezzel kapcsolatban rámutatott arra, hogy annakidején a római katolikus Egyház megértő testvéri támogatásban részesítette a görögkatolikusokat a pravoszlávia elleni súlyos küzdelemben. Számos hivatalos bizonyítékot olvasott fel annak igazolására, hogy a csehszlovák imperialista politika az elmúlt húsz év alatt a pravoszlavizmussal akarta gyöngíteni a római- és görögkatolikusok magyar érzelmű táborát.

A lelkes hangulatú gyűlés a pápai és magyar himnusz elénekelésével ért véget.

A Szent Miklós Magyarországi Unió Szövetség,

diszgyűlésén sokan jelentek meg a mindkét szertartású katolikus papság és világiak soraiból.

Dudás Miklós hajdúdorogi püspök, a Szövetség országos elnöke megnyitóbeszédében utalt a magyar katolicizmusnak gondviselészerűen felkinált mostani nagy feladatára Kelet felé. Főleg most vagyunk hivatva minél nagyobb erővel munkálkodni az egy Akol és egy Pásztor fonséges eszméjéért. Annak a katolikus magyarságnak jutott ez a feladat, amelyiknek jelentős részét adják a görögszertartású katolikusok, akik szertartásukban megőrizték Kelet hagyományait és színpompáját, lelkük pedig megtermékenyült Nyugat kulturált katolicizmusával. A messze Keleten küzdő honvédség most a keresztet magasra emelve viszi a felszabadulást, a hitet az elnyomott százmillióknak. Számukra nem imperialista hódítás ez, hanem a lelkek visszaszerzése a hit számára. Hadseregünk útját imáinkkal kísérjük. És imáinknak, munkánknak követnie kell az Unió zászlóját, amelyik kiesett a francia, belga és más missziós munkások kezéből. Ezt a zászlót kell az ikonok mellé állítani. Krisztus Egyháza legfájóbb sebének meggyógyításában minden magyar katolikusnak ki kell vennie a részét.

Mihalovich Sándor kanonok, főesperes az Unió történelmi hivatásáról, gyökereiről és a jövő lehetőségeiről tartott előadást. Történelmi visszapillantásában megemlékezett a pápák uniós parancsairól. Felemlítette a veszprémvölgyi kolostor alapítólevelét, amelyben Szent István hálával emlékezik meg az első egyetemes zsinat atyáiról és kéri főleg Szent Athanáz közbenjárását. Útmutató ez szá-

munkra, hogy mi is Szent Athanáz kitartásával hordjuk el az előítéletek hegyeit, amelyeket az emberi szenvedélyek állítottak az Unió elé. A bízató fény ebben a sötét éjszakában az örök mécsesből árad, amely jelzi az egység örök forrását, az Eucharisziát. A köztünk jelenlévő Úr Jézus minden uniós munkánknak a megerősítője és megáldója.

König Kelemen O. F. M., az Unió Mozgalom ismert munkása bejelenti és megokolja egy újabb uniós folyóirat szükségességét, amelyik az egyesülés eszméjét a protestáns testvéreink felé is szolgálná. Ismertette az erre vonatkozó eddigi külföldi mozgalmakat, megbeszéléseket és irodalmi munkásságot.

Szántay-Szémán István prelátus, társelnök zárószavaiban rámutatott a legutóbb szentéavatott uniós vértanu, Szent Jozafát görögkatolikus püspök életére és munkásságára, akinek példája a legjobb irányító a hősies uniós munkánkban.

A Magyar Katolikus Tanítóegyesületek Országos Szövetsége, szokásos évi közgyűlése után a Szent István-Társulat nagytermében tartotta meg díszgyűlését, amelyre számosan feljöttek a vidéki tanítóság köréből is.

Finta Sándor országos elnök megnyitóbeszédében örömmel üdvözölte a tanítóság nevében az Actio Catholica ezévi munkatervét, amelyik oly közel áll a tanítói működéshez is. A tanító életének példaadónak kell lenni a családi élet terén. Fontos szerep jut a katolikus tanítónak a családgondozás területén a háborús viszonyok között.

Shvoy Lajos székesfehérvári püspök

a nevelés jogáról tartott nagyszabású beszédet. A Deutsche Zeitung feltűnést keltő cikkéből indult ki, amelyik tagadja, hogy az Egyháznak és államnak, sőt hogy a szülőnek is előjoga lenne a gyermek nevelésére. A D. Z. szerint a „népcsoportnak” van meg teljes joga a gyermeket az ő világnézetében és társadalmi szemléletében nevelni.

A székesfehérvári püspök így folytatta beszédét: Anélkül, hogy a kérdés német vonatkozását érinteném vagy egyáltalán figyelembe venném, két elvi kérdést szeretnék e cikk kapcsán fölvetni és tisztázni. Először is az alapvető kérdést tisztázzuk, hogy valóban a kereszténység ellensége-e a kultúrának, azután a második kérdést, hogy a római katolikus Anyaszentegyháznak van-e joga a népek és egyesek neveléséhez.

1. Vajjon ellensége-e a kereszténység a kultúrának? Nem új vád ez.

Ugyanaz a vád ez, amellyel a farizeusok az Úr Jézusnak szemére vetették, hogy nem tartja meg az Isten törvényeit, mert szombaton meggyógyította az inaszakadtat, meg a vakon született embert. Ugyanaz a vád, amellyel az apostoli egyházat üldözték

háromszáz éven át a római dekadens világ császárai; ugyanaz, amellyel harcolt az egész középkoron keresztül a császári hatalom a pápai hatalom ellen, majd a XVI. században az ú. n. reformáció nyomán a felvilágosodás s az abból született liberalizmus és a marxizmus és bolsevizmus.

Ha igaz volna ez a vád, amit a századok folyamán annyi formában, szellemi világunk minden vonalán hangoztattak és politikai, katonai, de meg erkölcsi hatalommal is vívtak a földi hatalmasságok az Egyház ellen, már nyoma se lenne a katolikus Egyháznak. Nero, Diocletian már rég kiírtották volna a keresztény nevet a történelemből, nem kellene Leninnek és Sztalinnak ugyanezt meghirdetni.

Nem a kereszténység, Krisztus evangéliuma miatt merültek népek kulturátlan kaoszbba, ahogy a cikk odaveti, hanem ép azok a népek merültek kulturátlan kaoszbba, amelyek nem fogadták be Krisztus evangéliumát. Történelmi tudatlanság és csúf hálátlanság állíthatja csak az ellenkezőjét.

Az avarok, hunok, gótok, longobardok stb. hatalmas néptörzsek, melyek fiatalos szilaj erővel végig száguldottak egész Európán és saját pogány kulturájukban minden faji és vérségi erejük mellett elpusztultak, kiáltó példái a való igazságnak. Hogy mi, Szent István népe, ezer év után itt élünk a Duna-Tisza közén, a Kárpátok alatt, egyedül annak köszönhetjük, hogy első szent királyunk bölcsességéből Krisztus evangéliuma megoltalmazott, hogy kulturátlanok maradjunk s a faji kaoszbba merüljünk. S ha Szent Bonifác és társai s ha Nagy Károly és a Karolingok nem terjesztik annyi hősiességgel az evangéliumot a vad germán törzsek között, egész bizonyos, hogy ezek a törzsek is kulturátlanok maradnak és a faji kaoszbba merülve egymást irtják ki, mint a népvándorlás többi néphullámai.

Szent Pállal mi is elmondhatjuk, hogy „nem szégyeljük az evangéliumot”. Nemcsak nem ellensége az a civilizációnak, a lelki s ezáltal a szellemi és technikai kulturának. hanem annak egyetlen, nélkülözhetetlen alapja s minden igaz szellemi és emberi és nemzeti nagyság forrása. Büszkén mutatunk rá az Egyház hőseire, kik egyúttal az emberi nagyság kimagasló reprezentánsai.

Tesszük ezt annál öntudatosabban, mert katonáink borzadva, vezéreik pedig lelkiileg összetörve beszélnek arról a kulturátlan faji kaoszról, amelyet a szovjet 20 esztendősi óriási energiával és nagyhanggal megteremtett istentelen és Krisztus evangéliuma nélküli kulturájából, a valóságban a szovjet állati világából és embertelen társadalmából élénk tárul.

2. Mindez, amit eddig mondtam a kereszténység és civilizáció viszonyáról indirekte felelet egyúttal a második kérdésre is, hogy van-e joga a katolikus Egyháznak a népek és egyesek nevelésére. Az az intézmény, mely a történelem folyamán a népeket a babona sötéttségéből az evangélium világosságára kivezette, őket a pusztulástól megóvta és nekik annyi és oly kiváló nagy egyéniséget,

államférfiút, tudóst, művészt és katonát és szentet oly nagy bőségben adott, az elvitathatatlanul a népek hatalmas nevelője. A felolvasott ujságciikk ezt tagadja. Lássuk hát, megilleti-e a nevelés joga az Egyházat.

Erre a kérdésre megfelel a nagy pápánk, az örökkévalóságba költözött XI. Pius, aki szinte előrelátva a veszedelmeket, 1929. december 31-én „Divini illius Magistri” kezdetű, az ifjúság neveléséről szóló encyklikájában fektette le az Egyház hivatalos álláspontját e kérdésben.

Ezek szerint a nevelés természetes és elsődleges joga a családnak. A természet rendje szerint a család joga a termékenység, az élet principiuma, ezzel együtt a családé egyúttal az életre való felnevelés joga is. Ez elválaszthatatlan a családtól. Annak joga és kötelessége. Ez alól a jog és kötelesség alól az állam sem mentheti fel a családokat. Az államot ez az elsődleges jog nem illeti meg, mert a gyermek nem az állam teremtménye. Az államot csak az a jog illeti meg, hogy tagjai számára a közjót a társadalmi javakat e világi eszközökkel, tehát a maga államhatalmával biztosítsa. Nevelői hatáskörét a közjó szabja meg. Feladata védeni a gyermek jogait, ha a szülők elhálnak vagy pedig fizikai vagy erkölcsi okokból képtelenek vagy méltatlanok nevelői hivatásukat betölteni.

Az embernek azonban, mint transcendens lénynek, — akiknek e fizikai világon túl a természetfölötti világhoz is van joga és igénye, — nemcsak természetes, de természetfölötti hivatása van. Erre a hivatásra egyedül és kizárólagosan a Katolikus Anyaszentegyház neveli az embereket. És pedig azért, mert egyedül neki adta meg Krisztus Urunk a küldetést, hogy az Ő nevében tanítsa a nemzeteket, azután azért is, mert őt ruházta föl e küldetéshez szükséges képességgel és hatalommal. Reá ruházta t. i. legfőbb tanítói hatalmát, mondván: „aki titeket hallgat, engem hallgat, aki titeket megvet, engem vet meg” és ezzel a hatalommal megadta neki a hit és erkölcs dolgában, vagyis a természetfölötti igazságokban a tévedésmentesség adományát, a Szentlélek különös fölvilágosítását és örökösét. A transcendens világot a görög és római bölcselők is fölfedezték, de mily bizonytalan emberi tapogatódzások ezek az evangélium fönséges tanításához képest. S ha hirdetnek is tiszta életfelfogást és erkölcsöt, nincs bennük élet és erő, mert nincs szankciónk. Az Egyház kezében a legnagyobb szankció van: a kizárás a természetfölötti világból s az Ő kezében van kizárólagos hatalommal a lelki újjászületés a szentségek által.

Azok a nevelési irányzatok, melyek tagadták az Egyház nevelői jogát, s különféle típusú laikus iskolákat alapítottak, azzal remélték megoldani Rousseau nyomán a kérdést, hogy azt hirdették, miszerint az ember természettől fogva jó. Semmi szükség megváltásra, semmi szükség szankcióra. De mily borzalmasan cáfolt rá erre az élet és azok a szörnyű eltévelyedések, melyek morális téren, de kivált szexuális téren jelentkeztek és jelentkeznek ma is.

Igenis valljuk teljes meggyőződéssel, hogy Egyház és nevelés, Egyház és iskola együvé tartoznak. A szétválasztás mesterséges folyamat és nem természetes és csak kárára van a családnak és az államnak. Az iskola a családi ház kiegészítője és arra való, hogy a családi nevelést szélesebbé, tágabbá és így életrevalóbbá tegye. Az Egyháznak e téren egész különös, sőt alapvető mondani- és adni-valója van. Az iskolának a tudományos képzés mellett rátermettséget kell adnia az élethez. Ezt legtökéletesebben az Egyház adja, mert ő adja meg az erkölcsi rátermettséget. Ezért adják szívesen másvallású és hitetlen emberek is gyermekeiket a hitvallásos iskolába. Ott valami nagy és komoly pluszt kap a tanuló. S valóban, ha valaki az Egyház tanítását nem értékeli is, vagy éppen túlhaladt álláspontnak tartja is, el kell ismernie, hogy az Egyház nevelése a legkiválóbb.

Mindezen elgondolások alapján megállapíthatjuk, hogy a nevelés joga az Egyházat egész különös módon és mindenkitől függetlenül megilleti s minden törekvés, mely ezt korlátozni vagy megszüntetni óhajtja, az emberiség érdeke ellen cselekszik.

Ha az Egyháznak a nevelés joga, úgy ez egyúttal kötelessége is és pedig legszentebb kötelessége. E kötelességének úgy tesz eleget, ha követi Mesterének küldetését és az evangélium szent, derűs, egyedül boldogító világnézetét nevelése minden legkisebb tagozatában és a tanítás egész vonalán bátran és meggyőződéssel hirdeti. Katolikus Tanító Testvéreim! Az Egyház jogát a neveléshez legtökéletesebben úgy valljuk és védjük, hogy a mi csodálatosan gazdag és utolérhetetlenül szép világnézetünket az egész vonalon maradék nélkül képviseljük. A mai kemény világnézeti harcban ezt az Úr Jézus el is várja tőlünk.

A Katolikus Tanügyi Tanács,

a Szent István Társulat dísztermében tartotta meg teljes ülését
Serédi Jusztinián bíboros hercegprímás jelenlétében.

Madarász István kassai püspök

elnöki megnyitójában foglalkozott azzal a gondolattal, hogy a katolikus pedagógia képes-e az ifjúságot hősiességre nevelni. A püspök tisztázta a hősiesség fogalmát és a katolikus erkölcs-tan elveiből azt az eredményt vonta le, hogy a katolikus pedagógia a legalkalmasabb önmegtagadó, önfeláldozó, halálmegvető, bátor ifjúság nevelésére. Rámutatott történeti távlatában, hogy az Egyház már kétezer éve számtalan hőst nevelt az emberiség-nek; a vértanuk, szentek, nagy jellemek millióit. Még a szorosan vett katonai eredményeket is kifejleszti a katolikus erkölcs-tan, amire számos példát találunk akár hazánk történetében is. Katolikus hittel és erkölccsel a legnagyobb dolgokat lehet művelni: önzetlenül, férfiasan küzdeni és önfeláldozó lélekkel lemondani e világról, mosolyogva meghalni egy szent eszméért,

egy szent kötelességért. A katolikus vallás a hősök vallása — fejezte be az elnöklő püspök mélyenszántó, nagyhatású beszédét.

Vitéz Bély Alajos m. kir. altábornagy, az Ifjúság Honvédelmi Nevelésének és a Testnevelésnek Országos Vezetője a leventeintézmény céljáról, nemzeti és vallásos nevelésének útjáról beszélt. A leventeegyesület hivatása az egységes szellemben való nevelés. Egy új társadalom kialakításának gigantikus munkája ez a közösségi életre, az új magyar életformára, öntevékenységre és önkormányzatra való nevelés. Csak a közösségbe tömörült új társadalmi réteg tud sikeresen megküzdeni a szociális bajokkal. Az új magyar életforma gátat vet a múlt évszázad óta feltörő féktelen önzésnek, amely a szabadverseny és individualizmus jegyében fojtogatta az egyént. Új életformára van szüksége a honvédelmi nevelésnek is, mert a mostani totális küzdelemben a győzelem biztosítóka a minél szorosabb közösségi szellem. Ez táplálja a mai fiatalságban a hősi létezészémleletet. Ám az új alapokra parancsszóval áttérni nem lehet, hanem abban lélekkel kell belehelyezkednünk. Ezért van olyan fontos szerepe a Leventeegyesület megalkotott formájának. A Leventeegyesület nemzetpolitikai szempontból rendkívül jelentős tényező. A maga alapszabályaival, tisztikarával, választmányával, közgyűlésével, munkarendjével, költségvetésével és közösségi életével kicsiben a, község, vármegye, az ország kormányzását mutatja be. Itt tanulhatja meg, ilyen formák közt a levente legjobban a kötelességteljesítést, a fegyelmet igazi lelki alapokon. A leventeintézmény éppen a célkitűzéseinél fogva kötelességévé teszi a vallásos nevelést, a vasárnapi és ünnepnapra szentmisén való részvételt, lelkigyakorlatokat, szent gyónást-áldozást, heti valláserkölcsei oktatást. Így szolgálja a nemzetet a levente a legbiztosabban. De éppen ezért mindenki érezze kötelességének a leventeintézménnyel való legszorosabb együttműködést.

Simon Károly tanügyi főtanácsos, ügyvezető alelnök előterjesztette jelentését, mely szerint az év folyamán 7 tanügyi szolgálati rendtartást és utasítást adtak ki a katolikus iskolák számára. Elkészítették a 8 osztályú népiskola tantervét és általános utasításokat. Elkészítették 145 tan- és segédkönyv és 111 ifjúsági mű egyházi jóváhagyását. Ezután megemlékezett Hanauer Á. István váci püspök elhunytáról, aki a Püspöki Kar részéről a Katolikus Tanügyi Tanács vezetője volt.

Szent Ferenc világi rendjének,

ünnepi díszgyűlése a Vigadó zsufolásig megtöltött nagytermében zajlott le, amelyen megjelent a püspöki kar számos tagja, valamint a katolikus közélet sok kiválósága.

Scheffler János szatmári püspök

megnyitóbeszédében Szent Ferencet, a béke szentjét állította ko-

runk sötét kavargásába. A béke elsősorban egy-egy lélek harmóniája. A harmonikus lelkek nem ismernek civódást, ellentétet. Sok harmonikus lélek az igazi béke titka, a háborús fúriák megjuhásztója. Ezt a harmóniát elnyerjük, ha kidobjuk szívünkéből a kapzsiságot, kevélységet és érzékiséget, korunk e három szörnyű bajokozóját. Ezzel kell manapság telíteni a köztudatot a Szeráfi Szent szellemében, hogy minél előbb visszanyerje az igazi béke összhangját.

Mihalovics Zsigmond prelátus, A. C. országos igazgató beszédében hangsúlyozta, hogy Róma már félévszázada jelzi az emberiségnek a válság felé rohanását. XI. Pius pedig élesen látta, hogy a pillanat már el is közeledett, amikor az emberiség épülete magába omlik. Ezért mozgósította az Egyház minden tagját, nehogy a romok a kereszténységet is magukkal rántsák. Az Actio Catholica sorsdöntő hivatása éppen e napokban világlik elő legjellegzetesebben. Az Isten országáért történő világakció védőszenztjévé az Egyház Feje Szent Ferencet választotta. Ferenc templomépítő volt a szó igaz értelmében, mert megtérése után egymásután építette újjá a környék omladozó templomait. Majd látomásban jelölte ki neki az Úr nagy hivatását, amikor megmutatta, hogy Ferenc vállalja tartják a ledőlni akaró Lateráni Bazilika falait. Szent Ferenc most is eleven erővel formálja, alakítja a katolikus életet követői, intézményei, példája által. Az Istenkeresés az élet minden viszonylatában, ez az Actio Catholica életelve és ez egyúttal a mai világ orvossága az igazi katolikus akción keresztül.

Martély Elemér vidéki rendőrfőkapitány-helyettes lángoló szavakkal tett vallomást a világi rend tagjainak hithűségéről és a munkakészségről, amellyel Krisztus országát gyarapítani akarják minden akadály ellenére.

Vargha Theodorik ferences tartományfőnök a ferences szellem örök időszerűségéről beszélt. Örökké időszerű, tehát örökké fiatal, ami az evangélium gyökeréből sarjad és állandóan az evangélium élteti. Szent Ferenc az evangélium legtisztább gyökerét emelte ki a ferences életforma lényegének. A szegénység, egyszerűség, testvériség a ferences szellem örök sajátossága. Ez az evangéliumi életforma lett a leggazdagabb társadalmi érték. Ebből fakadt az életszentség, amelynek képviselői nemcsak a fogadalmas szerzetesek, de a ferences Világi Rend megszámlálhatatlan tagja úgy a multban, mint a jelenben. Olaszországban évtizedek óta köteteket bocsátanak közzé, amelyekben a Harmadik Rend elhunytjainak, gazdagok és szegények, tisztviselők és munkások, öregek és ifjak életrajzát közlik nagy bőséggel, akiknek élete csupa példaadás a szentség felé vezető úton. A ferences szellem örök időszerűsége megnyilvánul a missziós szellemenben, amely hétszáz éve árad kifogyhatatlan bőséggel. Az örök időszerűségnek sajátossága a tudományos törekvés, amely szintén a legnagyobbakat adta a

Rend kebeléből és amelynek vonala töretlenül halad a ferences történelemben. A ferences szellem időszerűsége történelmi valóság, mert minden kornak nyújtott az evangéliumi igazságok tárházából életeszményt és életpéldát.

A Szociális Misszió Társulat elnöknői napját,

a székházában tartotta meg, amelyen a fővárosi elnöknőkön kívül nagy számban jelentek meg a vidéki szervezetek elnöknői.

Vormair Kamilla általános főnöknő megnyitó beszédében idézte Prohászka Ottokárnak huszonöt évvel ezelőtt az országos szervezet kongresszusához intézett üdvözlését: „Azért jöttünk össze, meleg szív a meleg szívhez azért közeledik, hogy céljainkat jobban megértsük és azok valószínűsítésére egymáson buzdulva tüzet fogjunk”. Ezek a szavak kigyújtják továbbra is bennünk a közösségi szellemet és fokozzák tettekkészségünket. Mert tanúi lettünk a közszellem romlásának, a katolikus szentségi jellegétől megfosztott házasságok szétbomlásának, a segélyezés pauperizáló hatásának. Az életnek ezen nyers valóságaival birkózva néha meg-megszállja a lankadás a szociális munkást. Ezért jó időnként testvéri összefogásban találkozni, hogy új erőre teheszünk szert.

Folba János prelátus, vezéresperes a női lélek építőerejéről beszélt. Az első építőerő a lelki szépség, amellyel ezer év óta építeni tudtak a nagy és szent magyar nők családot, társadalmat, nemzetet. A másik építő sajátosságot a Bölcsesség Könyve az „erős asszony” elnevezéssel illeti. Az erős asszony a csapások közt tudott imádkozni, lemondani, újra és újra megküzdeni az élet felvetődő nehéz problémáival. Ha ilyen nők vannak, akkor a férfi tudja, miért harcol benn és künn. Ebben a világroppantó küzdelemben az fog győzni, aki egy perccel tovább bírja. Ezt a döntő percet a magyar nő áldozatkészsége, építő akarata fogja nemzetünk számára megszerezni.

Boér Judith S. M. szerkesztő ismertette a Szociális Misszió munkaközösségének jövőévi munkatervét, amelynek arányban kell lenni az idők szükségleteivel. Szociális munkájuk alapja a család volt és az lesz, mert a család a tengelye minden egészséges szociális átalakulásnak.

Kopasz Irma jelentést tett az Asszony-Szövetség munkájáról, *Hajós Alexandra* a lelki felkészültségről beszélt, majd *Hamel I. a.* diszla a főtitkári jelentését olvasta fel, amelyben beszámolt a 30.000 tagot kitevő 358 csoport munkájáról.

A Szociális Missziótársulat közgyűlését,

az Új Városháza közgyűlési termében tartotta meg.

Báró Apor Vilmos győri püspök

megnyitóbeszédében megemlékezett a Szociális Misszió Társulat

megboldogult főnöknőjéről, Farkas Edithről, aki a magyar katolikus női társadalom megszervezése és szociális munkába állítása körül bámulatos tevékenységet fejtett ki és az ő Társulatát egységben, fegyelemben, ellenálló erőben hagyta a magyar katolicizmus nagy értékeként. Udvözölte a püspök Vormayr Kamilla általános főnöknőt, aki a szép örökséget válságos időkben vette át.

Vormayr Kamilla beszédét Prohászka Ottokár szavaival kezdte: „Minél nehezebb az idők járása, annál több lélek kell belénk”. A „több lélek” hivatását szolgálta Farkas Edith Alapító Főnöknő, amikor a női lélek fensőbbrendű hivatásáért dolgozva küzdött a társadalomban a kereszténység érvényesüléseért. Ezt az örökséget gyümölcsözteti a Társulat a szociális nevelés, a világi apostolok képzése által. A Kékkeresztes Tábor az egység, hűség és fegyelem szellemében dolgozik Krisztus békéjéért Krisztus Országában. Amikor nemzetünk élet-halál harcát vívja, a katolikus nőknek is föl kell venni a harcot a pogányság ellen. Mindent latba kell vetni, hogy Magyarországon ismét Krisztus szerint gondolkozzanak, Krisztus szellemében alkossák a törvényeket és Krisztus szellemében neveljenek.

Az országos főtítkári, a budapesti szervezet és a pénztári jelentés után Káddár Levente államtitkár tartotta meg előadását „A magyar családjért” címmel. Visszatekintést nyújtott a 30 évvel ezelőtt megkezdődött családvédelmi törekvésekre és mozgalmakra, amelyekben nagy szerepe volt a Szociális Missziótársulatnak. A családi élet védelmében kapcsolatos törekvéseket — folytatta az államtitkár — két nagy csoportra oszthatjuk. Meg kell védeni a leromlott családból kiesett családtagokat. Megelőző intézkedésekkel meg kell akadályozni a családok leromlását. Közvetve minden szociális intézkedés ebben az irányban működik. De erkölcsi, népességgazdasági és gazdasági okok közvetlen intézkedéseket is sürgetnek, amelyek előnyöket biztosítanak a többgyermekes családok számára. Ezt szolgálja a nép- és családvédelmi alapokról szóló új törvény, amelynek szellemében mindnyájunknak együtt kell dolgozni, hogy minél több egészséges családot állítsunk a nemzet jövőjének biztosítására.

A közgyűlés folyamán több indítvány hangzott el. Kasics Margit országos alelnök indítványozza, hogy Farkas Edit alapító rendfőnöknőről utca neveztesse el a fővárosban. Biskey Karola: Hassanah oda a magyar asszonyok és leányok, hogy a légvédelmi óvóhelyek falán kifüggesztessék a kereszt! Balásy Miklósné, a debreceni Missziótársulat elnöknője a Szociális Missziótársulatba tömörült 30.000 katolikus nő nevében kéri a törvényhozást, hogy a szentségi házasságot helyezze vissza abba a méltóságába és erejébe, melytől az 1894. évi XXXI. tc. megfosztotta.

Báró Apor Vilmos győri püspök záróbeszédében hangsúlyozta, hogy a nőnek most áldozatot kell hozni, lemondani a kényelem és luxus sok kinövéséről. Másodszor pedig a katolikus

nőnek mindenütt ott kell lenni, ahol segíteni és bajokat orvosolni tud a nemzete és Egyháza szolgálatában.

A Szentlélek Szövetség díszgyűlése.

A Szentlélek Szövetség díszgyűlését a Központi Katolikus Kör fehértermében tartotta meg. A Szent Margit Intézet énekkarának énekszáma után *Mészáros János* protonotárius kanonok mondott elnöki megnyitót. Megnyitójában a szellemi világ tiszteletéről szólott, majd hangsúlyozta, hogy az emberi tévedések útvesztőjében eltévedt modern embernek szüksége van a Szentlélek világosságára és segítségére.

Az elnöki megnyitó után *Palágyi Natália* szociális testvér terjesztette elő titkári jelentését a Szentlélek Szövetség 1941/42-iki évi egyesületi életéről.

Majd *Pakocs Károly* kanonok, szatmári püspöki helynök tartott értékes előadást „Isten szemével” címmel. Az Isten lelkének lényege a fény és a látás — mondotta *Pakocs Károly* —. Az Isten látását nem korlátozza semmi, sem a föld, sem az idő, sem a távolság. Az ember, különösen a mai ember szeme és látóköre egybeesik a földdel, pedig a természetfölötti életre meghívott embernek az Isten horizontjával kell nézni és látni. A történelem bizonyítja, hogy az emberek is nézhetnek és láthatnak az Isten tekintetével. Az ellentmondások világában a katolikus embernek szüksége van az Isten lelkének világosságára.

A díszgyűlés második felében dr. *Hamvas Endre* bpesti általános érseki helytartó elnöklete alatt rövid világnézeti előadások hangzottak el, amelynek során előadást tartottak *Schlachta Margit* általános főnöknő, *Rónay Paula*, *Veress Marianne*, *Székely Gertrud*, *Kowalcze Anita* és *Palágyi Natalia* kerületi szoc. testvérek.

Dr. *Hamvas Endre* bpesti érseki általános helytartó körvonalazta a világnézet fogalmát. Majd rámutatott arra, hogy a keresztény világnézet felsőbbrendűségénél fogva jogot formál magának az emberi lét minden nagy kérdése felett. Sokaknak még katolikusoknak sem rokonszenves minden esetben az elveket és meggyőződéseket megalkuvás nélkül hangoztató keresztény világnézet és ma a világnézetek titáni méretű harcában sokan keresnek maguknak kényelmesebb úgynevezett pótvilágnézeteket, hogy lelkiismeretüket megnyugtassák. Áligazságok és tetszetős köntösbe öltöztetett eszmék zavarják meg sokszor hithű katolikusok tisztánlátását. A katolikus Egyház immár kétezer esztendő óta hirdeti maradéktalanul és megalkuvás nélkül az egyetlen igaz és helyes világfel-fogást.

A díszgyűlés során *Nijinszky Márkus Tamara* költeményeket adott elő nagy hatással.

Az Országos Egyházművészeti Tanács,

díszgyűlését az Actio Catholica központi tanácstermében tartotta.

Lepold Antal protonotárius kanonok, egyházi elnök rámutatott arra az öröndetes jelenségre, hogy az egyházművészet fontosságát napról-napra mindjobban megértik. Ma már egész művészgárda működik az egyházművészet szolgálatában. Bizonyítja ezt a mult évi nagysikerű egyházművészeti kiállítás. Még öröndetesebb az, hogy művészeink mindjobban magukévá teszik az Egyház elgondolásait és liturgiáknak megfelelően igyekeznek megoldani feladataikat. Köszönetet mondott a Bíboros Hercegprímásnak a deáki templom restaurálásáért és megemlékezett a Szarvas mellett talált árpádkori keresztről, mint annak a kornak egyik legkiválóbb műemlékéről.

Molnár Ernő az Egyházművészeti Hivatal igazgatója beszámolt az elmúlt év fontosabb eseményeiről és a hivatal eredményes működéséről. A háború ellenére is megy a munka: 12 templomépitési, 48 belső berendezési, 15 templomfestési ügyben adott terveket és összesen 500 szakvéleménnyel szolgált. Javasolta, hogy írjon át az Egyházművészeti Tanács az Iparügyi Minisztériumba, hogy a jövőben csak építészmérnökök építhessenek templomot.

Gerevich Tibor az Egyházművészeti Tanács világi elnöke bejelentette, hogy Árpádházi Boldog Margit hétszáz éves jubileumával kapcsolatban pályázatot írnak ki egy Boldog Margit középkori magyar jellegű szárnyas oltárra és művészi imakönyvre. Ugyancsak megtették a lépéseket Boldog Margit szobrának méltó helyen való felállítására.

Az Országos Magyar Cecília Egyesület.

nagy érdeklődés mellett tartotta meg közgyűlését. A Központi Papelevöl dísztermét zsúfolásig megtöltötték a Musica Sacra művelői és barátai, akiknek élén megjelent *Grósz József* szombathelyi püspök is.

Shvoy Lajos székesfehérvári püspök az OMCE elnöke nyitotta meg a közgyűlést s szeretettel üdvözölte a megjelenteket. Rámutatott, hogy az utolsó 20 év alatt csodálatos fejlődésen ment át a magyar egyházi zene és ez a ceciliánus zeneszerzőknek és karnagyoknak köszönhető. Ma már külföldön is kitűnő híre van a magyar egyházi muzsikának, amelynek művelői lelkesen munkálkodnak a szent ügy szolgálatában. Kitért a püspök a Kántorszövetséggel történt megegyezésre, hangoztatva, mindenki akarata az, hogy a Musica Sacrá egyetlen egyesület szolgálja. Mindent tegyünk meg, hogy az egyházi zene művelődése Magyarországon minél egységesebb legyen. Végül köszönetet mondott a Bíboros Hercegprímásnak támogatásáért, és üdvözölte az egyházi zene nagy pártfogóit.

A lelkesen fogadott megnyitóbeszéd után *dr. Taksonyi József* pécsi énekiskolai prefektus tartott magas színvonalú előadást „Palestrina és Báthory bíboros” címmel. A jeles egyházi muzsikus római kutatása alapján számolt be Palestrina és Báthory Endre bíboros, Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király testvéröccsének kapcsolatairól. *Kósa Ferenc* székesegyházi karnagy központi igazgató az OMCE elmúlt évi eredményes működéséről számolt be, megemlítve, hogy a közeljövőben három új kerület alakul Erdélyben. Ezután következett annak a pápai kitüntetésnek átadása, amellyel a Szentatya Harmat Artur, a magyar egyházi zene egyik vezéregységének érdemeit jutalmazta meg. *Shvoy* püspök meleg szavakkal méltatta *Harmat Artur* működését és követésreméltó egyéniségét, aki valóban eucharisztikus szolgálatot végez muzsikájával. Felolvasta a pápai bullát és a Bíboros Hercegprimás kísérőlevelét majd átadta a nagy Szent Gergely-rend lovagkeresztjét, amelyet Grósz püspök tűzött a kiváló magyar egyházi muzsikus mellére a megjelent közönség viharos ünneplése közben. A Szent Orsolya-rendi Tanítóképző Intézet énekkara Harmat műveiből adott elő K. Forray Irén vezénnyelével, majd a különböző jelentések következtek.

A Központi Katolikus Legényegyletek Országos Szövetsége,

három megnyilvánulással szerepelt a Katolikus Nagygyűléssel kapcsolatban.

Az Országos Szövetség titkárainak értekezletén *Pintér József* pápai kamarás, központi elnök megnyitóbeszédében hangsúlyozta az igazi katolikus életforma bevitelét az ifjúság életébe. Az ideológia világában élünk — mondotta — tele vagyunk jelszavakkal, amelyek érdekében nem látjuk meg a fát. A keresztény jelszó mondogatása közben elkerüli sokak figyelmét annak komoly megvalósítása. Kétségtelenül megállapítható az intelligencia vallásos reneszánsza, de az egyszerű népnél még mindig nagy a veszedelem. A népi olvasmányok, ponyva, mozi, színházak az egyszerű emberben felkeltették a hedonista életstílus vágyát; be kell állítanunk az ifjúságunk életébe a komoly katolikus életformát minden területen. A katolikus megújulás alapja az őskeresztény életformának a megközelítése. Ki alkalmas most az új Európa ideáljainak gyakorlati megvalósítására? Az a nemzet alkalmas, amelyik erőiből tudja az újjáépítést. A magyar fajnak megvannak a maga különleges istenadta tehetségei: fajtabeli, lelki, történelmi, szellemi adottságai. Ezek segítségével vívja ki az új magyar fiatalság az új Európában újabb ezeréves sziklaszilárd alapját.

Az elnöki értekezleten *Pintér József* beszámolt a múlt év munkásságáról. Hangsúlyozta, hogy a mai időknek egy új aszkéta életforma felel meg, ami az erős, állandó nevelésnek a következménye. Minden erőnket latba kell vetni, hogy az új Európa a ma-

gyar nemzet ifjúságát találja a legtökéletesebb és legmodernebb legyverzetben.

A Csepregy- emlékestén *Pintér József* a hallgatók emlékezetébe idézte Csepregy Ferenc népszínműíró, a Legényegylet volt dékánjának alakját. Csepregy a magyar népi gondolat szerelmese volt. Mindenütt küzdött a magyar nyelv jogaiért akkor, amikor a fővárosi színművészet még a német nyelv és szellem béklyóiban sinylődött. A magyar falut, a népi gondolatot ő hozta nagy színdarabjai révén az akkori magyar élet érdeklődésének központjába.

A Központi Legényegylet mindhárom összefüvetele sok értékes bizonyyságát mutatta a hosszú évtizedes munkásságuk töretlen vonalának.

A „KALOT” Levente-Kalot nagybemutatót,

rendezett a Magyar Művelődés Házában.

A két legnagyobb magyar ifjúsági mozgalom eredményes együttműködéséről számolt be ez a nagybemutató zsűfolt nézőközönség előtt, amelyik lelkesen tapsolt meg minden megnyilatkozást.

vitész Kudriczky István ezredes, a leventék országos parancsnoka beszédében örömet fejezte ki, hogy Magyarországon az Egyház és Állam egy úton halad a közös cél felé az ifjúság nevelése területén. Világosan mutatja ezt az összefogást a mai nagybemutató. A levente örömmel ragadja meg az alkalmat, hogy a KALOT által rendelkezésére bocsátott nagy erkölcsi erőket és az általa kiképzett levente-egyesületi elnököket megkaphatta. Boldogan ismeri el a KALOT nagyarányú, nemzeti szempontból is nagyjelentőségű munkásságát. A KALOT a senki által fel nem karolt agrárfjúságot elsőnek fogta össze krisztusi és nemzeti alapon álló szervezetébe.

Nagy Tőhőtőm S. J. a KALOT országos h. elnöke beszélt a nagysikerű művészi számok után. Hangoztatta, hogy a levente és KALOT összefogásában az ezeréves magyar mult egyenes folytatása látható. Nálunk az Egyház és Állam soha nem került mély ellentétbe egymással, sőt számos példája van a példaadó együttműködésnek. Ez folytatódik most is, amikor a hivatalos állami ifjúsági szervezet a legtökéletesebb összhangban megérti egymást az Egyház papjai által vezetett KALOT-mozgalommal. Nincs itt szó sem beolvadásról, sem felszámolásról. A KALOT továbbra is bontakozik, erősödik, de úgy, hogy erkölcsi értékeivel a levente szolgálatába áll a közös magyar célok érdekében. A többi közt a KALOT művész-munkatársai is örömmel vállalják az együttműködést, mert az általuk képviselt új magyar művészeti irány hatalmas támaszát találja a levente-mozgalomban.

A lelkes hangulatban lefolyt bemutató új bizonyyságát adta a magyar katolicizmus nagy nemzetnevelő erejének.

A Katolikus Dolgozó Nők és Leányok Országos Szövetsége,

ünnepi estjét a Zeneművészeti Főiskola nagytermében tartotta meg.

Hamvas Endre érseki ált. helytartó a dolgozó nő fontos hivatásáról beszélt az Egyház és nemzet életében. Sajnos, a nemzet vezetői és középosztálya nem sokat törődtek a munkássággal. Trianonnak kellett jönni, hogy a munkásosztály átérezze a nemzethez való tartozandóságát és a nemzet is tudatára ébredjen, milyen nagy, értékes erőforrása a munkásosztály. A Trianon utáni öntudatosná vált nemzeti érzést kell most erőteljesen ápolni a dolgozó nőnek a környezetében. A másik feladata a vallásosság ápolása Szent István országa érdekében. Amint régen a hazát ki akarták tépni a munkás szívéből, úgy akarták őt vallásától is megfosztani. De ez az agitáció megtorpant a dolgozó nő vallásos érzése előtt. A magyar munkás is nagyrabecsülte felesége és leánya vallásosságát. Ez volt az a híd, amelyen a dolgozó ember visszatért ősei eszmevilágához. A dolgozó sok megalázást szenvedett, mert a liberális kor lélektelen masinaként kezelte. Vallásosságával mutatja meg, hogy lelke van, hogy nagy emberi érték, épp ezért meg kell őt becsülni. Most a dolgozó nő apostoli munkájának gyakorlati útját megmutatja az *Actio Catholica*, amikor az egész országot a családmentésre hívja föl. A dolgozó nő szálljon szembe a nemzetgyilkoló felfogással, amelyik a gyermeket és családot nem becsüli, csupán tehernek érzi feneketlen önzése miatt. A magyar katolikus dolgozó nő nemes öntudata nagyban hozzá fog járulni a nemzeti élet megtisztulásához.

Salkházi Sára központi vezető beszámolt a Szövetség munkájának eredményéről. Már 220 csoport dolgozik egységes munkautemben a közös nagy lelki és szociális célokért. Ezekben a napokban nyitották meg a *tizedik Otthonukat*, úgy hogy most már 270 dolgozó nő találja meg a családi élet melegét a közös Otthonban. Balaton-Jankovich-telepen 50 személyt tudnak egyszerre nyaraltatni; volt gyár, amelyik saját költségen küldötte munkásnőit a nyaralásra. Ugyancsak ott tartják vezetőképző kurzusaikat. Folytatják olcsó étkeztetésüket, még most is tudnak 60 fillérért ebédet adni. *Lelkigyakorlataik* is a régi ütemben és látogatottsággal történnek.

A Kalász katekizmus-versenyt

rendezett a Katolikus Kör nagytermében, amelyre nagy számmal jöttek föl a vidéki Kalász-körök kiküldöttei. Bemutatták, hogyan veszik át ők odahaza köri gyűléseiken hitünk tanítását a katekizmus ősi anyaga és beosztása alapján. Több mint 60.000 leány tudatosan katolikus világnézeti nevelése tárult föl ezen a bemutatón,

amelyen ötven leány lépett a nyilvánosság elé hatvanezer társnőjük képviselőjében.

Shvoy Lajos székesfehérvári püspök elnöki megnyitójában rámutatott arra, hogy a katolikus hitanyag, tehát a katekizmus tudása az ember egyik legfontosabb tulajdonsága. Ez a verseny akkor éri el igazi célját, ha a versenyzők nemcsak tudják a katekizmus tételeit, de meg is tudják védeni azokat és életükben minden erősítő és boldogító hitigazságot megvalósítanak.

Eipel Mihály részletesen ismertette a verseny célját, amely nem más, mint a hittudat elmélyítése és ezen keresztül a katolikus egyéniség kialakítása, ami a jövő családi életnek legnagyobb erőssége.

A verseny győztesei: a csanádi, a szombathelyi és győri egyházmegyei Kalász-körzeteiből kerültek elő. Az elnöklő püspök meleg elismerő szavak kíséretében nyújtotta át a jutalmakat.

A Katolikus Háztartási Alkalmazottak Központi Szerve,

az Actio Catholica tanácstermében tartotta meg évi díszközgyűlését.

Nádas Zoltán központi igazgató hangsúlyozta megnyitó beszédében a háztartási alkalmazottak problémáinak jelentőségét. Itt 260.000 háztartási alkalmazott kérdéseiről van szó, — folytatta — akik munkájukkal és emberi értékeikkel be akarnak kapcsolódni a nemzeti életbe. A háztartási alkalmazottak hivatását továbbra is meg kell könnyíteni a lelki és szociális segítőeszközökkel. A társadalom álljon melléjük, emelje őket hivatásuk tudatára. Megoldatlan probléma még mindig, vajjon lehet-e a háztartási alkalmazott állása életpálya.

Ley Etelka központi titkár beszámolt arról a munkáról, amelyet a fővárosban és vidéken úgy a Zita-Körök, mint a csúcs-szervezetek, amelyeknek száma 49, kifejtettek a háztartási alkalmazottak anyagi és szellemi színvonalának és a családok életébe való bekapcsolása érdekében.

Moldvay Gertrud titkár felvázolta a feladatokat, amelyeket a Zita-Köröknek tenni kell a valláserkölcsi, nemzeti, kulturális, szociális, egészségvédelmi, jellem és kedélynevelés terén.

Több értékes hozzászólás után a gyűlést *Nádas Zoltán* lelkes szavakkal zárta be.

Prohászka Ottokár-emlékünnepe.

A XXX. Országos Katolikus Nagygyűlés méltó befejezést nyert azzal az emlékünneppel, amelyet a halhatatlan emlékű székesfehérvári püspök Prohászka Ottokár halálának 15-ik évfordulója alkalmából az ifjúságnak délután, a felnőtteknek este ren-

dezt meg a Magyar Művelődés Házában. Az emlékünnepeken ott láttuk a püspöki kar számos tagját, a Katolikus Nagygyűlés díszelnökeit, valamint sok egyházi és világi méltóságot. A délutáni ifjúsági ünnepélyen *Pantol Márton* hittanár tartott Prohászka életéből vetített képekkel kísért előadást, majd a Budapesti Kórus *Bárdos Lajos* vezetésével szerepelt nagy sikerrel. Ezután *Pusztai Sándor* az ismert papköltő alkalmi költeményeiből adott elő. Az ifjúsági ünnepség szónoka:

Brisits Frigyes tanügyi főtanácsos, egyetemi m. tanár volt, aki „Prohászka és a magyar ifjúság” címmel tartotta meg előadását. Prohászka — mondta a szónok — hirdette azt az igazságot, hogy nem magyar ifjúságra van szüksége a katolicizmusnak és a nemzetnek, hanem „ifjú magyarságra”. Prohászka ezzel a nagybörderejű kijelentésével arra akart rámutatni, hogy lélekben és testben, akaratban és cselekedetben fiatalos lelkületre van szüksége az Egyháznak és az országnak, ha boldogabb jövődőt, állandó előrehaladást és a szociális viszonyoknak gyökeres megvalósulását akarjuk. A magyar ifjúságnak — fejezte be beszédét — az a kötelessége, hogy kevesebb páthosszal és érzelemmel, de annál több lelkiismeretes kötelesteltjesítéssel szolgálja Egyházának és nemzetének ügyét. A nagy tapssal fogadott beszéd után a Budapesti Kórus énekszámai következtek, majd a 199. számú cserkészcsapat *Pantol Márton* „Beszélnek a könyvek” című művét adta elő.

Este 6 óra 30 perces kezdettel rendezték meg a Prohászka-emlékestet a Magyar Művelődés Házában a felnőttek számára. Ezen is a Budapesti Kórus és *Pusztai Sándor* költő szerepelt nagy sikerrel, majd

Kósa Kálmán miniszteri osztályfőnök, az Actio Catholica országos főtítkára mondott először emlékbeszédet Prohászka Ottokárról „Lélek-harsonázók” címmel. *Kósa Kálmán* beszédében Prohászka Ottokárt mint a cselekvő katolicizmus első modern apostolát méltatta. Prohászka hangja — mondotta a szónok — a halottakat életrehívó harsonaszó volt — míg élete folytonos égés és az eszme szeretetének állandó lobogótüze. Ebben a tűzben akarta kiolvasztani a keresztény magyar lelkek sok-sok igazságát, a magyar sorsnak a legdrágább anyagnál is értékesebb nemes valutáját. Prohászka Ottokár által hirdetett „per lucem ad crucem” nagy igazsága Isten országának ezen a földön való megvalósításra irányuló elszánt akarat, amely sohasem változik politikummá, nem lehet a napi politika játékszere, vagy eldobott, vagy megúnt jelző, mert a cselekvő katolikus világnézet nem politikai utakon keres hatalmi érvényesülést, hanem a világnézetet hordozó lelkeken keresztül követel érvényesülést. Arra buzdította a hallgatóságot, hogy húzzák meg Prohászka lélekharangját és hívjon ez a riadó mindenkit a tettek megkezdésére. Hirdesse ez a lélekharang — fejezte be a szónok — hogy a hősök mellett apostolok áll-

ják a vártát, temetés helyett diadalmas Pünkösdi virrad erre a megszentelt földre — a katolikus magyarság fényes Pünkösdje. A szünni nemakaró taps után Madách-cserkészcsapat és a Budapesti Kórus számai után a következő műsorszám

dr. Marczell Mihály egyetemi tanár, a Központi Papnővelde kormányzójának kegyeletes megemlékezése volt Prohászka Ottokárról, aki beszédében „Élő iránytűnek” mondotta Ottokár püspököt. Rámutatott arra, hogy Prohászka Ottokár földi élete lelki emelkedettségében és kegyelmi életben az Örök Sarkcsillag felé orientálódott. Ez az élet azután olyan elevenen ható példaként égetődött bele a magyar katolikus lelkekbe, hogy hallgatóinak és követőinek egész fölfogása és életiránya Istentől küldött vezérének irányítása szerint az égiek felé polarizálódott. Hívő lélekkel hisszük — mondotta befejezésül a szónok —, hogy Uratyánk előtt az lesz a nagy püspök örök dicsősége, hogy az égi haza felé irányította, vezette az Úr földi házanépét.

Az impozáns emlékünnepe a Budapesti Kórus énekével ért véget.

